DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

KARİKATÜRKİYE

Karikatürlerle Cumhuriyet Tarihi | 1923-2008

Turgut Çeviker

2 27 Mayıs'tan Liberalizme (1960-1991)

SUNUŞ
Murat Belge

DÖNEM METİNLERİ
Ahmet Kuyaş

NTV

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

KARİKATÜRKİYE / 1923-2008

Karikatürlerle Cumhuriyet Tarihi, dört yıllık özverili ve özenli bir çalışmanın ürünü. Ülkemizin tek karikatür tarihçisi Turgut Çeviker, Cumhuriyet'in 85 yıllık tarihi boyunca yayınlanmış bütün önemli gazete ve dergileri taradı. Yüzbinlerce karikatürü elden geçirdi. Seçilenler temizlendi, gereken yerlerde kısa açıklamalarla "desteklendi". Sonunda, 150'den fazla karikatürcünün 1200'den fazla karikatürüyle Türkiye'nin siyasal ve toplumsal tarihi inşa edildi.

Bu üç ciltlik kitap Cumhuriyet tarihinin dönüm noktalarını temel alan 7 dönem/bölümden oluşuyor. Her dönemin ayırdedici özelliklerini belirten, dolayısıyla karikatürleri anlamlandırmamızı kolaylaştıran çerçeve metinleri Dr. Ahmet Kuyaş yazdı.

Murat Belge ise bu tarihle paralellik içinde Türk Karikatürü'nün serüvenini kaleme aldı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Karikatürkiye

Karikatürlerle Cumhuriyet Tarihi

1923-2008

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Turgut Çeviker

Karikatürkiye

Karikatürlerle Cumhuriyet Tarihi

1923-2008

II

27 Mayıs'tan Liberalizme

(1960-1991)

Sunuş: **Murat Belge**

Dönem Metinleri: **Ahmet Kuyaş**

NTV yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Doğuş Grubu İletişim Yay. ve Tic. A.Ş.
Yönetim Kurulu Başkanı
Erman Yerdelen

Genel Müdür
Cem Aydın

Genel Müdür Yardımcısı
Görkem Yaşayan

NTV Yayınları Editörü
Mustafa Alp Dağıstanlı

Proje Koordinatörü
Sena Uzunoğlu

NTV Yayınları
Karikatür Dizisi – 1

Turgut Çeviker
Karikatürkiye (1923-2008) – 2

Tasarım
Cüneyt Şekerci - Sevgi Aslan

Görsel Restorasyon
İmam Cici

Redaktör
Taner Erdoğan

Ön ve Arka Kapak Karikatürleri
Tan Oral, *Güldiken*, Yaz 1996, S. 10, s. 1
Ferruh Doğan Akdilek, *Dünya*, 20.3.1962, s. 1

© 2010 Doğuş Grubu İletişim Yayıncılık ve Ticaret A.Ş.
Her hakkı saklıdır.

1. Baskı: Ekim 2010

BASKI
Ofset Yapımevi
Şair Sokak No.4 Çağlayan Mahallesi, Kağıthane, 34410 İstanbul
Tel: (212) 295 86 01

ISBN: 978-605-5813-86-4

Sertifika No: 12444

NTV yayınları

Doğuş Grubu İletişim Yay. ve Tic. A.Ş.
Maslak Mah. G-45 Ahi Evran Polaris Cad.
Doğuş Power Center No.4 Maslak-Şişli / İstanbul

Tel: (212) 304 08 92 Faks: (212) 346 30 00

ntvyayinlari.com - info@ntvyayinlari.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İçindekiler

I. Cilt

Başlarken **9**

Ana Çizgileriyle Türk Karikatür Tarihi **15**

Karikatürün Serüveni (Murat Belge) **31**

Cumhuriyet ve Tek Parti Dönemi (1923-1946) **49**

Çok Partililiğe Dönüş ve Demokrat Parti Dönemi (1946-1960) **195**

II. Cilt

Başlarken **281**

27 Mayıs ve Yeni Anayasa (1960-1971) **287**

12 Mart'tan 12 Eylül'e (1971-1983) **365**

Turgut Özal ve Liberalizm (1983-1991) **455**

III. Cilt

Başlarken **537**

Merkezin Çöküşü (1991-2003) **543**

Adalet ve Kalkınma Partisi ve Muhafazakâr Demokrasi (2003-2008) **707**

Karikatürcüler Sözlüğü **849**

Kaynakça **873**

Kısaltmalar **883**

Dizin **885**

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Tan Oral, *Milliyet Sanat Dergisi*, 20.2.1978, S. 265, s. 6

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

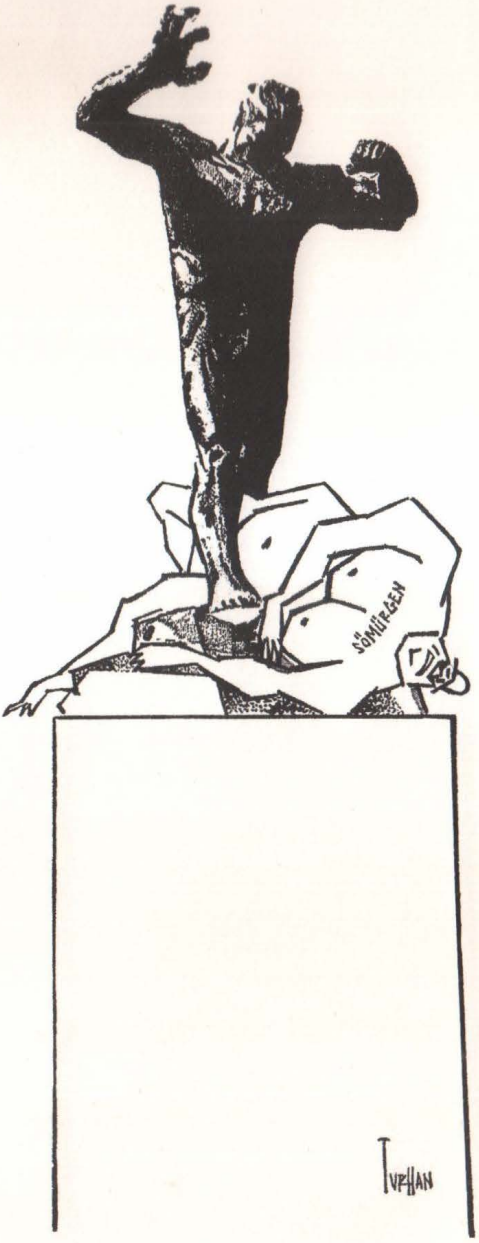

Turhan Selçuk, *Yön*, 25.9.1964, S. 78, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Başlarken

Önsöz

Bir sanat veya edebiyat türü üzerinden bir ülkenin siyasal-toplumsal tarihini kurgulamak sorunlu ve oldukça çetin bir iş. Çalışma öncesi güçlüğün bu denli büyük olabileceğini tahmin bile edemezdim. Uzaktan bakıldığında iş kolay görünüyor.

Karikatür "bağımlı" bir yaratıcılık alanıdır. Çizer, basın organına "ait"tir ve bu nedenle "özgür" değildir. O, istediğini çizmekte "özgür"dür; ancak, yazı işleri karikatürü yayımlarsa "söz"ünü kamuya iletebilir!

Başkent, yayın organlarının; yazı işleri de, karikatürcünün eleştirel sınırlarını belirler.

Evet, hâlâ "kânun dairesinde serbesti"dir, söz konusu olan!

Baskılar altında yaratılmış karikatürlerden yapılacak bir seçme, nasıl bir "tarih" ortaya çıkarabilir?!

Dünden bugüne uzanan seksen beş yıllık bu karikatür destesi, doğduğu siyasal-toplumsal iklimlerin ve aynı zamanda karikatürcü dünyalarının da ürünüdür.

Koşullar ne olursa olsun karikatür, "gerçek"i söylemenin güçlüğünü yenebilen bir sanattır. En etkili sonuçlara, karanlık dönemlerde ulaşmıştır. Ferit Öngören, "Faşizm, mizahın gübresidir" der.[1] Doğru söze ne denir. İklim iyileştikçe karikatür daha da güçlenir. *Karikatürkiye*'de destelenen birikim gelişen, değişen ve tökezleyen Türkiye'yi çok yönlü bir mercekten –kimi zaman neşeli, kimi zaman bir karabasan labirenti olarak– yansıtacaktır size.

Çalışma Biçimi

Karikatürün diliyle bir temayı tanımlayan kitaplar, dünya yayıncılığının eskiden beri yapageldiği seçkiler arasında yer alır. Bu tutum, tarihin yeni arkadaşı –bir XIX. yy. sanatı olan– karikatürün tanıklığının onaylanması olarak da algılanabilir. Paris Komünü, Girit sorunu, II. Abdülhamid ve Hitler üzerine yayımlanmış albümleri, tarih-karikatür ilişkisinin en bilinen örnekleri olarak burada anabiliriz.

Bizde de bu türden telif-çeviri birkaç kitap yayımlandı: *Burun-Abdülhamit Karikatürleri Antolojisi* (1988), *Asi'den Mustafa Kemal'e Karikatürlerle Atatürk* (2003) ve *Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu / 1908-1914* (2004).

NTV Yayınları'nın yönetmeni Mustafa Alp Dağıstanlı'nın önerisi "Karikatürlerle Türkiye Tarihi"ydi. Hemen kabul ettim. Benim için öncelikli bir çalışma değildi, ancak bu kitap için yapacağım araştırma, önceliklerime yönelme olanağı da verebilecekti. Bu açıdan olağanüstü bir öneriydi... Birkaç gün içinde kitap, kafamda biçimlendi. Sadece siyasal değil, toplumsal olan da içeriğe dahil edilecek ve böylece 1923-2008 tarihleri arasına giren "hayat" kurgulanabilecekti. Kitabın adını hemen koydum: "Karikatürkiye (1923-2008)"[2]

Türkiye'nin en önemli gazete ve dergileri taranacaktı; bu iş için uzun bir zaman gerekiyordu. Bu ağır iş, salt bir kitap için yapılamazdı. Yayınevine bir dizi kitap önerdim, kabul edildi. Böylece Aralık 2006'da yardımcılarım Aziz Gültekin ve aramıza daha sonra katılan Köksal Zerey'le Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde kolları sıvadık. Ayrıca Atatürk Kütüphanesi, Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi ve –Ankara'da Ömer Türkoğlu'nun katkılarıyla– Milli Kütüphane'de taramaları sürdürdük. Kütüphanelerde iki yıl zaman geçirdik.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

• Toplam 500.000 karikatür ve belge, sayısal teknolojiyle kopyalandı. Bunlara kitaplığımdaki mizah ve kültür dergilerindeki karikatürler ile arşivimdeki kesilip saklanmış binlerce karikütür de eklendiğinde kitap için olağanüstü bir birikimden yararlanabildik.

• Kullanılacak karikatürlerin "yüksek" kopyalama işlemlerinde tarama (scanner) ve fotoğraf makineleri kullanıldı.

• Özgün ve kesik karikatürlerin tümü Ofset Yapım'da tarandı.

• Kullanılması kesinleşen karikatürlerin önemli bir bölümünün özgün örneklerine ulaşıldı.

• Mizah dergileri ve kimi çizerlerin karikatürlerinin bilgisayar kayıtları edinildi. Böylece kitapta kullanılan karikatürlerin yarısına yakını, özgün örneklerden oluşturuldu. Bu, albümün görsel seviyesini yükseltti.

Karikatürlerin "Photoshop" İşlemleri

Karikatür tarihinin veya tarihi yansıtan karikatürlerin kaynakları, albümler ve süreli yayınlardır. Bu nedenle, alanda çalışma yapmak isteyenlerin önünde en büyük engel, "tarih"tir. Çünkü zaman, tozlu sayfalarda uyuyan karikatürlerin kullanımını güçleştirir. Bu sorunla ilk kez 1980'lerde *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü*'nü çalışırken karşılaştım. O zamanların sorunları bugünkülerle karşılaştırılamaz bile. Aralarında –kopyalama ve baskıya hazırlık yöntemleri açısından– uçurumlar var. Bilgisayar öncesi, öznesi görsel malzeme olan çalışmalarda bulunmuş bir kişi olarak, bugünün olanakları ancak "cennetin krallığı" olarak tanımlanabilir. Yukarıda anlatmaya çalıştığım süreç bunun kanıtı.

Bilgisayar öncesi bir karikatürü aslına daha uygun bir biçimde yayımlayabilmenin yolları tam bir çileydi. Karikatürlerin yenilenebilmeleri için guaj, aptek, siyanür gibi –bugünkü yeni kuşak yayın elemanları için oldukça yabancı– kavramlar söz konusuydu.

Bilgisayar döneminde photoshop, hayat veren bir sihir gibi imdadımıza yetişti. Özellikle eski karikatürler, eskimiş kâğıtlarda basılı karikatürlerin yayına hazırlanabilmesinde photoshop muhteşem olanaklar sunuyor. Bir karikatür yayıncısı olarak edindiğim deneyimlerin bütününü *Karikatürkiye*'de kullanabildim. Daha fazlasını ise bu çalışma dolayısıyla öğrendim. Kitabın bütün photoshop çalışmasını İmam Cici gerçekleştirdi. Albümün –basından kopyalanmış karikatürlerinin– görsel yüksekliğini, Cici'ye borçluyuz.

Siyasal Bölümleme ve "İşaret"ler

Kitabın, siyasal dönemleri şu başlıklardan oluşuyor: 1) Cumhuriyet ve Tek Parti dönemi (1923-1946); 2) Çok partililiğe dönüş ve Demokrat Parti dönemi (1946-1960); 3) 27 Mayıs ve yeni anayasa (1960-1971); 4) 12 Mart'tan 12 Eylül'e (1971-1980); 5) Turgut Özal ve liberalizm; 6) Merkez'in çöküşü (1991-2003); 7) Adalet ve Kalkınma Partisi ve muhafazakâr demokrasi (2003-2008).

Yaşar Tonguç, *Vatan*, 6.2.1977, s. 1

Bu başlıklar altında, Ahmet Kuyaş'ın Türkiye tarihini özetleyen metinleri yer alıyor. Bu metinleri, dönemleri kurgulayan karikatürlerin alımlanmasına yardımcı olacaktır.

Bölüm başlarındaki metinlerle yetinmeyip, sayfa akışı içinde de "zaman"ı anımsatmak istedik. Bunun için dönemleri yansıtan "işaret"leri (icon) Tan Oral tasarladı. Sayfaların sol üst kenarlarında şu kalıbı içeren bir "başlık (logo)" yer alıyor: "Kitabın adı-İşaret-Yıl". Dönemsel "işaret"ler, karikatürlerin ait olduğu "yıl" bilgisiyle birlikte okur-izleyicilere her sayfada "zaman"ı anımsatacak bir takvim işlevi görecektir.

Ölçütler

Karikatürkiye, Türk karikatür sanatını değil, Türkiye'nin siyasal ve toplumsal tarihini tanımlamayı amaçlayan, bunu denemek isteyen bir seçkidir. Bu nedenle seçme ölçütleri –bir karikatür sanatı seçkisine göre– farklı olmuştur. Bu tutum şöyle de ifade edilebilir: Seçmeye, sanatın ölçütleri denli iletişim de yön verdi:

• Ana çizgileriyle Türkiye tarihini yansıtan karikatürlerden yola çıkıldı,

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

• Hayatı hafife alan çalışmalardan uzak duruldu,
• Çizgi, biçim ve mizah anlayışı açısından çeşitlilik gözetildi,
• Karikatürler, bütünüyle süreli yayınlardan seçildi.[3]

Karikatürcüler

Yapıtlarını kullanmamıza izin veren karikatürcüler ile artık aramızda olmayan karikatürcülerin aileleri, bütün cömertlikleriyle yardımcı oldular; bu nedenle onlara teşekkür borçluyum. *Zaman* gazetesinin çizerlerinden Dağıstan Çetinkaya, –"ortak çalışma"lara katılmak istemediğini belirterek– bu seçkide olmak istemedi. Yıllar yılı yurtdışında yaşayan karikatürcülerimizin kimilerinden de örnekler verme olanağı bulduk.

Her kitabın, son çözümlemede kişisel bir tutumu yansıttığı bilinen bir gerçektir. Bu kitap, "tarih kuran" bir güldestedir. Dolayısıyla, seçilen çizerlerin tümünden eşit sayıda yapıt alınması gibi bir ölçüt söz konusu bile olamaz. Her kitap, –ister istemez– ilgi alanının birçok yaratıcısını dışarıda bırakmak zoruda kalır. Bu, "dışarıda kalma" durumu, karikatür dünyamıza değil, bu kitaba ait bir sıfattır. Dolayısıyla bundan hiçbir çizerin alınması, üzüntü duyması gerekmiyor.

Kurgu

Türkiye'de hayat sürerken, dünyada neler oluyordu? Bunun yanıtları karikatürlerde vardı ve tasarıma uygun bir biçimde yerleştirildi. Bu tutum, küçük de olsa karşılaştırmalı tarih olanağı verdi seçkiye. İstediğimiz sayıda karikatür kullanamamış olsak da, kitabı zenginleştirdiği görülüyor.

Karikatürkiye'nin "dünya çizgisi", "mihver (eksen) devletler"den başlayıp, "küresel devletler"e uzanıyor. "Barış"ı simgeleyen "Sulh Perisi" ile "savaş"ı simgeleyen "Harp İlahı"nın XX. yy.'dan XXI. yy.'a –uzanan alegorik biçimlerinin– nasıl bir değişim süreci geçirdiğini de görme olanağı veriyor bizlere. "Dünya çizgisi", insanlığın, emperyalizmin elinde nasıl çırpındığının kanıtlarını içeriyor. Değişen sadece "oyuncu"lar!

"Türkiye çizgisi"nde ise siyasal ve toplumsal konulu karikatürler tıpkı hayatta olduğu gibi, karmaşık bir biçimde kurgulandı. Karikatürleri yerleştirirken, ait oldukları "yıl" sayfalarında –her zaman– kronolojik davranılmadı. Bu tutum içerik, biçim ve/ya tasarım kaygılarından kaynaklandı.

Kimi karikatürcüler, bazı olayları, henüz kesinleşmeden –sabırsız davranarak– ele almıştır. Bazen de karikatür, yaşanan önemli olayın hemen ardından çizilmemiştir. Okur-izleyici, bu tip "tarih kaymaları"nın ayırdına vardığında, karikatürlerin künye veya açıklamasında bir yanlışlık olduğunu –haklı olarak– düşünebilir. Doğrusu bu tür yanlışlara düşmemek için ince bir çaba gösterildi.

Kısaltmalar

Gerek karikatürlerde, gerekse "açıklamalar"da kurum ve kuruluşların adları genellikle "kasaltma" olarak verildi. Karikatürleri olabildiğince büyük boyutlarda yayımlayabilmek için bu gerekliydi.

Parantezler ve İtalikler

Kitabın "albüm" sayfalarında yer alan karikatürlere bağlı olarak 4 tür metin var:

1) Karikatürlerin "üstyazı"ları, 2) Karikatürlerin "altyazı"ları, 3) Karikatürlerin "açıklama"ları, 4) Karikatürlerin "künye"leri;

• İlk iki metin içinde, bugün artık anlaşılamayan kimi "sözcük"lerin ve/ya "tarih"lerin yanlarına [köşeli parantez] içinde bugünkü karşılıkları yazıldı. Bu iki metindeki köşeli parantezler bu nedenle, yazarı temsil ediyor.

• "Açıklama"lar (aç parantez-kapa parantez) içinde verildi. Ancak, yeniden parantez ihtiyacı doğduğunda [köşeli parantez] kullanıldı. Üçüncü "madde"yle simgelenen metinler-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

deki köşesiz-köşeli parantezler de bu nedenle, yazarı temsil ediyor.

• – "İmzasız" karikatürler, kimin tarafından çizildiği –bir biçimde– biliniyorsa karikatürcünün adı köşeli parantez kullanılmadan verildi.

– "İki imzalı" karikatürlerde öğrenilebilen "Esprici", (parantez) içinde verildi.

• Süreli yayınlar ve yapıtlar *italik* olarak verildi.

Teşekkür

Araştırmalarımızı sürdürdüğümüz TC Kültür Bakanlığı Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kütüphanesi, Yapı Kredi Kültür Merkezi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, *Cumhuriyet* gazetesi arşivi ve TC Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane'sine; birlikte çalıştığım yardımcı arkadaşlarım: (tarama işinde) Aziz Gültekin, Köksal Zerey, (internet taramalarında) Cüneyt Şekerci, (Ankara'dan) Ömer Türkoğlu'na; fotoğraf çekimlerinde Aziz Gültekin, Mutlu Güneş, Osman Çağlar, Ömer Türkoğlu, Selin Durmuşlar, Mihriban Çumralı, Serhat Keskin'e, fotokopi ve bilgisayar çıkışlar için Kopyacı'ya (Kadıköy) teşekkür ediyorum.

Bilgisayar arşiv kayıtlarından yararlanmamızı sağlayan *Leman* adına Mehmet Çağçağ'a, *Penguen* adına Metin Üstündağ'a, *Uykusuz* adına Yiğit Özgür'e; *Zaman* gazetesinin katkıları için karikatür editorü Yusuf Çağlar'a; photoshop çalışması için İmam Ci-ci'ye (bu konudaki katkıları için ayrıca Cüneyt Şekerci ve Ergün Gündüz'e); tasarımı –askerlik nedeniyle– tamama erdiremeyen Cüneyt Şekerci'ye; tasarımı onun bıraktığı yerden sürdüren Sevgi Aslan'a ve yardımcısı Akın Arısoy'a titiz çalışmaları nedeniyle teşekkür ediyorum.

Bize arşivlerini açarak özgün ve bilgisayar kaydı olarak karikatürlerini seçme ve kullanma olanağı veren Behiç Ak, Ercan Akyol, Erdal Alay, Gülay Batur, Mustafa Bilgin, Selçuk Demirel, Levent Gönenç, İsmail Gülgeç, Kemal Gökhan Gürses, Ergün Gündüz, Turgay Karadağ, Musa Kart, Cem Kızıltuğ, Bedri Koraman, Nuri Kurtcebe, Piyâle Madra, İrvin Mandel, Salih Memecan, Tan Oral, Eray Özbek, Atila Özer, Semih Poroy, İzel Rozental, Turhan Selçuk, Emre Senan, Haslet Soyöz, Ohannes Şaşkal, Osman Turhan, Mehmet Ali Türkmen, Emre Ulaş, Ahmet Aykanat ve Mesut Yavuz'a teşekkür ediyorum.

Semih Balcıoğlu'nun yapıtlarının yayın hakkı sahipleri olan Ferda-Osman Uslu'ya ve kitaba yapıtlarını aldığımız, ancak artık aramazda olmayan değerli karikatür ustalarımızın ailelerine; Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Karikikatürleri Müzesi'ne; ve birçok nedenle katkılarını aldığımız Hasan Aydın, Musa Dağdeviren, Ferit Edgü, Ülfet Ertel, Atila Ertürk, Hüseyin Gültekin, Ferzande Kaya, M. Sabri Koz, Babür Kuzucuoğlu, Ali Olgun, Rasih Nuri İleri, Akdağ Saydut, Ruhan Selçuk, Eftal Sevinçli, Lütfü Seymen, Alp Tamer Ulukılıç, Mihail Vasiliadis, Alpay Kabacalı, 40 Ambar Sahaf, Babil Sahaf, Dağarcık Sahaf, Yaba Sahaf ve Aras Yayıncılık'a teşekkür ediyorum.

Ofset Yapım adına Ceylan Yüceoral'a; yazılarıyla kitaba konuk olan Murat Belge ve Ahmet Kuyaş'a; bana olabilecek en güzel çalışma olanaklarını sağlayan NTV Yayınları'na; NTV Yayınları Editörü Mustafa Alp Dağıstanlı, Yayın Danışmanı Enis Batur, NTV Yayınları Sanat Yönetmenlerinden Budak Akalın'a, Proje Koordinatörü Sena Uzunoğlu'na ve son olarak, yapıtlarını yayımlamama izni veren bütün karikatürcülere teşekkür ediyorum.

İstanbul, 8 Eylül 2009

1) İstanbul'da, Küçük Sahne'de yapılan "Faşizm ve mizah" konulu "açık oturum"da Ferit Öngören'in konuşmasından (15.10.1976). Bu kaynağın daha önceki kullanımı için bkz. Turgut Çeviker, "Tan Oral ile karikatür üzerine bir konuşma", *Doğrultu*, Aralık 1976, S. 6, s. 38-49

2) Bir sözcük olarak "karikatür"den yola çıkarak yeni sözcükler türetmek, bizde –Karikatürcüler Derneği'nin aylık dergisi– *Karikatürk* (1978) ile başladı. Tan Oral'ın önerisiyle kullanılan bu sözcük, neredeyse bir moda yaratmış; "karikatürizm", "karikamimari" gibi "kurgu-sözcük"ler sergi veya albümlere isim olarak verilmiştir. "Karikatürk"ün atası olan "karikatürkiye" sözcüğünü ilk kez Yaşar Tonguç, bir karikatüründe kullanmıştı (*Vatan*, 6.2.1977, s. 2). Ayrıca, "karikatürkiye" sözcüğünü *Karikatürkei von 1946 bis 1981* (1981) adlı seçkide kullanıldığını da biliyoruz.

3) Birkaç karikatürde, bu kuralın dışına çıkıldı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Karikatürler

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

27 Mayıs Darbesi ve Yeni Anayasa

1960-1971

Başlangıcında ve sonunda askerî bir müdahale bulunan bu dönemin belki de en önemli özelliği, Millî Güvenlik Kurulu'nun devreye girmesiyle, 2000'lere kadar sürecek olan askerî vesâyet rejimini başlatması olmuştur. 27 Mayıs 1960 darbesiyle başlayan bu dönemin 12 Eylül 1980 sonrasını andıran başka bir özelliği de, 1961 Anayasası'nın, getirdiği siyasal özgürlüklerin yanısıra, seçimle işbaşına gelenleri atanmışların denetimine tâbî tutmasıdır. Nitekim 1965'ten itibaren başbakan olan Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel, sonraları muhaliflerinin de teslim ettiği gibi, 1961 Anayasası'yla Türkiye'yi yönetmenin mümkün olmadığı yolunda sürekli şikâyette bulunmuş, 1969 seçimleri öncesinde de anayasa değişikliği istemişti.

Siyasal yaşamın bu dönemdeki önemli bir başka özelliği de, kitle partisi olmaya aday siyasal partilerin sayısının artmasıdır. İlk izlerine 1950'lerde rastlanan bu süreç, Demokrat Parti'nin yerine geçen Adalet Partisi'nin, önceli gibi bütün sağı toplayan bir parti olma özelliğini gittikçe yitirmesi veya diğer eğilimlerin artık büyük bir sağ parti çatısı altında kalma ihtiyacı duymaması biçiminde özetlenebilir. Bunun sonucunda, Cumhuriyet ve çağdaş demokrasinin bazı temel ilkeleriyle pek uyuşmayan ve 1970'lerde önemli rol oynayacak olan partiler güçlenme yoluna girdiler.

Türkiye, benimsediği planlı ekonomi ve ithal ikameci sanayileşme politikalarının bir sonucu olarak, 1960'larda hızlı bir büyüme yaşadı. Tarımda makineleşme sürerken sunî gübre kullanımının da tarıma girmesi sonucunda ortaya çıkan kente göç olgusu, gerekli işgücünü sağlıyordu. 1961 Anayasası'nın liberal ruhu, işçilerin hakları konusunda kaydedilen önemli hukuksal gelişmeler ve sendikalaşma, solun da siyaset sahnesinde ciddî bir biçimde görünmesine yol açtı. Nitekim 1961 yılında kurulan Türkiye İşçi Partisi, 1965 seçimlerinde TBMM'ye 15 milletvekili verdi. Ancak, Varşova Paktı ülkelerinin 1968'de Çekoslovakya'ya müdahale etmeleri, bir yanda bu parlamenter solun bölünmesine, diğer yanda da parlamento dışı, radikal bir solun doğmasına neden oldu. Bu çevrelerle aşırı sağın 1970'lerde giriştikleri kanlı mücadele, 12 Eylül darbesinin bahanesini oluşturacaktı. Ayrıca 1970'e gelindiğinde büyüme durmuş, işçilere verilen sözler de tutulmaz olduğu için, işçi hareketi de radikalleşmişti. 12 Mart muhtırası biraz

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

da bu hareketi durdurabilmek için planlanmış olsa da, işçi hareketinin bastırılarak grev hakkının kısıtlanması için de 12 Eylül rejiminin devreye girmesi beklenecekti.

Her ne kadar okullulaşma ve okuryazarlık oranları 1960-1971 döneminde de gelişmiş ülkelerin çok gerisinde bulunuyor idiyse de, uluslaşma sürecinin bu dönemde hızlandığı söylenebilir. Kırdan kente göçün, toplumsal hareketlilik ve akışkanlığın büyük oranda artması, yerel kültürlerin içiçe geçerek ilk kez tam anlamıyla ulusal nitelemesine hak kazanan bir kültürün oluşmasını sağladı. Örneğin, 1960'ların başında Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde yeni yeni tanınmaya başlayan yerel mutfaklar, dönemin sonlarına doğru kitle tüketiminin bir parçası oldular.

1960'ların başlarında olgunluk evresine erişen sömürgelerin bağımsızlaşma süreci, buna koşut olarak gelişen bağlantısızlar hareketi, 1962'de patlak veren Küba füze krizinin Türkiye uzantıları ve ABD'nin 1963-1964 Kıbrıs krizindeki tutumu, Türkiye'nin dış politikasını gözden geçirmesine neden oldu. Bir yanda Avrupa Ortak Pazarı'yla yakınlaşmaya çaba gösterilirken, diğer yanda da Sovyetler Birliği'yle daha dostça ilişkiler kurulmaya çalışıldı. Ancak, ulusal sanayinin Avrupa ile bütünleşme için henüz çok genç ve zayıf olduğu görüşü üstün geldiği için Türkiye, dönemin sonlarına doğru Avrupa Ekonomik Topluluğu'na uzak durmayı yeğledi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Büyük Türk Ordusu'na ithaf:

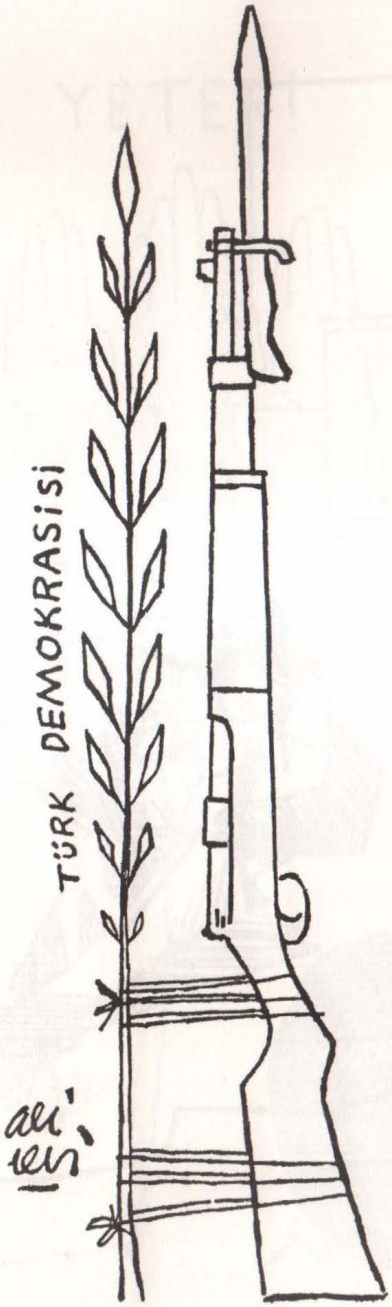

Desteğimiz!

(27 Mayıs'ta TSK yönetime el koydu.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 28.5.1960, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ATATÜRK– Artık rahatça uyuyabilirim!

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 28.5.1960, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 30.5.1960, s. 1

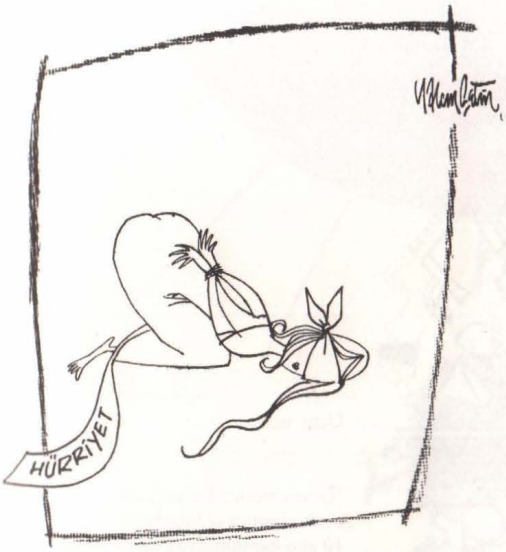

Kime niyet?

Kime kısmet!

Yalçın Çetin, *Akbaba*, 16.6.1960, S. 431, s. 3

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

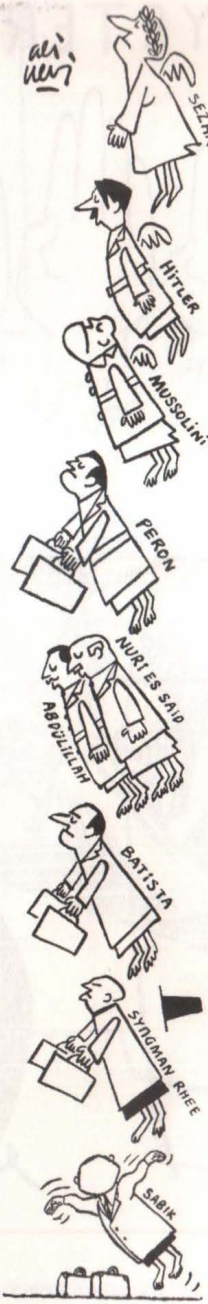

Uçtu, uçtu...

"Devr-i sabıkta bu karikatür
eksik yapılmış olduğu halde
10 gün kapanmamıza sebep olmuştu."

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 31.5.1960, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

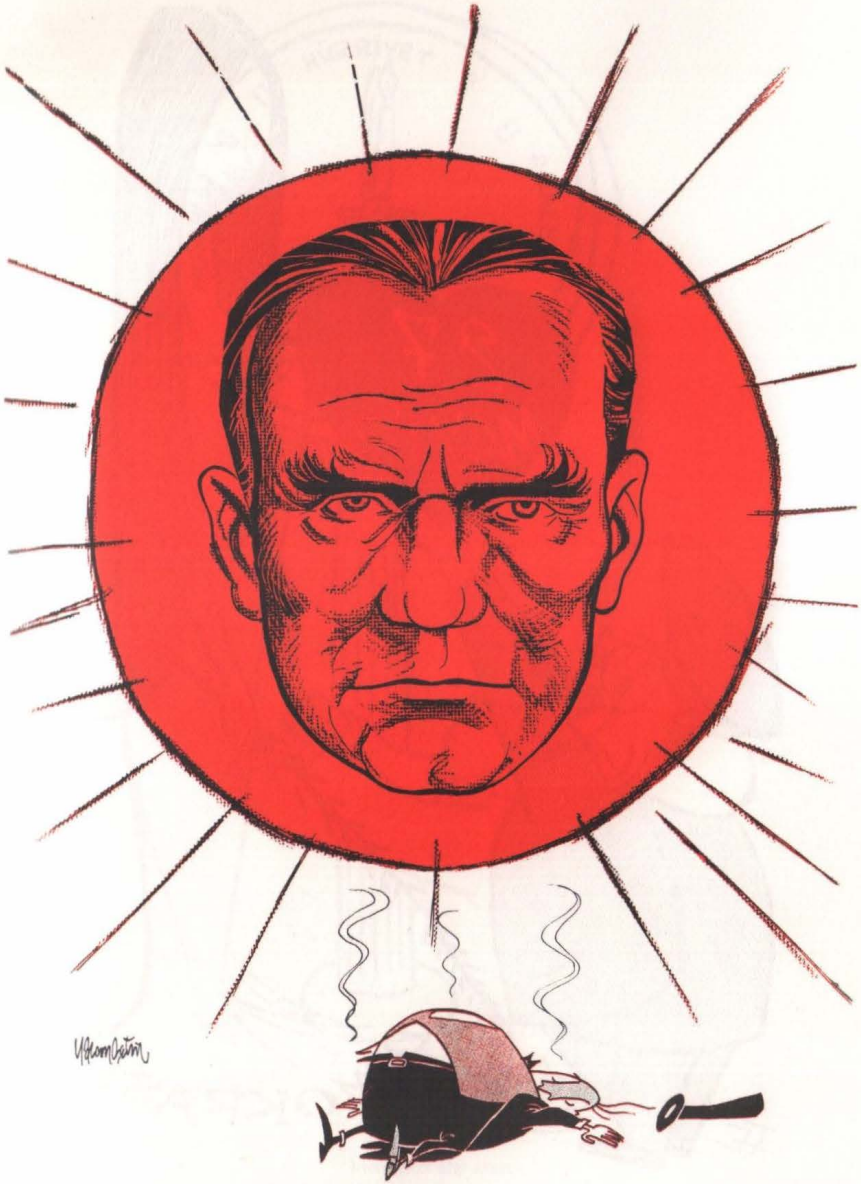

Güneş çarptı!

Yalçın Çetin, *Akbaba*, 2.6.1960, S. 429, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

(27 Mayıs'ta TSK adına yönetime el koyan, bir subay grubunun oluşturduğu MBK'nin başkanı Org. Cemâl Gürsel.)

Ferruh Doğan Akdilek, *Tef*, 23.11.1960, S. 23, s. 3

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

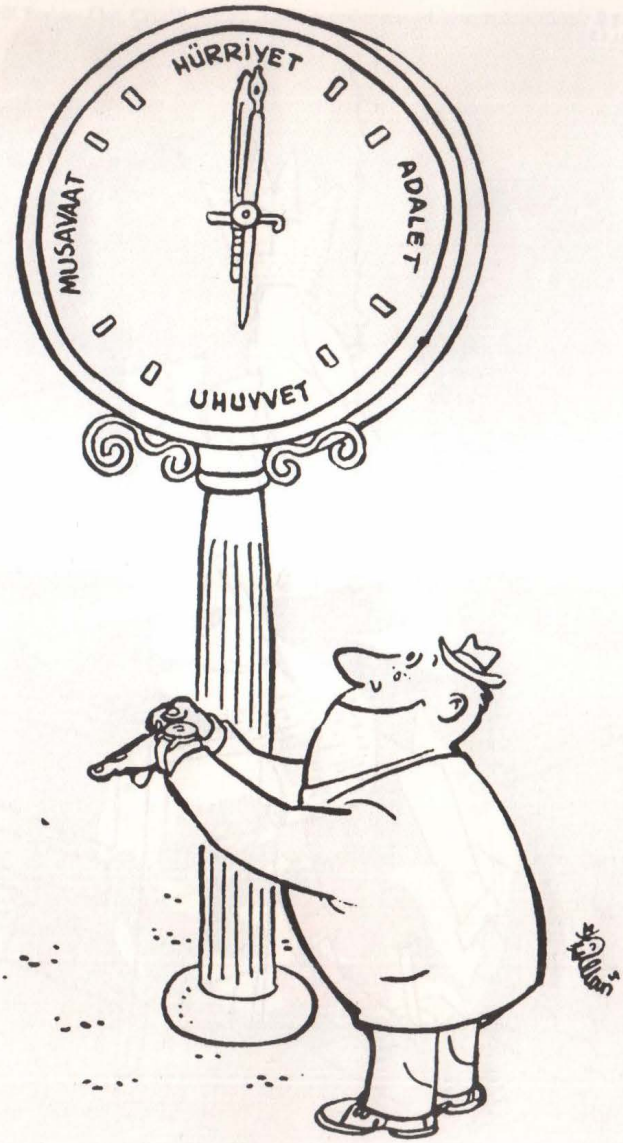

Memleket saat ayarı.

(İlk kez, 1908'de İstibdat dönemine son veren "Hürriyet'in ilanı"yla siyasi hayata katılan sloganı anımsama: "Hürriyet", "Adalet", "Musavat [eşitlik]", "Uhuvvet [Kardeşlik]".)

Altan Erbulak, *Yeni Sabah*, 1.6.1960, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Basın hürriyetinden sonra gazeteci!

Cafer Zorlu, *Akbaba*, 28.7.1960, S. 437, s. 12

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

([MBK Başkanı Org. Cemâl] Gürsel: "Halk ile aydın arasındaki açığı kapatmalı" dedi!)

Kendi çukurunu kazanlar!

Necmi Rıza Ayça, *Akbaba*, 8.9.1960, S. 443, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

– Çekişmeyeceğiz değil mi?

(MBK Başkanı Org. Cemâl Gürsel.)

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 17.8.1960, s. 1

"Herkes bizi kendinden sayıyor" (MBK üyelerinin şikâyeti.)

Ali Ulvi, *Cumhuriyet*, 30.8.1960, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hedef!

Mehmet Polat
Akbaba, 6.10.1960, S. 447, s. 9

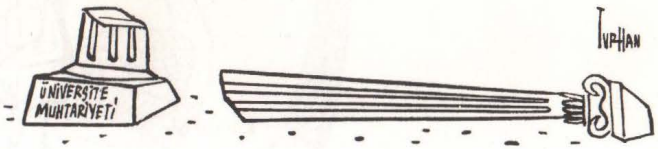

Olur mu böyle olur mu?!..

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 31.10.1960, s. 1

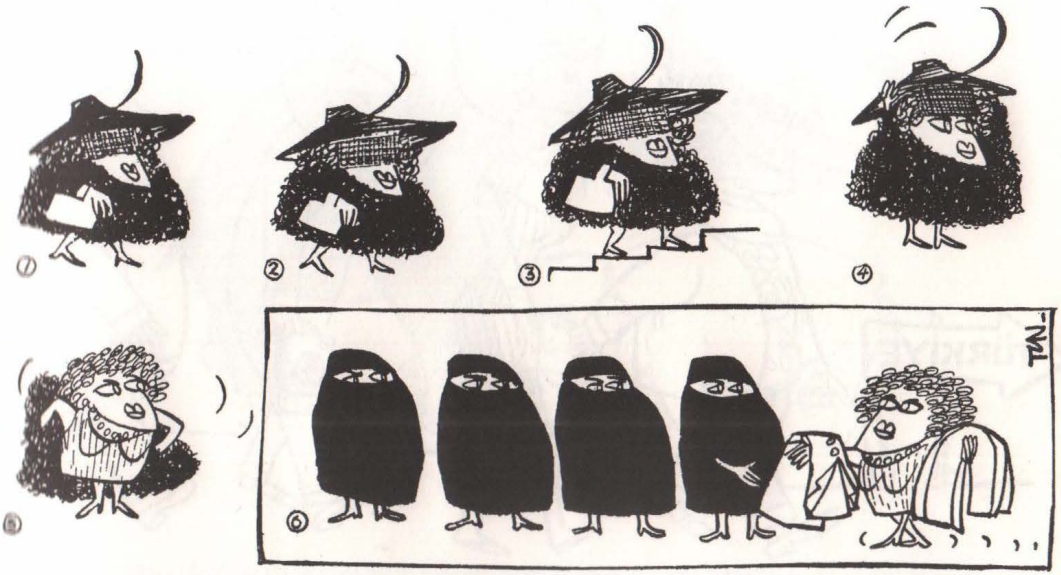

Kadınlar Birliği, çarşaf giyen kadınlara manto dağıtıyor!..

Yaşar Tonguç, *Tef*, 2.11.1960, S. 20, s. 14

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"Kurucu Meclis."

Ferruh Doğan Akdilek
Tef, 23.11.1960, S. 23, s. 3

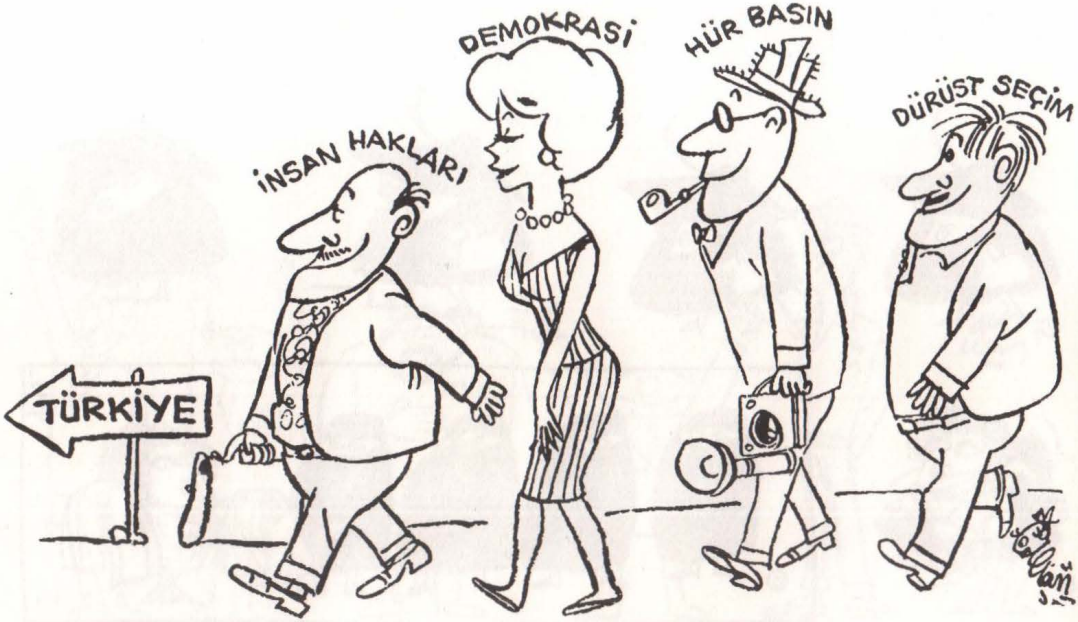

Eski dostlar.

Altan Erbulak, *Yeni Sabah*, 12.6.1960, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

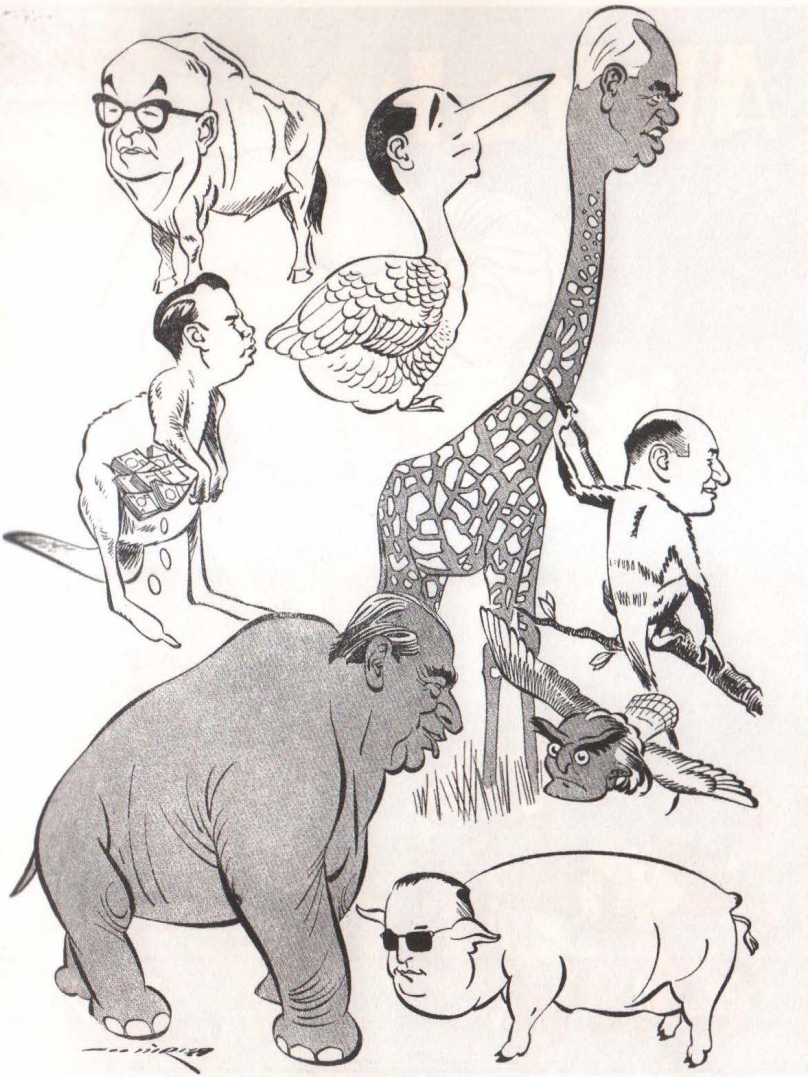

Hayvanlar ve insanlar!

(Kaz: Adnan Menderes; Öküz: Celâl Bayar; Kanguru: Hasan Polatkan; Fil: Refik Koraltan; Baykuş: Samet Ağaoğlu; Maymun: Kemal Aygün; Zürafa: Lütfi Kırdar; Domuz: Dr. Fahri Atabey.)

Necmi Rıza Ayça, *Akbaba*, 30.6.1960, S. 433, s. 3

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

– Eyvah... Fırtına geliyor!..

Necmi Rıza Ayça, *Akbaba*, 18.8.1960, S. 440, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

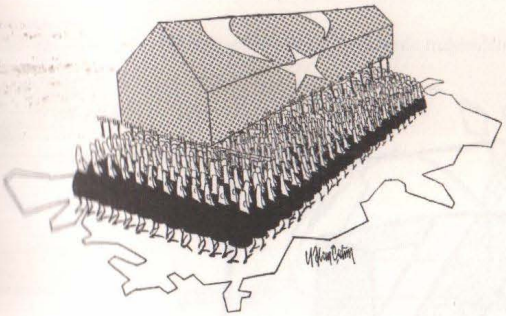

Hürriyet şehitleri Anıtkabir yolunda:

Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için!

Yalçın Çetin, *Akbaba*, 23.6.1960, S. 432, s. 3

– Bütün memurları mal beyanına çağıracaklarmış...
– Bana kalırsa bir kısmını can beyanına çağırmalı: Şimdiye kadar nasıl ölmediklerini izah etsinler!..

Şadi Dinççağ, *Akbaba*, 23.6.1960, S. 432, s. 16

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sahibini bekleyen koltuk...

Mehmet Polat, *Deccal*, 13.7.1960, S. 5, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

DP ileri gelenlerinin üzerlerinde milyonlarca liralık döviz ve mücevher çıkıyor (Gazeteler).

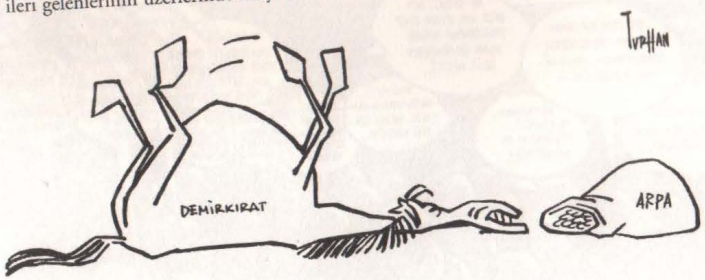

Atın ölümü...

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 3.6.1960, s. 1

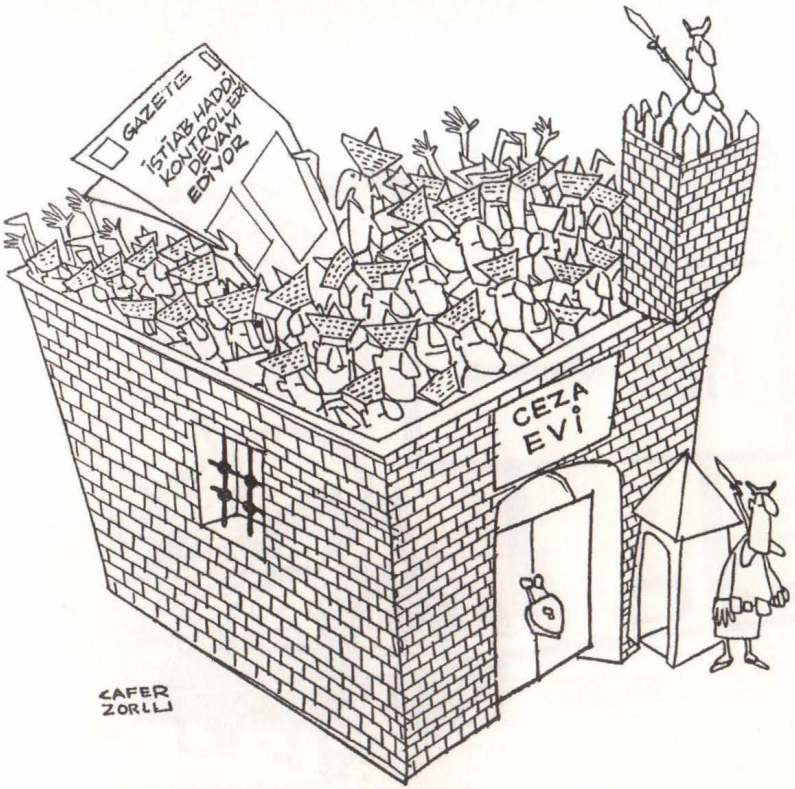

Yazısız.

Cafer Zorlu, *Akbaba*, 28.7.1960, S. 437, s. 3

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

MENDERESİN AVUKATI BASINA FOTOĞRAF ÇEKTİRİLMEMESİNDEN ŞİKAYETÇİ.. ANLIYAMADIM BUNLAR DEĞİL MİYDİ DAHA DÜN BASIN FOTOĞRAFÇILARINI KOVAN,DÖVEN,MAKİNELERİNİ KIRAN!..
BEŞ AYDIK BİR ODADA KAPALIYIM. HİÇ KİMSEYLE KONUŞAMADIM. MELEKÂTIMI KAYBETTİM..
NE YALAN!. HER GECE KIR ATINA BİNİP YASSIADADAN EYÜBE UÇAN BU MENDERES DEĞİL MİYDİ?..
CEZALARIMIN YÜZDE ONUNU BANA BAĞIŞLASALAR...
ANLIYAMADIM, NE DİYOR?.. MELÂHATİNİ MI KAYBETMİŞ!..
HALÂ MI?!.. ON YIL HERKESİ SUSTURDU, YALNIZ KENDİSİ KONUŞTU..
KIRDAR!.. BANA İKİ BUÇUK LİRA BORÇ VERİR MİSİN?
POLATKANCI ELİNİ YANLIŞLIKLA HEP LEĞİME SÜRÜYOR
BİM LİKLA BENİM KUYORSUN
ŞU İLERİNİN SAÇLARINI DA ŞAMEDİNKİNE BENZETMEK LÂZIM. BEYFENDİYİ GÖRMEME MANİ OLMUŞ
KALAFAT, BOY FUKARALIĞINDAN ŞİKÂYETÇİSİNDİR HERHALDE
KEŞKE SADECE BOY FUKARASI KALSAYDIM AYGÜNCÜĞÜM..
HOCAM, İSİMLERİMİZİN BAŞ HARFLERİ F.K. GİBİ, KADERİMİZDE BİRLEŞTİ.
YASSIADA SAATİNDEN ŞİKÂYET EDEN AVUKAT HÂKLI. NEŞRİYAT DEDİĞİN BENİM RADYOGAZETESİ GİBİ OLMALI.
BENİM GİBİ KÜSKÜN BİR ADAMIN MEVKİİ BU ABUKA SIRADA OLMAMALIYDI
VAKTİYLE ASLANLAR GİBİ KÜKREMEĞE ÇALIŞAN SAMED AĞAOĞLUNUN HALİNE BAK!.. SAÇLARI KESİLİNCE ISLAK FAREYE DÖNMÜŞ.
İŞTE TARIM BAKANLIĞININ CEZASI: EKTİKLERİMİ BİÇİYORUM..
BASTI ASIL KÂĞEKTİR AMÂ, BEREKET VERSİN KONUŞMASI YOK. BU DAVA ASIL O ZAMAN BENİM İÇİN ZÜLÜM OLURDU..
BÖYLE BİR HADİSEYE ADIM KARIŞTIĞI İÇİN HİKAB DUYUYORUM...
İVRİNDİ
İVRİNDİ
İVRİNDİ

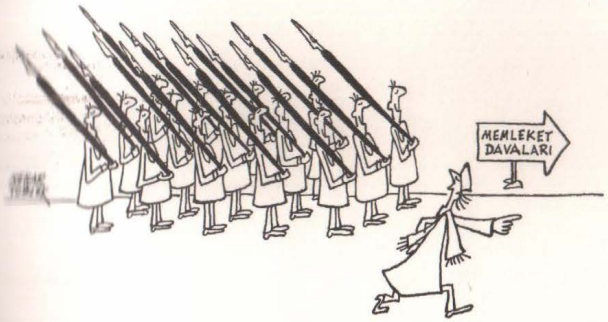

Kültür ve sanat ordusu, ileri marş!..

Nehar Tüblek, *Yeditepe*, 1-31.7.1960, S. 27, s. 1

Doğu illerinden 55 şeyh ve ağa batı illerine sürüldü (Gazeteler).

Yazısız.

Burhan Solukçu, *Akbaba*, 22.12.1960, S. 458, s. 3

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Bayrak yarışı!..

Nehar Tüblek, *Akşam*, 7.1.1961, s. 1

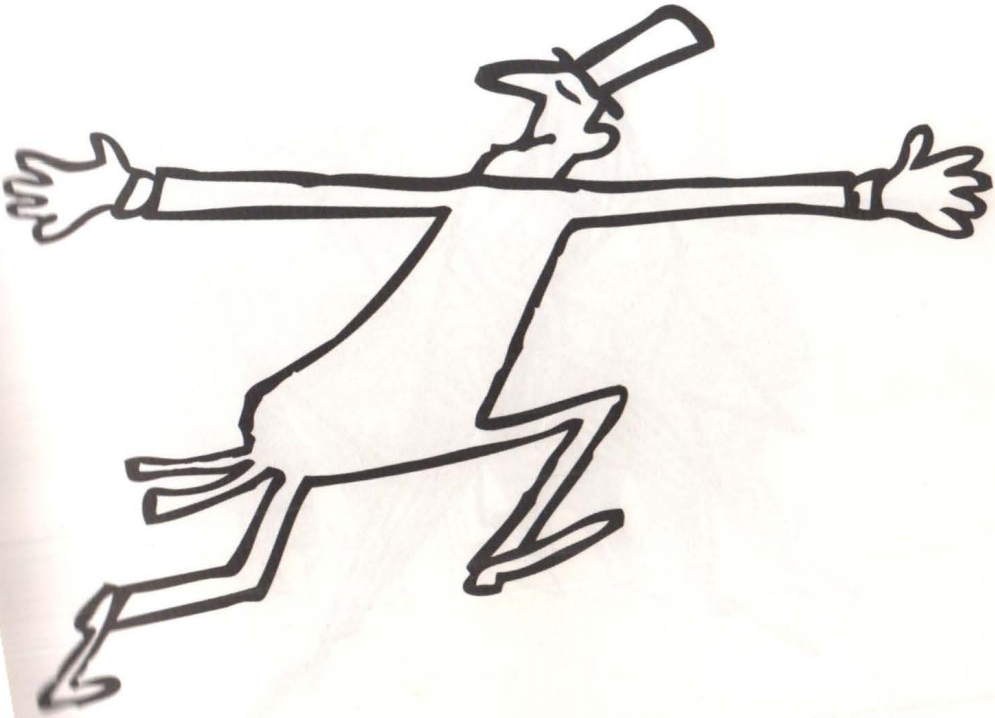

İlk yerli otomobil 450 bin liraya mal oldu (Basın).

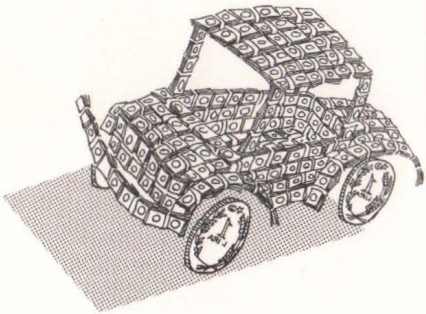

Yazısız.

("Devrim" adı verilen ilk Türk üretimi otomobil,
MBK Başkanı Cemâl Gürsel'e hediye edildi.)

Cafer Zorlu, *Akbaba*, 16.11.1961, S. 16, s. 3

Politika serbest (Basın).

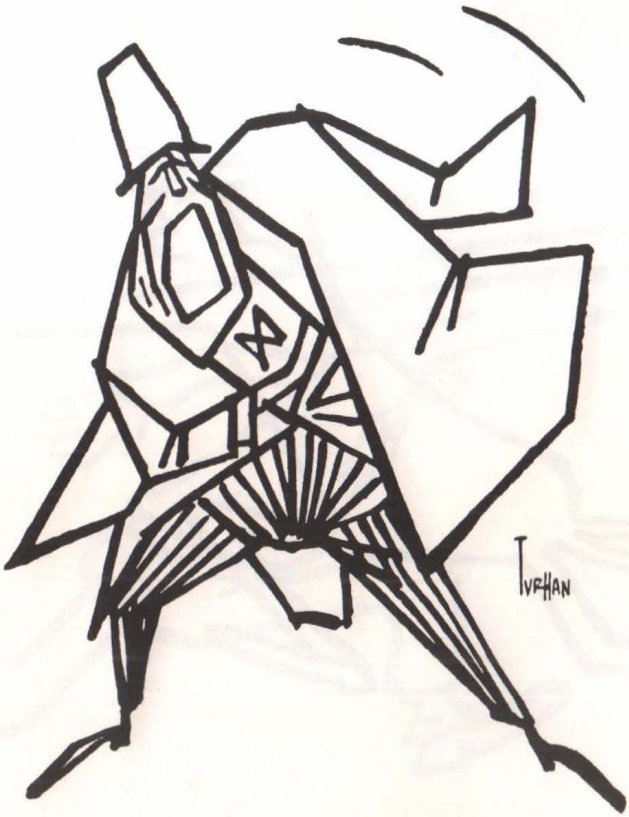

– Haaaaaaayt!... Kardeşi kardeşe düşüren ben, yobazlara taviz veren ben, anayasayı çiğneyen ben, inkılapların köküne kibrit suyu eken ben, demokrasinin ırzına geçen yine ben...

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 3.4.1961, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

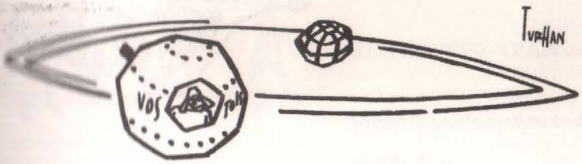

"...ve sonra insan, yeni bir dünya yarattı."

(SSCB uzaya ilk insanı, Yuri Gagarin'i gönderdi.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 14.4.1961, s. 1

Mavi boncuk kimde ise gönlüm onda!

(15 Ekim'de 27 Mayıs askeri darbesi sonrası ilk genel seçim yapıldı ve CHP ile AP, sandıktan 1. ve 2. parti olarak çıktı.)

Cafer Zorlu, *Akbaba*, 26.10.1961, S. 38, s. 3

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

[Adalet Partisi Genel Başkanı:] Gümüşpala:
"Hiç bir sınıfa dayanmıyoruz" dedi. (Gazeteler)

İkinci görülmemiş kalkınma...

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 4.10.1961, s. 1

Hadi hayırlısı...

(20 Kasım'da İsmet İnönü genel başkanlığındaki CHP ve Ragıp Gümüşpala'nın genel başkanlığındaki Adalet Partisi'nin kurduğu koalisyon hükümeti güvenoyu aldı. 25 Ekim'de TBMM açıldı ve 27 Mayıs dönemi sona erdi.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 19.11.1961, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

KELLE AVCISI– Olmak veya olmamak!..

(Afrika özgürlük hareketi önderlerinden Lumumba, öldürüldü.)

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 16.2.1961, s. 1

Kuraklık Komitesi kuruldu (Gazetelerden).

Yazısız.

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 28.12.1961

Fabrika bacalarından çıkan dumanlar şikâyet konusu oluyor (Basın).

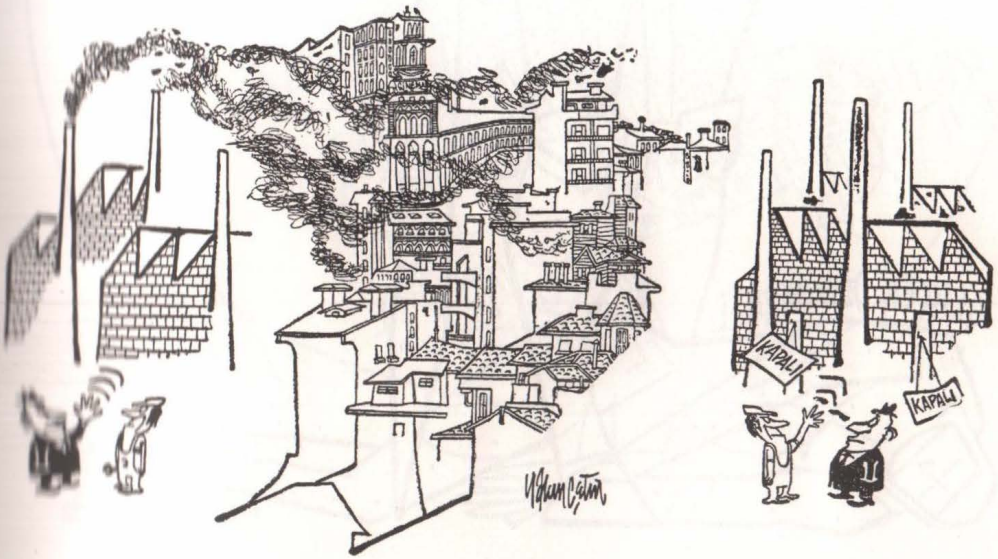

– Bu bacalardan şikâyetçiyim!..

– Ben de bu bacalardan şikâyetçiyim!..

Yalçın Çetin, *Tanin*, 14.3.1961, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

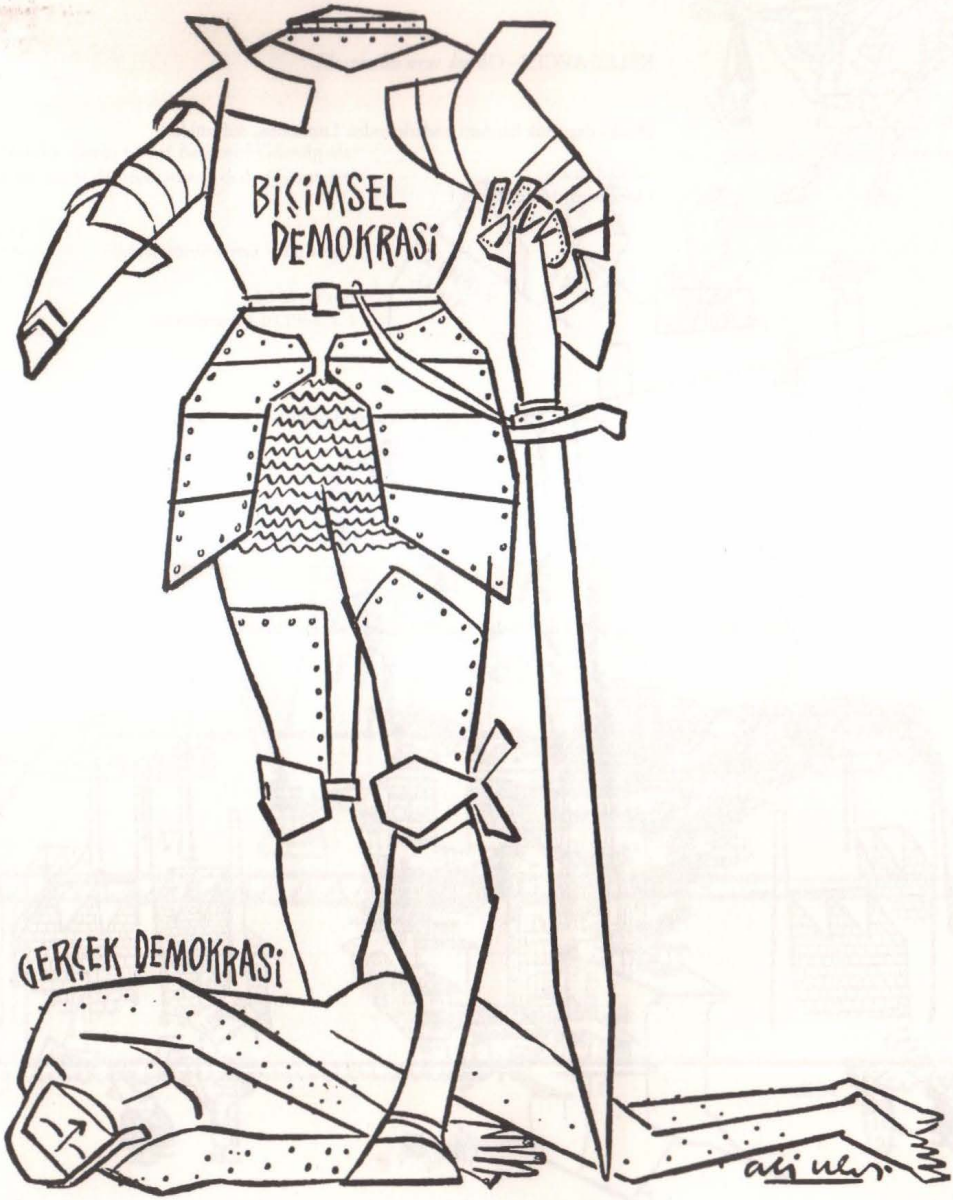

Ali Ulvi Ersoy, *Yön*, 4.7.1962, S. 29, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

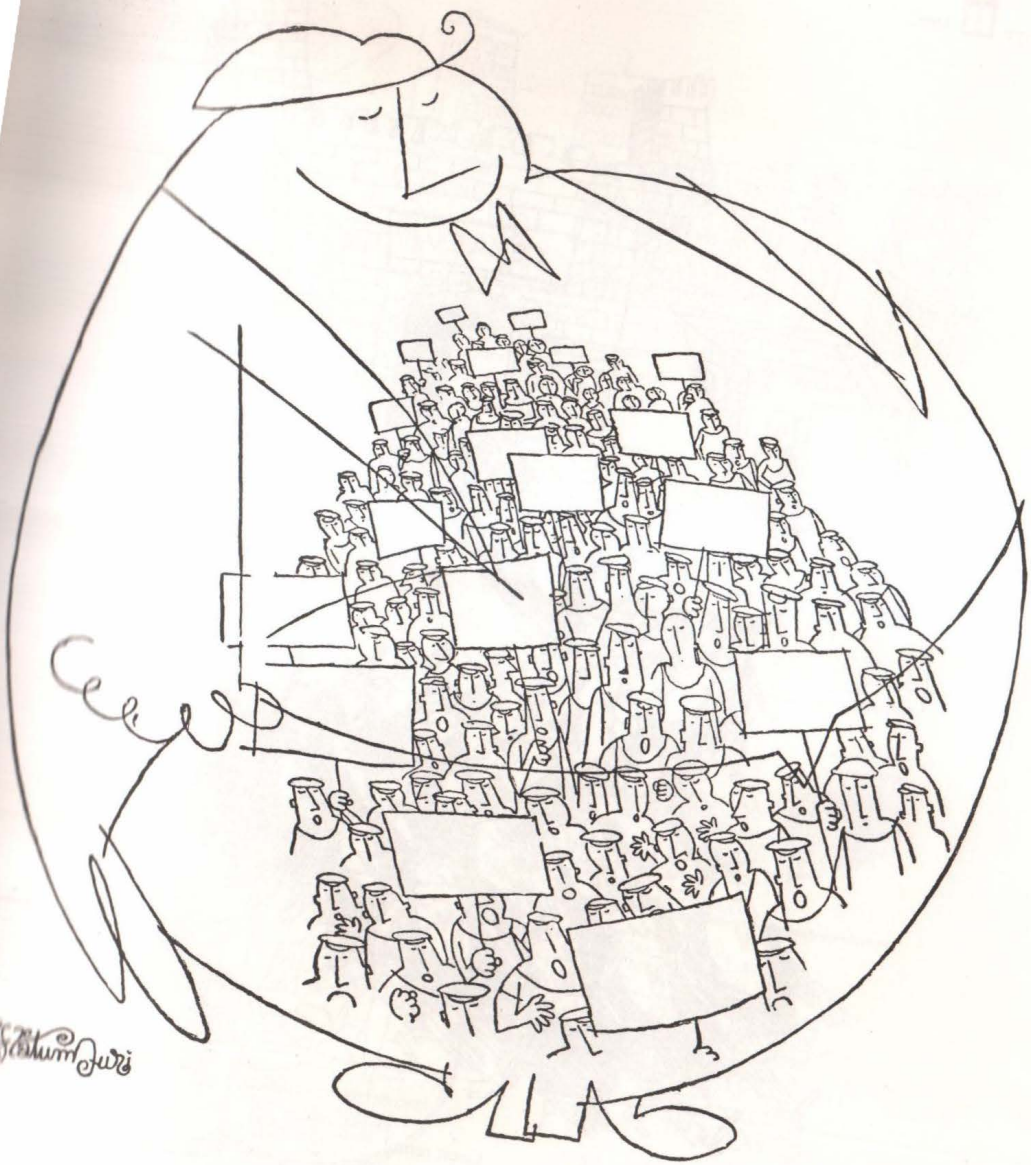

Eflâtun Nuri Erkoç, *Yön*, 14.2.1962, S. 9, s. 20

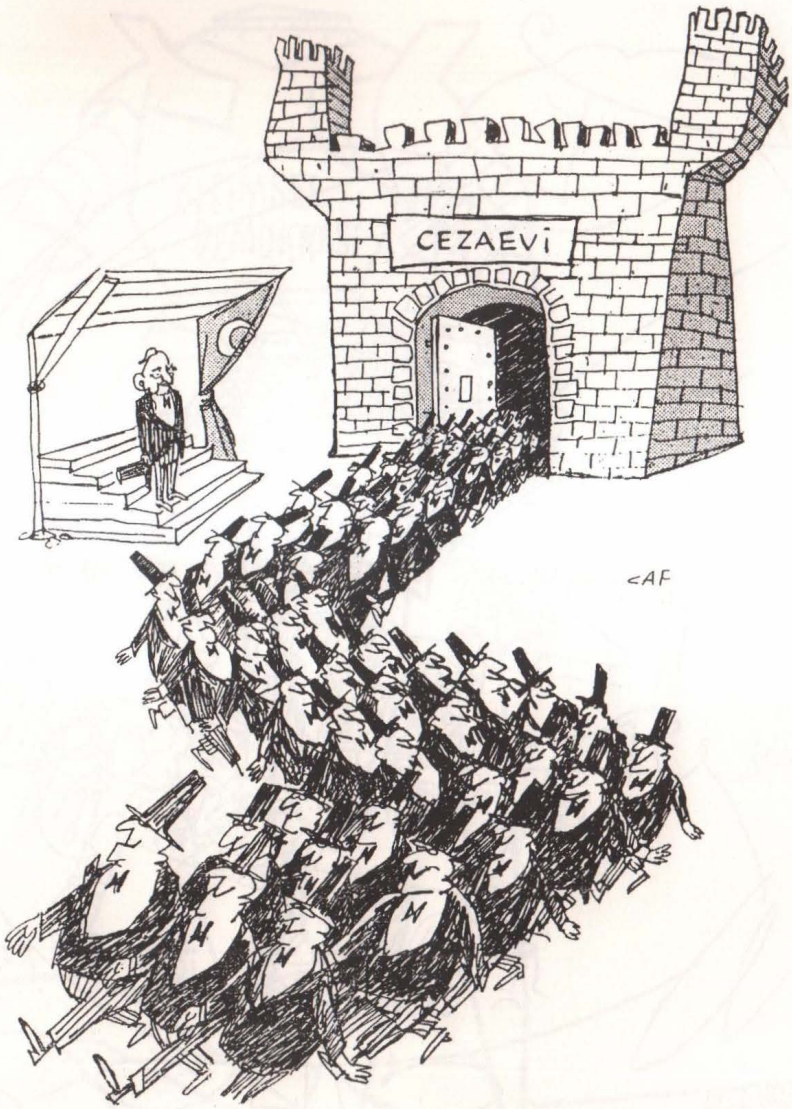

Geçit resmi!

(İsmet İnönü başkanlığındaki CHP-YTP-CKMP-Bağımsızlar koalisyonu döneminde, Demokrat Parti'lilere sınırlı af getiren yasa, 18 Ekim'de yürürlüğe girdi.)

Cafer Zorlu, *Akbaba*, 23.10.1962, S. 65, s. 10

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

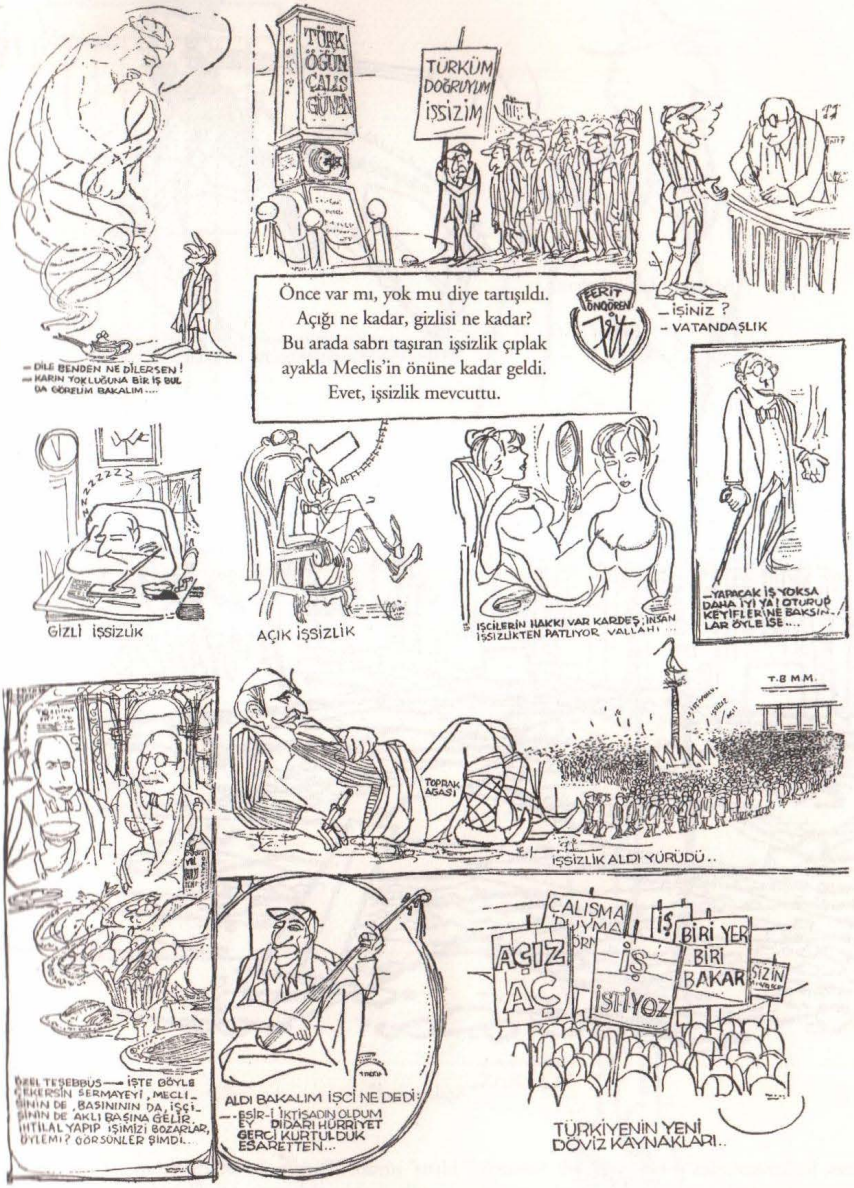

İşsizlik: Made in Özel Teşebbüs. TM

Ferit Öngören, *Yön*, 13.6.1962, S. 26, s. 20

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

(Başbakan İsmet İnönü.)

Bülent Şeren
Akbaba, 14.6.1962, S. 46, s. 4

"Açık rejim!"

(Çizer, bu karikatürden dolayı yargılandı. Savcının "iddiası" şuydu: "Türkiye Cumhuriyeti Anayasa ile tespit edilmiş temel vasfı olan hak ve hürriyetlerine dayanan çok partili demokratik nizamı zedelemeğe matuf kötüleyici hüviyette ve aynı zamanda bu nizamın Türkiye'de yürütülemeyeceği yolunda propaganda yapmak." (Dr. Ç. Yetkin, *Siyasal İktidar Sanata Karşı*, s. 276) Çizer, örnek oluşturabilecek seviyede bir savunmayla 8 Kasım'da beraat etti.)

Ferruh Doğan Akdilek, *Dünya*, 13.3.1962, s. 1.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

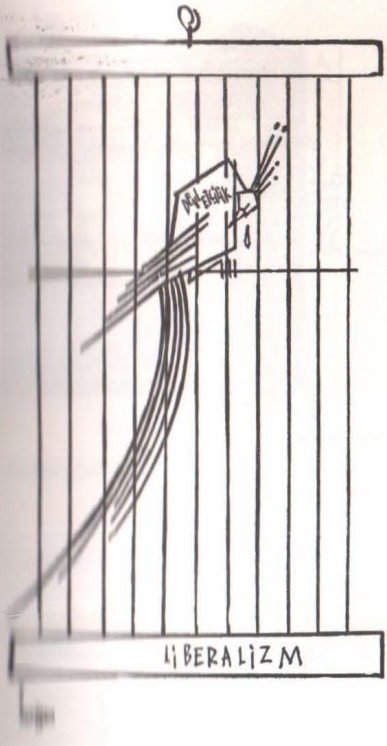

Devlet kuşu.

Turhan Selçuk
Yön, 28.12.1962, S. 11, s. 3

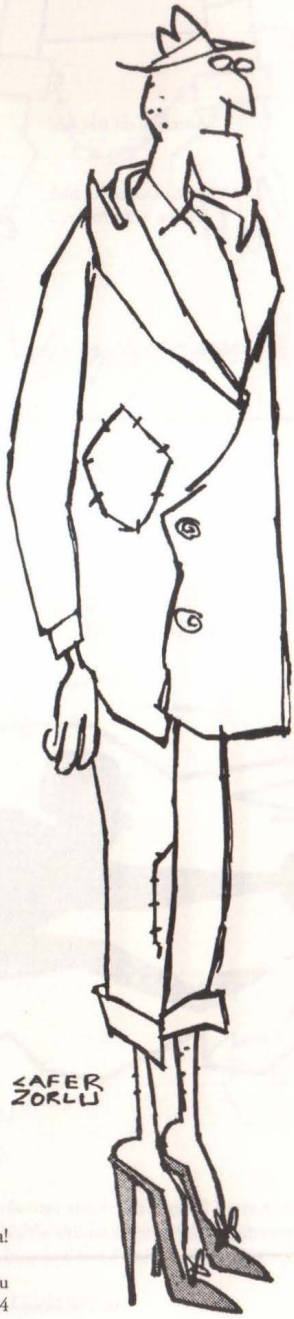

Kalkınma!

Cafer Zorlu
Akbaba, 28.8.1962, S. 56, s. 4

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

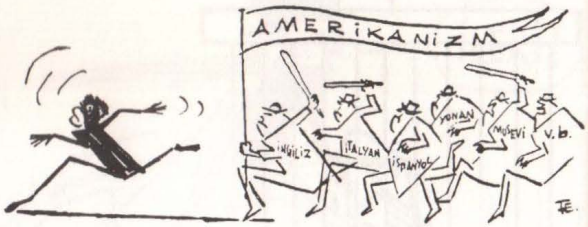

Amerika'da ırkçılık!

Ferruh Doğan Akdilek
Dünya, 1.9.1963, s. 1

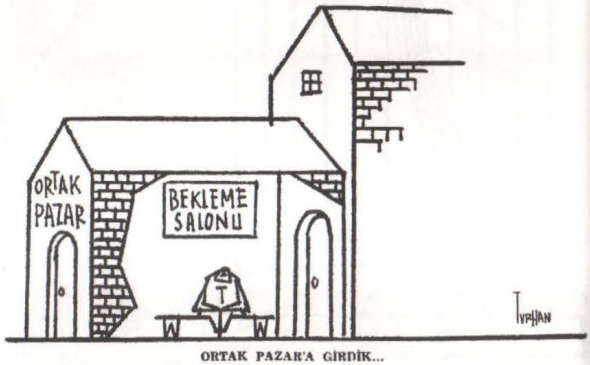

Ortak Pazar'a girdik.

(Türkiye, 12 Eylül'de AET'in üyesi oldu.)

Turhan Selçuk
Milliyet, 13.9.1963, s. 1

Huzur geldi.

(1960'dan beri Kayseri Bölge Cezaevi'nde yatmakta olan müebbet hapis cezalı 3. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, rahatsızlığı nedeniyle 22 Mart'ta tahliye edildi. Ankara'ya geldiğinde tepkiler ve çıkan olaylar karşısında geçici tahliye kararı kaldırıldı ve hastaneye yatırıldı. Tedavi sonrası 5 Ekim'de yeniden cezaevine döndü.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 26.3.1963, s. 1

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kuyudaki Zenci

Turhan Selçuk, *Yön*, 29.5.1963, S. 76, s. 3

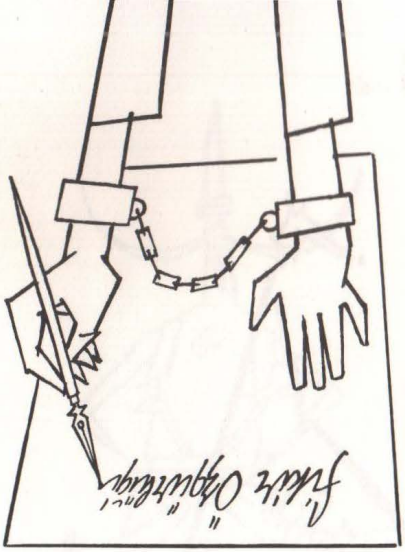

Turhan Selçuk, *Yön*, 16.1.1963, S. 57, s. 3

En büyük işçi kafilesi dün Almanya'ya gitti (Basın).

Büyük göç.

(II. Dünya Savaşı'nın yarattığı yıkım, Avrupa'da ciddi bir işgücü sıkıntısı yaratmıştı. Türkiye istek üzerine, önce Avrupa'ya sonra dünyanın birçok ülkesine işgücü ihraç etmeye başladı.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 22.10.1963, s. 1

Ferruh Doğan Akdilek
Dünya, 10.2.1963, s. 1

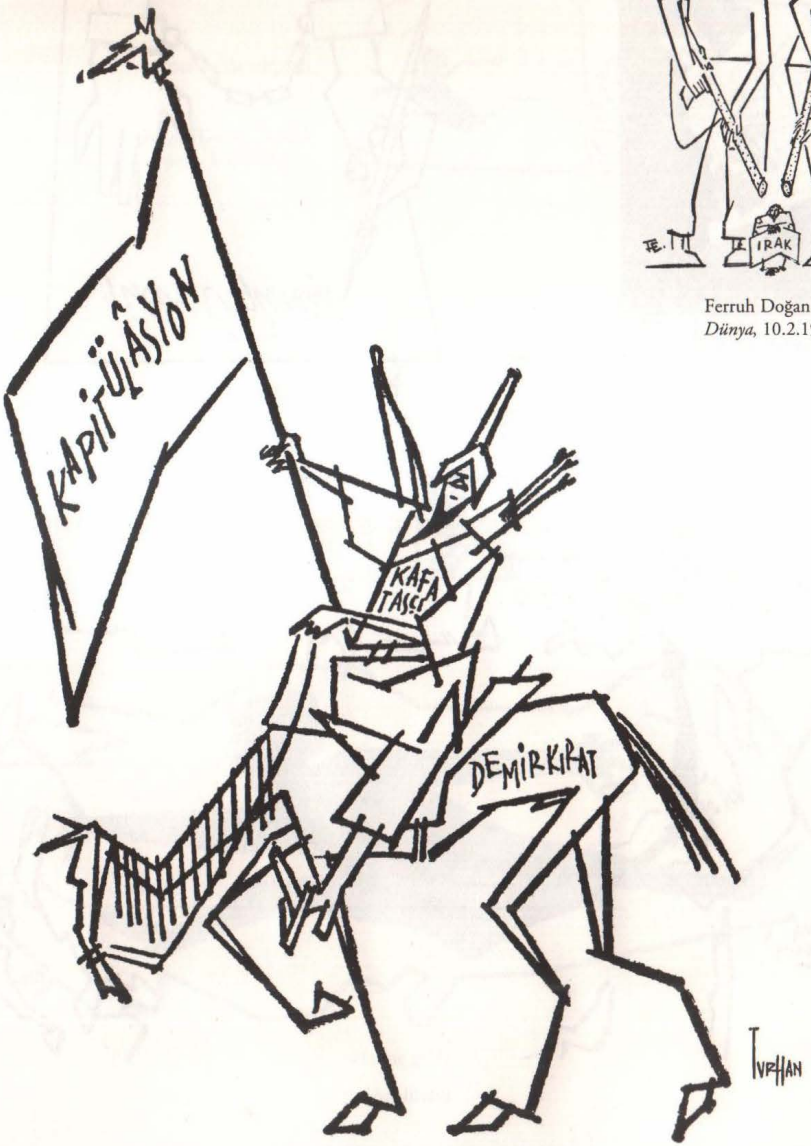

Neo-Turanizm!

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 7.2.1963, s. 1

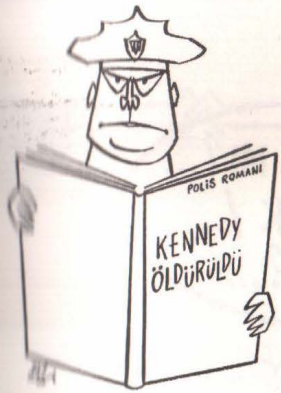

FBI– Uşak öldürdü, uşak öldürdü ya, kimin uşağı?..

(ABD Başkanı John Kennedy, 22 Kasım'da öldürüldü.)

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 27.11.1963, s. 1

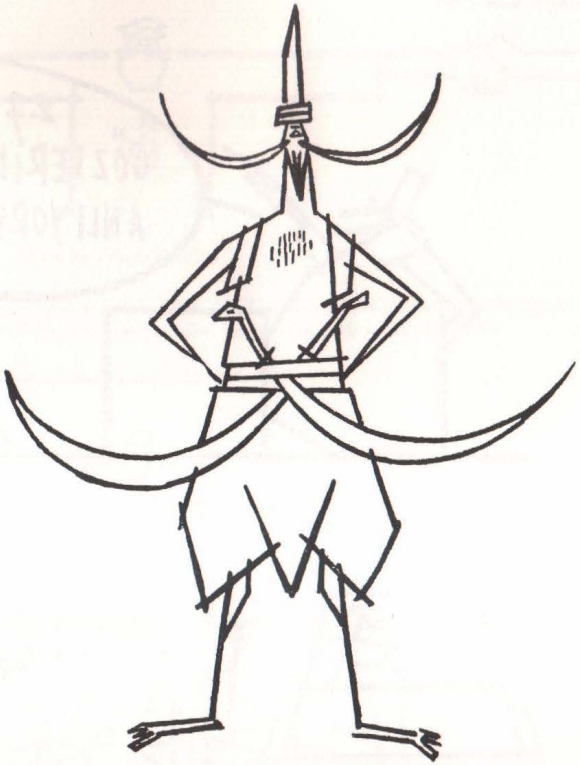

Kürtler silahlanıyor (Basın).

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 12.6.1963, s. 1

Prof. C.W. Hart, "Yarının Türkiyesi gecekondulardan doğacak" dedi (Gazeteler).

Yazısız.

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 9.8.1963, s. 1

İsmet İnönü'ye suikast yapıldı.

(Başbakan İsmet İnönü'ye Ankara'da 21 Şubat'ta suikast yapıldı.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 23.2.1964, s. 1

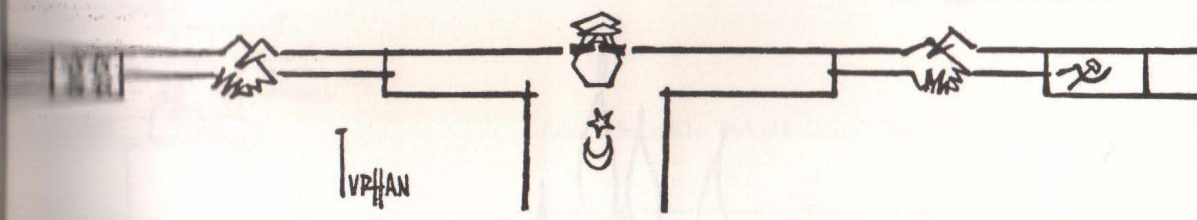

"Yeni bir dünya kurulur..."

(44 yıl aradan sonra ilk kez bir Türk Dışişleri Bakanı Feridun Cemâl Erkin, 30 Ekim'de Moskova'yı ziyaret etti. Bu ziyaret sürerken verdiği bir demeçte İsmet İnönü, "Yeni bir dünya kurulur, içinde Türkiye de yerini alır" dedi.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 1.11.1964, s. 1

Dövülmüşler kuşağı.

Ferruh Doğan Akdilek, *Dünya*, 19.7.1964, s. 1

"Çıplak bacakla dolaşan hanımların bacakları, cehennemin odunları olup yanacaklar" (Said-i Nursi).

Turhan Selçuk
Milliyet, 3.4.1964, s. 1

Angelo Negro-Siyah Melek.

Turhan Selçuk
Milliyet, 25.10.1964, s. 1

Mutedillerin desteklediği Süleyman Demirel, AP Genel Başkanı (Basın).

"Mühür kimde ise Süleyman odur..."

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 2.12.1964, s. 1

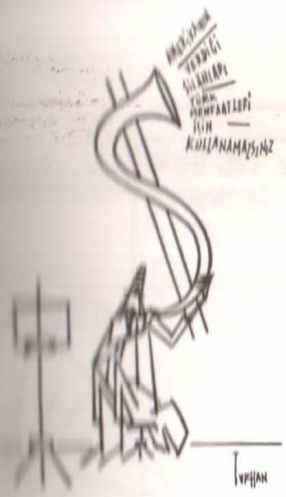

Amerikan notası!..

Turhan Selçuk
Milliyet, 14.6.1964, s. 1

Kıbrıs'ta her gün bir Türk öldürülüyor" (Gazeteler).

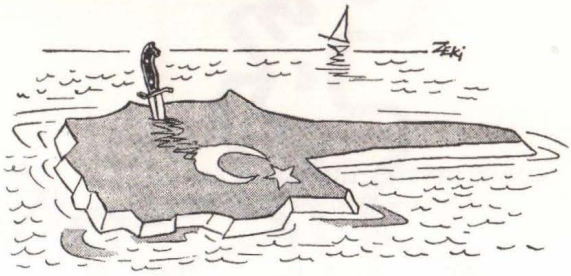

Yazısız.

Zeki Beyner
Akbaba, 27.8.1964, S. 35, s. 14

Babeuf'ten bir tercümeye savcılık el koydu (Basın).

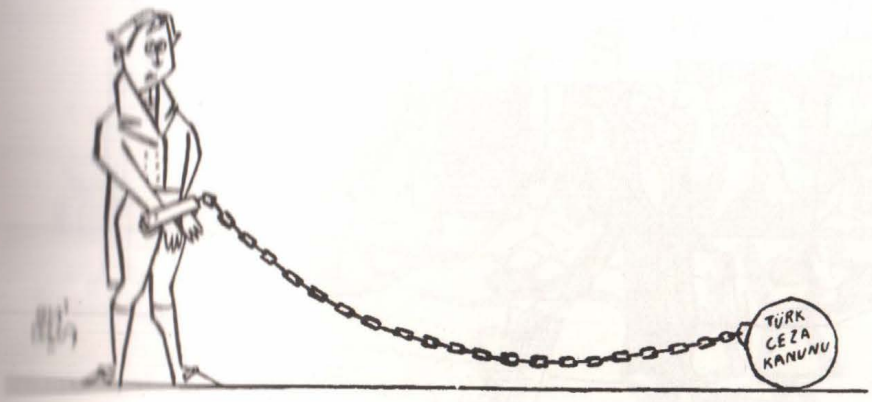

BABEUF- Türk-Sovyet kültür anlaşmasından sonra bir de Türk-Fransız kültür anlaşması imzalansa...

Dahabattin Eyüboğlu ile Vedat Günyol'un birlikte çevirdiği François Noël Babeuf'ün *Devrim Yazıları* adlı yapıtı komünizm propogandası yaptığı gerekçesiyle 13 Ekim'de, toplatıldı. Çevirmenler, Ağır Ceza Mahkemesi'nde 7,5-15 yıl hapis cezası istemiyle yargılandı ve beraat ettiler.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 8.11.1964, s. 1

SANSÜR HEYETİ– Türkiye'yi küçük düşürür diye izin vermemiştik, ama bizi küçük düşürdü.

(Metin Erksan, Necati Cumalı'nın–aynı isimli– hikâyesinden uyarladığı *Susuz Yaz* filmiyle Berlin Film Şenliği'nde Altın Ayı ödülünü kazandı.)

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 9.7.1964, s. 11

ESNAF– Tanrım! Şu Memet efendiye bir on üç ihsan et de borçlarını ödesin...

Cafer Zorlu, *Akbaba*, 3.9.1964, S. 36, s. 7

Abidin Dino, *Sosyal Adalet*, Nisan 1965, S. 13, s. 50

– Muhterem Peder,
siz yukarıda Tanrı var dediniz,
ama şu anda bir insan görüyorum...

Turhan Selçuk
Milliyet, 21.3.1965, s. 2

İşçi Partisi mecliste (Basın).

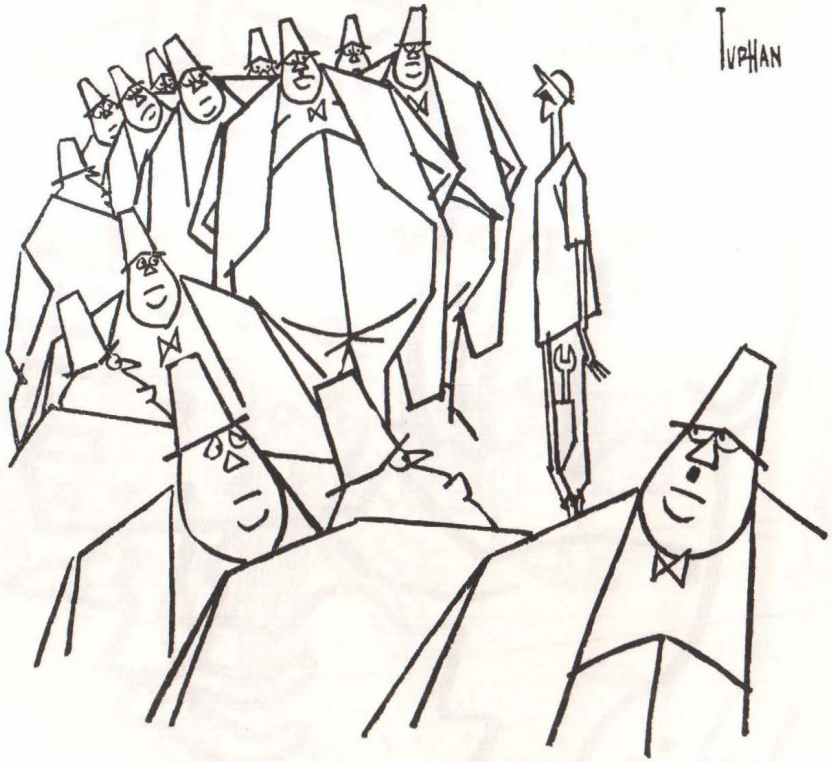

Yabancı.

(Mehmet Ali Aybar'ın liderliğinde 9 sendikanın katılımıyla Türkiye İşçi Partisi, 1961'de kuruldu. 1965 genel seçimlerinde 15 milletvekiliyle TBMM'ye girdi.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 15.10.1965, s. 2

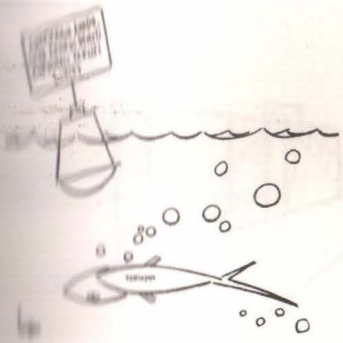

Dışarıdaki Ermenilerden Prof. Torikyan,
Karadeniz sahillerini istiyor (Basın).

Batmış "Torik yan" gider...

Turhan Selçuk
Milliyet, 26.4.1965, s. 2

İlericilik-gericilik davası:

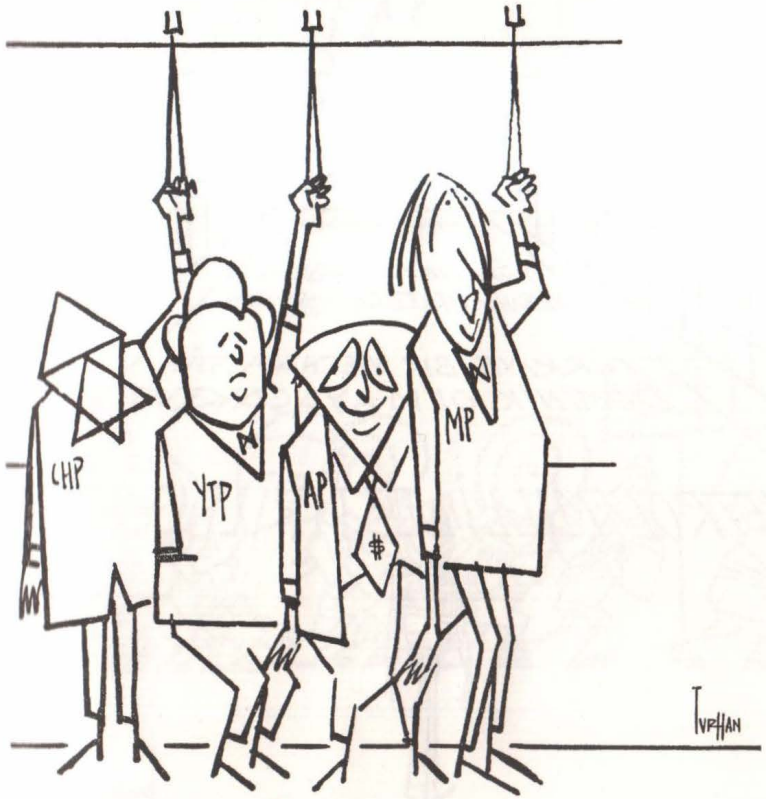

İNÖNÜ– Biraz ileri gidelim baylar!.. İleri...

(Soldan sağa: İsmet İnönü, Ekrem Alican, Süleyman Demirel ve Osman Bölükbaşı.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 28.8.1965, s. 2

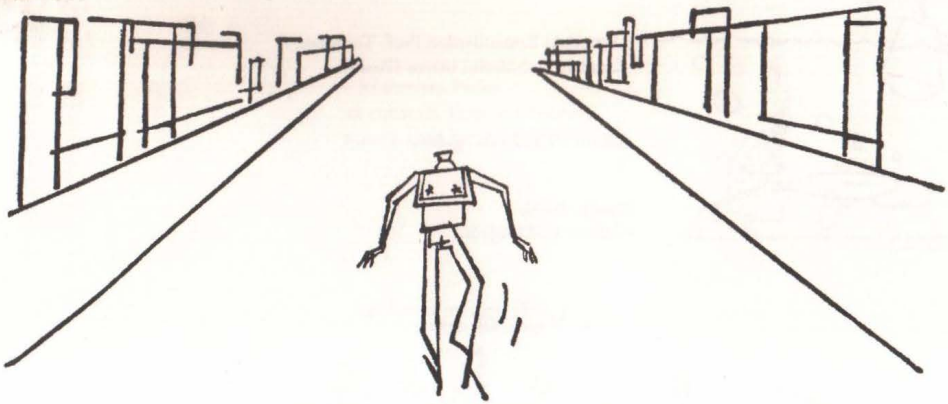

İstanbul sokakları hem geniştir...

Hem dardır...

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 30.5.1965, s. 2

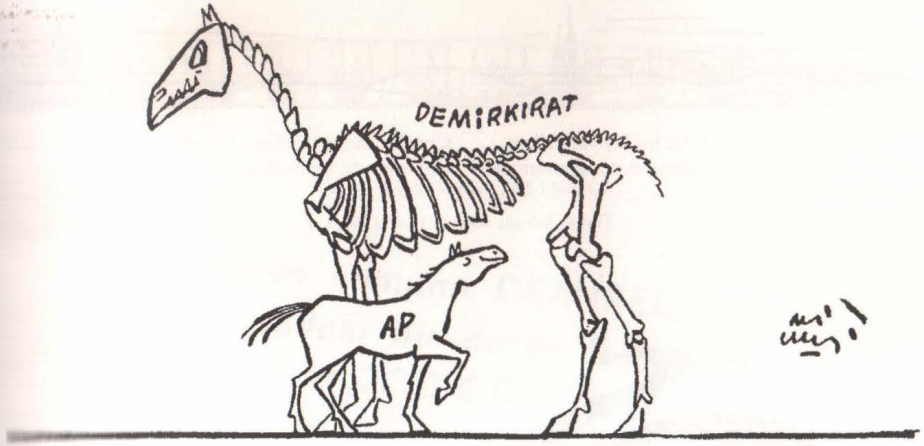

"At asil bir hayvandır" (AP Genel İdare Kurulu üyesi Cevat Önder).

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 26.7.1965, s. 1

Köyden şehre akımın, ekonomik gelişme için devam etmesi gerekiyor (Süleyman Demirel).

Ekonomimiz büyük bir hızla gelişiyor!..

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 22.11.1965, s. 2

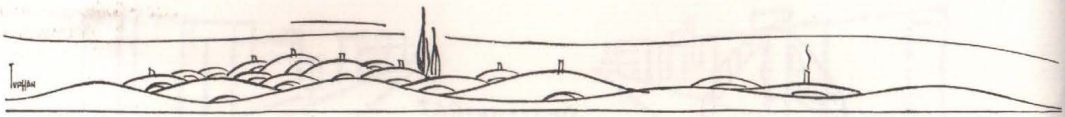

Orda bir köy var uzakta... Orda bir köy var uzakta...
Görmesek de, bilmesek de, Görmesek de, bilmesek de,

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 16.12.1966, s. 2

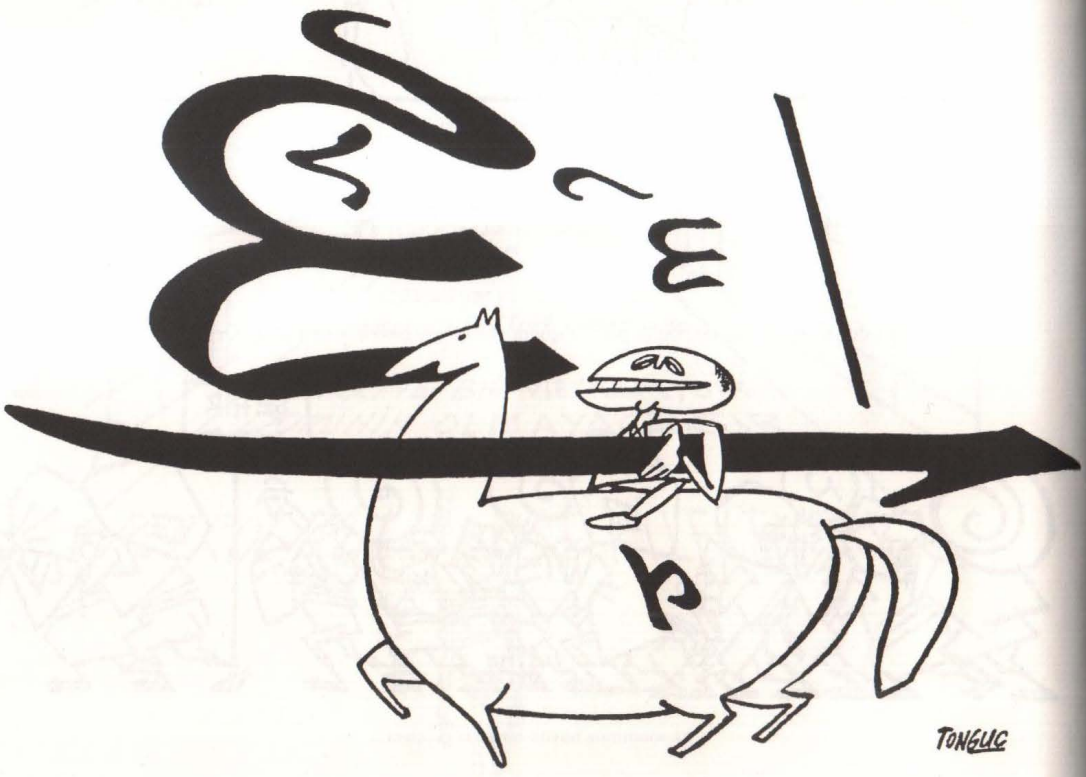

Yazısız.

(AP Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel.
Bu karikatür, –sonraki yıllarda– çizerin yayımlayacağı *Süleymannâme* [1969] adlı albümüne, öznesinin "yüz"üne daha çok benzeyen bir karikatür olarak girecektir.)

Yaşar Tonguç, *Yön*, 17.6.1966, S. 168, s. 3

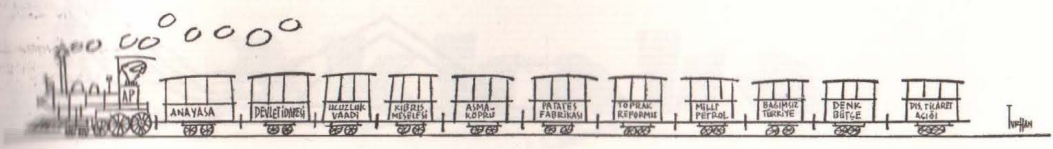

Çekemem... Çekemem... Çekemem... Çekemem...

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 22.5.1966, s. 2

İzmirde konuşan DEMİREL, "Fransadaki bir darbe teşebbüsü karşısında 200.000 sivilin bir günde silâhlandığını,, söyledi

"Gözlerime bakınız, ne demek istediğimi anlıyorsunuz ya..." (Politik atasözü.)

(AP Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 8.11.1966, s. 1

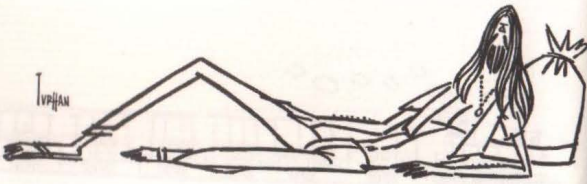

"Saçı uzun aklı kısa."

(1960'larda dünyadan İstanbul'a akın akın "Beatnik" adı verilen turistler geliyordu.
"Papatya" da denilen bu gezginlerin yaşama anlayışları, "savaşma seviş" olarak tanımlanıyordu.
Uzun saçlı, hırpani giyimli erkekler; mini etekli kızlar ve –yiyecekten çok– müziğe düşkün bir topluluk.
Bütün dünya, sokak'tan sanat'a "Beatnik"lerden etkilendi.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 6.8.1966, s. 2

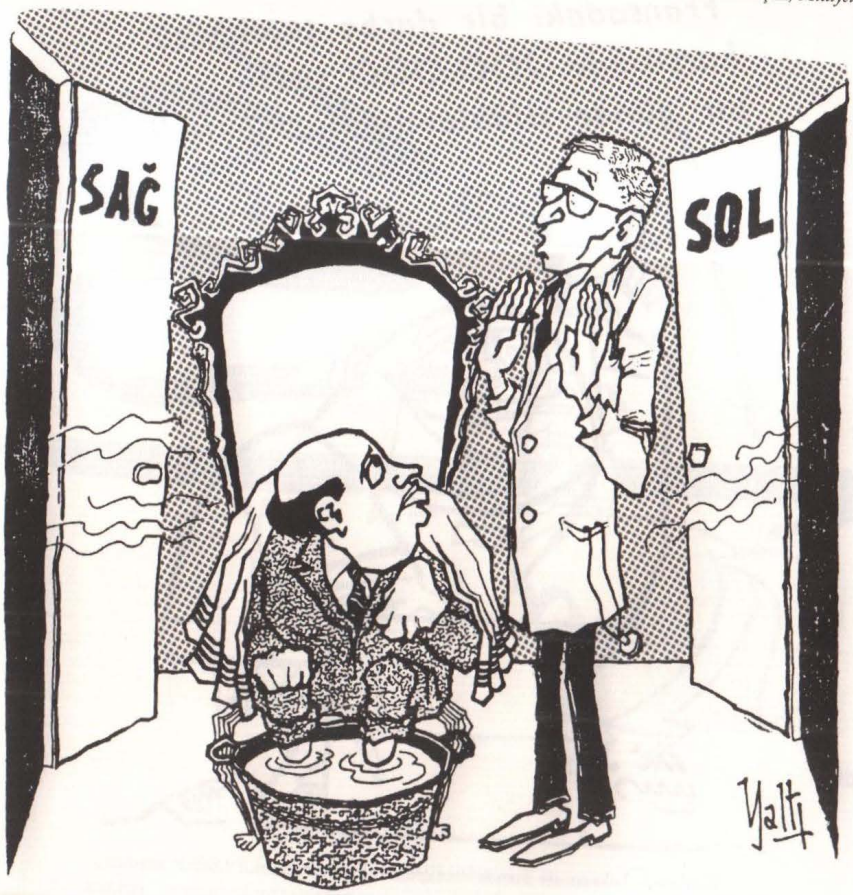

– Siz bu kapıları kapamadıkça hastalıktan kurtulamazsınız!

Özcan Yaltı, *Akbaba*, 16.11.1966, S. 47, s. 6

Aman Ata görmesin!

Cafer Zorlu, *Akbaba*, 26.10.1966, S. 46, s. 1

Yazısız.

(CHP, 18. Kurultay'da "ortanın solu" olarak adlandırılan politik çizgiyi kabul etti.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 11.8.1966, s. 2

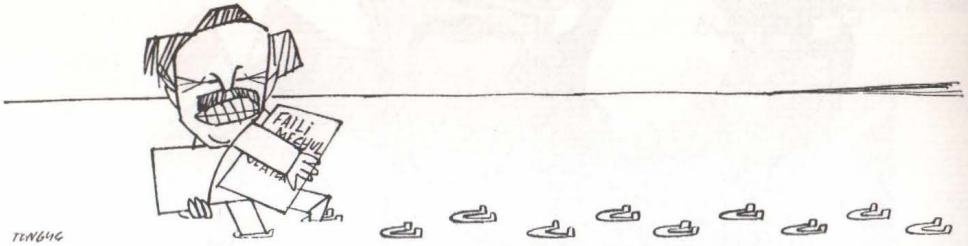

Karda yürür, izini belli etmez...

(AP'nin İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan.
Akşam gazetesi Ankara temsilcisi İlhami Soysal, bilinmeyen kişiler tarafından kaçırılarak çok kötü dövüldü.)

Yaşar Tonguç, *Yön*, 23.9.1966, S. 182, s. 3

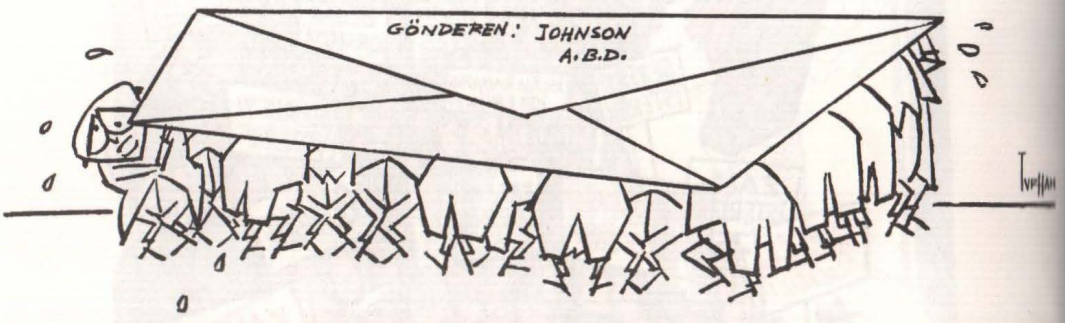

DEMİREL– Çok ağır mektupmuş... Altında eziliyoruz ama, sakın belli etmeyin...

(Başbakan Süleyman Demirel.
ABD Başkanı Johnson'ın, Başbakan İsmet İnönü'ye –Haziran 1964'te– yolladığı mektubun içeriği özetle şöyledir: 1) Türkiye, Kıbrıs Türk toplumuna yönelecek her türlü saldırı karşı, garantör devlet olacak. 2) ABD'ye danışılmadan müdahale yapılamayacak. 3) Aksi durumda NATO, olası bir SSCB saldırısı karşısında Türkiye'ye yardım etmeyecek. 4) Türkiye, ABD'den aldığı silahları bu bağlamda kullanmayacak.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 15.1.1966, s. 2

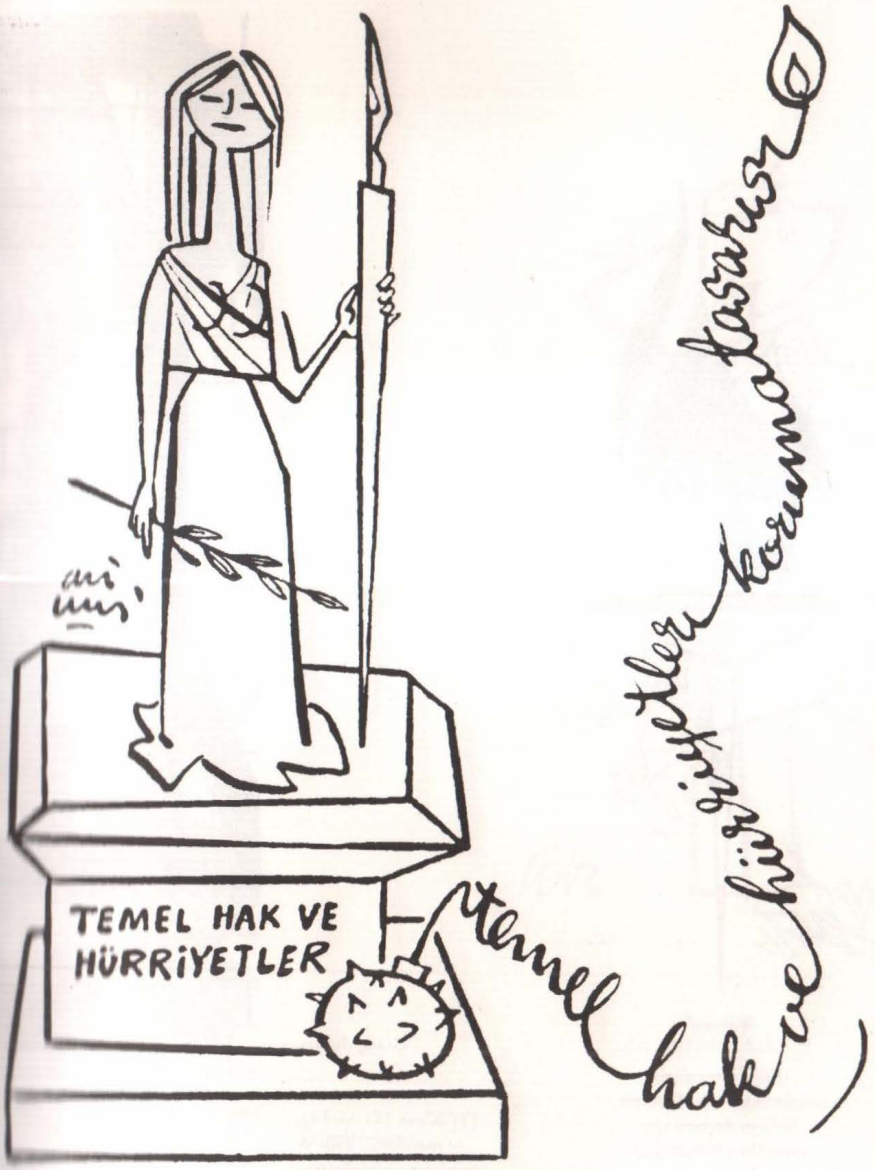

Yazısız.

(AP, "Temal Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanun Tasarısı"nı TBMM'ye sundu.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 11.2.1967, s. 1

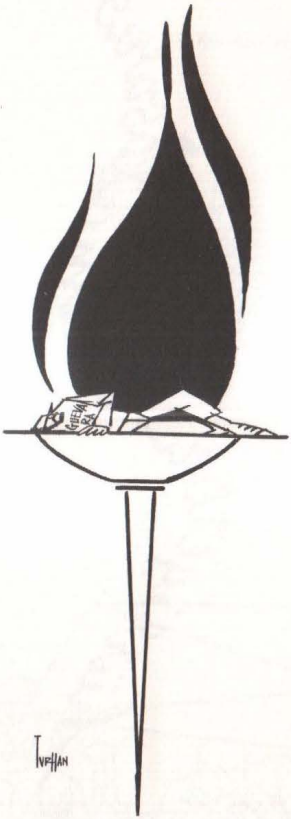

Yazısız.

(Küba devriminin liderlerinden Che Guevera, Bolivya devrimi için savaşırken öldürüldü.)

Turhan Selçuk
Milliyet, 17.10.1967, s. 2

Utanç duvarı.

(TCK'nın 141. ve 142. maddeleri, ifade ve örgütlenme özgürlüğünü büyük ölçüde kısıtlayan maddelerdir.)

Ferruh Doğan Akdilek
Yön, 31.1.1967, S. 5, s. 7

Oğuz Aral
Ant, 28.2.1967, S. 9, s. 3

Tepeden inme.

(Devrimci İşçi Sendikaları
Konfederasyonu, 13 Şubat'ta kuruldu.)

Ferruh Doğan Akdilek
Yön, 14.2.1967, S. 7, s. 7

– Şu kulüpçülük de particiliğe benzemeye başladı...

(Kayserispor-Sıvasspor'un, Kayseri'de yaptığı futbol karşılaşması sırasında çıkan olaylarda 40 kişi öldü, çok sayıda kişi yaralandı. Sonraki gün, Sıvas'ta Kayseri kökenli esnafın işyerlerine saldırılar düzenlendi, yakıldı.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 20.9.1967, s. 1

"Köylü, su, yol isterdi. Şimdi telefon, ışık istiyor" (Süleyman Demirel).

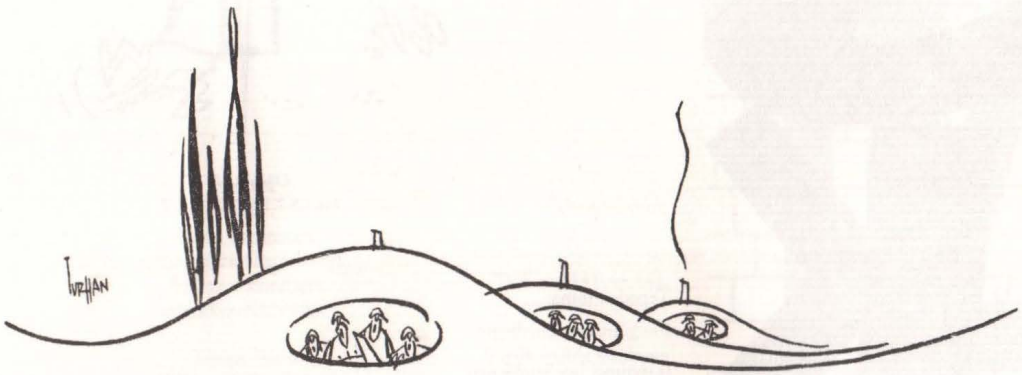

– Telefon isteriz, ışık isteriiiz!..

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 13.7.1967, s. 2

Kalp takan doktor,
yılın adamı seçildi.
(Gazeteler)

Yazısız.

[illegible] Afrika Cumhuriyeti'nde
Dr. C. Bernard,
ilk kalp nakilini yaptı.)

Nihat Tüblek
Akşam, 6.1.1968, s. 1

Dünya gençliği ayağa kalktı...

(Fransa'da ABD karşıtı gösterilere katılan bir grup öğrencinin tutuklanmasının yarattığı gerginlik, giderek büyüdü. Paris'te 30.000 öğrencinin ayaklanmasına dönüşen hareket, Fransız emniyet güçlerini perişan etti. Anti-emperyalist ve savaş karşıtı bir ruhu olan olay, bütün dünyaya hızla yayıldı. Her ülke, hareketi kendi bünyesinde biçimlendirdi ve devrimci içeriğini koruyarak iktidarları zorladı.)

Ferruh Doğan Akdilek
Ant, 21.5.1968, S. 73, s. 7

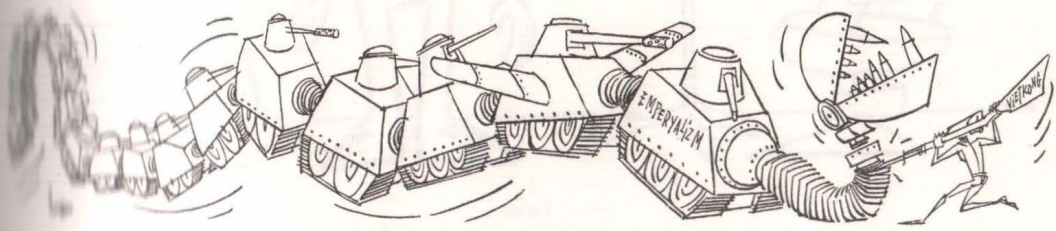

Yeni çağ destanı...

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 4.2.1968, s. 2

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 11.6.1968, s. 2

Ruslar,
Çekoslovakya'yı
işgal etti!

Nehar Tüblek
Akşam, 22.8.1968, s. 1

İçişleri Bakanı, "Sosyalistlerin nefes alışlarını dahi bilmekteyiz" dedi (Gazeteler).

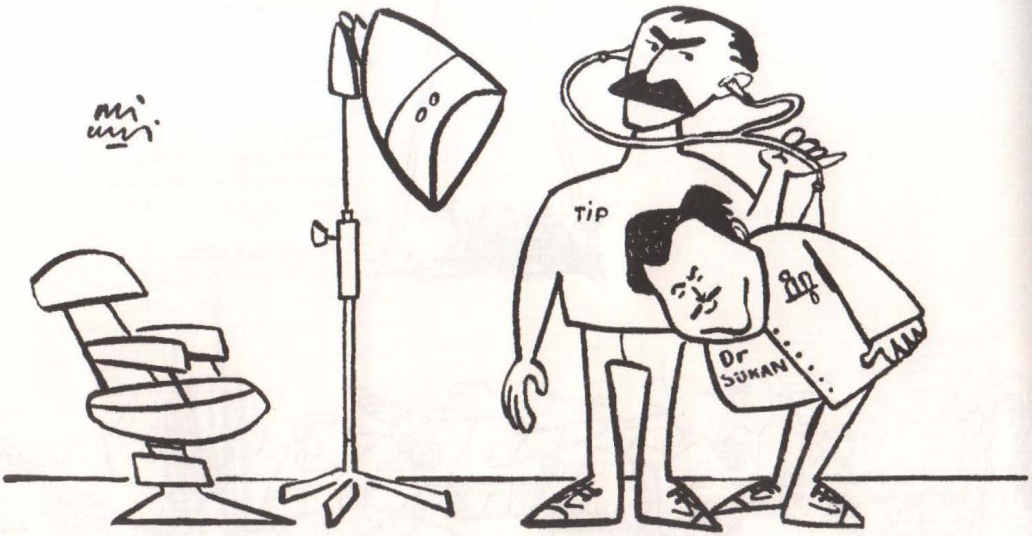

Yazısız.

(TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar ile İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan.
Siyaset edebiyatımızın en gözde sözlerinden biri de bu karikatüre konu olan sözlerdir ve
"Solcuların nefes alışlarını bile dinlemek" biçiminde kullanılagelmektedir.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 8.2.1968, s. 1

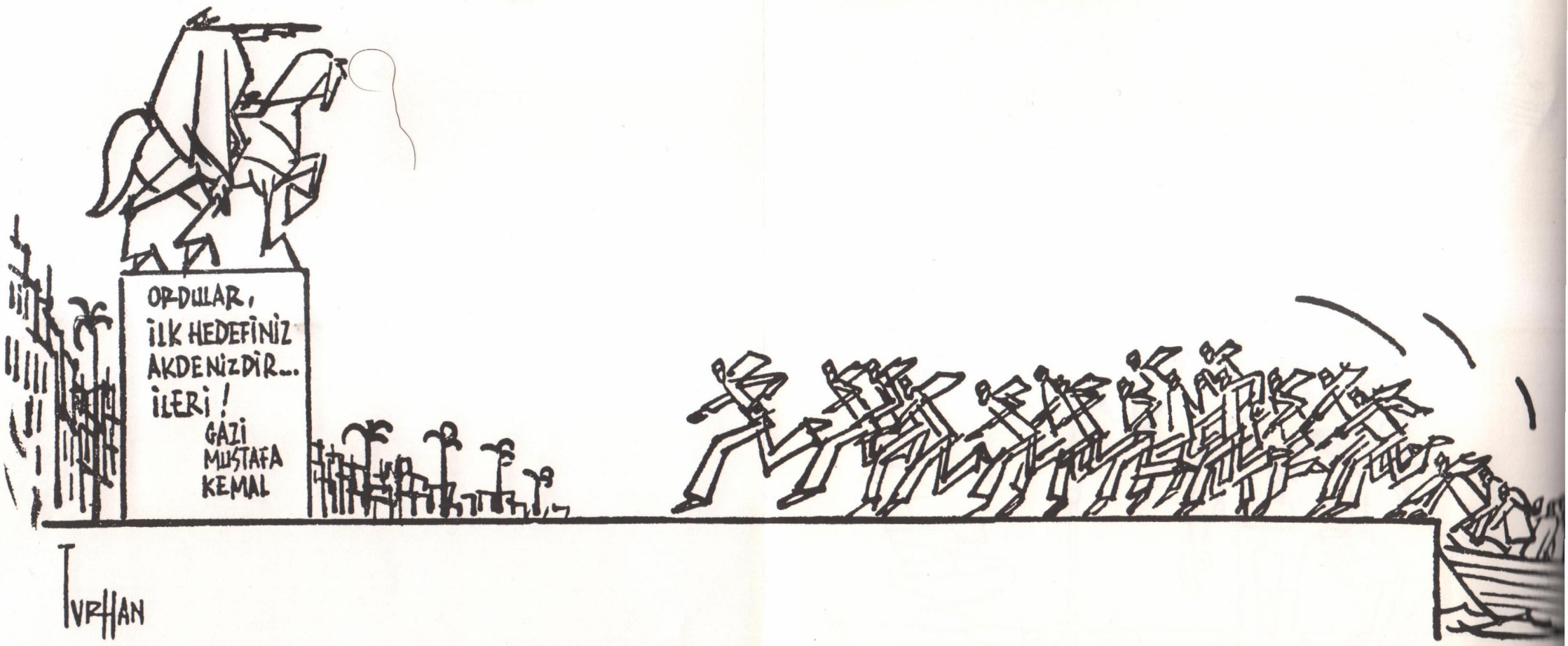

30 Ağustos 1968, İzmir...

(İstanbul'da 6. Filo'yu protesto mitinginde bir gurup, "Müslüman Türkiye" sloganıyla devrimci öğrencilere saldırdı ve 16 Şubat'ta kanlı bir çatışmaya yol açtı. Taksim Meydanı'nda gerçekleşen bu çatışma sonucunda 2 kişi öldü, 200 kişi yaralandı. Olay, "Kanlı Pazar" olarak tarihe geçti.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 30.8.1968, s. 2

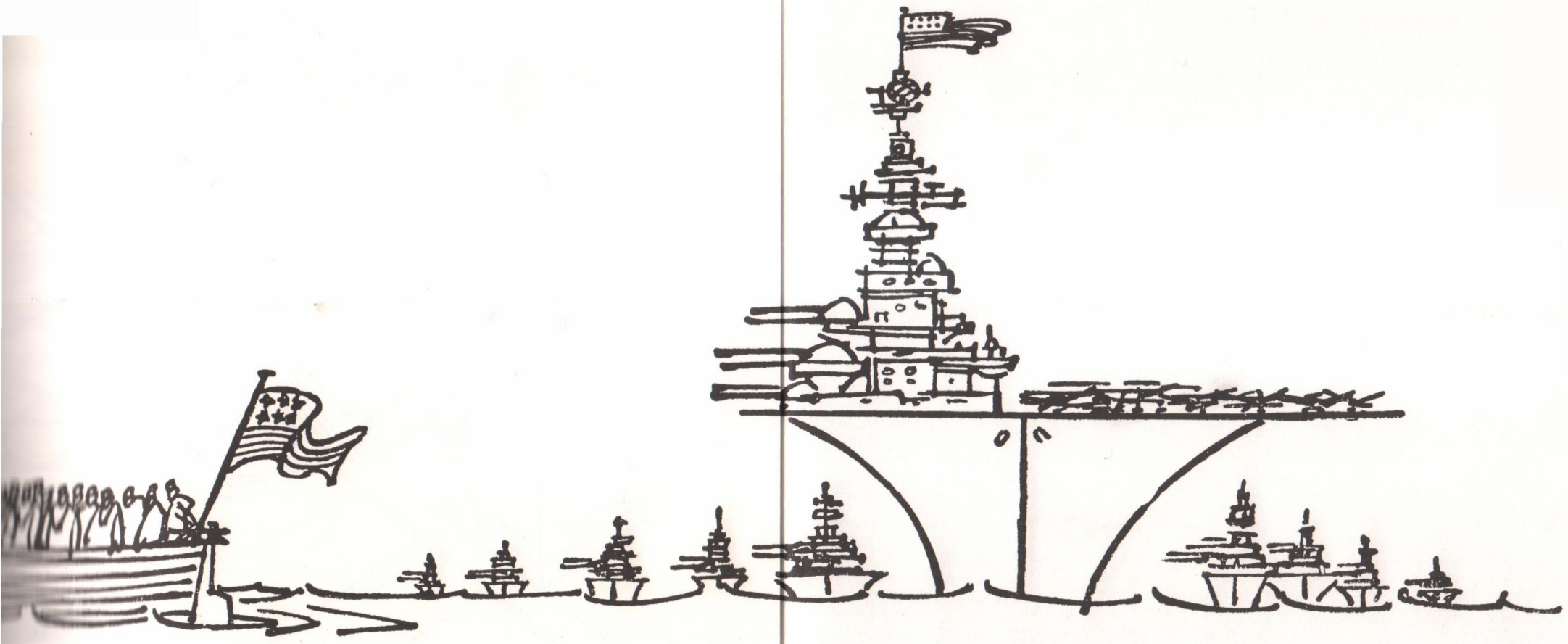

Yazısız.

(Başbakan Süleyman Demirel.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 6.2.1969, s. 2

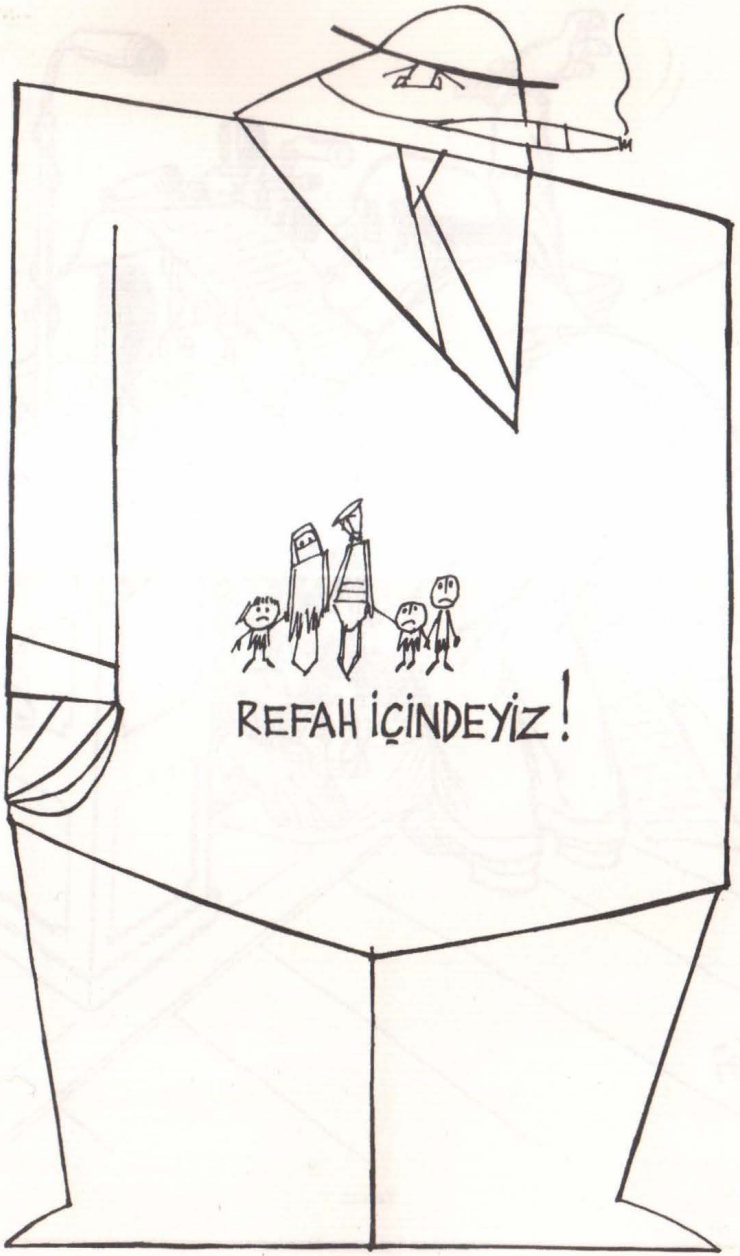

Ferruh Doğan Akdilek, *Çizgili Dünya*, 1969, s. 59

(Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Devlet Başkanı Mao Zedong ile
SSCB Başbakanı Aleksey Kosigin.)

Bedri Koraman
Milliyet, 9.3.1969, s. 2

"Ey Türk gençliği!"

[ABD] Donanması'nın "6. Filo"ya bağlı bir gemisi İstanbul'a geldi ve büyük, etkili bir protestoyla karşılaştı. Üniversite öğrencilerin İstanbul'da –gerçekleştirdiği– "Emperyalizm ve sömürüye karşı" yürüyüş, Taksim'de mitinge dönüştü. Silahlı sağ militanlar, mitingi kana buladı. "Komünistlere gereken dersi vermek" için emniyet güçlerinin de yardımıyla ve tarihe "Kanlı Pazar" olarak geçecek olan– başarılı bir eylem koydular!)

Yalçın Çetin, *Ant*, 25.2.1969, S. 113, s. 2

Komer hadisesi aydınlanıyor (Basın).

"Işık, biraz daha ışık!.."

(ODTÜ'yü ziyaret eden
ABD Büyükelçisi Robert Komer'in
makam otomobili devrimci öğrenciler
tarafından 6 Ocak'ta yakıldı.
Komer, 19 Ocak'ta istifa etti.)

Turhan Selçuk
Milliyet, 10.1.1969, s. 2

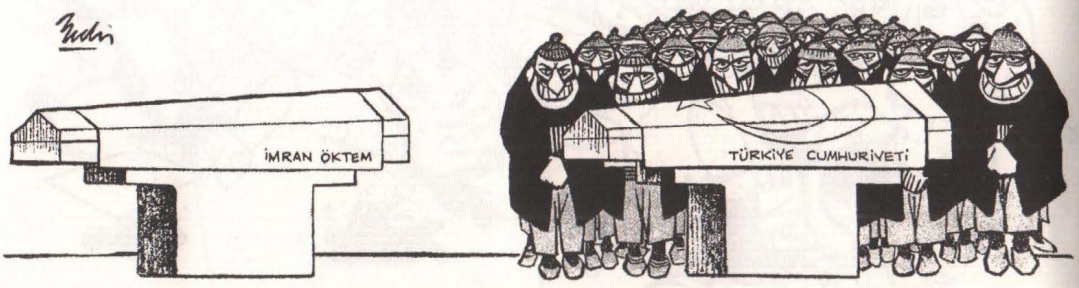

"Buyrun cenaze namazına."

(Gericiliğe ve şiddete karşı çıkan ve laik bir kimse olan Yargıtay Başkanı İmran Öktem'in 6 Mayıs'ta Ankara'daki cenaze töreninde olaylar çıktı. Gericiler, cenaze namazının kılınmasını istemiyordu. Töreni engellemeye çalıştılar. İsmet İnönü, bir subayın silahlı korumasıyla saldırıdan kurtuldu. Ankara Maltepe Camii görevlileri, sorumluluklarını yerine getirmedi. Bu olayın ardında, Öktem'in 1966'da Nur Tarikatı ile 1968'de din ve Tanrı hakkındaki açıklamalarının yattığı ileri sürüldü.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 6.5.1969, s. 2

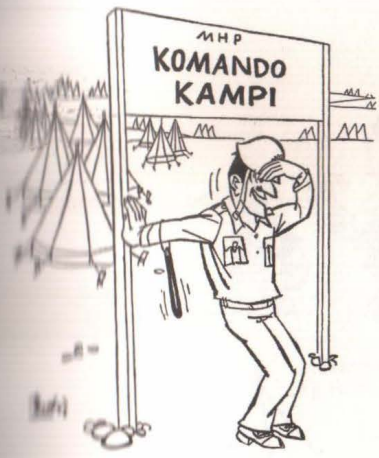

Dernek basıp üyeleri döven komandolar bulunamıyor (Basın).

POLİS– Nerede bu keratalar yahu?..

(26 Ocak'ta Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
Gençlik Kolu Kongresi'nde konuşan Alparslan Türkeş,
"Hareket başladı" dedi.)

Bedri Koraman
Milliyet, 21.8.1969, s. 2

"Devletten, hükümetten umudunu kesen halk, Anayasa'nın emrettiği toprak reformunu yer yer kendisi gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu hareket ne jandarma, ne teknolojik buluşlarla, ne de yasalarla önlenebilir" (Bülent Ecevit).

DEMİREL– Tahrik ediyorsunuz!... Tahrik ediyorsunuz!..

(Başbakan Süleyman Demirel ile ana muhalefet partisi CHP'nin Genel Sekreteri Bülent Ecevit.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 16.2.1969, s. 2

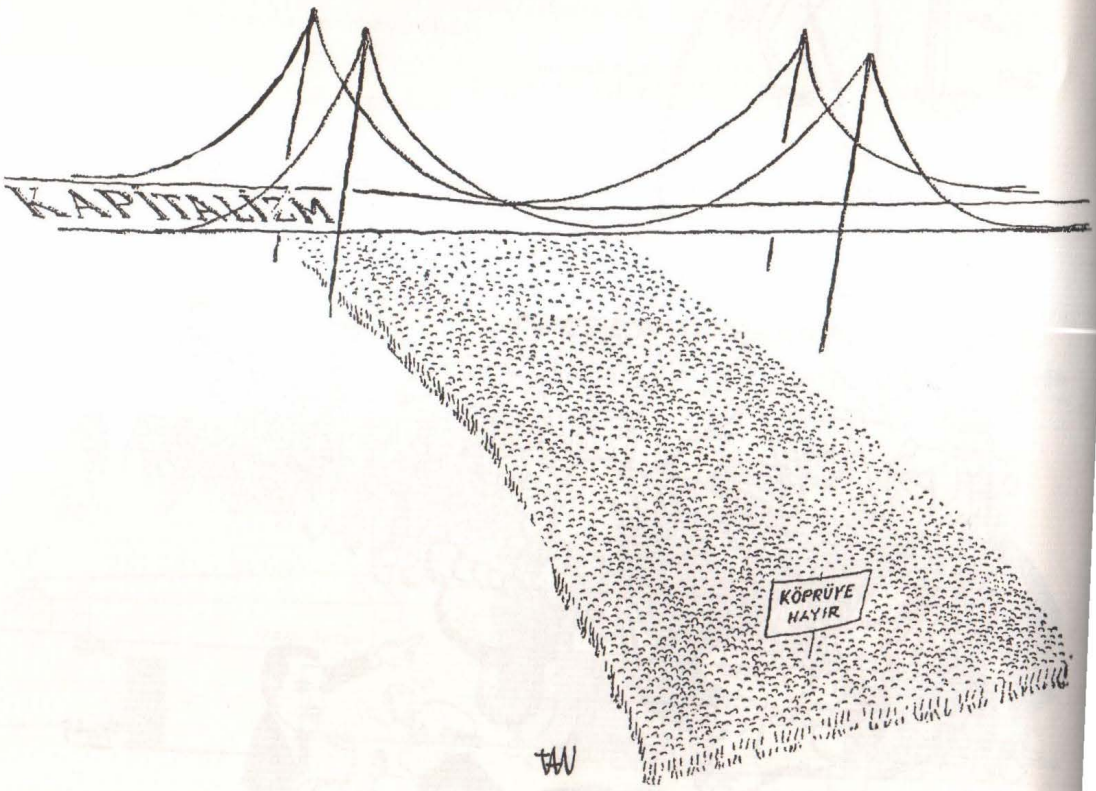

(İstanbul Boğaz Köprüsü, 30.10.1973'te açıldı.)

Tan Oral, *Ant*, 22.4.1969, S. 121, s. 2

(Erim hükümeti, ABD'nin isteklerini kabul ederek
29.6.1971'de haşhaş ekimi ve afyon üretimini yasakladı.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 25.7.1970, s. 2

Erbakan, "MNP'yi sultanlar kurdu!" dedi.

Cülus.

(Necmettin Erbakan, 26 Ocak'ta Milli Nizam Partisi'ni kurdu.
MNP, laikliğe aykırı çalışmalar yürüttüğü gerekçesiyle 21.5.1971'de kapatılacaktır.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 10.2.1970, s. 2

Komando Leylâ!

(Filistin Kurtuluş Örgütü militanı Leylâ Halid, uçak kaçırdı.)

Cafer Zorlu
Akbaba, 30.9.1970, S. 41, s. 9

MEMURUN KARISI– Kahvaltınızı çabuk edin çocuklar, babanız işe geç kalacak!..

Nehar Tüblek, *Hürriyet - 7 Gün*, 18.1.1970, S. 60, s. 2

Yazısız.

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 25.11.1970, s. 1

(1968'den başlayarak "emperyalizme ve faşizme" karşı mücadele verirken öldürülen devrimci öğrencilerin, uzayan listesi...)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 15.4.1970, s. 2

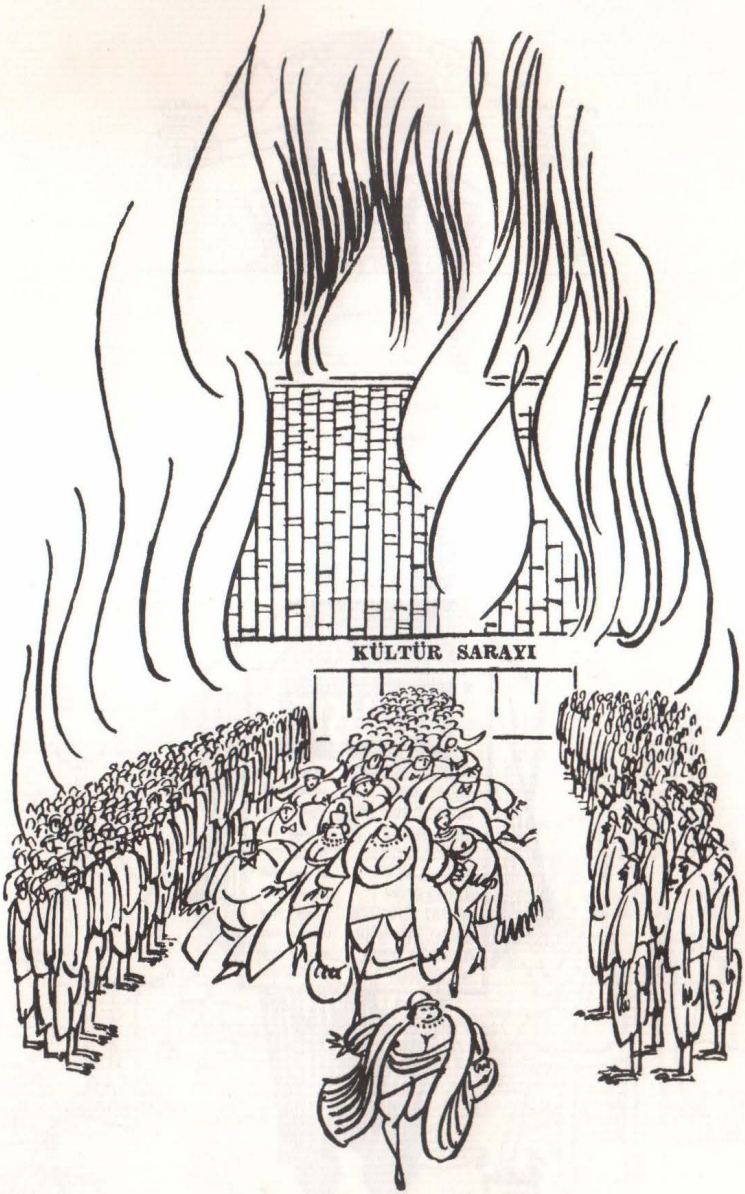

(Bugünkü adı AKM olan Kültür Sarayı, 27 Kasım'da yakıldı. Bu olay, sol hareketin bir eylemi olarak değerlendirildi. Daha sonra bu kundaklamanın gizli eller tarafından, solu kamuoyunda küçük düşürmek için yapıldığı anlaşıldı.)

Turhan Selçuk, *Akşam*, 29.11.1970, s. 2

Mehmet Sönmez
Halkın Dostları, Ağustos 1970, S. 6, s. 1

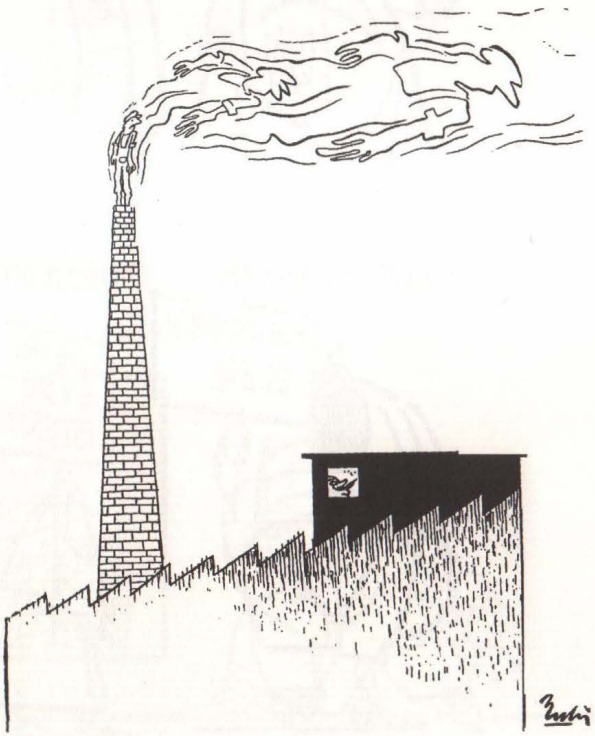

Yazısız.

(DİSK'e bağlı 70 bin işçi, 15 Haziran'da İstanbul'da,
büyük bir yürüyüş düzenledi. Sendikalar Kânunu'nda yapılan değişiklikleri
protesto etmek isteyen işçiler, yer yer güvenlik güçleriyle çatıştı.
5 kişi öldü, 200 kişi yaralandı, 422 işçi işten çıkarıldı.
17 Haziran'da sıkıyönetim ilan edildi.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 7.8.1970, s. 2

[İsmet] İnönü. "Silahlı öğrenciler, Ata'nın hitap ettiği gençlerin varisi değillerdir" dedi (Basın).

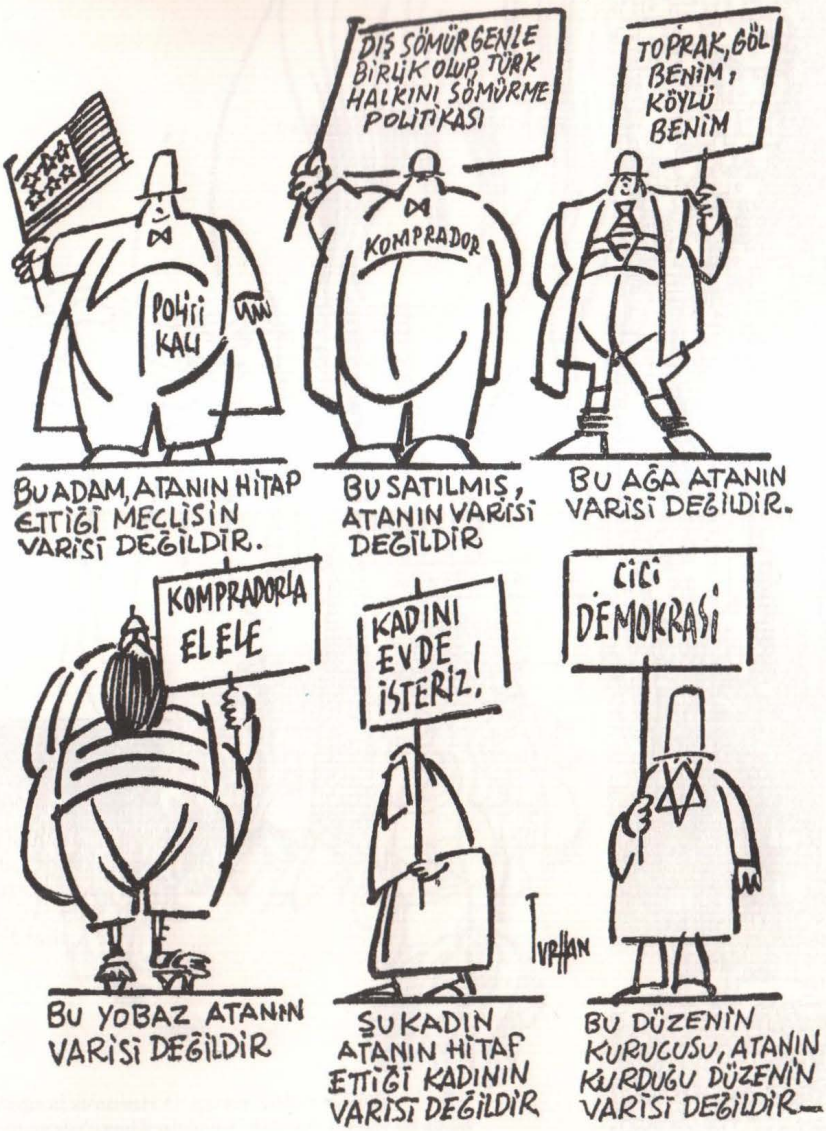

Biz İnönü'nün sözünün gerisini tamamladık...

Turhan Selçuk, *Akşam*, 4.12.1970, s. 2

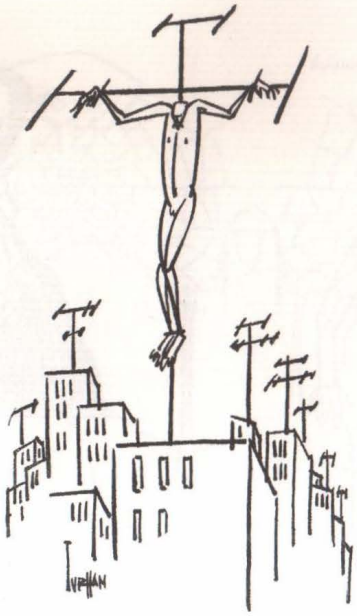

Yazısız.

Turhan Selçuk
Akşam, 18.8.1970, s. 2

Anayasa yürüyüşü yapıldı (Basın).

POLİTİKA– Vay canına... Anayasayı biz yürütecektik yahu...

(On binlerce öğrenci ve öğretim üyesi, 1 Haziran'da "Anayasaya saygı" yürüyüşü düzenledi.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 3.6.1970, s. 1

[Başbakan Süleyman] Demirel ailesi, 22 milyonluk dış kredinin yarısını aldı (Basın).

Yazısız.

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 11.2.1970, s. 1

Nixon konuşuyor.

(ABD Başkanı Richard Nixon.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 5.5.1970, s. 1

Asiye Nasıl Kurtulur?..

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 3.9.1970, s. 1

(Bu karikatür, Gazeteciler Cemiyeti Gazetecilik Başarı Armağanı Yarışması'nda Birincilik Ödülü'ne değer görüldü.)

Cafer Zorlu, *Tercüman*, 11.7.1970, s. 8

"Yıllarca pasaport verilmeyen,
haksız yere tevkif edilen,
eserleri ucuza kapatılan,
namussuzlar koalisyonunun
zulmüne uğrayan
büyük romancı Orhan Kemal,
2 Haziran'da öldü" (Basın).

Bereketli Topraklar Üzerinde

Turhan Selçuk
Akşam, 7.6.1970, s. 1

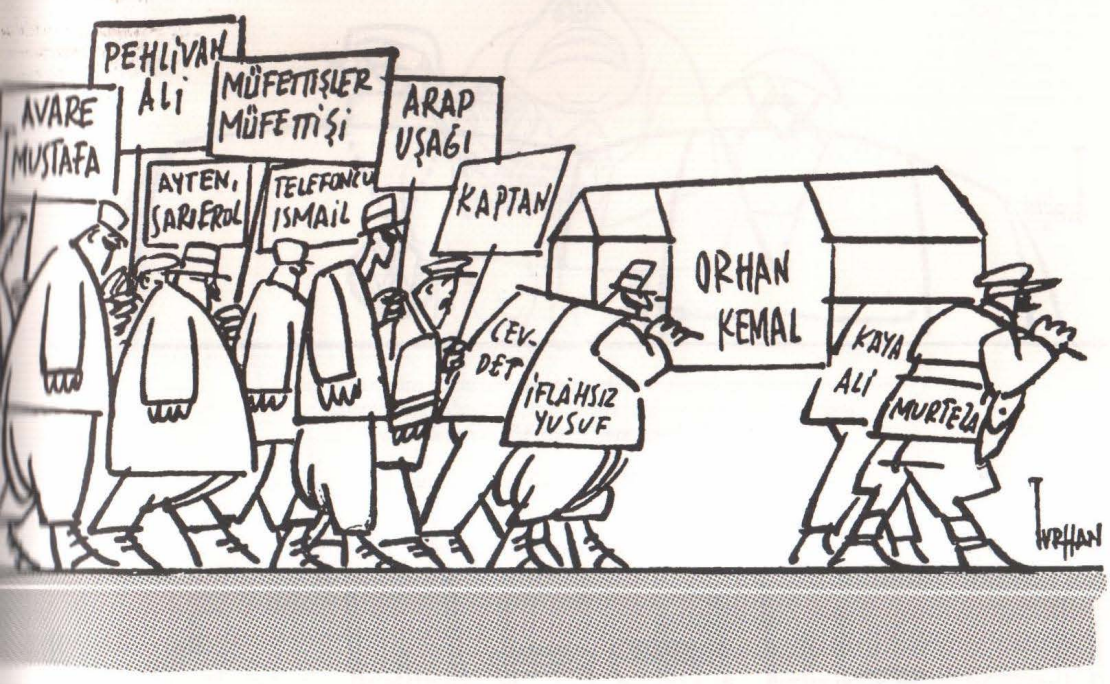

(Soldan sağa: Başbakan Süleyman Demirel [AP], İsmet İnönü [CHP], Turhan Feyzioğlu [GP], Sadetttin Bilgiç [AP], Celâl Bayar [eski DP'li], Bülent Ecevit [CHP], Ferruh Bozbeyli [TBMM Başkanı], Faruk Sükan [AP], Ekrem Alican [YTP], İhsan Sabri Çağlayangil [AP], Alpaslan Türkeş [MHP], Necmettin Erbakan [MNP], Mehmet Ali Aybar [TİP], Mustafa Timisi [BP], Osman Bölükbaşı [MP].)

Turhan Selçuk
Akşam, 3.5.1970, s. 1

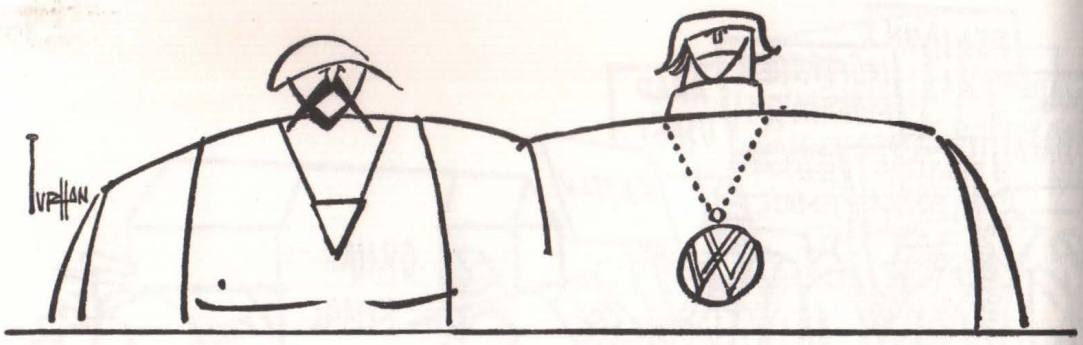

İki Türkiye.

Turhan Selçuk, *Akşam*, 8.8.1970, s. 2

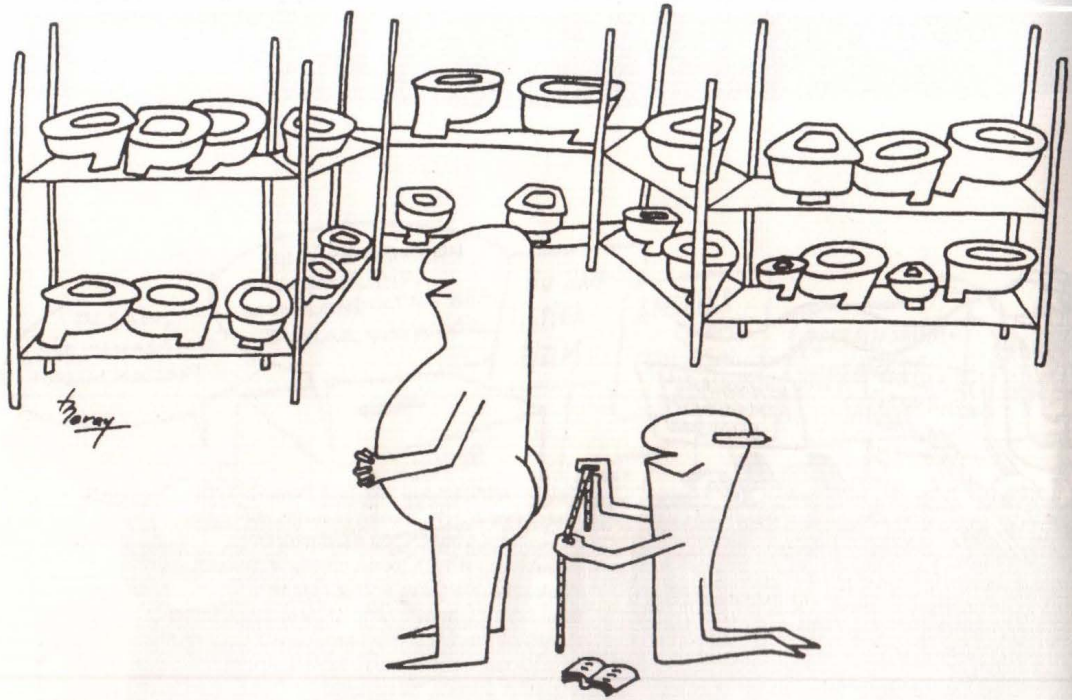

Meray Ülgen, *Ustura*, [1970], S. 77, s. 6 / Beyoğlu Şehir Galerisi, "Klozet" sergisi, 24.02.1970

(Süleyman Demirel hükümeti, öğrenci olaylarını önlemek gerekçesiyle hazırladığı "tedbirler tasarısı"na karşı, demokratik kitle örgütleri tepki gösteriyor ve iktidarın faşizme hazırlık yaptığını ileri sürüyordu.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 10.1.1971, s. 1

Polis, Deniz Gezmiş'i arıyor (Gazeteler).

Denizciler!

(Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun lideri Deniz Gezmiş ile –mücadele arkadaşı– Yusuf Aslan, 16 Mart'ta Gemerek'te [Sivas] yakalandı.)

Cafer Zorlu, *Akbaba*, 10.2.1971, S. 8, s.6

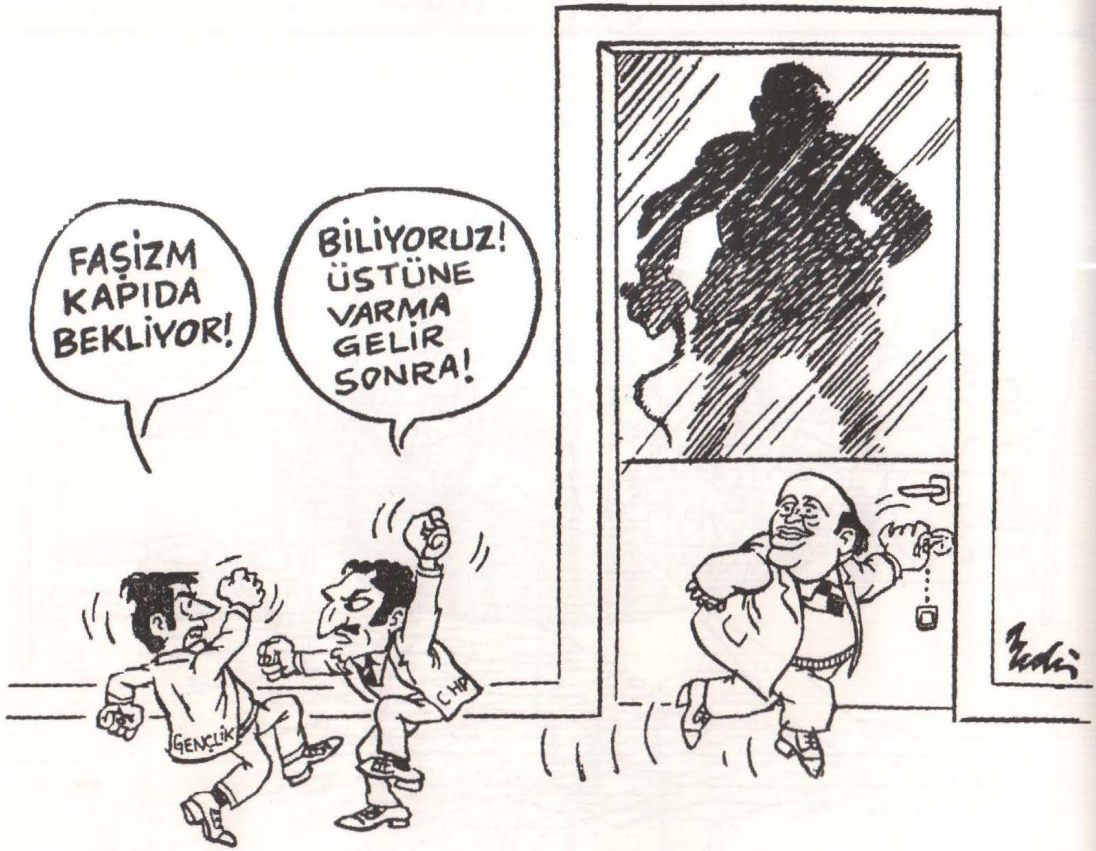

(Ana muhalefet partisi CHP'nin Genel Sekreter'i Bülent Ecevit ile Başbakan Süleyman Demirel.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 13.2.1971, s. 2

12 Mart'tan 12 Eylül'e

1971-1983

12 Eylül darbesi Türkiye'nin belki de en karanlık dönemlerinden birini başlatmıştır. Ancak, 12 Mart 1971'deki muhtırayla başlayan dönemin bir yanda Millî Güvenlik Kurulu'nda askerî kanadın ağırlığını arttırdığı, diğer yanda da Devlet Güvenlik Mahkemeleri'yle Üniversiteler Denetleme Kurulu'nu devreye soktuğu göz önüne alındığında, 12 Eylül sonrasının yalnızca bir sertleşme dönemi olduğu da iddia edilebilir.

12 Mart 1971'de başlayan askerî denetim süreci, bu sürece karşı çıkan Bülent Ecevit'i CHP'nin başına getirdi. Bu sayede popülerliği artan CHP, AP'nin de bir süre için bölünmesi sonucunda, 1973 seçimlerinde birinci parti oldu. Ancak CHP, bu konumunu 1974 Temmuzu'nda Kıbrıs'a asker gönderme kararının alınmasıyla pekiştirdiyse de, 1977 seçimlerinde tek başına iktidar olamadı. Bunun üzerine kurulan ve "Milliyetçi Cephe" adını taşıyan sağ koalisyon hükümetleri sırasında devlet içinde kadrolaşan aşırı sağ partiler, 1983'ten itibaren etkinliklerini eskisi gibi sürdürebilecek hale geleceklerdi.

12 Mart rejimi, o günlerde istenen tarzda bir siyasal istikrar sağlayabilecek anayasa değişikliklerini yaptıysa da, kapattığı Millî Nizam Partisi'nin yerine Millî Selâmet Partisi'nin kurulmasına destek vererek, olası bir AP yönetiminin önünü kesmiş oldu ve koalisyon hükümetleri dönemine yol açtı. Bu durum, dış ilişkilerde gözle görülür bir bozulmayla birlikte geldi. Nitekim dış politika meselelerinde daha 1964'te başlayan ABD'den göreli bağımsızlaşma süreci, Ecevit'in 1973-1974'teki başbakanlığı sırasında iyice keskinleşti. 1974 Kıbrıs krizi, biraz da bu nedenle, bir Amerikan misillemesi biçiminde ortaya çıktı. Bunu izleyen "Barış Harekâtı" sonrasındaki diplomatik yalnızlık ve aynı dönemde petrol fiyatlarının hızlı artışı, 1970'lerin ikinci yarısındaki siyasal istikrarsızlığa bir de ağır ekonomik sıkıntı ekledi. Saatlerce süren elektrik kesintileri, benzin ve tüp gaz kuyrukları, büyük kentlerin günlük yaşamının ayrılmaz parçaları oldular.

1970'lerin sonunda siyasal şiddet de günlük yaşamın bir parçası olmuştu. Aşırı uçlar arasındaki silahlı çatışmalar, bu grupların dışından da çok insanın ölümüne neden oluyor, apartman dairelerine çelik kapılar takılıyor, akşamları karanlık bastığında sokaklar boşalıveriyordu. 27 Mayıs ve 12 Mart dönemlerinde askerî rejimlerden bir an önce kurtulmak istemiş olan halkın büyük bir çoğunluğu, bu nedenlerden dolayı 12 Eylül

1980'de gerçekleşen darbeyi sevinçle karşıladı. Ancak, siyasal şiddetin darbenin hemen sonrasında neredeyse tümüyle bitmesi, akıllara bazı soru işaretlerinin takılmasına neden oldu.

12 Eylül rejimi, anayasal düzenin askıya alındığı bir dönem başlatmakla kalmadı. Tüm partileri kapattı ve yöneticilerine siyaset yasağı getirdi. Onbinlerce kişi tutuklandı ve askerî mahkemelerde alelacele yargılanarak ağır cezalara çarptırıldı. Rejimin niyeti, başta silâhlı kuvvetler olmak üzere, memurların vesâyetinde yaşanacak yepyeni bir düzen kurmaktı. Bu yöndeki ilk girişim de, Cumhuriyet tarihinin, kuşkusuz, en sorunlu anayasasını hazırlamak oldu. Bunun için toplanan Danışma Meclisi, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren ile kuvvet komutanlarından oluşan Millî Güvenlik Konseyi'nin kararlılığı karşısında pek bir iş göremedi. Hazırlandıktan sonra yeterince tartışılıp eleştirilmesine imkân tanınmayan yeni anayasa, 6 Kasım 1982'de halkoyuna sunuldu. "Hayır" demenin neredeyse yasak olduğu oylamanın sonucunda yeni anayasa ezici bir çoğunlukla kabul edilirken, Kenan Evren de cumhurbaşkanı oluyordu.

Tağmaç, kumandanlara, "Son bir şans verdim" dedi.

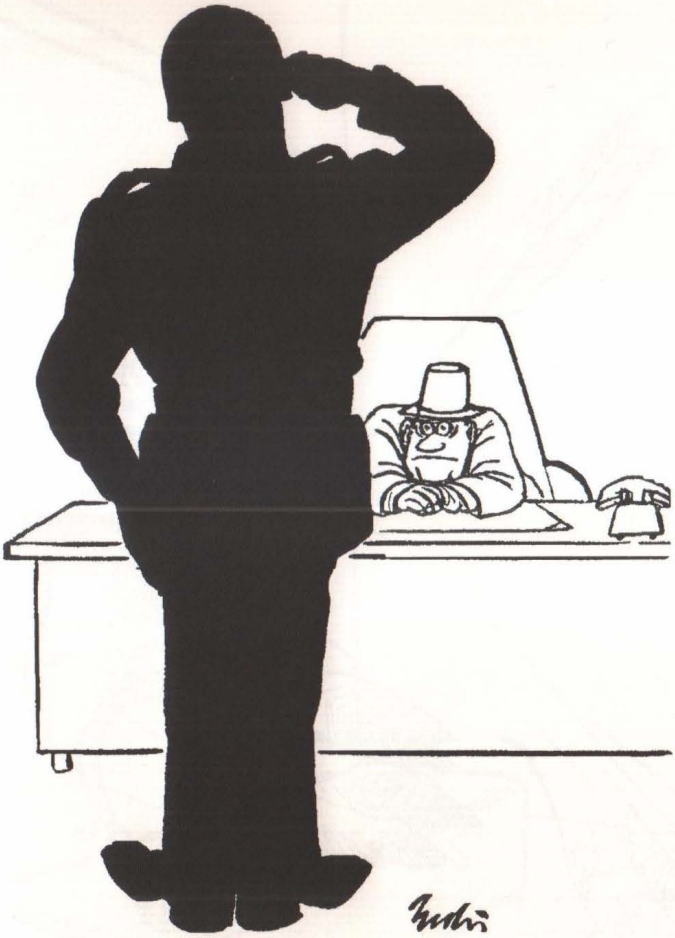

– Size son bir şans tanıyorum...

(Genel Kurmay Başkanı Org. Memduh Tağmaç, 3 Mart'ta Ankara'da subaylara karşı yaptığı konuşmada, "Gereken, gerektiği zaman yapılacaktır" dedi. Yüksek Komuta Konseyi 10 Mart toplantısında "olayları önlemede hükümetin yetersiz kaldığı" ifade edildi ve Başbakan Süleyman Demirel'in istifası istendi.
Silahlı Kuvvetler, 12 Mart'ta hükümeti ve parlamentoyu suçlayan bir muhtıra verdi. Başbakan Süleyman Demirel, istifa etti.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 12.3.1971, s. 2

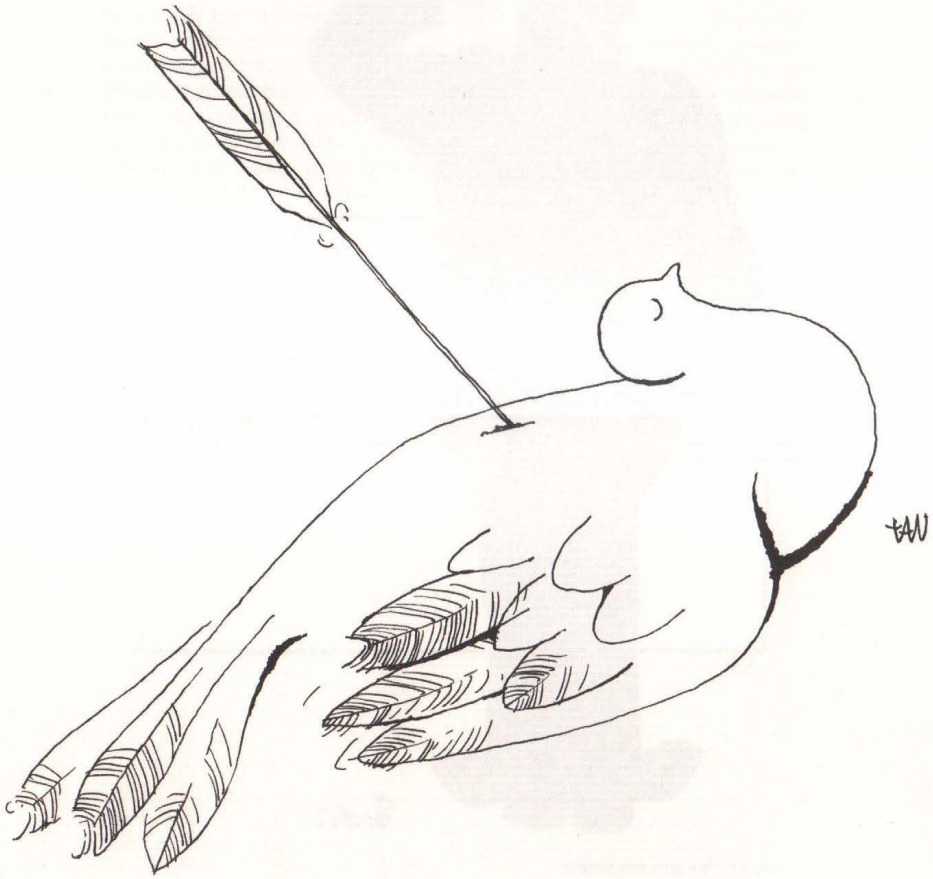

Tan Oral, *Halkın Dostları*, Ağustos 1971, S. 17, s. 10

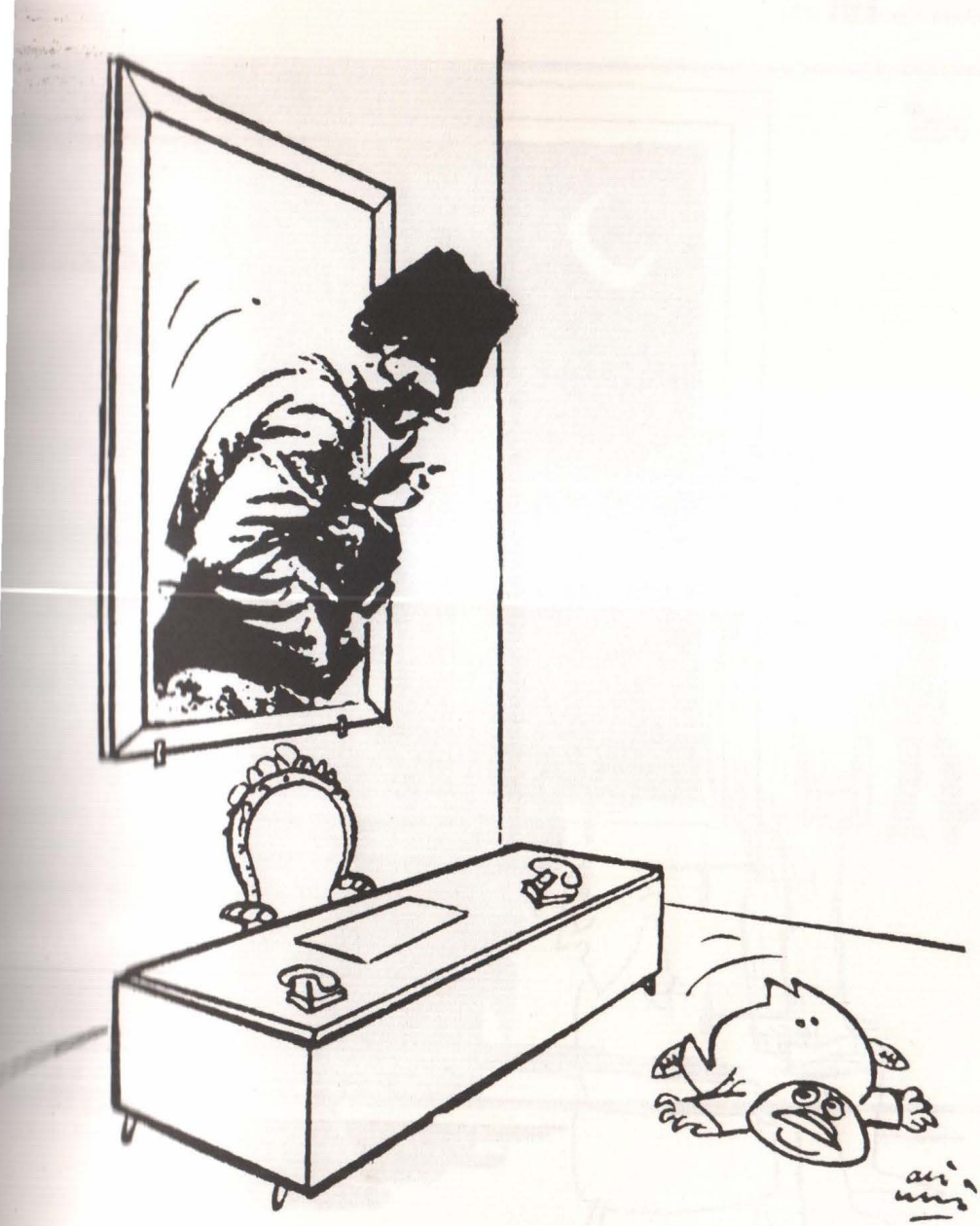

(Mustafa Kemal Atatürk ile Başbakan Süleyman Demirel.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 15.3.1971, s. 1

Tan Oral, *Halkın Dostları*, Haziran 1971, S. 15, s. 2

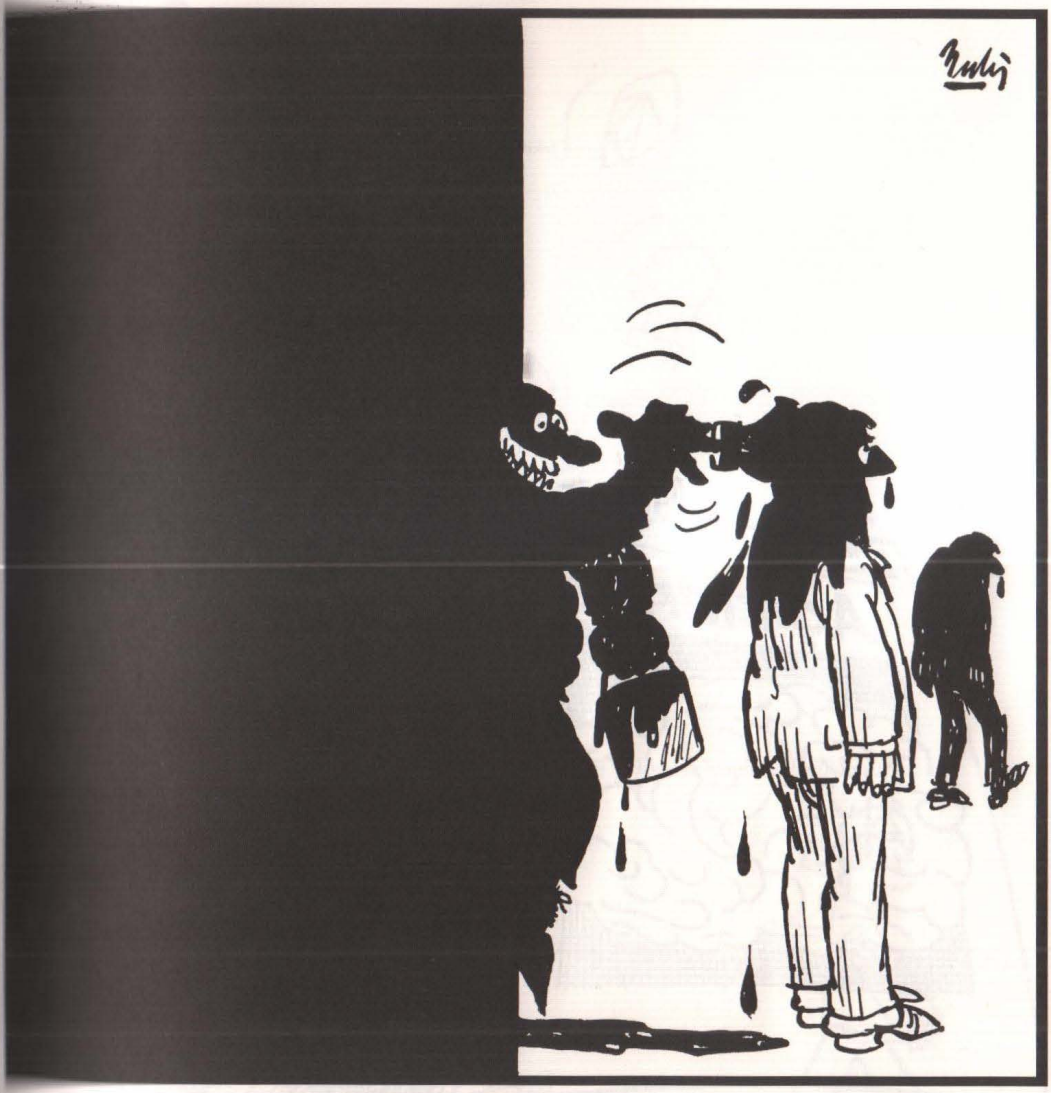

HİBARCI– Fırsat bu fırsat!.. Ne kadar adam karalarsan kârdır!..

Bedri Koraman, *Milliyet*, 4.6.1971, s. 2

(ABD'li astronotlar, ay üzerinde
4 tekerlekli bir araçla yürüdükten sonra
dünyaya döndü.)

Semih Balcıoğlu
Yazısız Çizgiler, 1971, s. 97

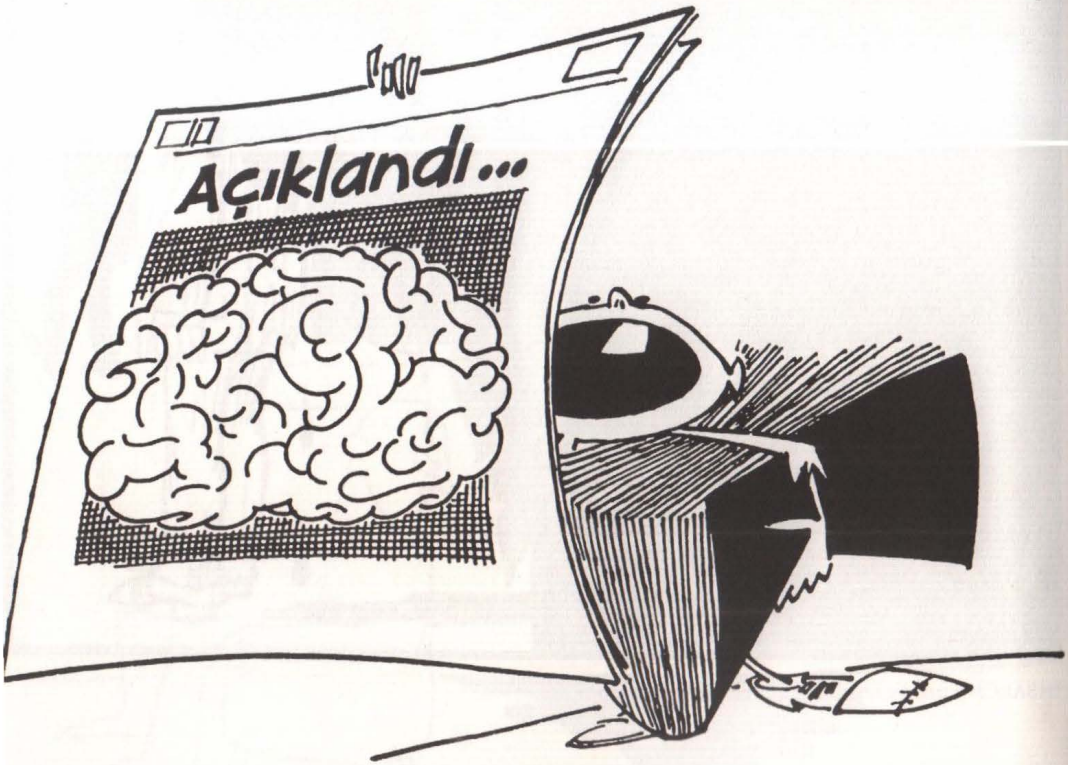

(Nihat Erim, CHP'den 19 Mart'ta istifa etti ve başbakanlığa atandı.
Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Erim'in "Beyin Kabinesi" olarak nitelediği hükümetini 26 Mart'ta onayladı.)

Semih Balcıoğlu, *Tercüman*, 27.3.1971, s. 1

(Nihat Erim hükümeti 17 Nisan'da güvenoyu aldı.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 28.4.1971, s. 4

Gerici kuruluşlar devrimcileri tahrik etmek için çeşitli saldırılarda bulunuyorlar (Basın).

Yazısız.

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 14.4.1971, s. 1

ANAYASA– Şimdiye kadar ben sizi korudum, şimdi siz beni!..

(Başbakan Nihat Erim, 1 Mayıs'ta Anayasa'nın birçok Avrupa ülkesi anayasasından liberal olduğunu belirterek, "Türkiye böyle bir lüksü kaldıramaz" dedi.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 17.6.1971, s. 1

Türkiye'de ilk defa bir kadın bakan oldu.

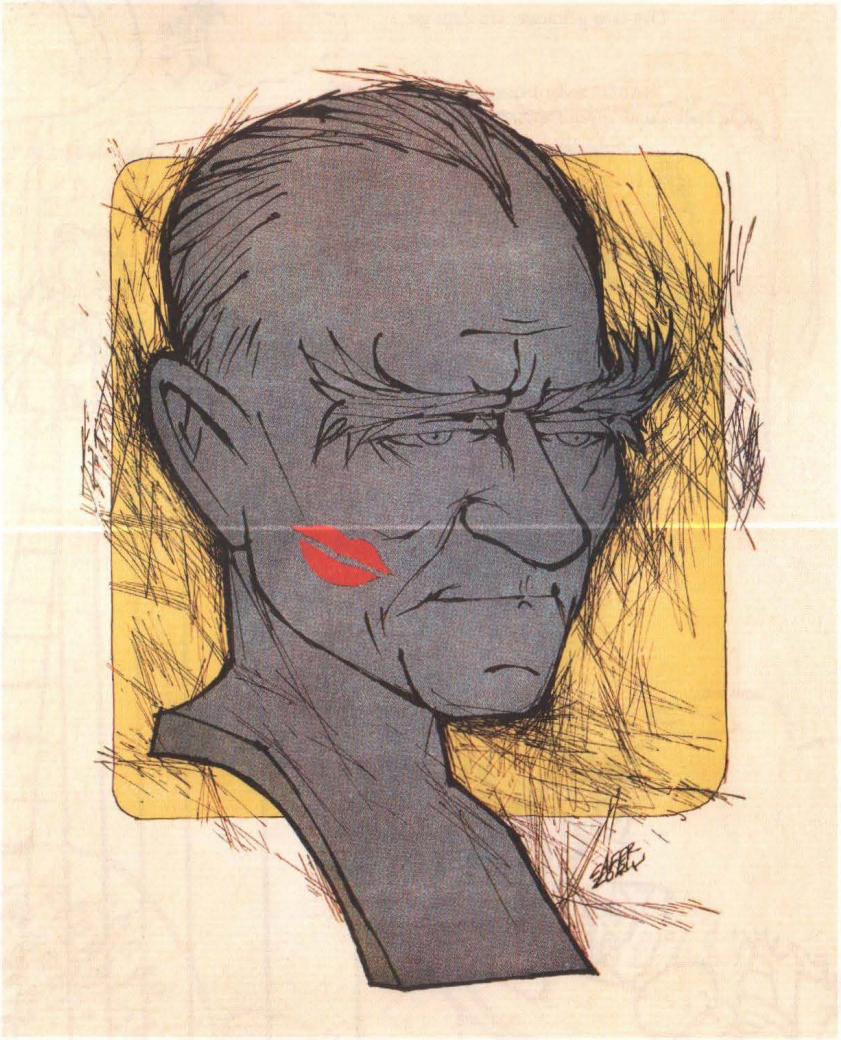

Yazısız.

(Mustafa Kemal Atatürk.
Prof.Dr. Türkân Akyol, "Beyin Kabinesi"ne alındı. Böylece bir kadın, Cumhuriyet tarihinde ilk kez hükümette bakan olarak görev aldı. Bu karikatür, Gazeteciler Cemiyeti, Gazetecilik Başarı Armağanı Yarışması'nda Birincilik Ödülü'ne değer görüldü.)

Cafer Zorlu, *Akbaba*, 7.4.1971, S. 16, s. 1

Nixon, Pekin'de (Basın).

Dağ sana gelmezse, sen dağa git...

(ABD Devlet Başkanı Nikson ile
Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Mao.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 24.2.1972, s. 1

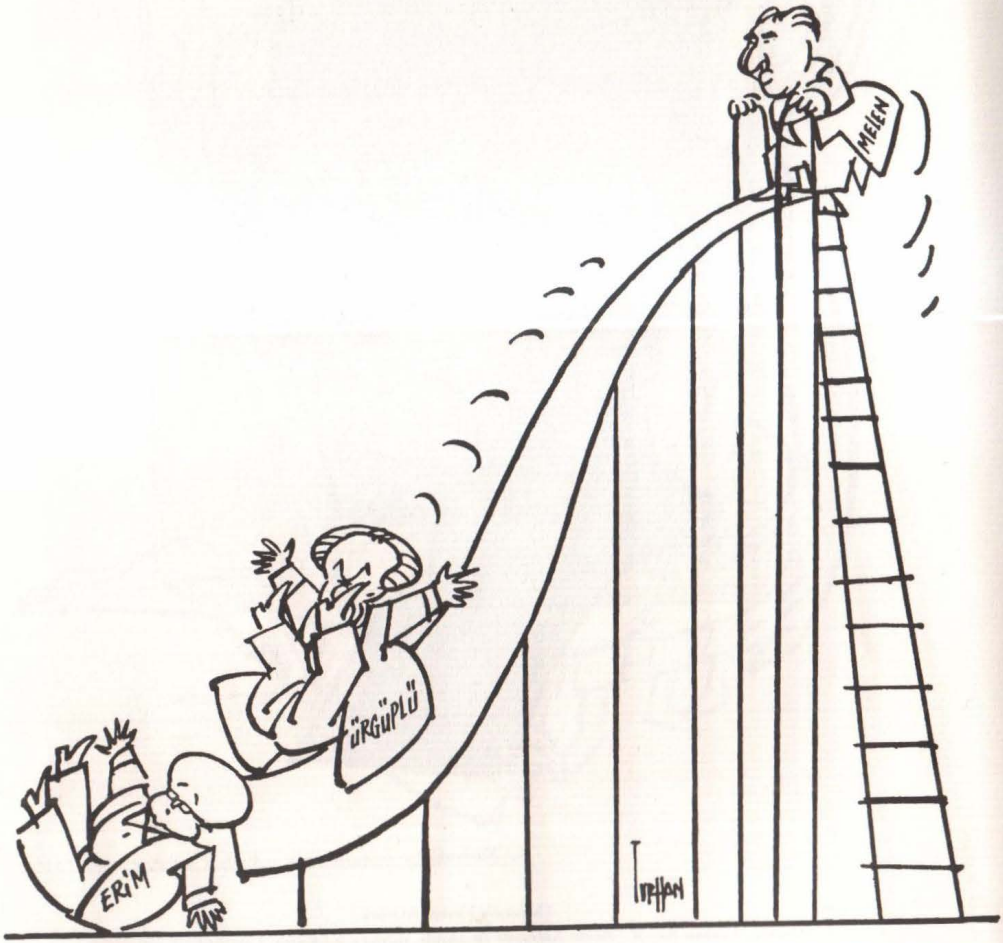

(12 Mart Askeri Darbesi'ni izleyen süreçte Prof. Nihat Erim'den sonra hükümeti Ferit Melen kurdu. Erim'den sonra kurulan Suat Hayri Ürgüplü kabinesi, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından onaylanmadı.)

Turhan Selçuk, *Toplum*, 26.5.1972, S. 8, s. 2

Ferit Öngören, *Yeni a*, Temmuz 1972, S. 4, s. 9

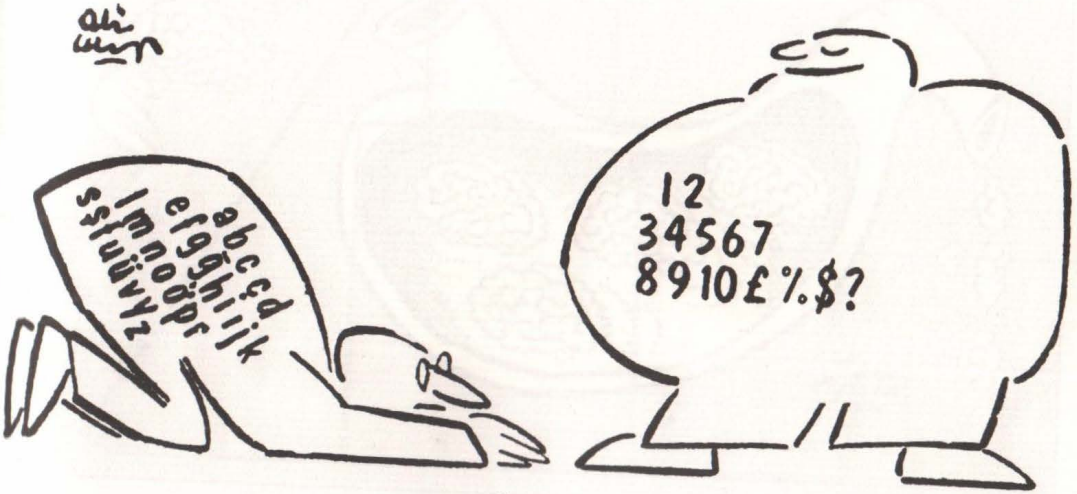

Yazısız.

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 17.3.1972, s. 1

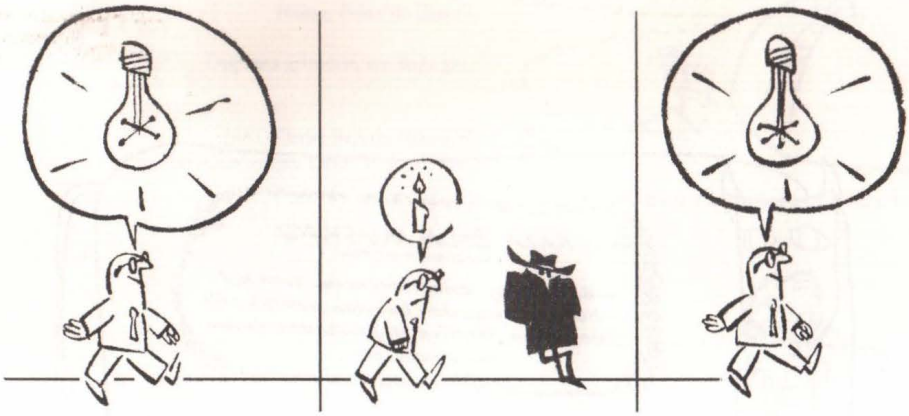

Yazısız.

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 16.4.1972, s. 1

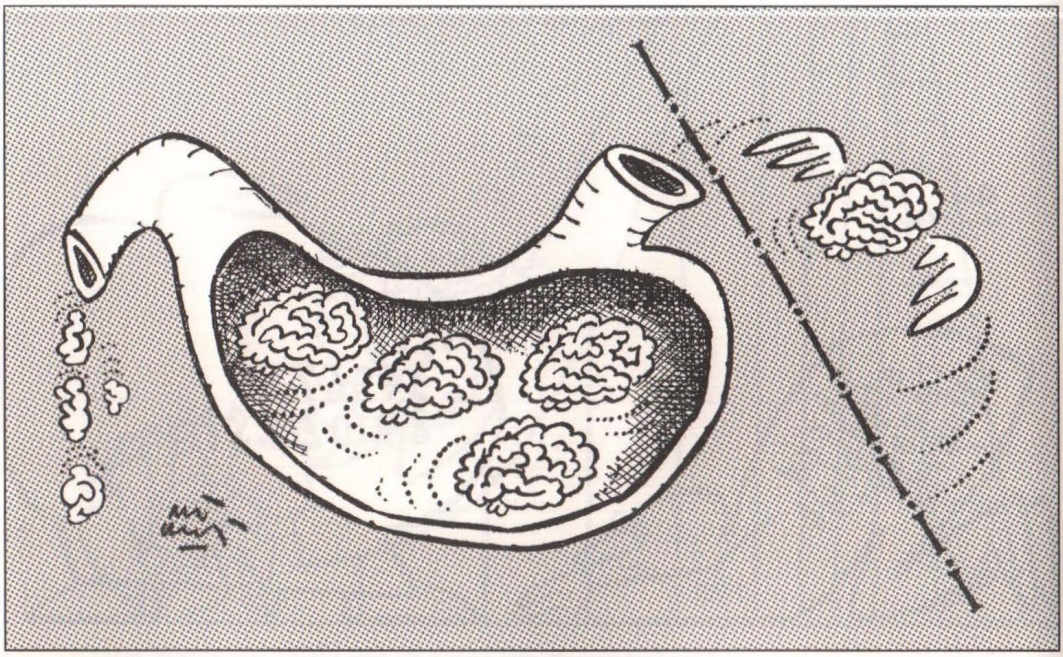

Beyin göçü.

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 17.11.1972, s. 1

(6.5.1972'de Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idam kararları Ankara Mamak Kapalı Cezaevi'nde infaz edildi.)

Turhan Selçuk, *Toplum*, 3.5.1972, S. 5, s. 8

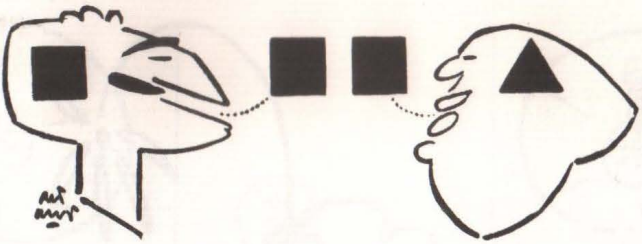

Asgari müşterek...

(CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ile AP Genel Başkanı Süleyman Demirel.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 18.10.1972, s. 1

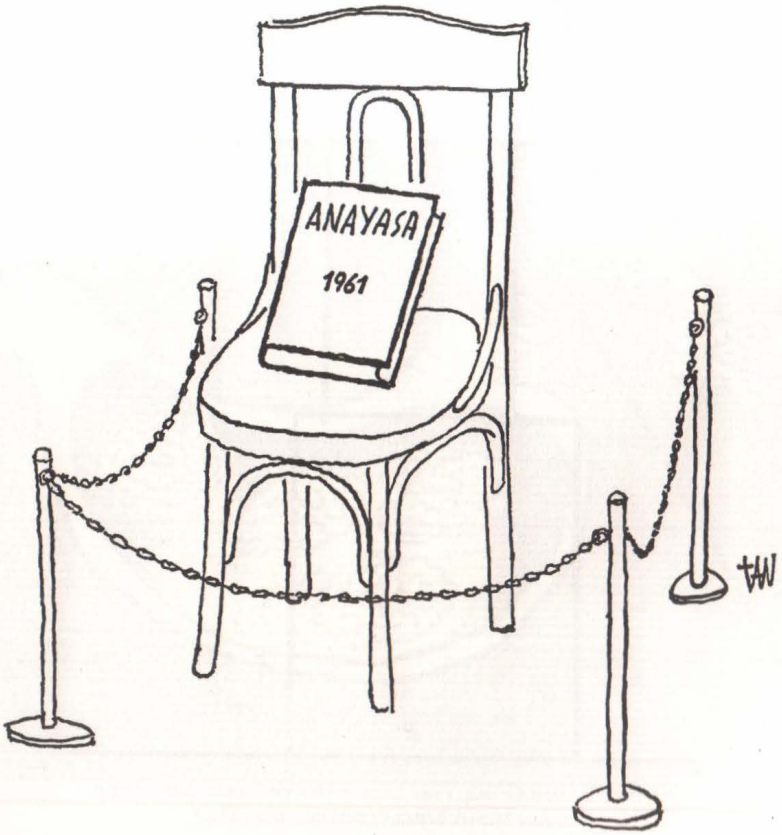

Tan Oral, *Özgür İnsan*, Ekim 1972, S. 5, s. 24

Yazısız.

(Münih Olimpiyat Oyunları için
Almanya'ya giden İsrailli
sporcuların bulunduğu binaya
Arap gerillalar ateş açtı. 14 kişi öldü)

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 7.9.1972, s. 1

Yolsuzluklar birbirini izliyor (Basın).

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 19.10.1972, s. 1

Boraks ve linyitin devletçe işletilmesi AP oylarıyla reform tasarısından çıkarıldı (Basın).

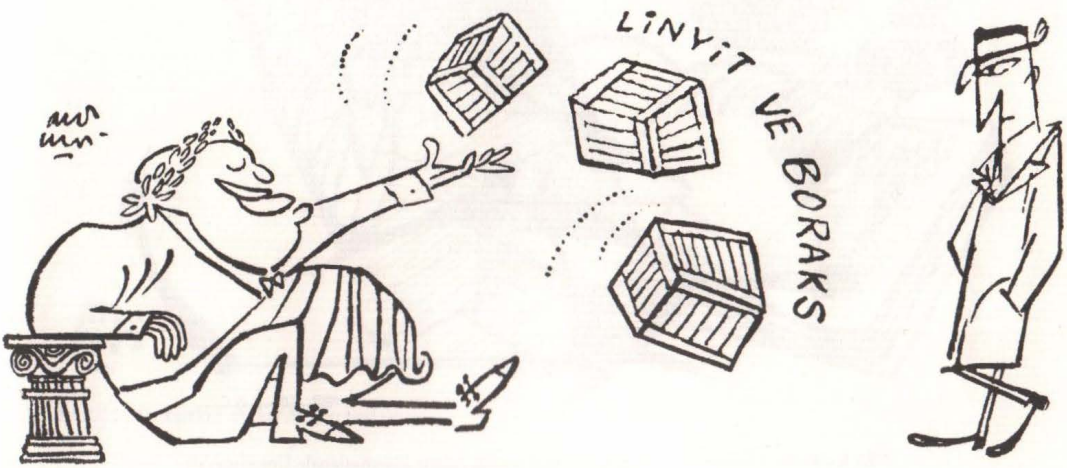

Hazreti Süleyman'ın hazineleri.

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 16.12.1972, s. 1

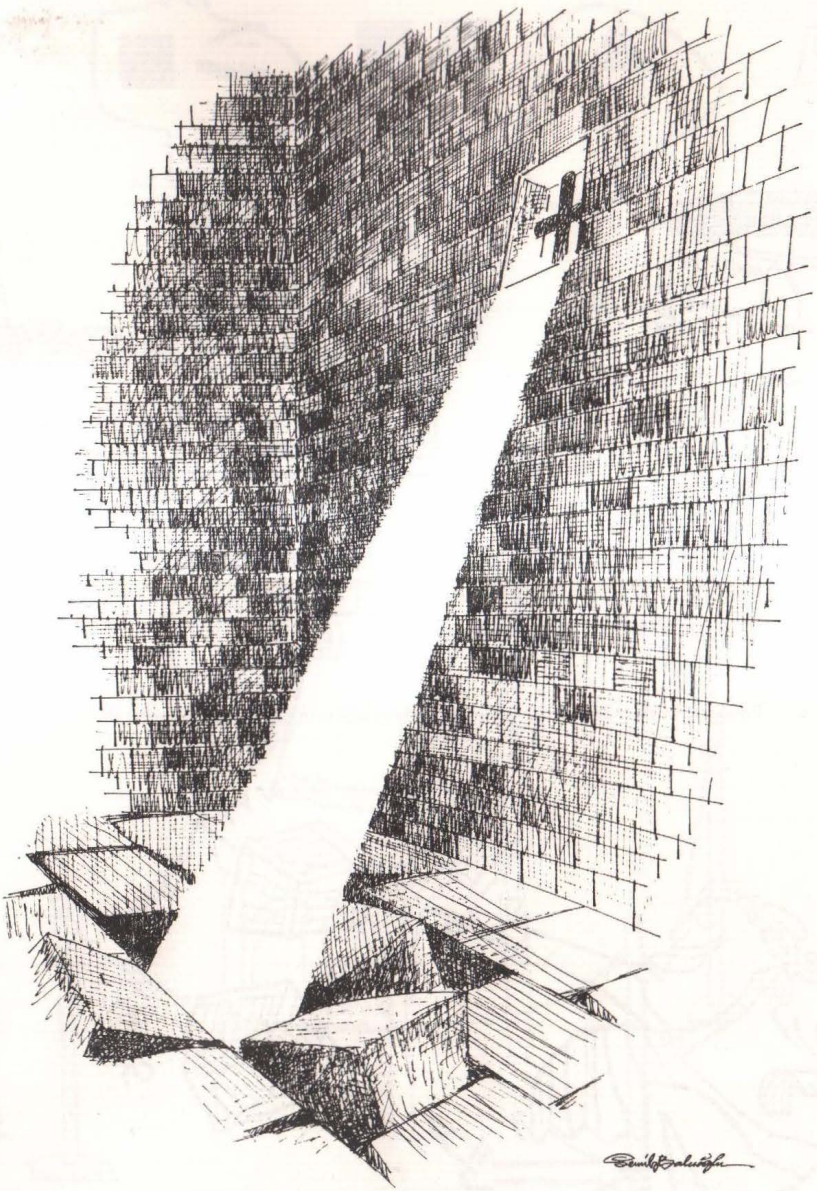

(Bu karikatür, Uluslararası Bordighera Mizah Şenliği Salone Internazionale Umorismo'da Altın Palmiye'ye değer görüldü.)

Semih Balcıoğlu, *Özgür İnsan*, Şubat 1973, S. 9, s. 13

Yazısız.

Çetin Altan, *Büyük Gözaltı* romanı ile Orhan Kemal Roman Ödülü'nü aldı (Basın).

(Çetin Altan, 1972'de bir toplantıda yaptığı konuşmada Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a hakaret ettiği gerekçesiyle yargılandı ve hapis cezası aldı. Peşinden köşe yazıları için açılan davalar da sonuçlanınca, tutukluluk süresine yeni cezalar eklendi. Cezasının bitimine kısa bir süre kalımı göz rahatsızlığı nedeniyle, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından 8 Aralık'ta affedildi.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 30.11.1973, s. 1

TARİH– Siz bırakın da, kararı ben vereyim...

(Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 25 Aralık'ta Ankara'da öldü.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 29.12.1973, s. 1

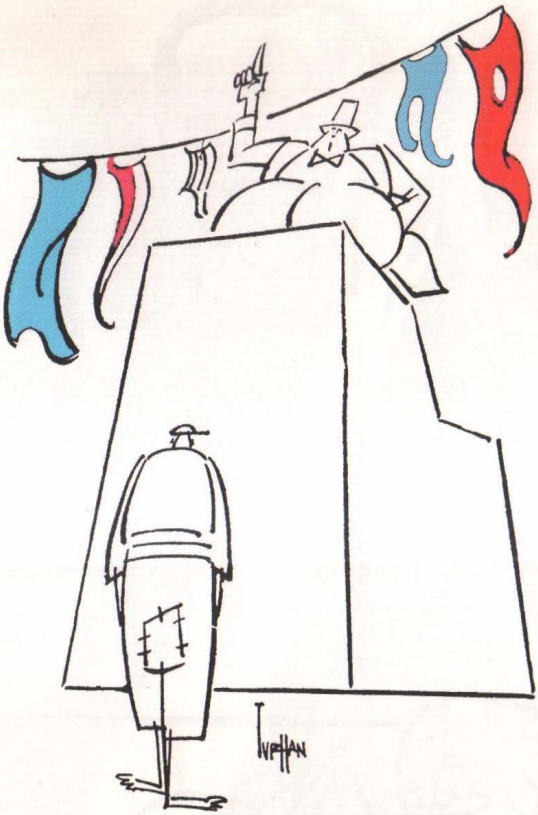

– Az zamanda çok büyük işler başardııııııık... Üç kabine devrip, üç kabine kurduuuuuk... İki başbakan değiştirdiiiiik... Çok çalıştık, tur üstüne tur attıııııık... Veee yeni bir cumhurbaşkanı seçme başarısına ulaştık... Durmayacağız, daha çok çalışacağııııız...

(1960 müdahalesinde, MBK Başkanı Cemâl Gürsel cumhurbaşkanı oldu. Gürsel'den sonra bu göreve eski GKB Cevdet Sunay seçildi. Sunay'ın görev süresi biterken GKB Faruk Gürler'in nasıl bir tutum takınacağı merak ediliyordu. Gürler, AP dışındaki partilerin desteğini alabildi ve görevinden istifa etti. Gürler'in –aday olabilmesi için– TBMM'ye girmesi gerekiyordu; bu nedenle senatör olması sağlandı. AP, Cumhuriyet Senatosu Başkanı Tekin Arıburun'u; DP ise Ferruh Bozbeyli'yi Gürler'in karşısına aday olarak çıkardı. Seçim sonucu hiçbir aday çoğunluk sağlayamadı. Gürler, adaylıktan çekildi. AP ve CHP bir aday üzerinde anlaşamadığı için seçim düğümlendi. Anayasa değişikliği yoluyla Sunay'ın görev süresinin uzatılma önerisi, TBMM'de –İsmet İnönü'nün karşı çıkışıyla– Cumhuriyet Senatosu'nda kabul edilmedi. İki büyük partinin üzerinde görüş birliği sağladığı Anayasa Mahkemesi Başkanı Muhittin Taylan'ın aday olabilmesi için kontenjan senatörlüğüne atanması gerekiyordu; Sunay, bunu onaylamadı. İki büyük parti, AP ve CHP kontenjan senatörü –eski Deniz Kuvvetleri Komutanı– Fahri Korutürk isminde anlaştı; 6 Nisan'da Korutürk, Türkiye'nin 6. cumhurbaşkanı seçildi.)

Turhan Selçuk, *Toplum*, 13.4.1973, S. 52, s. 32

1973 yılında bir basın mensubunun gardrobu...

Not: Bu karikatür, Menderes devrinde çizilmişti. (AU)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 11.7.1973, s. 1

1972

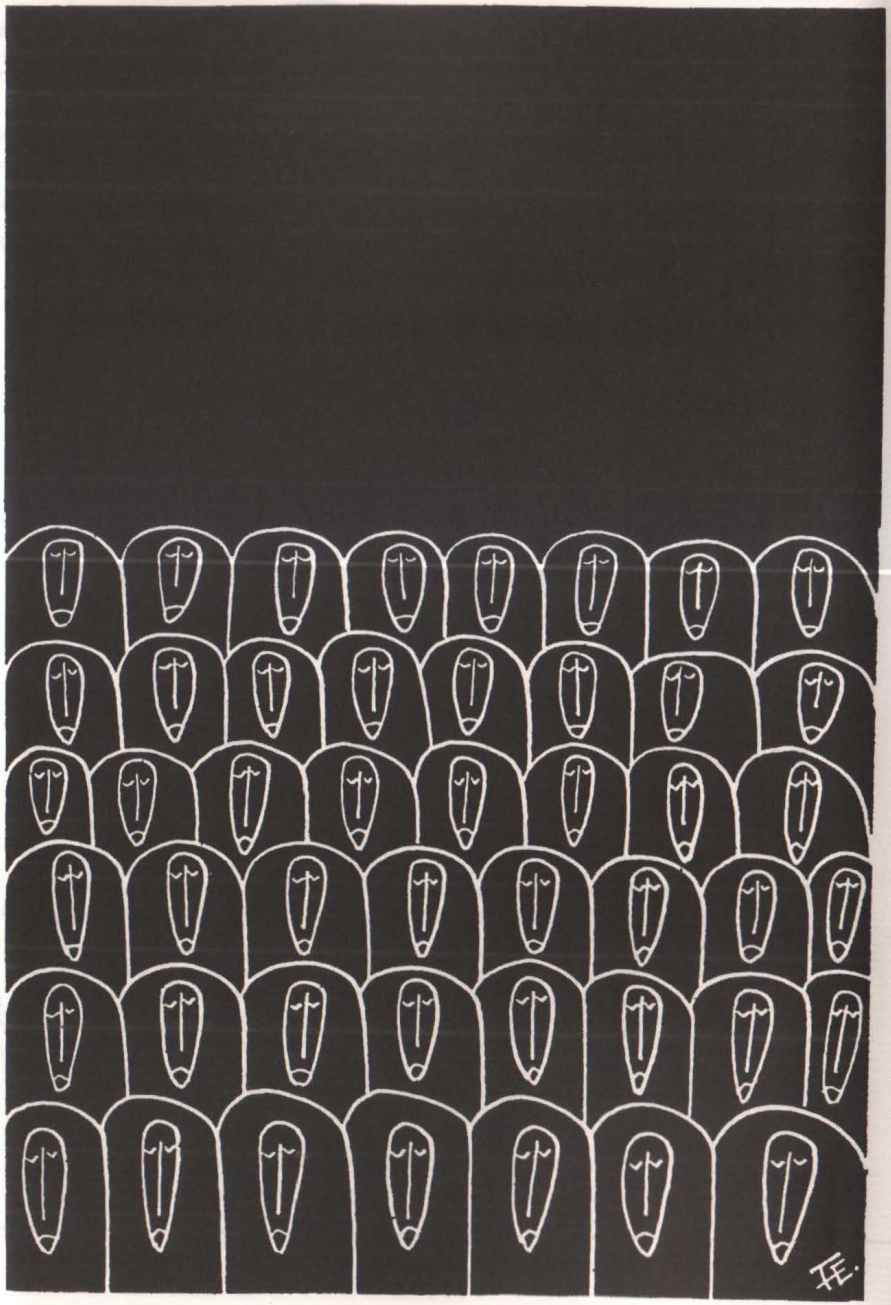

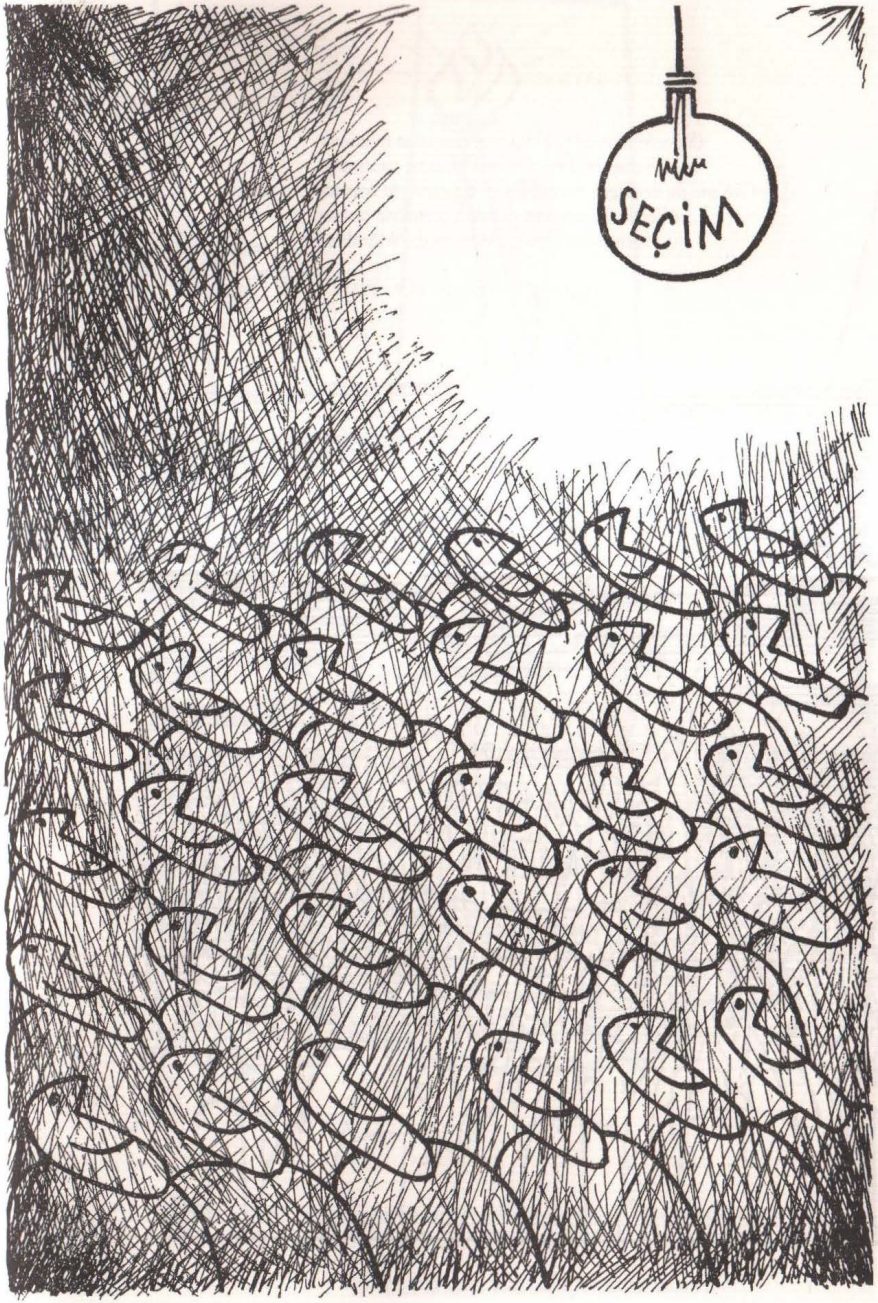

1973

(Genel seçimler,
14 Ekim'de
yapıldı.)

Ferruh Doğan Akdilek
Özgür İnsan,
Ocak 1973, S. 8, s. 26-27

(Salvador Allende'nin kurduğu sosyalist hükümet,
–11 Eylül 1973'te– General Pinoche tarafından,
–CIA'nın da desteğini alarak– askeri bir darbeyle devrildi.
Allende, korumaları ve yakın çevresiyle birlikte
başkanlık sarayı La Moneda'da öldürüldü.)

Tan Oral, *Yeni Ortam*, 16.9.1973, s. 1

Turhan Selçuk, *Toplum*, 20.4.1973, S. 53, s. 32

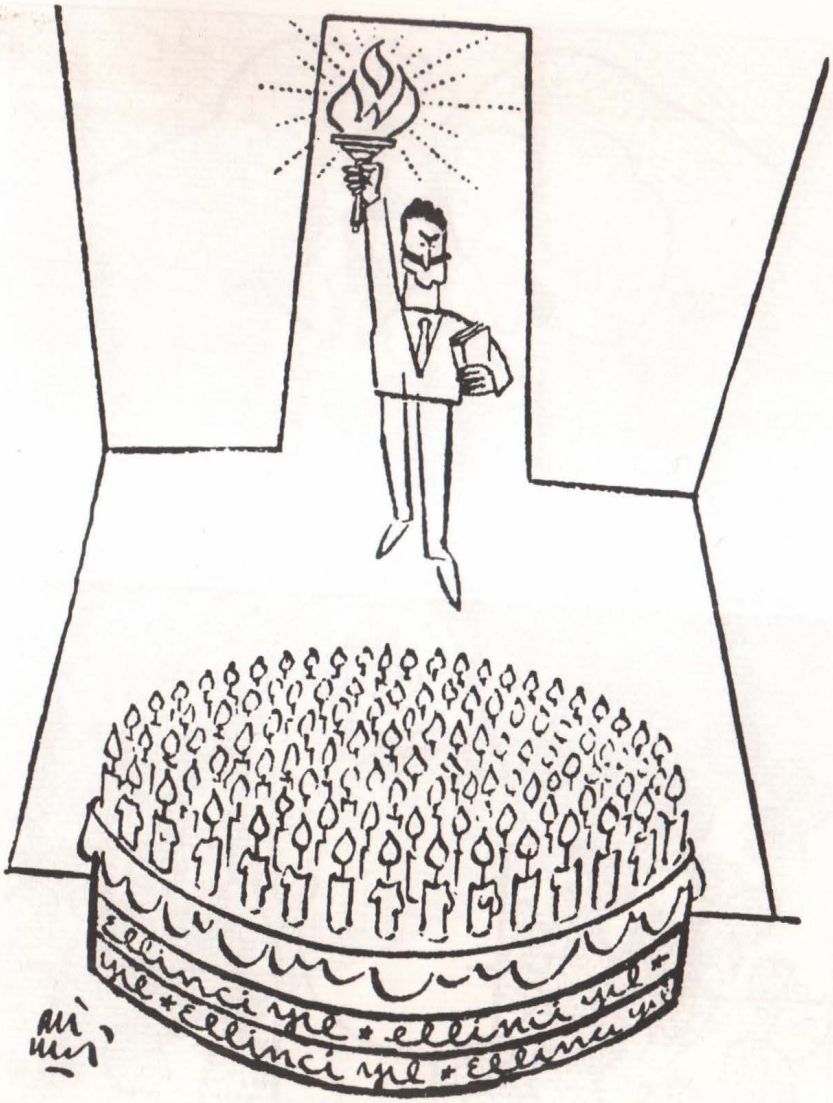

ECEVİT– Biraz daha ışık!...

(CHP, genel seçimden birinci, AP ikinci ve MSP üçüncü parti olarak çıktı.
Cumhurbaşkanı CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'i hükümeti kurmakla görevlendirdi.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 29.10.1973, s. 1

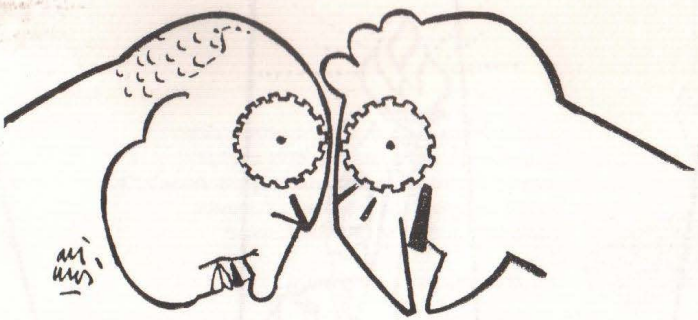

(14 Ekim 1973 Genel Milletvekili Seçimi'nde sandıktan birinci parti olarak çıkan
CHP ile MSP'nin oluşturduğu koalisyon hükümeti, 26 Ocak'ta Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından onaylandı.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 26.1.1974, s. 1

(CHP-MSP hükümeti, –muhalif partilerin "komünistler affediliyor" yollu eleştirilerine karşın–
bir af yasası çıkarttı. Ancak iktidar ortağı MSP'li bir grup milletvekilinin muhalefetle yaptığı işbirliği sonucu
14 Mayıs'ta "siyasi suçlar" af kapsamı dışında tutularak yasa kabul edildi. 2 Temmuz'da,
Anayasa Mahkemesi'nin kararı üzerine 141, 142, 146, ve 149. maddelerden
hükümlü olan mahkûmlar da af kapsamına alındı.)

Yalçın Çetin, *Milliyet Sanat Dergisi*, 24.5.1974, S. 81, s. 11

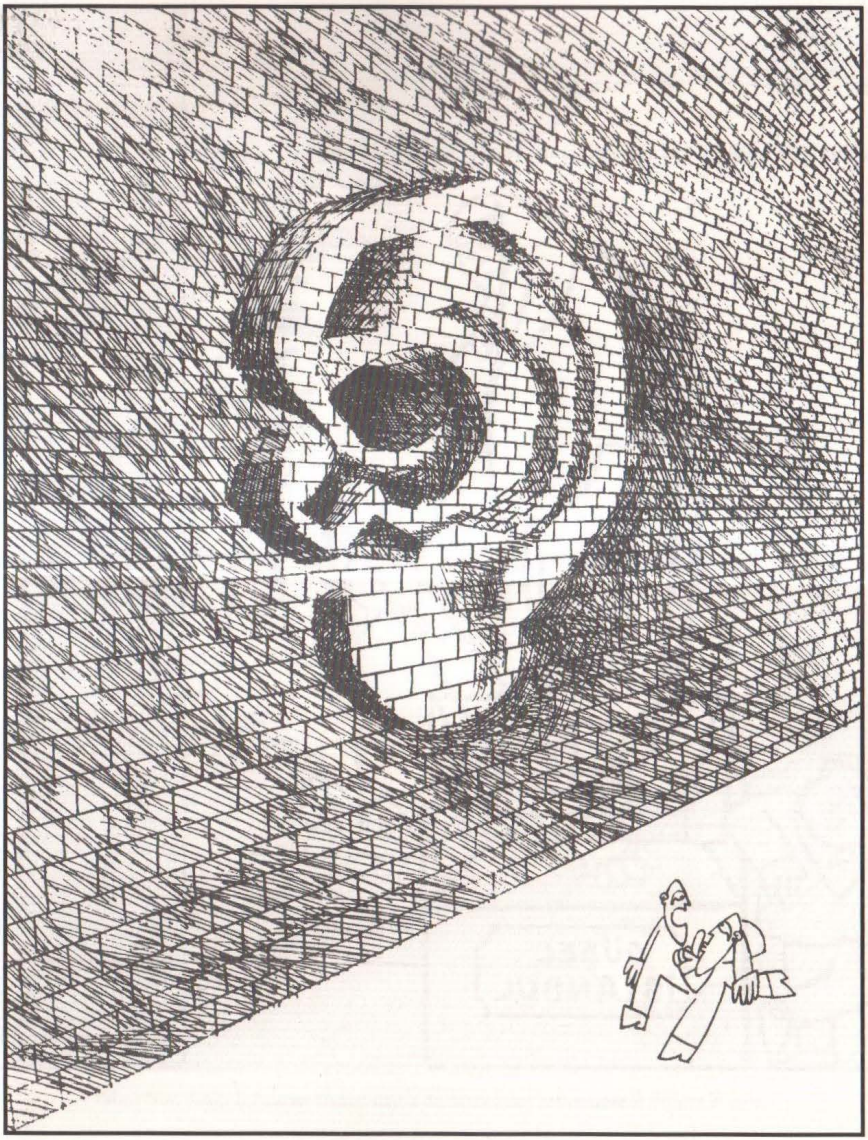

(Bu karikatür, I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması'nda Başarı Ödülü'ne değer görüldü.)

Yalçın Çetin, *Vatan Millet Sakarya*, 1974, s. 62

Karaköy'deki çıplak "Güzel İstanbul" anıtı yerinden kaldırıldı (Basın).

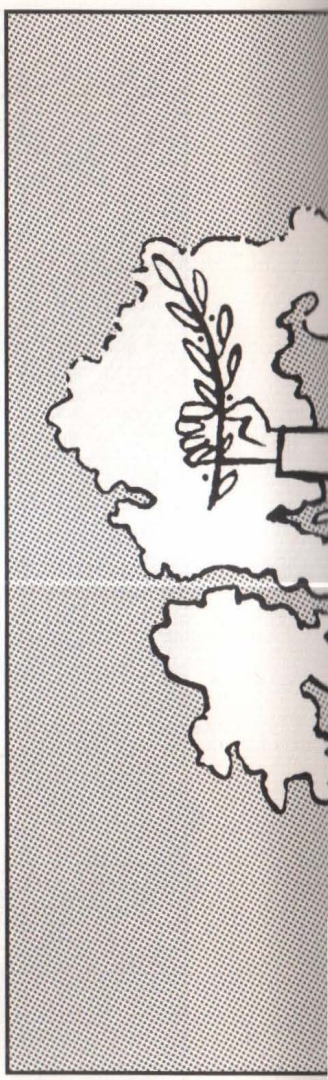

Yazısız.

(CHP-MSP hükümetinin Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan. "Cumhuriyet'in 50. yılı" çerçevesinde İstanbul için yapılan heykellerden biri de Karaköy'e dikildi. Gürdal Duyar'ın "Güzel İstanbul" adlı çıplak kadın heykeli "müstehcen" olduğu gerekçesiyle kaldırıldı.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 20.3.1974, s. 1

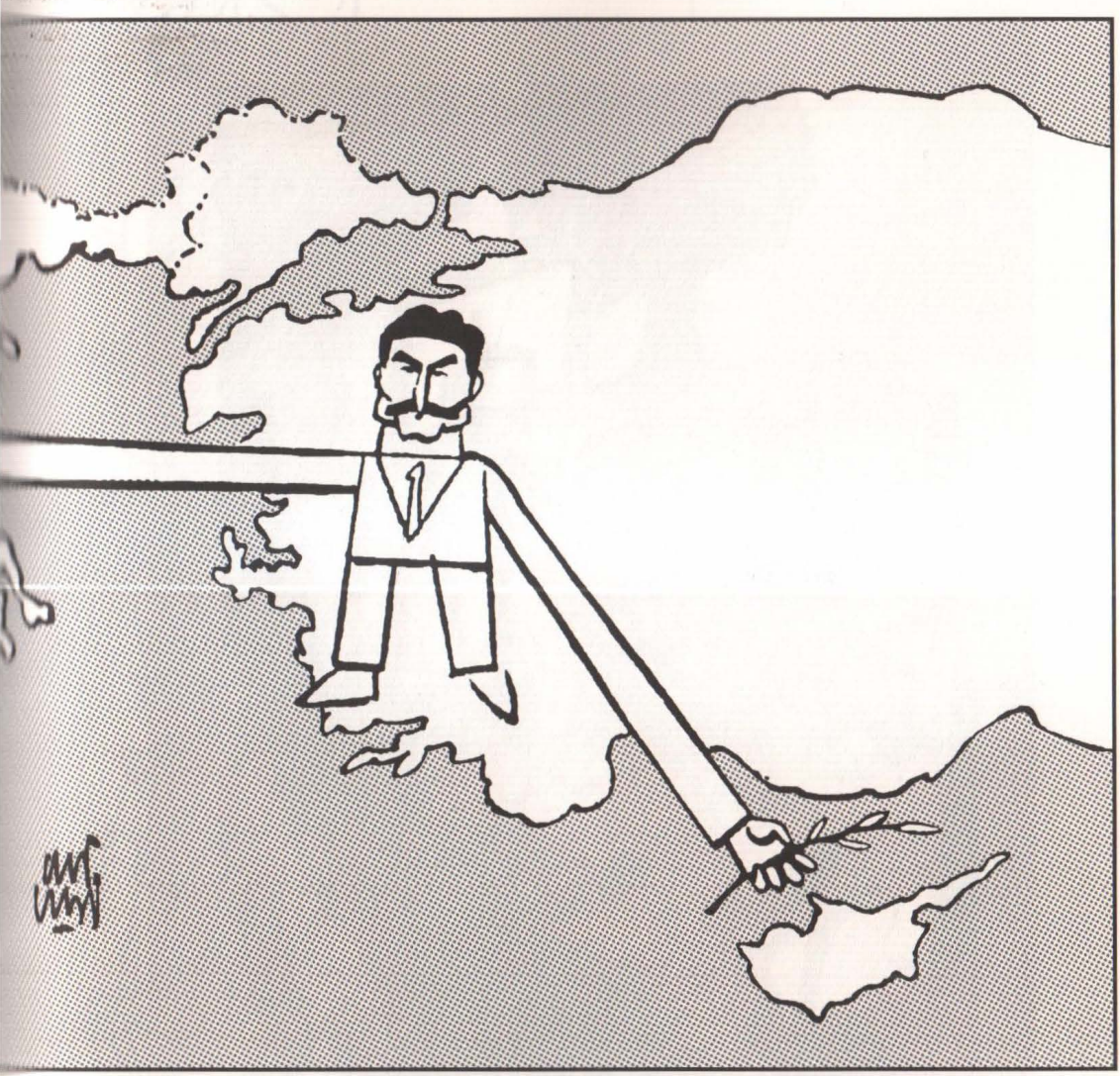

Yalnız bize değil, Kıbrıs ve Yunanistan'a da demokrasi getiren adam Bülent Ecevit...

(EOKA'cı Nikos Sampson, Rum Ulusal Muhafız Teşkilatı ile birlikte 20 Temmuz'da bir darbe düzenleyerek Makarios'u devirdi ve Kıbrıs Elen Cumhuriyeti'ni ilan etti. Bunun üzerine Türkiye, 1960 Garanti Antlaşması'nın kendisine tanıdığı hakkı kullanarak Kıbrıs'a "Barış Harekâtı"nı gerçekleştirdi.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 26.7.1974, s. 1

Sinemada televizyon!

Cafer Zorlu, *Akbaba*, 26.6.1974, S. 28, s. 1

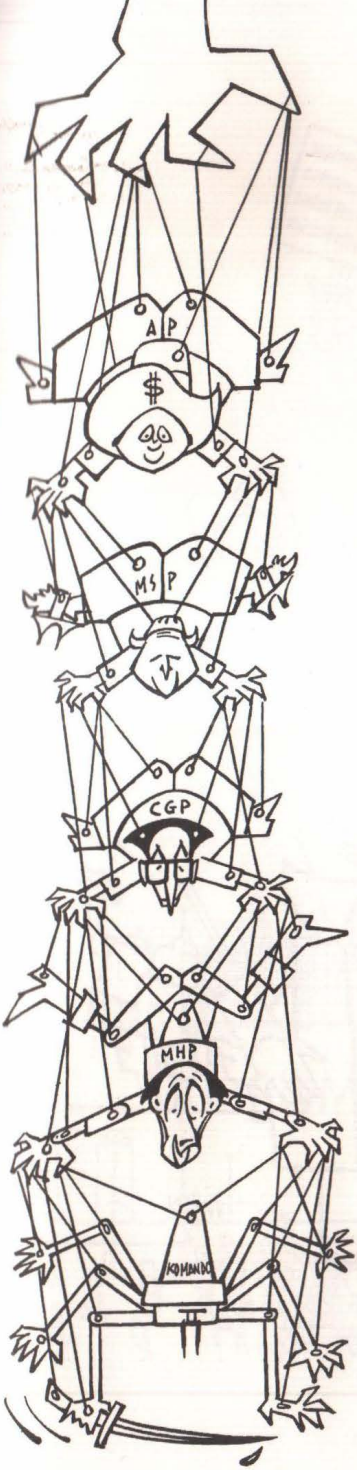

Milliyetçi Cephe

(Milliyetçi Cephe hükümeti 12 Nisan'da güvenoyu aldı. AP'nin öncülüğünde, Adalet Partisi [Süleyman Demirel], Milli Selamet Partisi [Necmettin Erbakan], Cumhuriyetçi Güven Partisi [Turhan Feyzioğlu], Milliyetçi Hareket Partisi'nin [Alparslan Türkeş] oluşturduğu koalisyon, Eylül 1974'ten beri süren hükümet bunalımını sona erdirdi.)

Turhan Selçuk
Cumhuriyet, 5.1.1975, s. 8

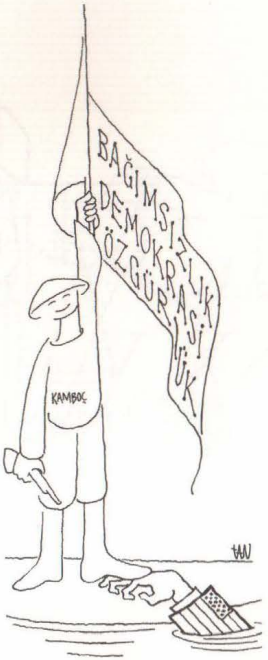

(ABD, Vietnam'dan sonra Kamboçya'da da yenildi.)

Yazısız.

Tan Oral
Yürüyüş, 29.4.1975, S. 3, s. 9

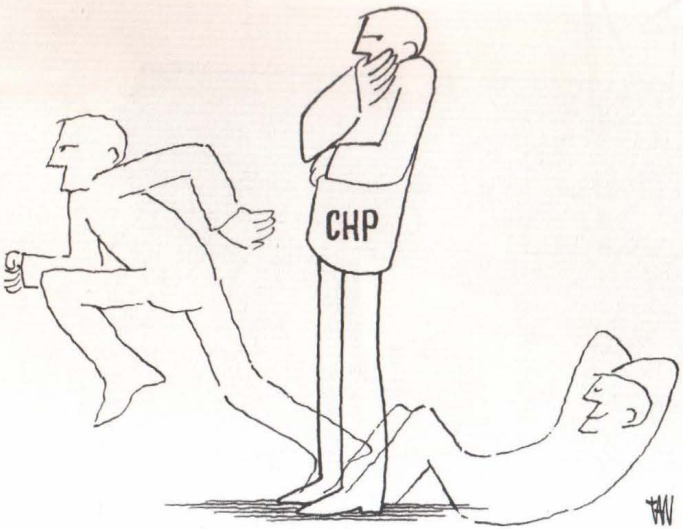

Tan Oral, *Politika*, 25.12.1975, s. 8

– Yürüsünler... Yürümekle yollar eskimez!..

(Başbakan Süleyman Demirel.)

Turhan Selçuk, *Cumhuriyet*, 24.7.1975, s. 10

Adalet tarafsızdır!

(Pankarttaki sözlerin sahibi, AP'li Adalet Bakanı İsmail Müftüoğlu'dur.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 7.12.1975, s. 1

Duvar gazetesi.

Ferruh Doğan Akdilek, *Politika*, 15.9.1975, s. 1

Hasta Adam.

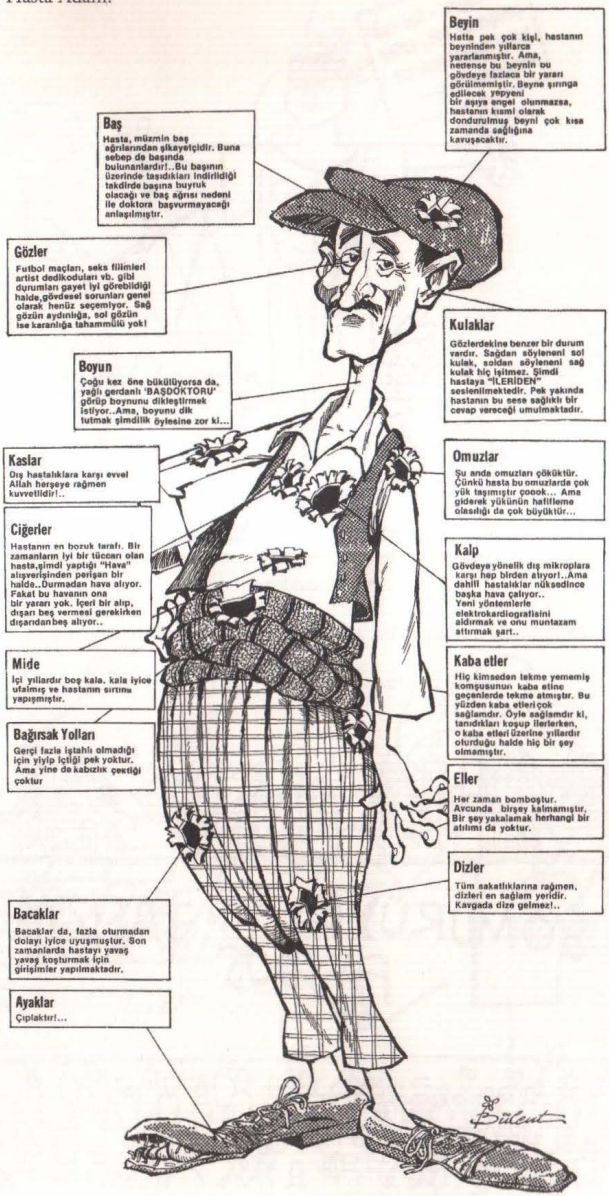

Bir asır sonra yine hasta, dertleri de pek fazla...

Bülent Arabacıoğlu, *Çarşaf*, 24.12.1975, S. 2, s. 5

Viyana elçimizden
[Daniş Tunagil] sonra
Paris elçimiz [İsmail Erez] de
ASALA tarafından öldürüldü (Basın).

Yazısız.

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 26.10.1975, s. 1

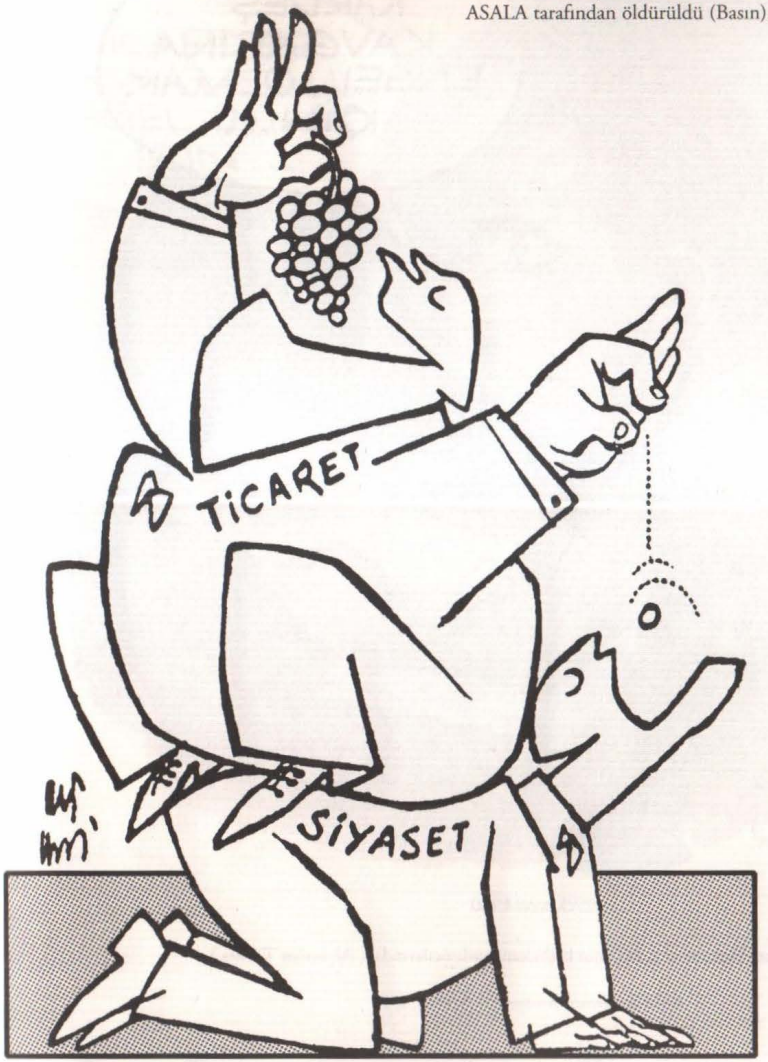

Ergenekon Destanı.

Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon, kapkaç ticaret-siyaset ilişkisine karşı olanları "rejim düşmanı" olarak niteledi (Basın).

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 2.10.1975, s. 1

27 Mayıs 1960

(MHP Genel Başkanı ve I. MC'nin başbakan yardımcılarından, Alparslan Türkeş.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 27.5.1976, s. 1

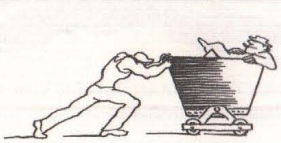

Tan Oral, *Politika*, 25.4.1976, s. 5

Kapitalizm.

Faşizm.

27 Mayıs 1976

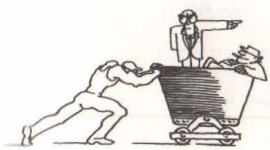

Radikalizm.

Teokrasizm.

Nasyonalizm.

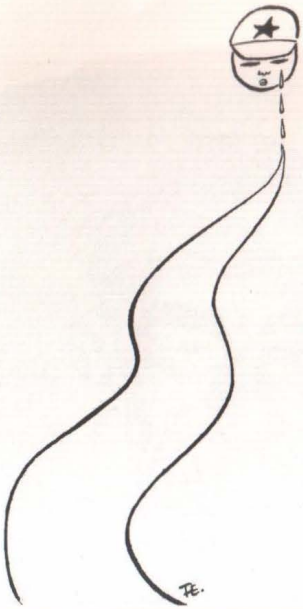

Yeni Çin Seddi.

(Çin Halk Cumhuriyeti'nin
kurucu lideri Mao öldü.)

Ferruh Doğan Akdilek
Politika, 11.9.1976, s. 1

Savaş Dinçel, *Politika*, 1.2.1976, s. 4

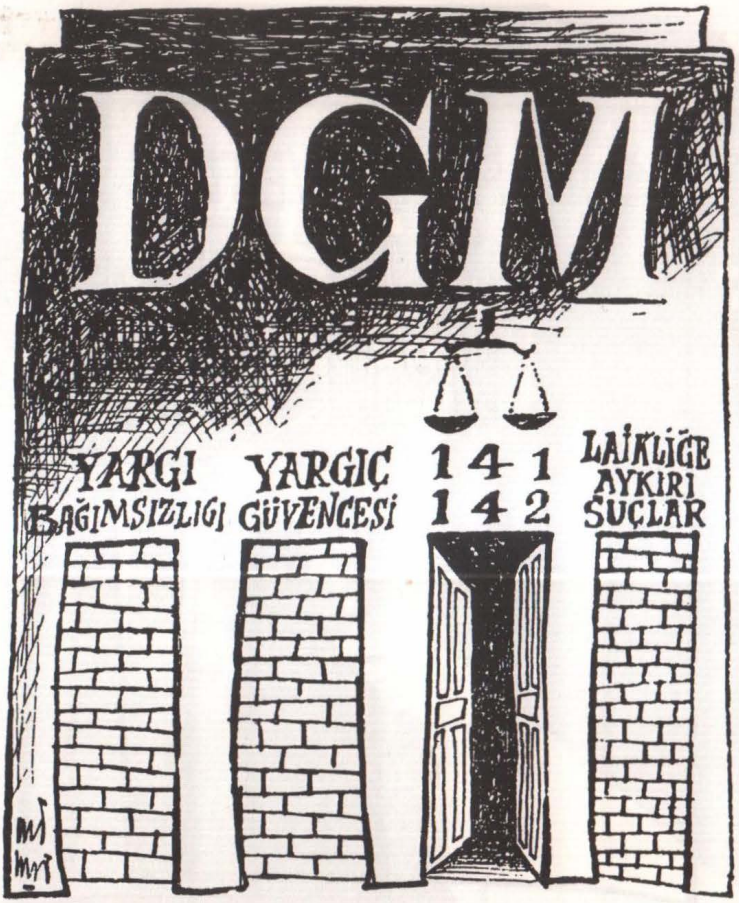

Yazısız.

(12 Mart askeri darbesini izleyen süreçte, 1973'te kurulan DGM, Anyasa Mahkemesi tarafından 1975'te iptal edilmişti. Bir yıl içinde yeni bir yasa çıkarılmazsa DGM'ler kapatılacaktı. I. MC hükümeti, DGM'leri yeniden kurmaya kalkışınca DİSK, "genel yas" ilan ederek yurt düzeyinde büyük bir direniş örgütledi.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 24.9.1976, s. 1

Ferruh Doğan Akdilek, *Politika*, 24.7.1976, s. 1

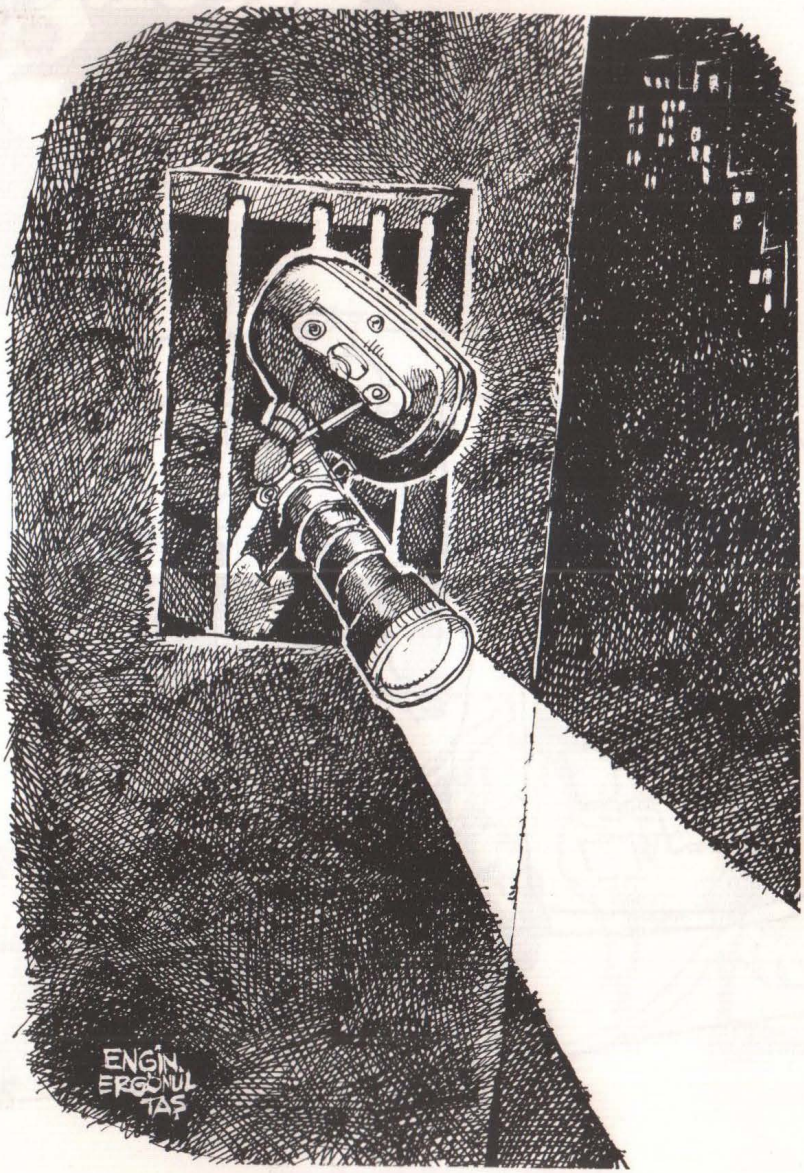

(Edebiyatçı, oyuncu ve yönetmen Yılmaz Güney, Yumurtalık [Adana] savcısını öldürmekten yargılandı ve 19 yıla muhkûm oldu.)

Engin Ergönültaş, *Politika*, 19.7.1976, s. 2

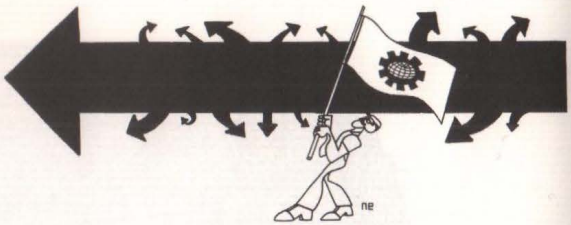

Nezih Danyal, *Yürüyüş*, 3.2.1976, S. 43, s. 3

Özelev.

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 8.12.1976, s. 7

Tan Oral
Politika, 5.5.1976, s. 8

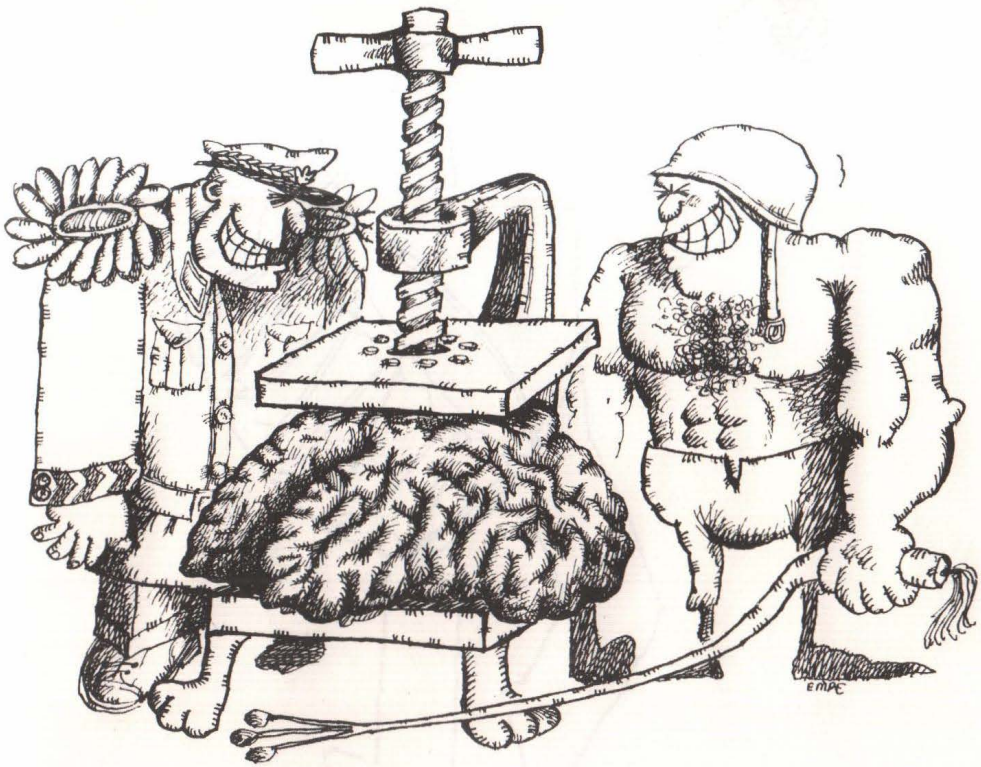

Kitap yakan zihniyetin kültür anlayışı.

(Temmuzda İstanbul'da 22 yayıncı ve kitapçı gözaltına alındı; 2.100 kitaba el konuldu.
Ağustosta ise yine İstanbul'da, Fındıkzade'de Arkadaş Kitabevi faşistler tarafından tamamen yakıldı.)

Emre Senan, *Vatan*, 8.8.1976, s. 4-5

Burjuva takvimi.

Emre Senan
Militan, Mayıs 1976, S. 17, s. 43

Tan Oral, *Politika*, 7.2.1976, s. 8

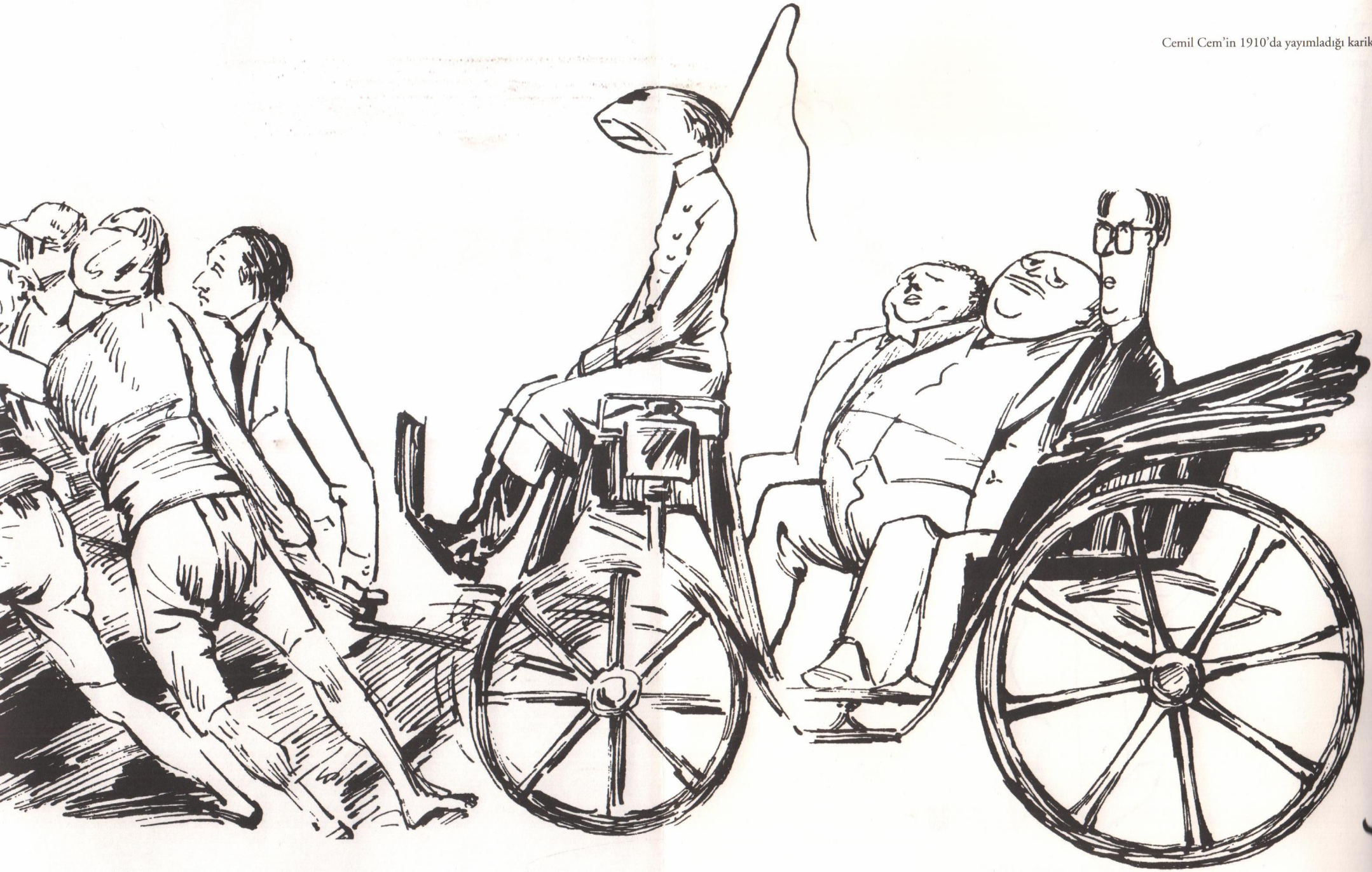

Cemil Cem'in 1910'da yayımladığı karikatürden.

20. Asır'da çektiklerimiz.

(İzmir'e yapılan bir seçim gezisi sırasında İttihat ve Terakki Fırkası [Partisi] ileri gelenlerinden ve Meclis Başkanı Halil [Menteşe] Bey ile Maliye Nazırı Cavit Bey yandaşları tarafından böyle taşınıyor.)

Cemil Cem, *Cem*, 9 Aralık 1910, S. 7, s. 8-9

Çektiklerimiz...

(I. MC'nin kurucuları: Arabacı, Alparslan Türkeş [MHP];
soldan sağa yolcular, Necmettin Erbakan [MSP];
Süleyman Demirel [AP], Turhan Feyzioğlu [GP].)

Tan Oral, *Politika*, 18.1.1976, s. 8

Tan Oral
Politika, 25.8.1976, s. 7

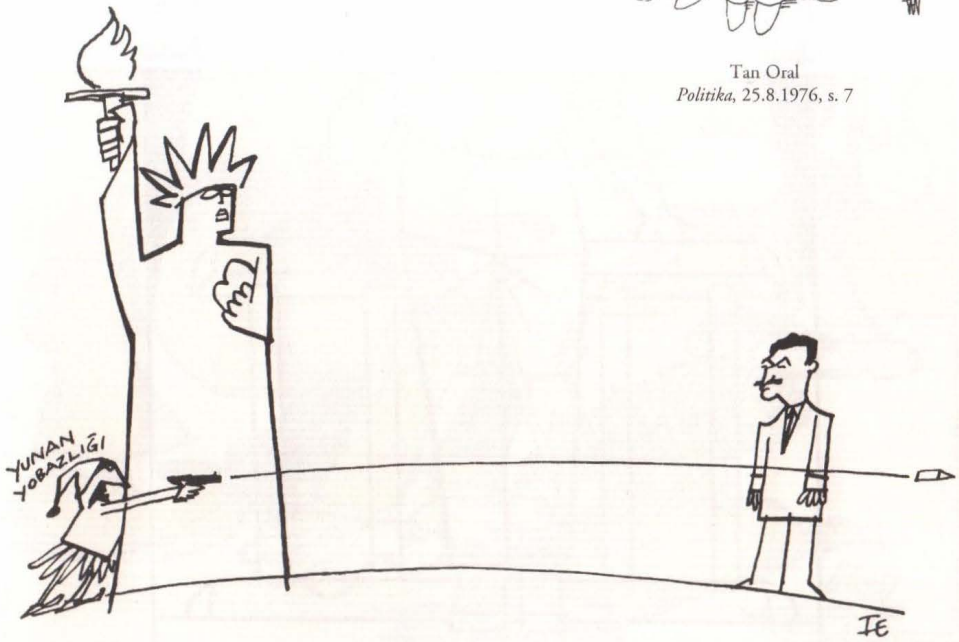

"Düşman kurşunu değmez adama..."

(27 Temmuz'da CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e New York'ta suikast yapıldı.)

Ferruh Doğan Akdilek, *Politika*, 28.7.1976, s. 1

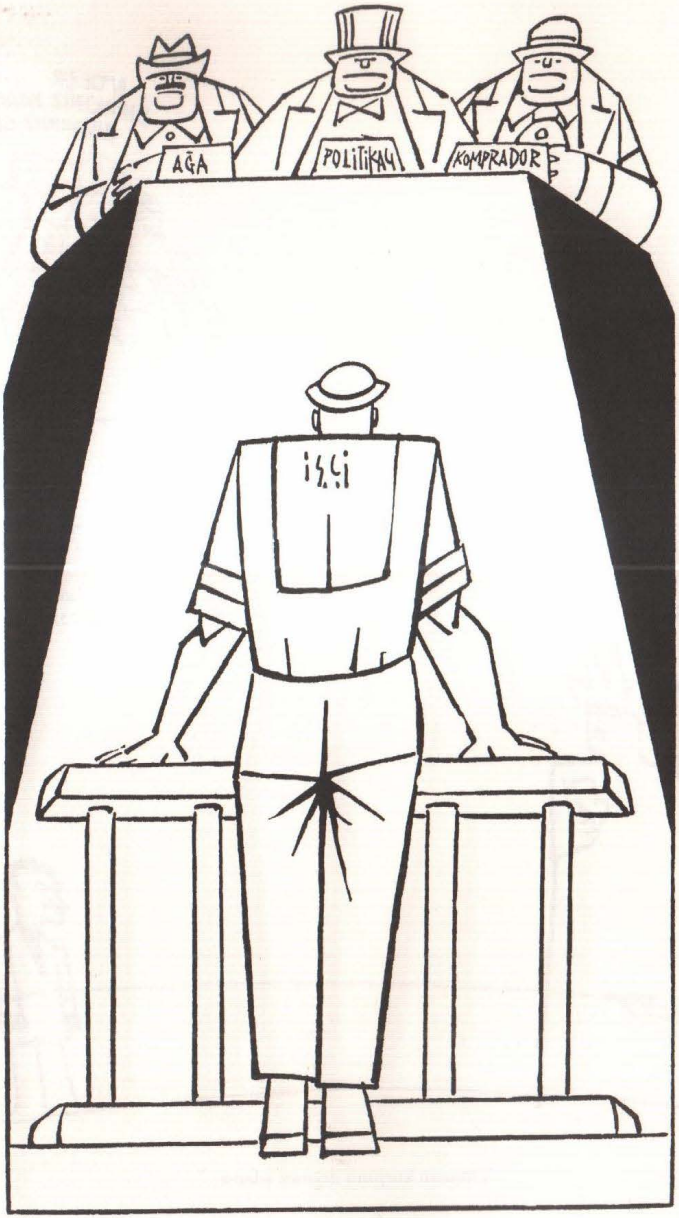

Hakim sınıf.

Turhan Selçuk, *Cumhuriyet*, 23.1.1977, s. 10

Bir AP'li ve bir CHP'li senatör alacakları zamlara karşı çıkan gazetecilere küfretti...

Oğuz Aral-Şevket Yalaz, *Girgır*, 30.1.1977, S. 234, s. 1

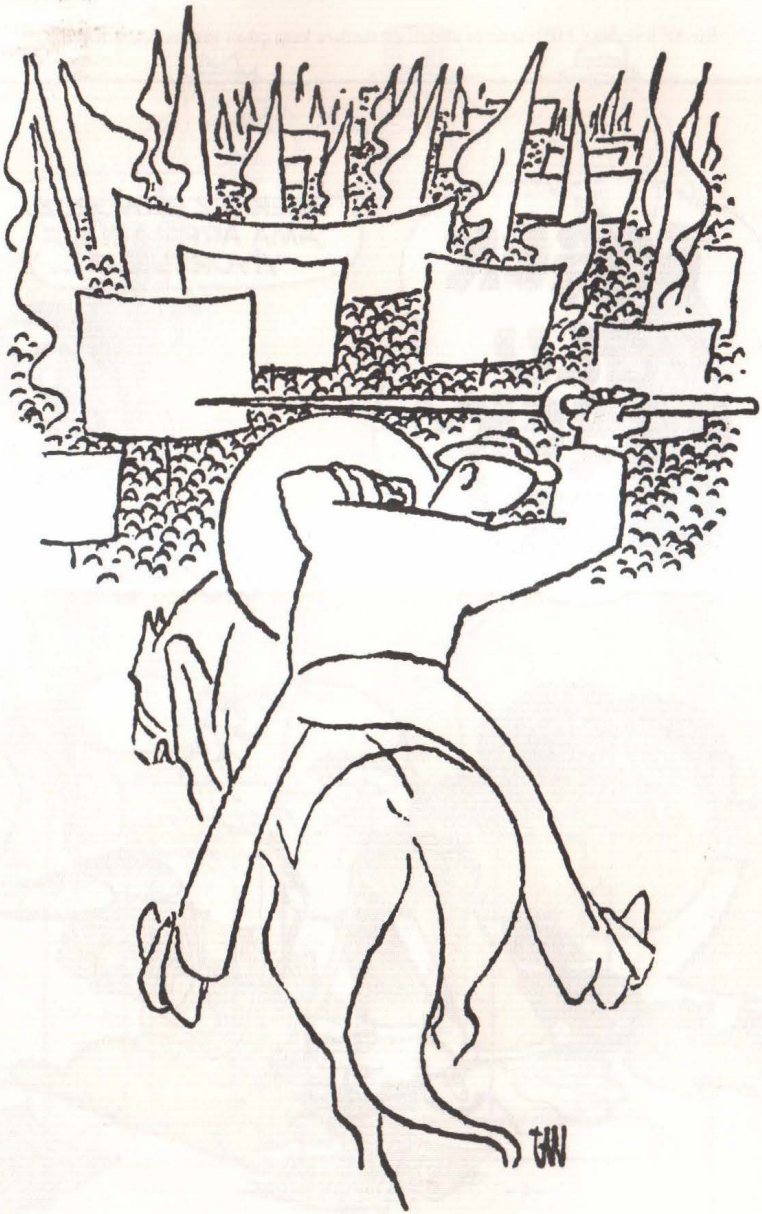

(İstanbul'da, Taksim Meydanı'nda yapılan 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamalarında, halka açılan ateş sonucunda 37 kişi öldürüldü; ve gün, "Kanlı 1 Mayıs" olarak tarihe geçti.)

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 5.5.1977, s. 9

HALKIN SESİ 104

12 Nisan 1977
250 Kuruş

Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar, birleşin!

(TSK, Kıbrıs "Barış Harekâtı" sırasında (1974-1975) zayıflayan hava gücünü yenilemek için 40 adet f-104 savaş uçağı satın aldı. Aeritalia şirketi, Eylül 1975'de Lice depremi dolayısıyla bölgeye okul yaptırmak üzere Hav.Kuv.Kom. Org. Emin Alpkaya'ya 30.000 dolar gönderdiğini açıkladı. Bu olayı araştırmak için komisyonlar kuruldu. Alpkaya, Genelkurmay Başkanı Org. Semih Sancar'ın bu "bağış"tan haberi olduğunu, Sancar ise tersini söyledi. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk ile Başbakan Süleyman Demirel, anlaşarak Alpkaya'yı istifaya zorladı ve istenen sonuç alındı. Lockheed'in Türkiye Temsilcisi Nezih Dural, rüşvet verme suçundan tutuklandı. Demirel, "Bence Lockheed bir muammadır. Üzerinde çok uğraşılmış, bir şey çıkarılamamıştır. Kişi suçu ispatlanmadıkça suçsuzdur, ispatlanırsa ben de üstüne varırım. Biz üstümüze düşeni yaptık. Çok iyi yaptık..."

Erhan Yalvaç, *Halkın Sesi*, 12.4.1977, S. 104, s. 1

Ümit Öğmel
Özgür İnsan, Kasım 1977, S. 49, s. 1

Meral Simer
Vatan, 16.10.1977 s. 8

Saygı değer oligarşimiz.

Emre Senan
Vatan, 11.2.1977, s. 2

(Bu karikatür, IX. Uluslararası Tolentino Karikatür Yarışması'nda, Cesare Marcorelli Ödülü'ne değer görüldü.)

Haslet Soyöz
Gerçeklere Gözlem, Mart 1977, S. 5, s. 1

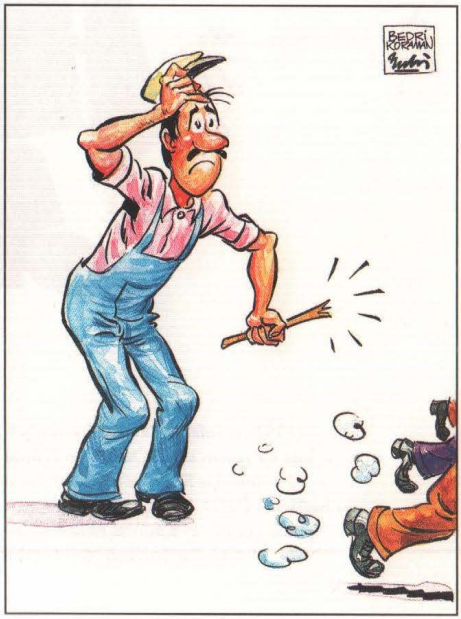

Bedri Koraman
Milliyet, 19.11.1977, s. 1

Kontr-Gerilla.

(1952'de, Seferberlik Tetkik Kurulu Başkanlığı kuruldu. Bu, "çatı isim" olarak kalmakla birlikte, kısa bir zaman sonra Özel Harp Dairesi adını aldı. ABD, soğuk savaş yıllarında NATO ülkelerinde, özellikle SSCB'ye karşı gizli bir eylem örgütü olarak Gladyo yapılanmalarını örgütledi. Bu bağlamda ÖHD, Türkiye'nin Gladyosu olarak kabul edildi. ÖHD'nin bilinen en önemli eylemleri arasında şunlar yer alıyor: Kıbrıs'ta EOKA'ya karşı Türk Mukavemet Teşkilatı'nın kuruluşu; azınlıklara karşı büyük linç hareketi "6-7 Eylül olayları", "Kanlı 1 Mayıs 1977" ve "Maraş katliamı".)

Haslet Soyöz, *Vatan*, 2.2.1978, s. 1

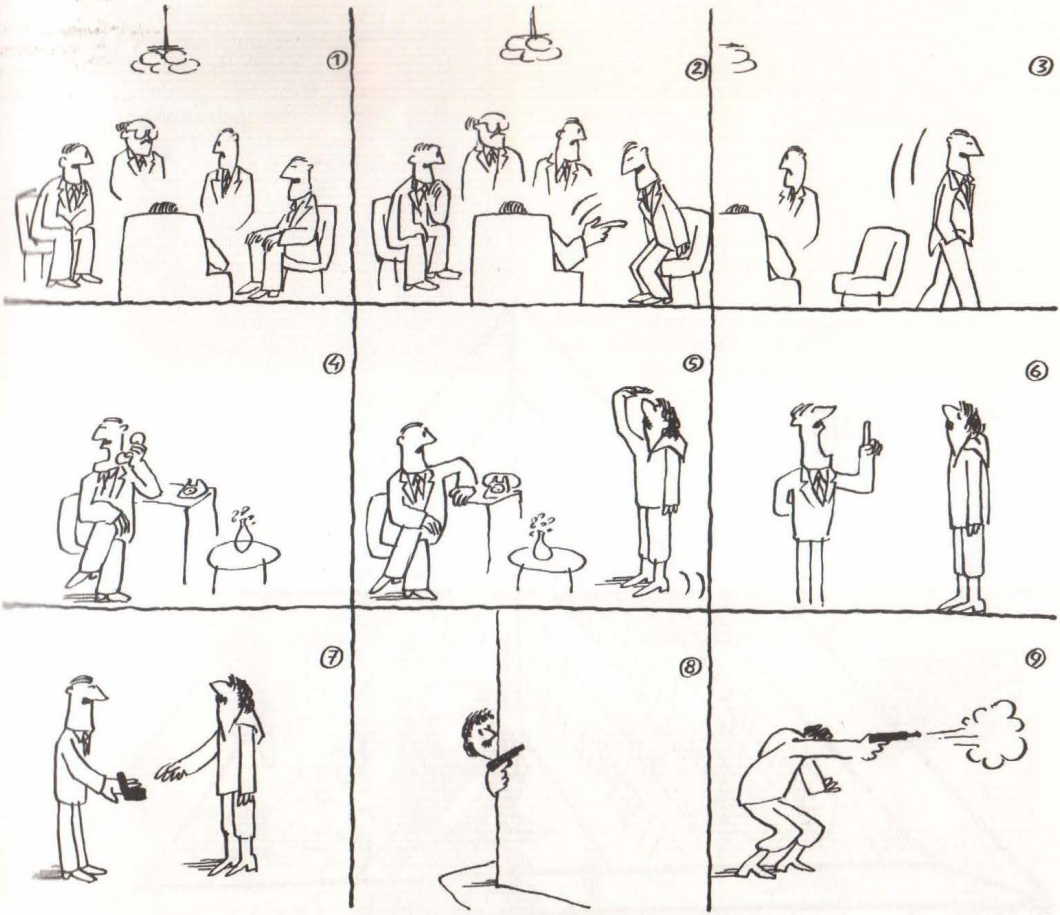

Anarşik olay!

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 1.4.1978, s. 10

("Tüp bebek" yöntemiyle
doğum konusunda
çalışmalar ilerliyor.)

Ferruh Doğan Akdilek
Çivi, 17-24.8.1978, S. 12, s. 1

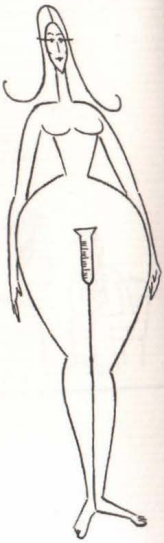

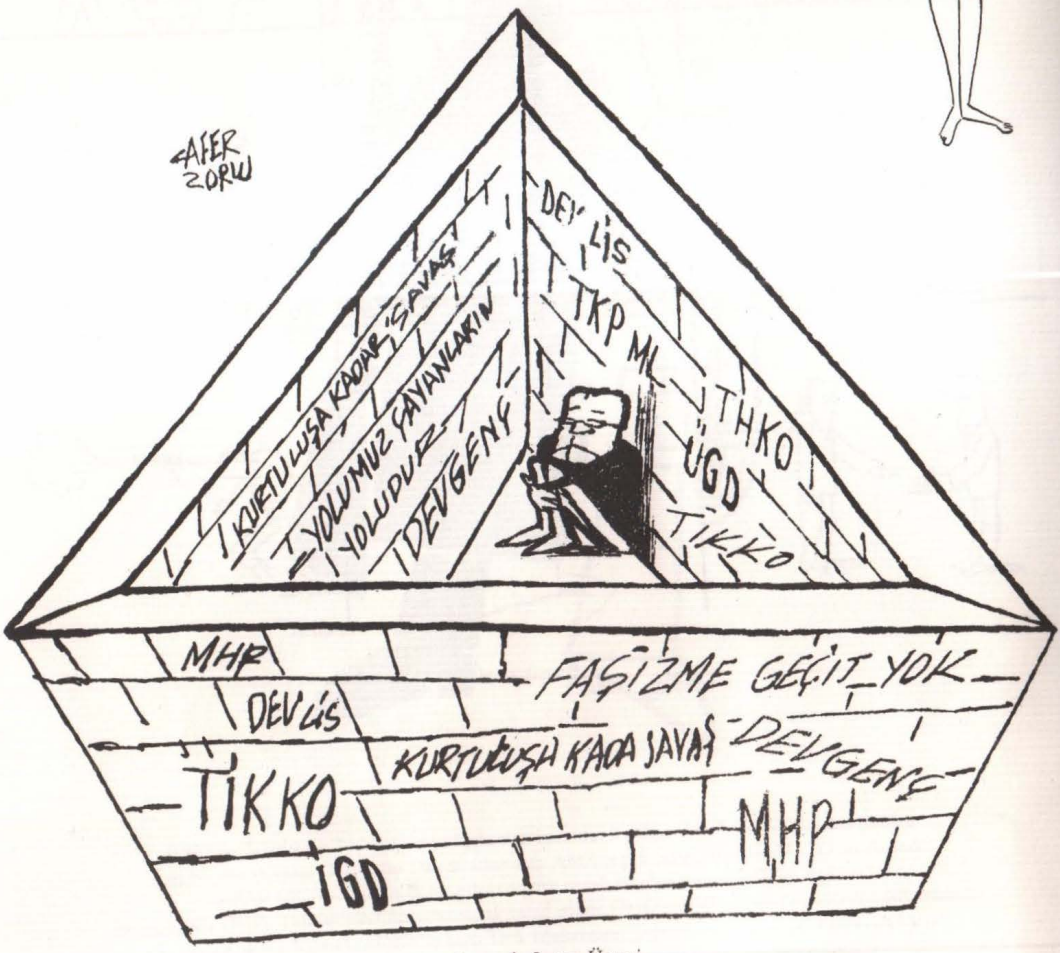

Bermuda Şeytan Üçgeni

Cafer Zorlu, *Çivi*, 14.12.1978, S. 29, s. 14

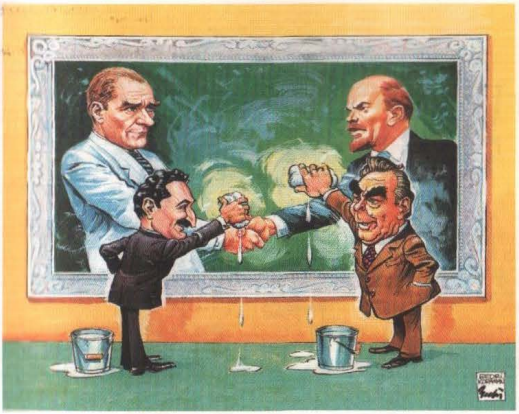

(Başbakan Bülent Ecevit, SSCB'ye gitti; Devlet Başkanı Leonid Brejnev ve Başbakan Aleksey Kosigin ile görüştü.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 23.6.1978, s. 1

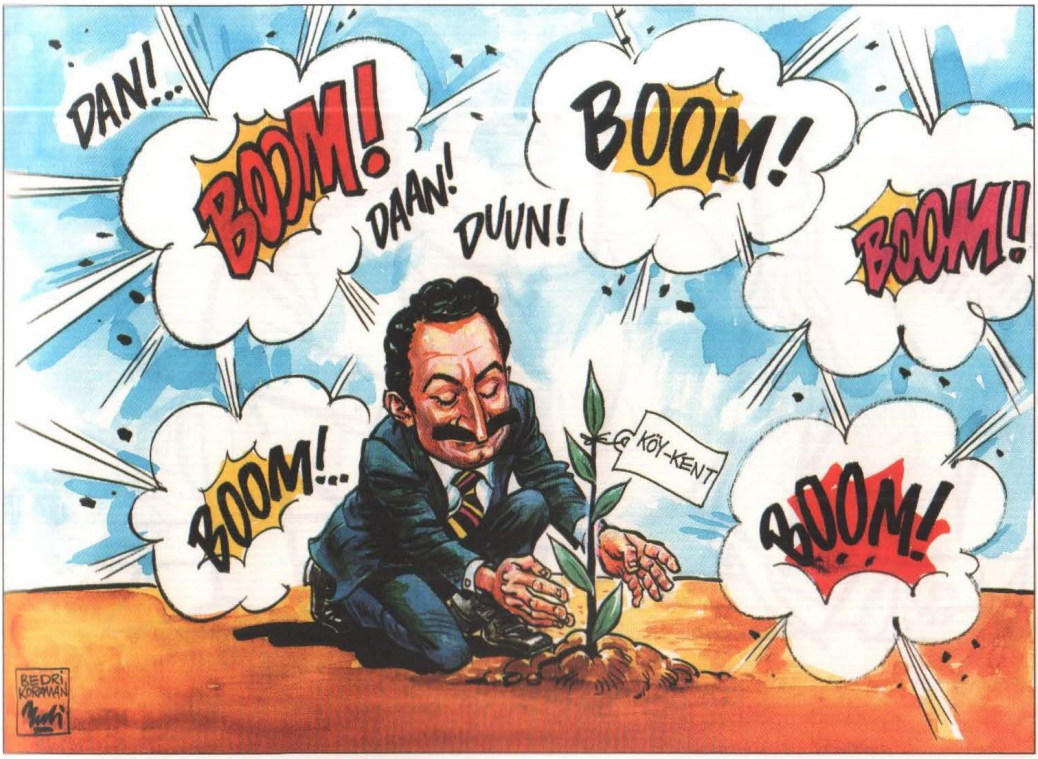

(CHP Genel Başkanı ve Başbakan Bülent Ecevit.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 4.10.1978, s. 1

Yaşar Tonguç, *Çivi*, 6-12.7.1978, S. 6, s. 9

SÜLEYMAN BEY– Solculuk yokken ülke rahattı... Çünkü ülke demek, ben demektir!

(Ana muhalefet partisi AP'nin Genel Başkanı Süleyman Demirel.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 26.5.1978, s. 1

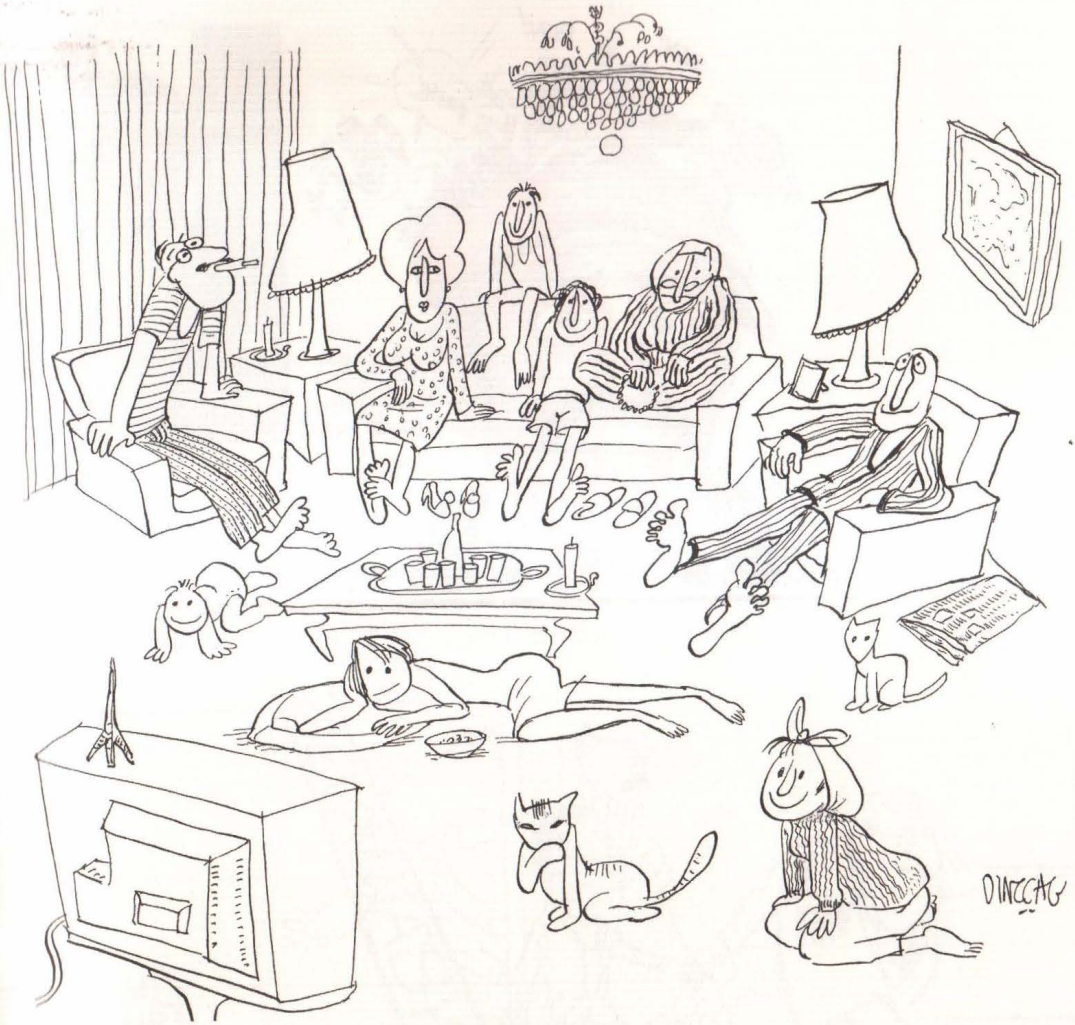

Vatandaş nasıl uyutulur?

Şadi Dinçşağ, *Çivi*, 7.9.1978, S. 15, s. 6

Bedri Koraman, *Milliyet*, 28.11.1979, s. 1

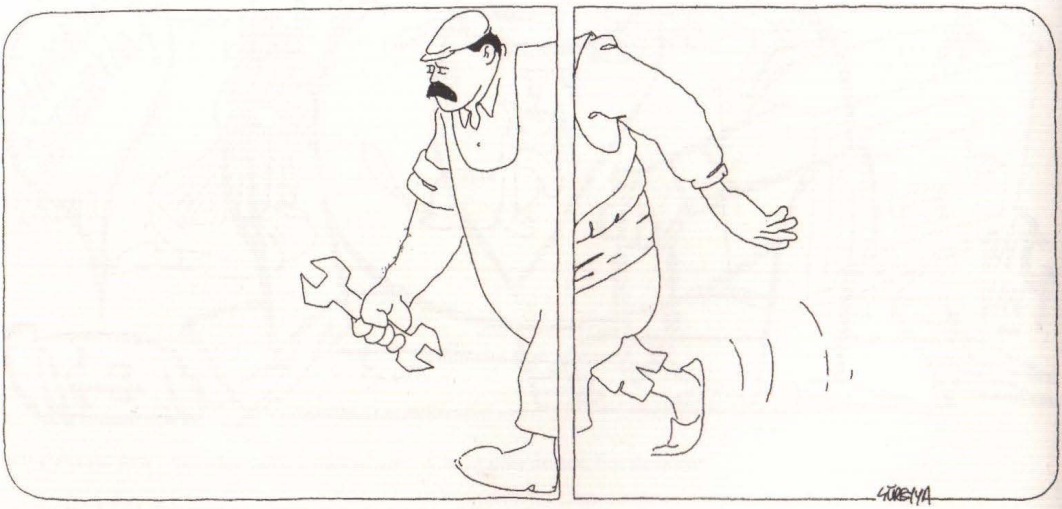

(Bu karikatür, V. Akşehir Uluslararası Nasreddin Hoca Şenliği, VI. Uluslararası Karikatür Yarışması'nda Köy-Koop Özel Ödülü'ne değer görüldü.)

Süreyya Aydın, *V. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Şenliği Karikatürleri*, 1979, s. 37

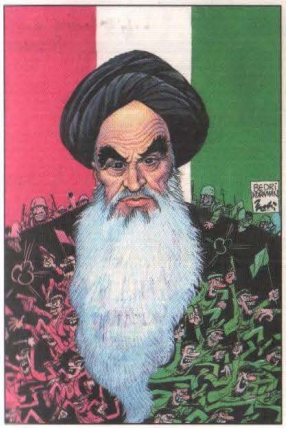

(İran Şahı Rıza Pehlevi,
ülkesini terk etmek zorunda kaldı.
Ayetullah Humeyni, 14 yıllık sürgünden
sonra İran'a döndü. Humeyni, 1 Nisan'da,
İran İslam Cumhuriyeti'ni ilan etti.)

Bedri Koraman
Milliyet, 19.8.1979, s. 1

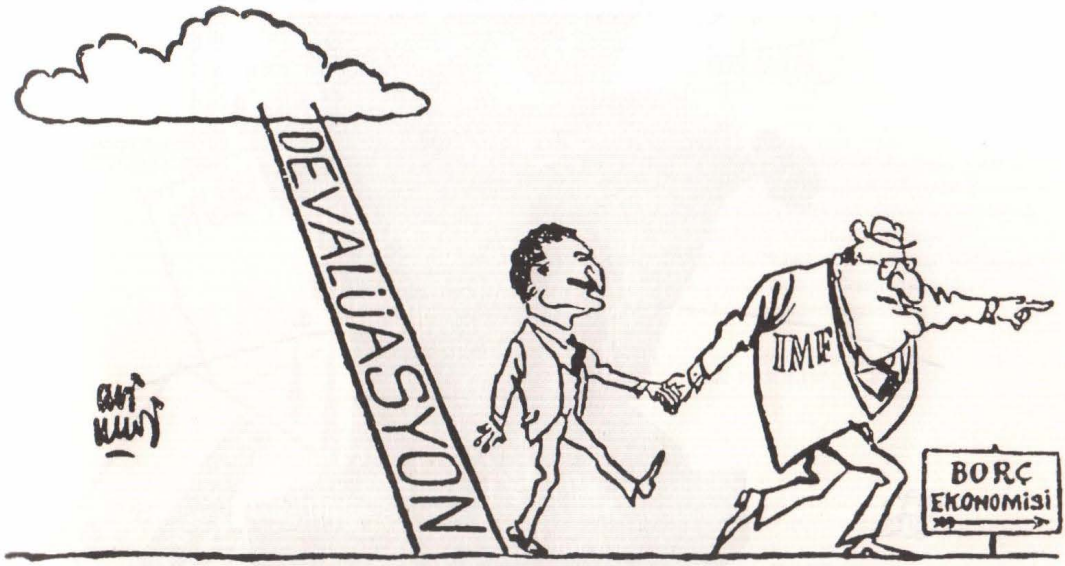

IMF– Çare yok evlat; bu yolu İsmet [İnönü] başlattı. Adnan [Menderes] sürdürdü, Süleyman [Demirel] azdırdı... Yürü bakalım!

(Başbakan Bülent Ecevit.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 14.6.1979, s. 1

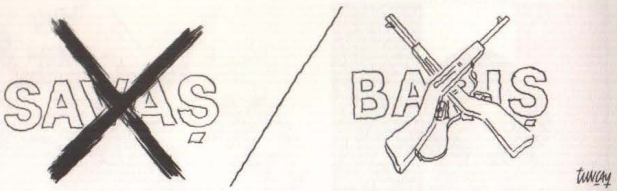

Tuncay Urcan
Türkiye Yazıları, Temmuz 1979, S. 28, s. 29

Selçuk Demirel, *Emek (Genel-İş)*, 1.8.1979, S. 343, s. 11

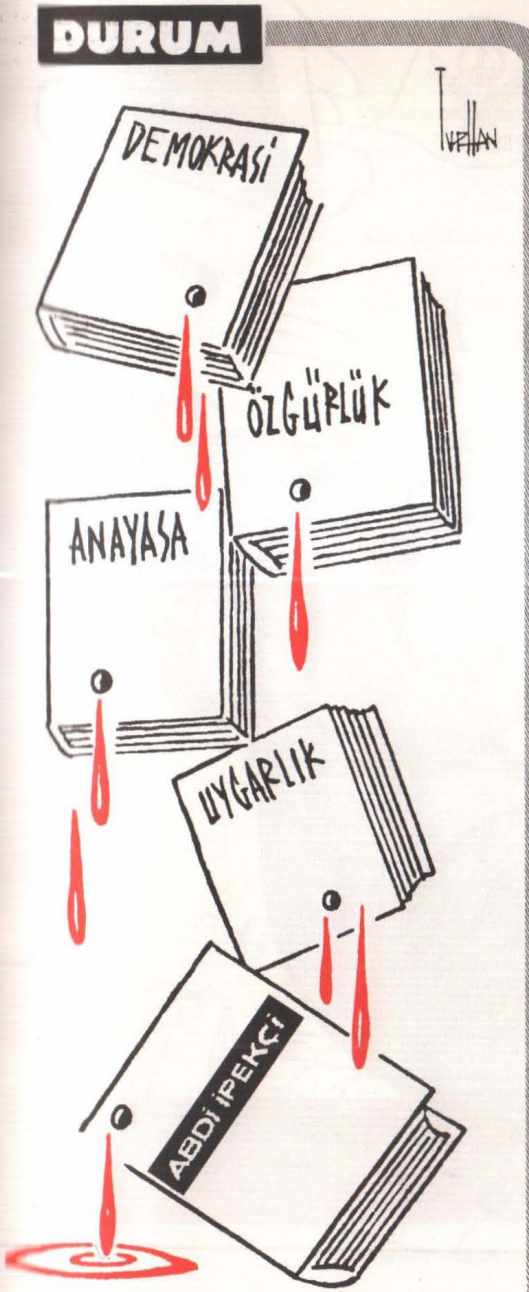

(3. Cumhurbaşkanı ve kapatılan DP'nin kurucularından Celâl Bayar, 1975'te AP Genel Başkanı Süleyman Demirel ile aralarında süre gelen dargınlığa son vererek ara seçimlerde AP'yi destekledi. O günlerde, Türkiye için en büyük tehlikenin "komünizm" olduğunu söyleyerek tarihe geçecek ünlü cümlesini söylemişti: "Bu kış komünizm gelecek"!)

Semih Balcıoğlu
Yankı, 15-21.1.1979, S. 409, s. 11

(*Milliyet* gazetesi başyazarı Abdi İpekçi, 1.2.1979'da bir suikast sonucu öldürüldü.)

Turhan Selçuk, *Cumhuriyet*, 3.2.1979, s. 7

Türk liberalizmi.

(Bu karikatür, bir MESS yetkilisinin, "Milletimizin arzulanan refaha kavuşabilmesi teşebbüs hürriyetine, fikir hürriyeti kadar saygı gösterilmesi ile mümkün olacaktır" başlığıyla verilen demeci üzerine çizilmiş ve yan yana yayımlanmıştır.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 20.5.1979, s. 1

(Ana muhalefet partisi CHP'nin Genel Başkanı Bülent Ecevit.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 5.12.1979, s. 1

Vatandaş, sıkıyönetimden memnun (Basın).

İkinci adresiniz.

Cafer Zorlu, *Çivi*, 4.1.1979, S. 32, s. 9

Beysun Gökçin, *Cumhuriyet*, 24.3.1979, s. 12

Yazısız.

(Başbakan Bülent Ecevit.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 1.6.1979, s. 1

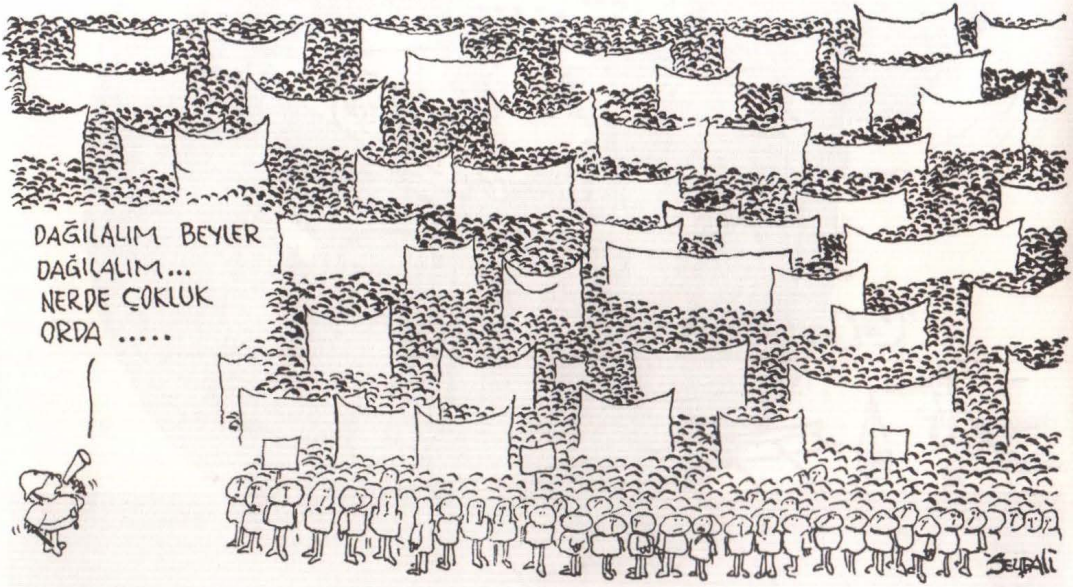

Seydali Gönel, *Cumhuriyet*, 12.5.1979, s. 12

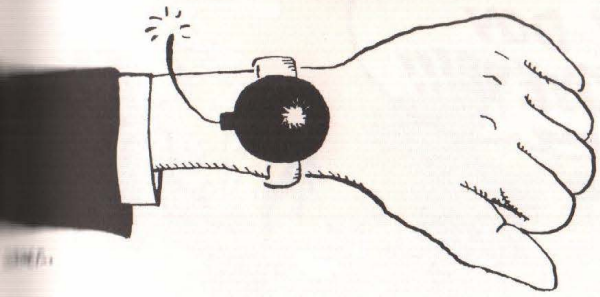

Haslet Soyöz, *Demokrat*, 3.1.1980, s. 1

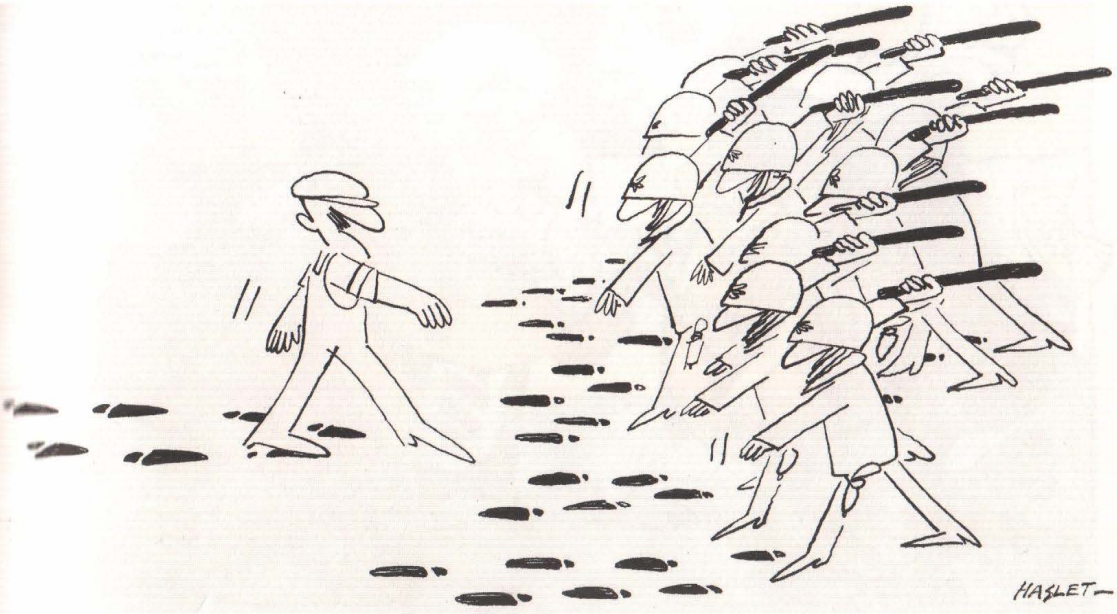

Haslet Soyöz, *Demokrat*, 25.1.1980, s. 1

(İşadamı [köçek], Başbakan Süleyman Demirel [zurna] ve MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş [tef].)

İlban Ertem (Espri: İlhan Önal), *Gırgır*, 20.7.1980, S. 415, s. 1

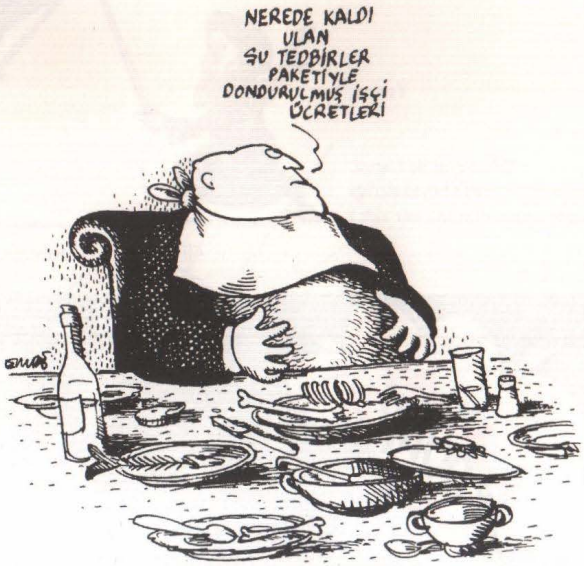

Emre Senan, *Demokrat*, 11.1.1980, s. 1

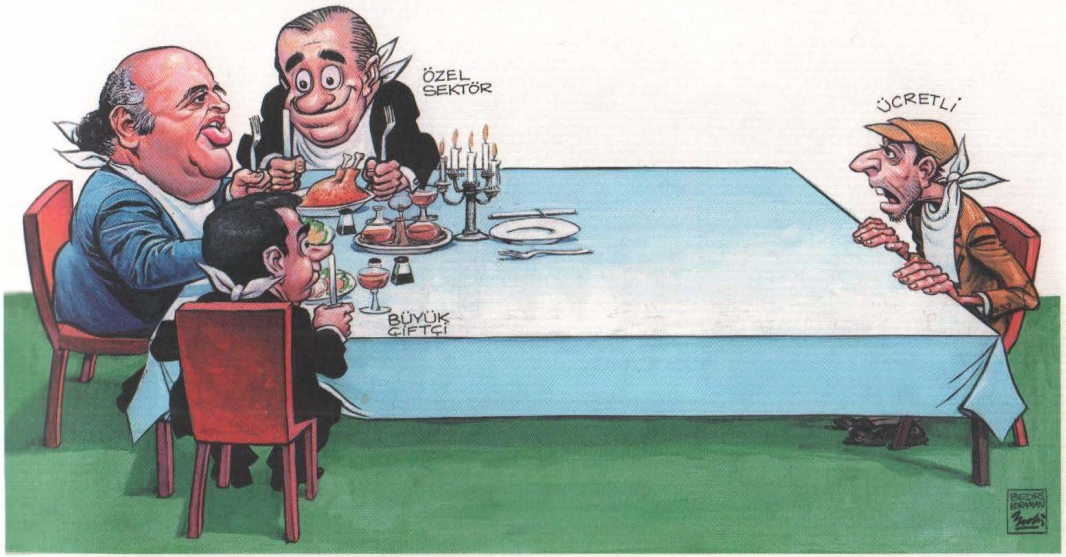

(Sol başta, Başbakan Süleyman Demirel.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 5.3.1980, s. 1

Yazısız.

(Hümeyni ile Carter.
İran İslam Cumhuriyeti, ABD büyükelçiliği
çalışanlarının tümünü esir aldı.)

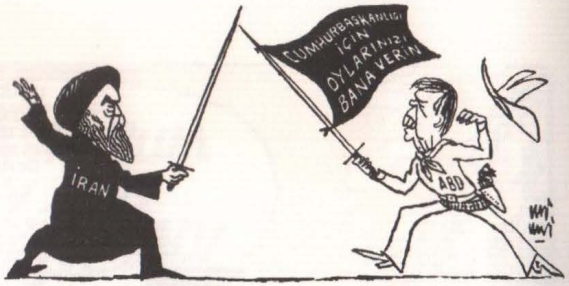

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 20.4.1980, s. 1

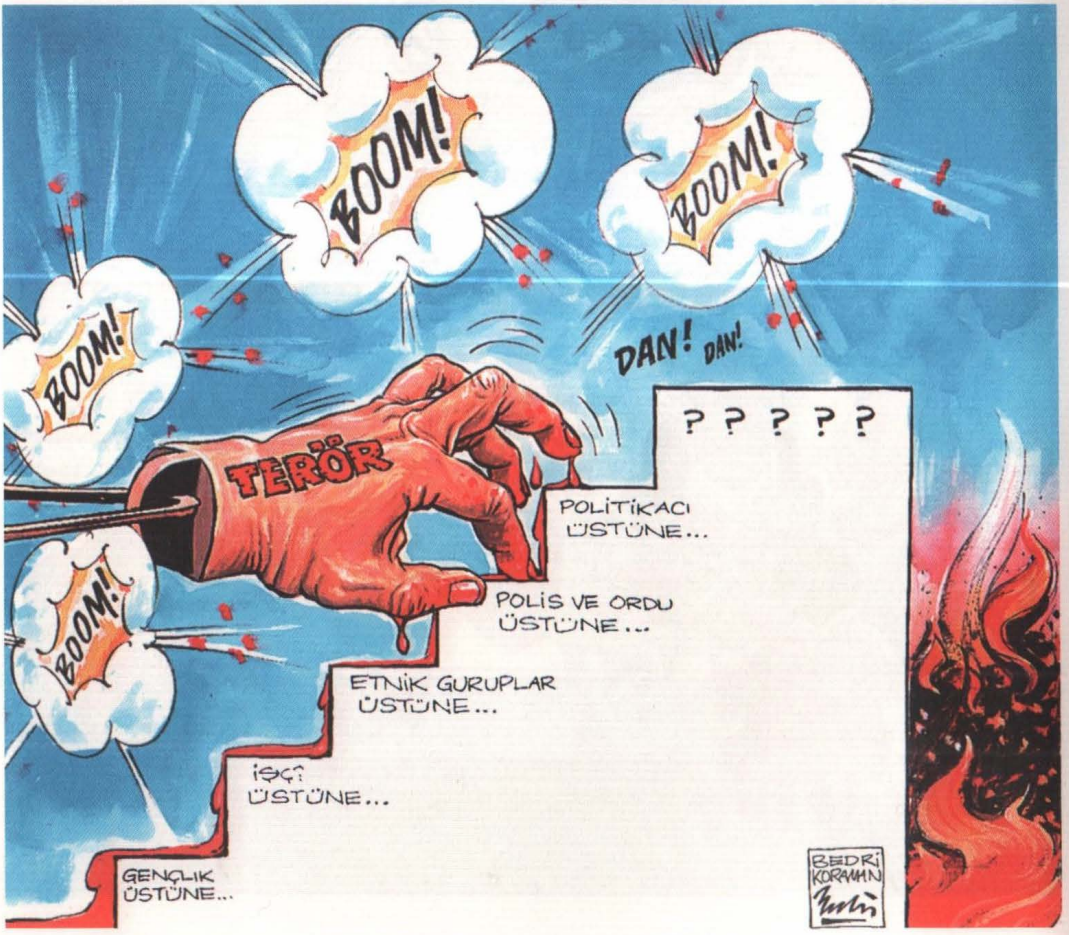

Bedri Koraman, *Milliyet*, 29.5.1980, s.1

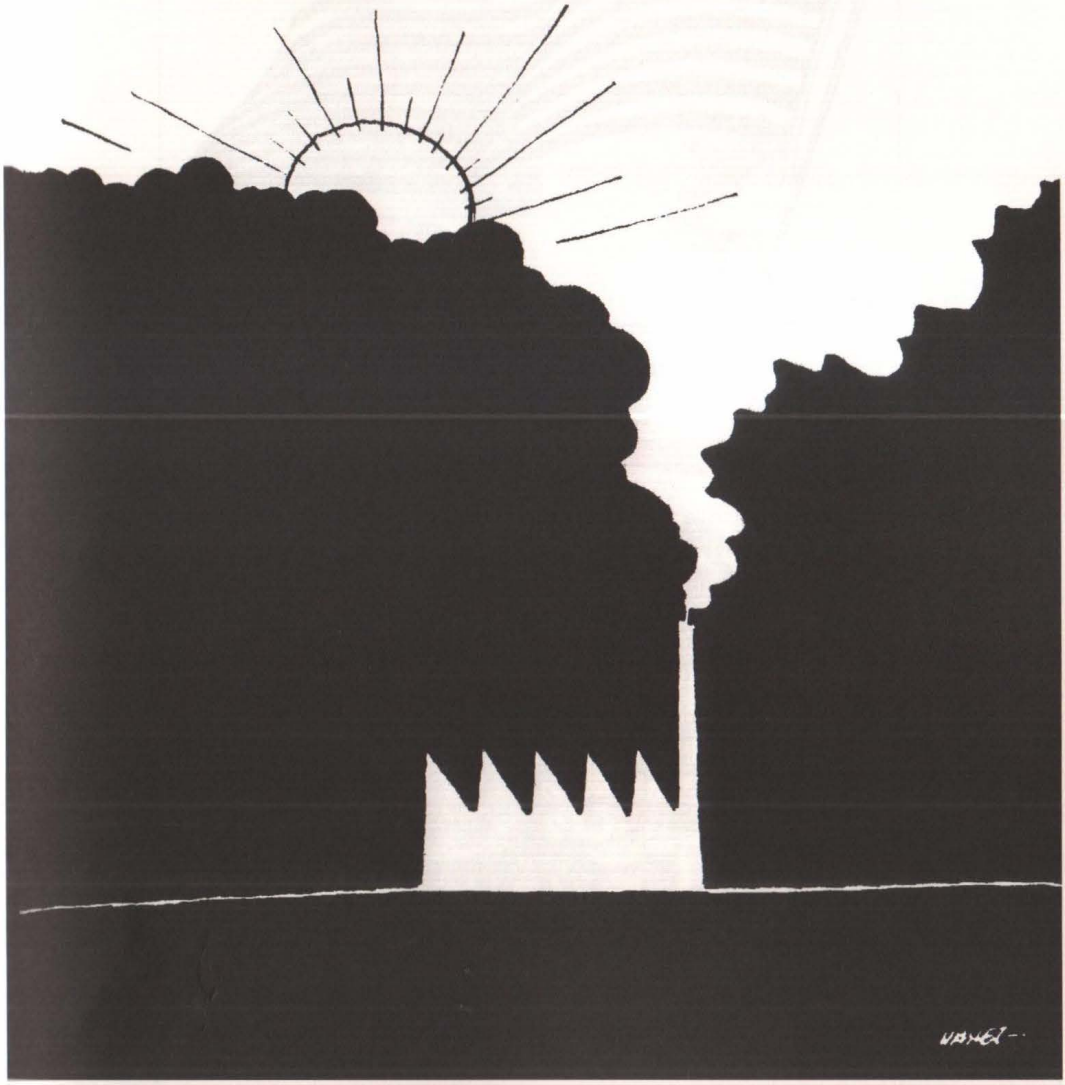

Haslet Soyöz, *Demokrat*, 10.2.1980, s. 1

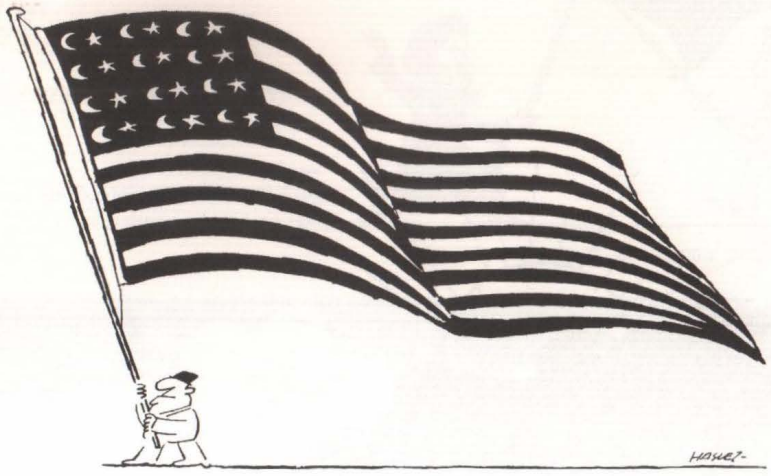

Haslet Soyöz, *Demokrat*, 19.1.1980, s. 1

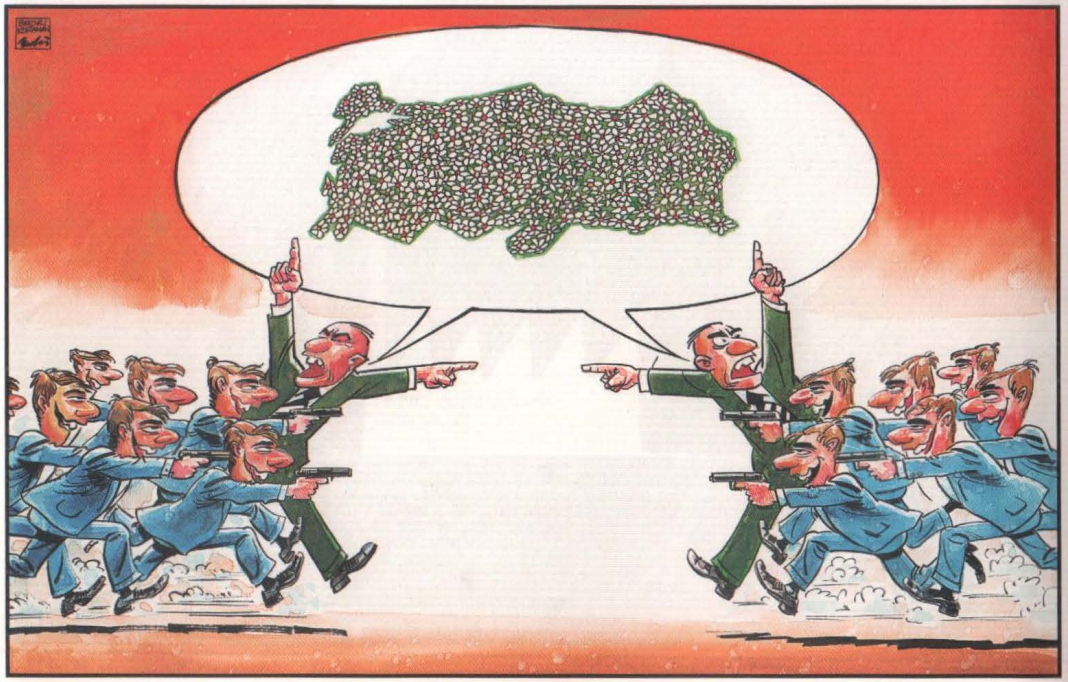

Bedri Koraman, *Milliyet*, 20.8.1980, s.1

(Başbakan Süleyman Demirel ile MHP lideri Alparslan Türkeş.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 17.7.1980, s.1

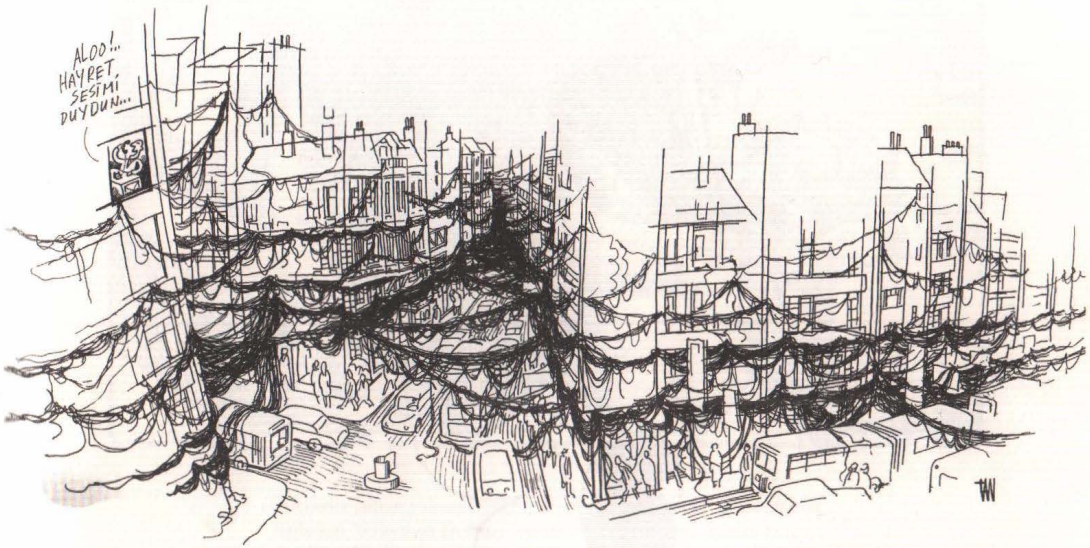

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 14.12.1980, s. 4

Liberalizm:
"Bırakınız yapsınlar,
bırakınız geçsinler."

Ferruh Doğan Akdilek
Cumhuriyet, 2.2.1980, s. 12

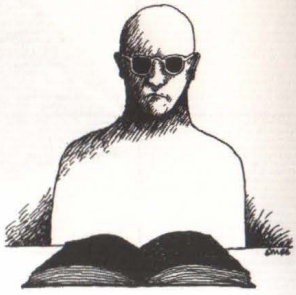

Emre Senan
Demokrat, 5.1.1980, s. 2

(Başbakan Süleyman Demirel.)

Selçuk Demirel
Demokrat, 18.1.1980, s. 2

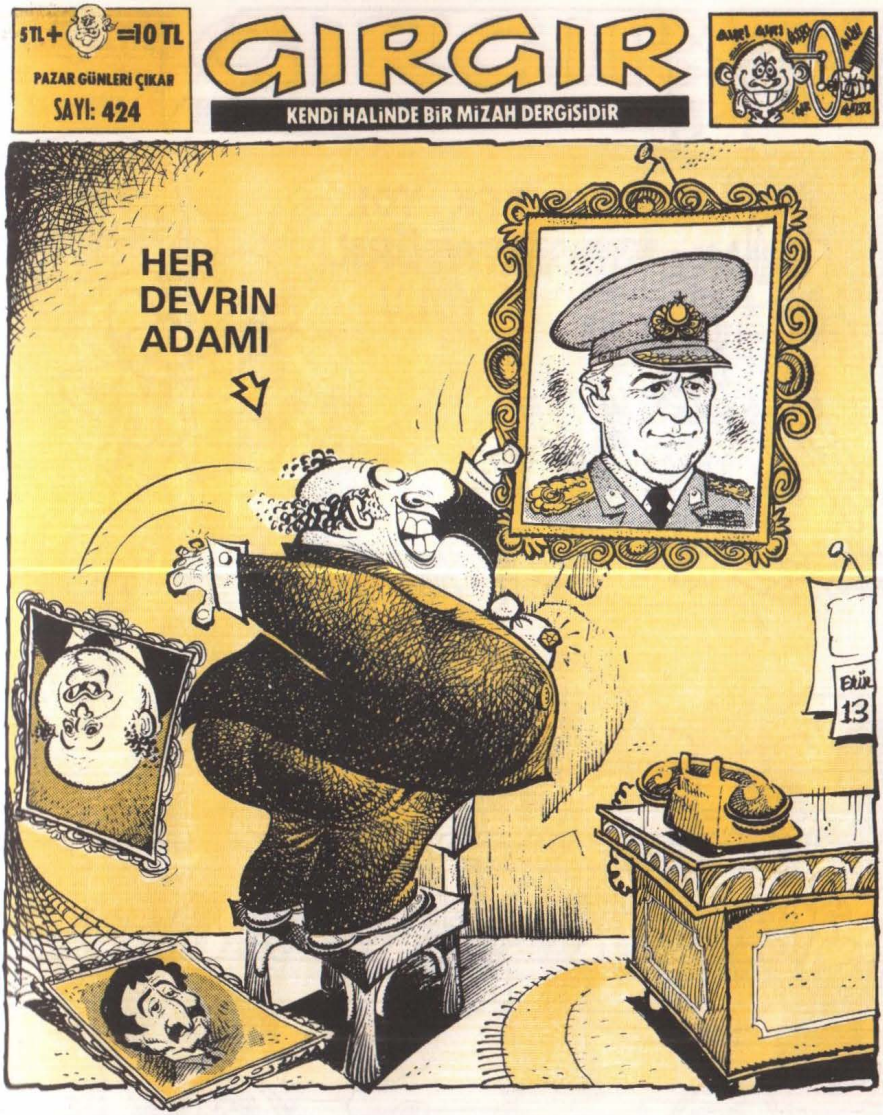

(Çerçeveler [alttan yukarıya doğru]: CHP Genel Başkanı "Bülent Ecevit", Başbakan "Süleyman Demirel" ve MGK Başkanı Org. "Kenan Evren". TSK, 12 Eylül'de ülke yönetimine el koydu. TBMM kapatıldı, dokunulmazlıklar kaldırıldı, siyasi çalışmalar durduruldu, tüm yurtta sıkıyönetim ilan edildi. MGK Başkanı Orgeneral Kenan Evren, 13 Eylül'de Devlet Başkanlığı'nı üstlendi.)

Şevket Yalaz, *Gırgır*, 21.9.1980, S.424, s. 1

Nehar Tüblek, *Hürriyet*, 18.9.1980, s. 9

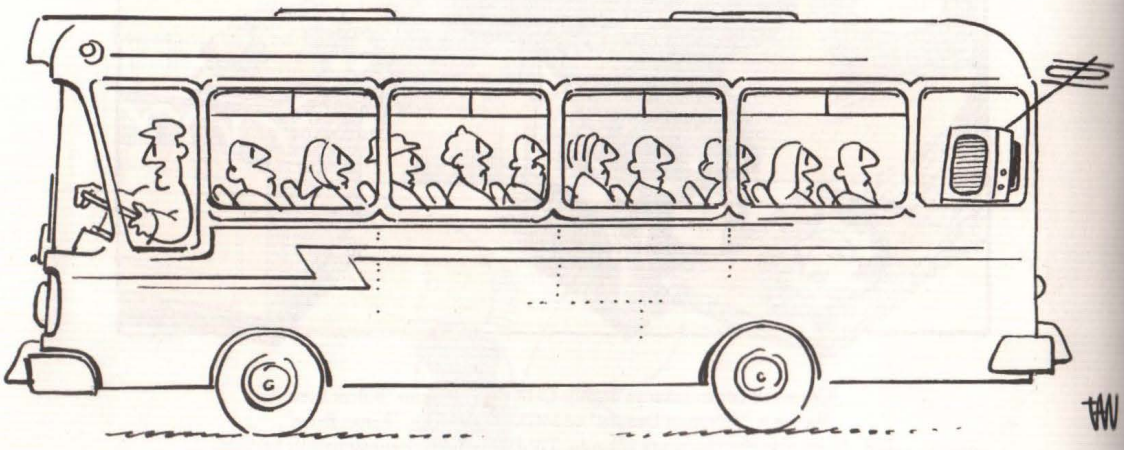

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 30.11.1980, s. 4

(Şarkıcı: Müşerref Tezcan.
Dergi bu karikatürden dolayı bir ay kapatıldı.)

Ergün Gündüz (Espri: Hasan Kaçan), *Gırgır*, 19.7.1981, S. 467, s. 1

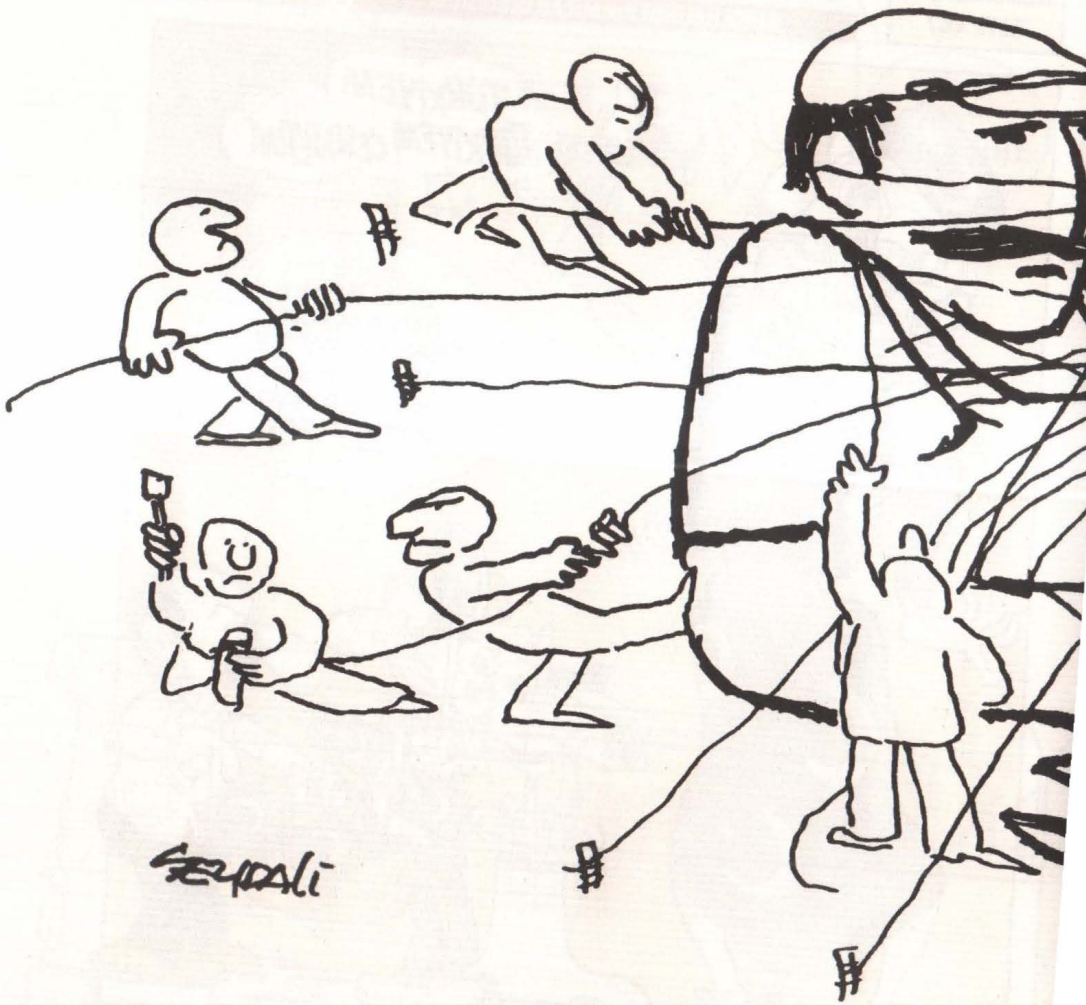

(Çizer, bu karikatüründen dolayı bir gece gözaltında tutuldu; gazete ise ağır para cezasına çarptırıldı. Bu kariktür, Çağdaş Gazeteciler Derneği Ödülü'ne değer görüldü.)

Seydali Gönel, *Dünya*, 4.1.1981, s. 4

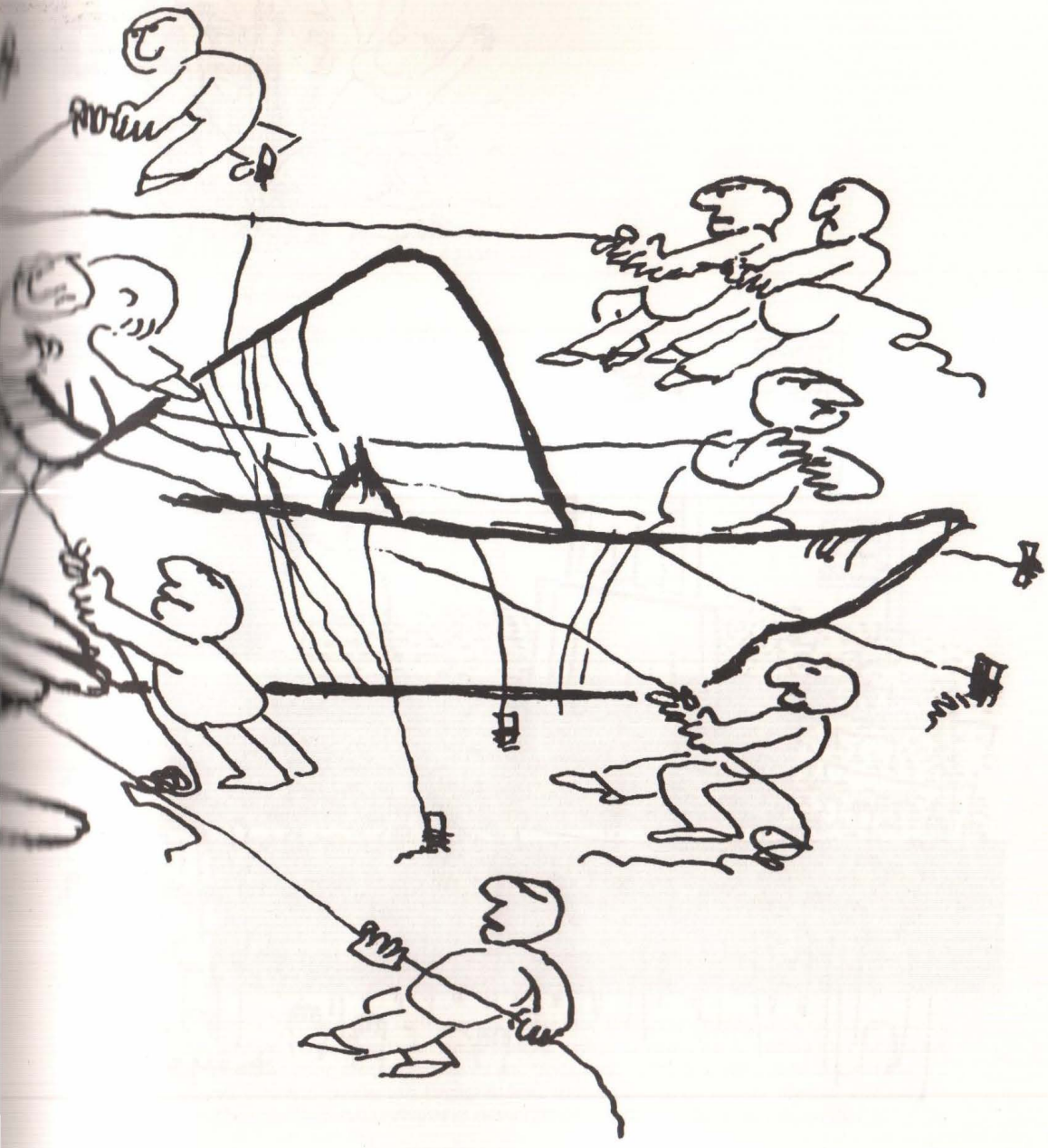

Bayram sevinci.

(MGK, ulusal bayram ve genel tatil günleri için düzenlenen yasayı kabul etti; "1 Mayıs" ve "27 Mayıs", artık bayram olarak kutlanılmayacak.)

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 22.3.1981, s. 8

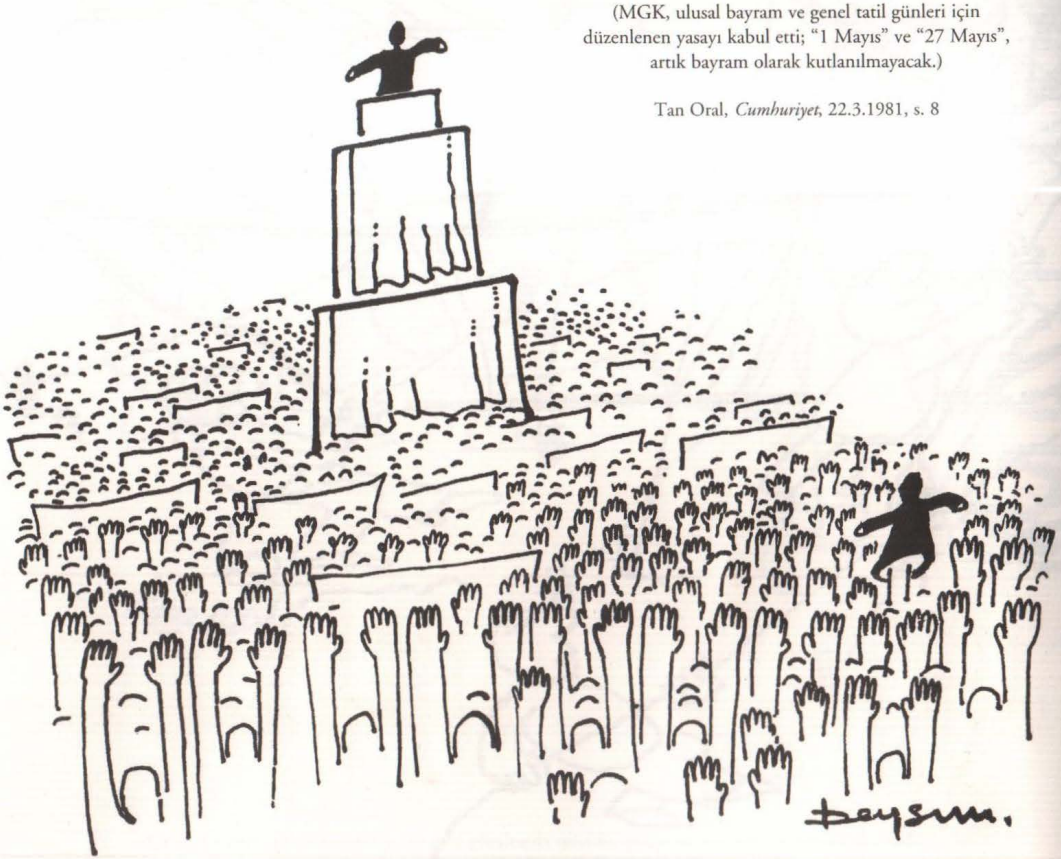

Beysun Gökçin, *Yarın*, Kasım 1981, S. 3, s. 26

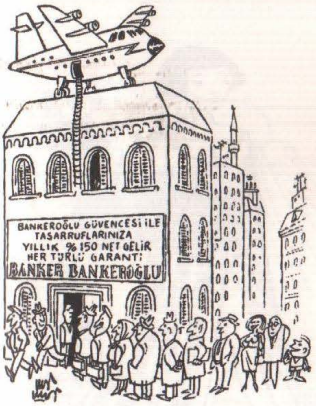

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 6.5.1981, s. 1

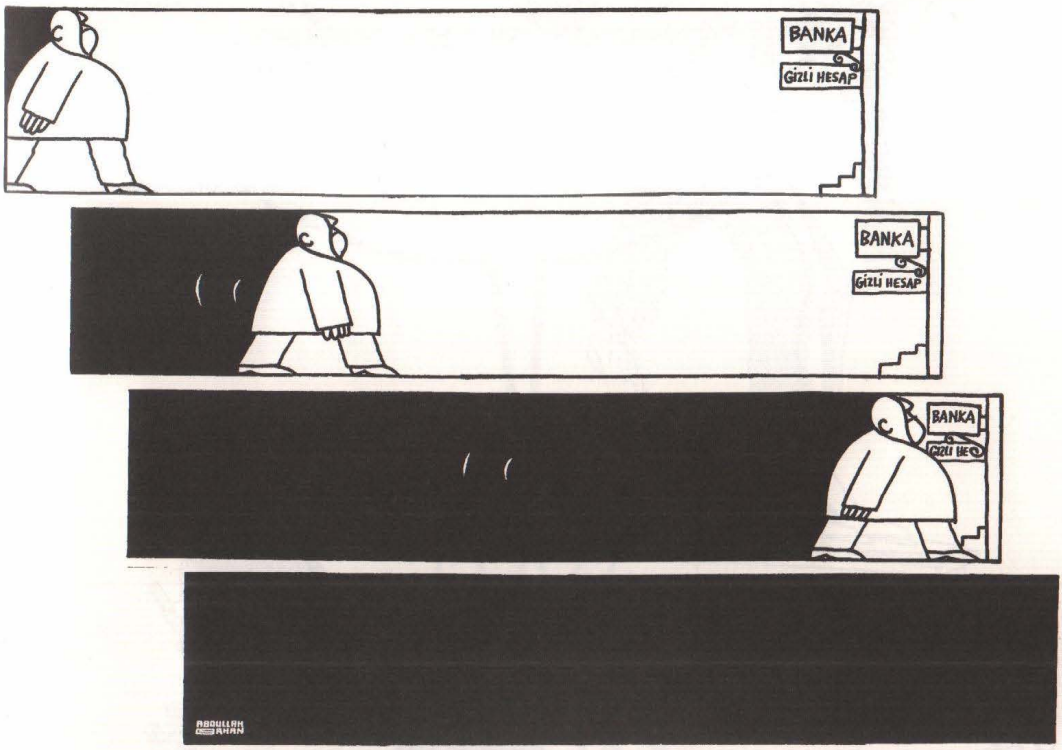

(Süleyman Demirel'in Başdanışmanı ve DPT Müsteşarı Turgut Özal, ekonomide serbestleşme doğrultusunda birtakım kararlar aldırdı (24 Ocak 1980). Banka faizleri serbest bırakıldı. Böylece, bankalar arasında müthiş bir faiz yarışı başladı. Bu karmaşa, yeni bir aracın devreye girmesine yol açtı. "Sırdaş hesap" adıyla ihraç edilen mevduat sertifikaları, belirli bir vade ile bankaya yatırılan para karşılığında hesap sahibinin kimliğini gizliyordu. "Mevduat sertifikası", bankaya yatırılan paranın miktarını ve vadesini gösteren –hamiline yazılı– belgeye deniyordu.)

Abdullah Orhan, *Arayış*, 25.4.1981, S. 10, s. 19

(Şarkıcı Bülent Ersoy, İngiltere'de cinsiyet değiştirmek için ameliyat oldu. Ersoy'un sahneye çıkması yasaklandı; –8.1.1988'e değin sürecek olan bu– yasak, ertesi günden başlayarak bütün eşcinsel şarkıcılara uygulandı.)

Tan Oral
Cumhuriyet, 21.4.1981, s. 1

(Başbakan Süleyman Demirel'in Başdanışmanı Turgut Özal.)

Erdinç Suelkar, *Arayış*, 11.7.1981, S. 21, s. 20

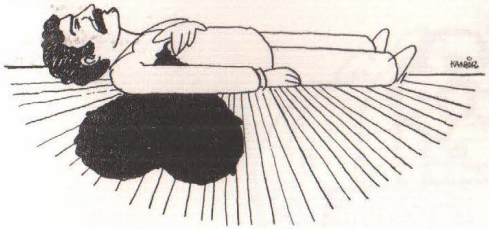

İlhan Erdost'a, saygıyla...

(12 Eylül sırasında, Sol Yayınları'na el konuldu.
Kurucularından Muzaffer ve İlhan Erdost,
askeri vasıtayla tutukevine götürülürken,
–silah darbı sonucunda– İlhan Erdost öldürüldü.)

Atila Kanbir, *Yarın*, Kasım 1981, S. 3, s. 9

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 14.6.1981, s. 4

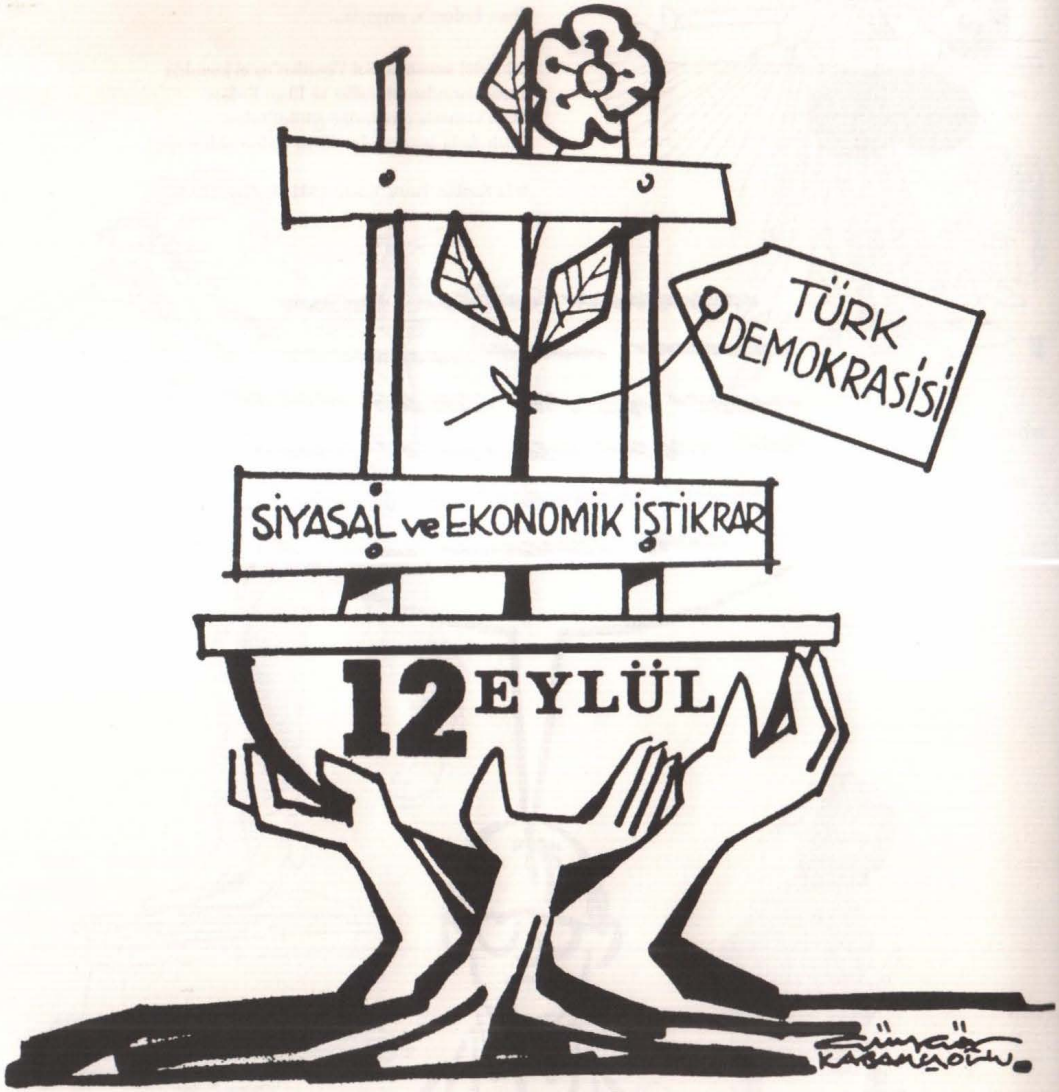

Güngör Kabakçıoğlu, *Tercüman*, 27.4.1982, s. 2

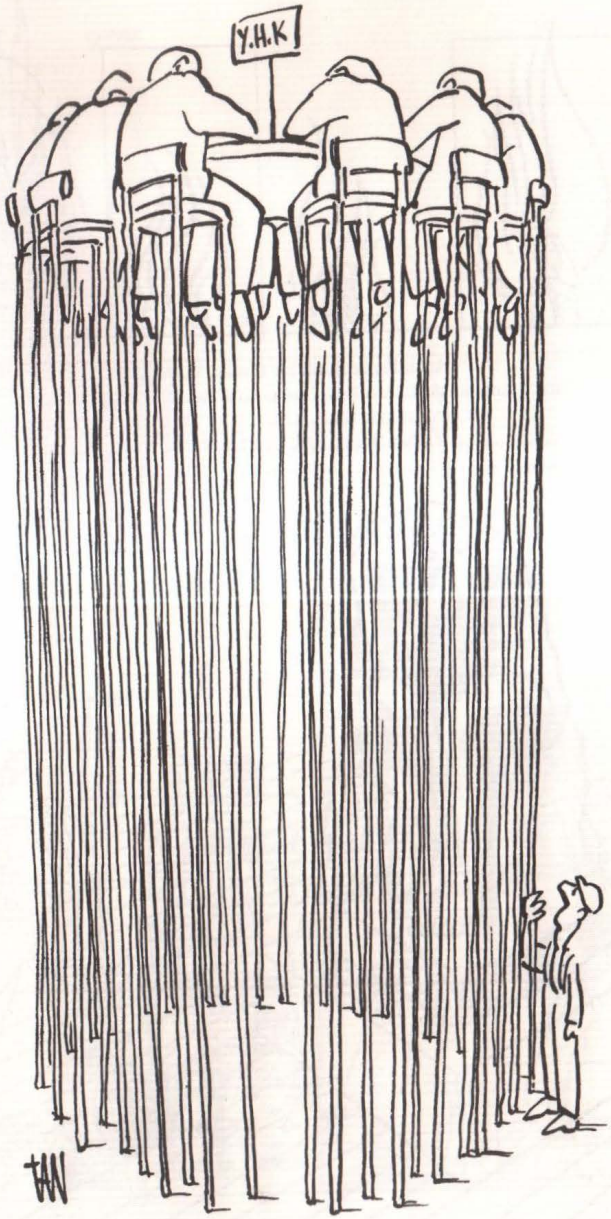

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 13.6.1982, s. 12

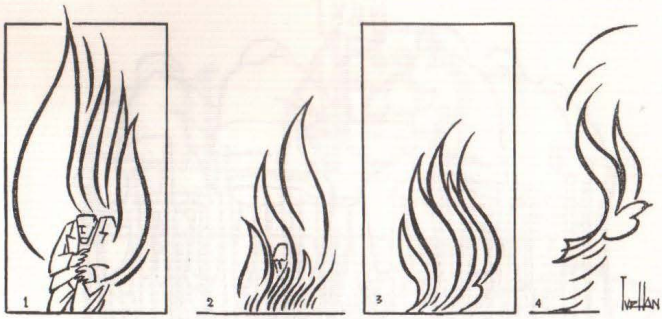

Artin Penik isimli bir Ermeni yurttaş,
barış düşmanı ASALA canilerini protesto etmek için kendisini yaktı.

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 12.8.1982, s. 2

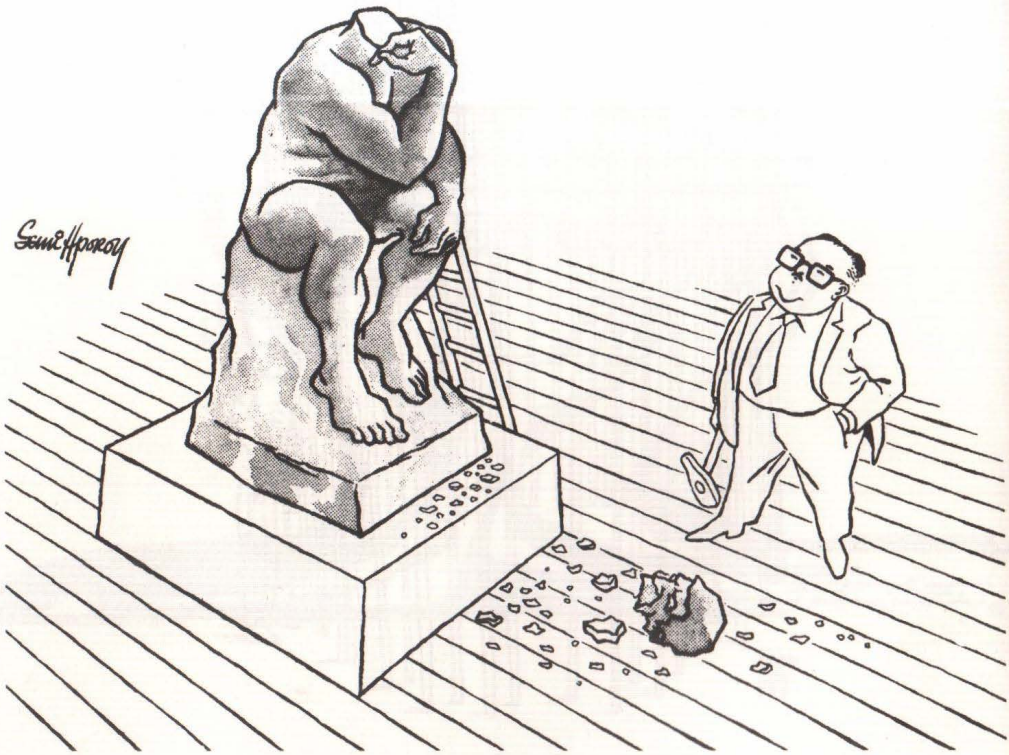

(Prof.Dr. Orhan Aldıkaçtı başkanlığında yeni anayasa çalışmaları başladı.)

Semih Poroy, *Gösteri*, Eylül 1982, S. 22, s. 71

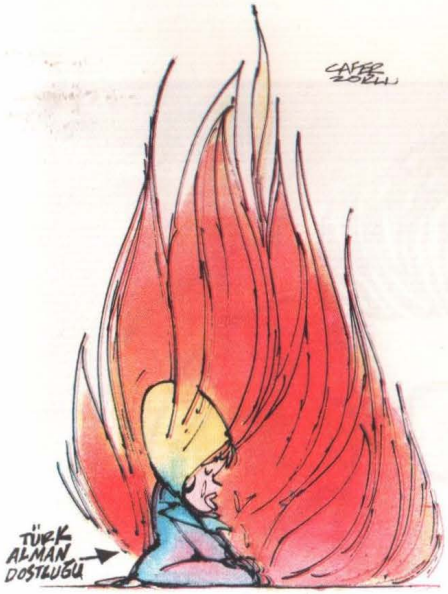

Bir Türk kadını, Almanya'da kendini yaktı.

(29 Mayıs'ta, Hamburg'da,
ırkçı saldırılara karşı bir protesto eylemi olarak
Semra Ertan adlı genç bir kadın kendini yaktı).

Cafer Zorlu
Millî Gazete, 4.6.1982, s. 1

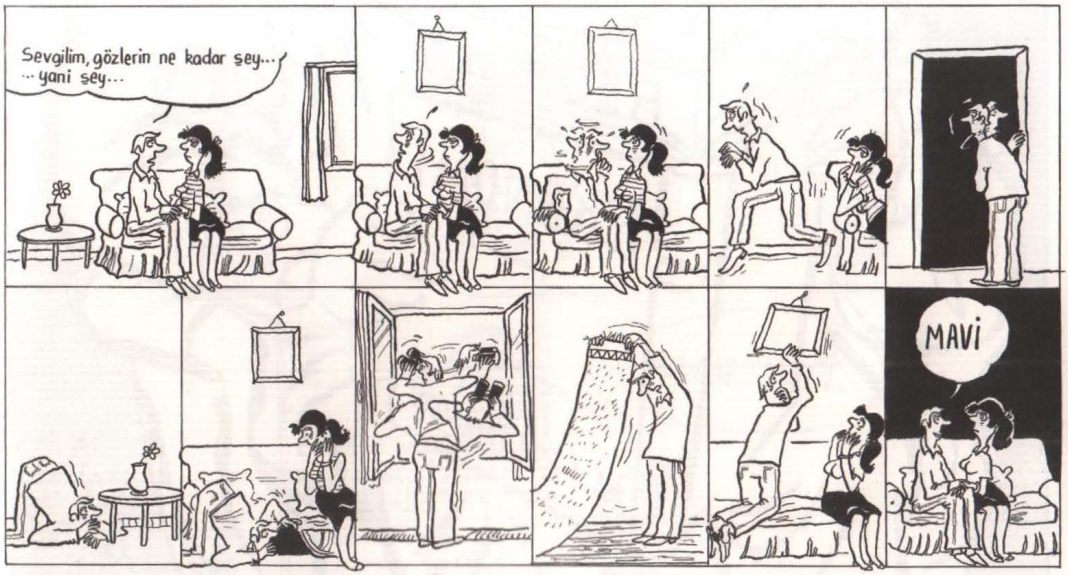

(1982 Anayasası, halkoylamasında % 91,3 oranında "kabul" oyu alarak 7 Kasım'da yürürlüğe girdi.
Devlet Başkanı Kenan Evren, 7 yıllığına TC'nin 7. Cumhurbaşkanı oldu.
Halkoylamasında "mavi", "hayır"ı temsil ediyordu.)

Behiç Ak, *Cumhuriyet*, 6.10.1982, s. 5

(Başbakan Bülent Ulusu'nun yardımcısı ve Devlet Bakanı Turgut Özal.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 3.7.1982, s. 1

İsmail Gülgeç, *Cumhuriyet*, 19.9.1982, s. 12

(ABD, Afganistan'ı işgal eden SSCB'ye karşı –El Kaide'nin tohumlarını oluşturacak olan– Müslüman gerillaları destekliyor.)

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 6.10.1982, s. 1

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 14.4.1982, s. 12

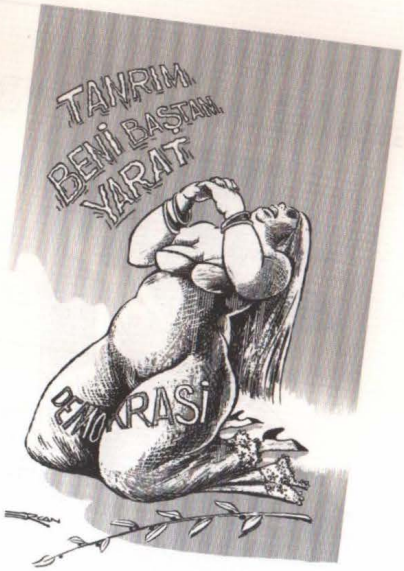

Arabesk karikatür.
Ercan Akyol, *Güneş*, 6.5.1983, s. 2

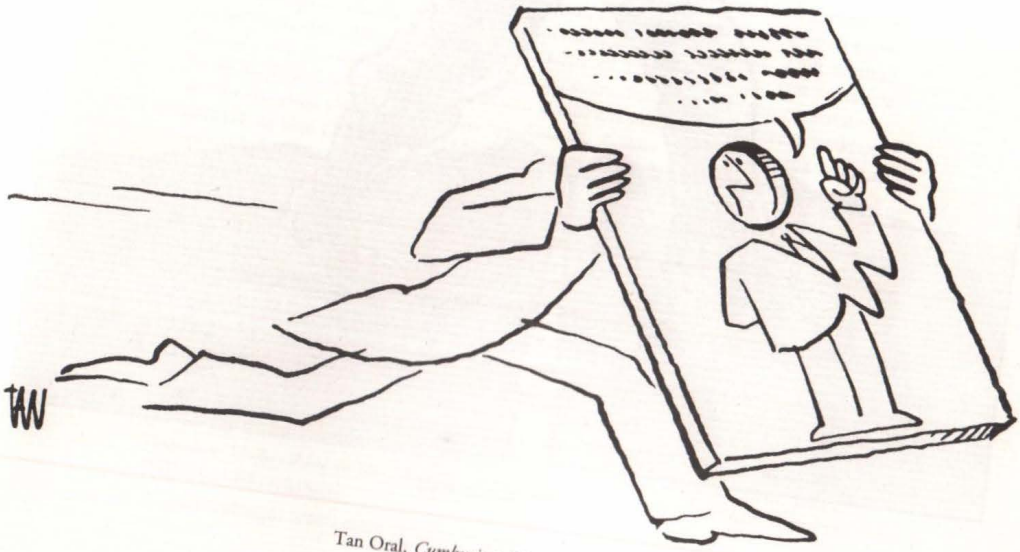

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 24.5.1983, s. 12

"Demokrasiye geçiş."

Ercan Akyol, *Güneş*, 11.8.1983, s. 2

Turgut Özal ve Liberalizm

1983-1991

1982 Anayasası'nın yürürlüğe girmesi, Millî Güvenlik Konseyi'nin sonu olmamıştı. Bunun için 6 Kasım 1983 seçimlerinin beklenmesi gerekti. Söz konusu seçimlerle başlayacak yeni dönem için, biri Millî Güvenlik Konseyi'nce açıkça desteklenen, iki partili bir sistem öngörülmüştü. Ancak, cunta yönetimi sırasında bakanlık da yapmış olan Turgut Özal'ın türlü engellemelere karşın kurduğu Anavatan Partisi, bütün hesapları altüst etti. 6 Kasım 1983 seçimlerinden itibaren, yalnızca 24 Ocak 1980 kararlarının sonrasında olduğu gibi ekonomik yaşamda değil, toplumsal ve kültürel alanlarda da bir liberalleşme gözlemlendi. Turgut Özal yönetimindeki ANAP iktidarı, Türk lirasının konvertibilitesini sağlayarak ve ihracatı özendirerek Türkiye'yi ilk kez tam anlamıyla küresel pazar ekonomisiyle bütünleşme yoluna soktu. Sonradan gelen bütün hükümetler de bu politikayı sürdürecekti. Anavatan Partisi'nin yavaş yavaş iktidardan uzaklaştığı 1990'larda da Özal'ın politikaları uygulanarak, Avrupa Birliği ile gümrük birliğine girilecek ve yine Özal'ın izinde gidilerek, Avrupa Birliği'ne tam üye olma konusunda epey yol alınacaktı.

ANAP'ın liberal politikaları, Türkiye'nin birçok açıdan önünü açarken, parti için zararlı oldu. Bir yanda siyasal yasakların kalkması 12 Eylül öncesindeki siyasal yapılanmanın bir dereceye kadar geri gelmesini sağlarken, diğer yanda da partinin liberal iktisat politikaları yüksek taban fiyatlarına ve destekleme alımlarına alışmış tarım sektörünün oylarını yitirmesine neden oluyordu. Anavatan Partisi, bu gidişi engellemek ve % 30'larda dolaşan oy oranlarıyla iktidar olabilmek için seçim sisteminde köklü değişiklikler yaptı. Bu önlemler, % 25 civarında bir oy oranıyla birinci parti olunan, büyük kentlerin belediye başkanlığı elde edilebilen ve koalisyon hükümetleriyle yönetilen bir Türkiye yarattı. Bu durumun bir nedeni de, 1983 yılında kurulan yeni partilerle, bazıları başka adlarla da olsa, yeniden örgütlenen 12 Eylül öncesi partilerinin anlaşamamaları ve sağ cenahta ANAP ve Doğru Yol Partisi'nin, sol cenahta da önce Sosyal Demokrat Halkçı Parti ve Demokratik Sol Parti, sonra da Cumhuriyet Halk Partisi ve DSP arasındaki rekabetti.

Parti çokluğu, İslâmi sağın yeniden Necmettin Erbakan önderliğinde örgütlendiği

Refah Partisi'ne yaradı. 1980'lerde hızlanan ve 1990'ların ortasında kentli nüfusun köylü nüfusu geçmesiyle sürecek olan kente göç olgusu, yarattığı kültürel sarsıntı nedeniyle gittikçe muhafazakârlaşan yeni kentlileri RP'ye çekiyordu. Nitekim, 1991 seçimlerinde yalnızca 43 milletvekilliği alabilen RP, 1995 seçimlerinden birinci parti olarak çıkacaktı.

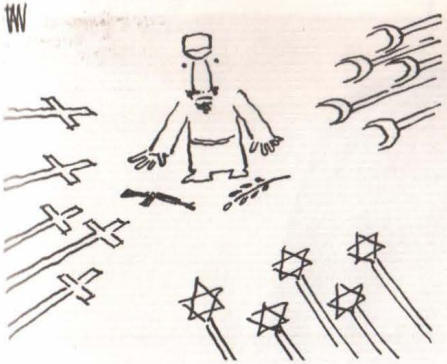

"Bir elimde silah,
bir elimde zeytin dalı!..."
(Arafat)

Tan Oral
Cumhuriyet, 10.11.1983, s. 12

Sami Caner
Cumhuriyet, 17.7.1983, s. 5

(Siyasi partiler yasası, 3 Mart'ta Danışma Meclisi'nde kabul edildi.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 29.5.1983, s. 1

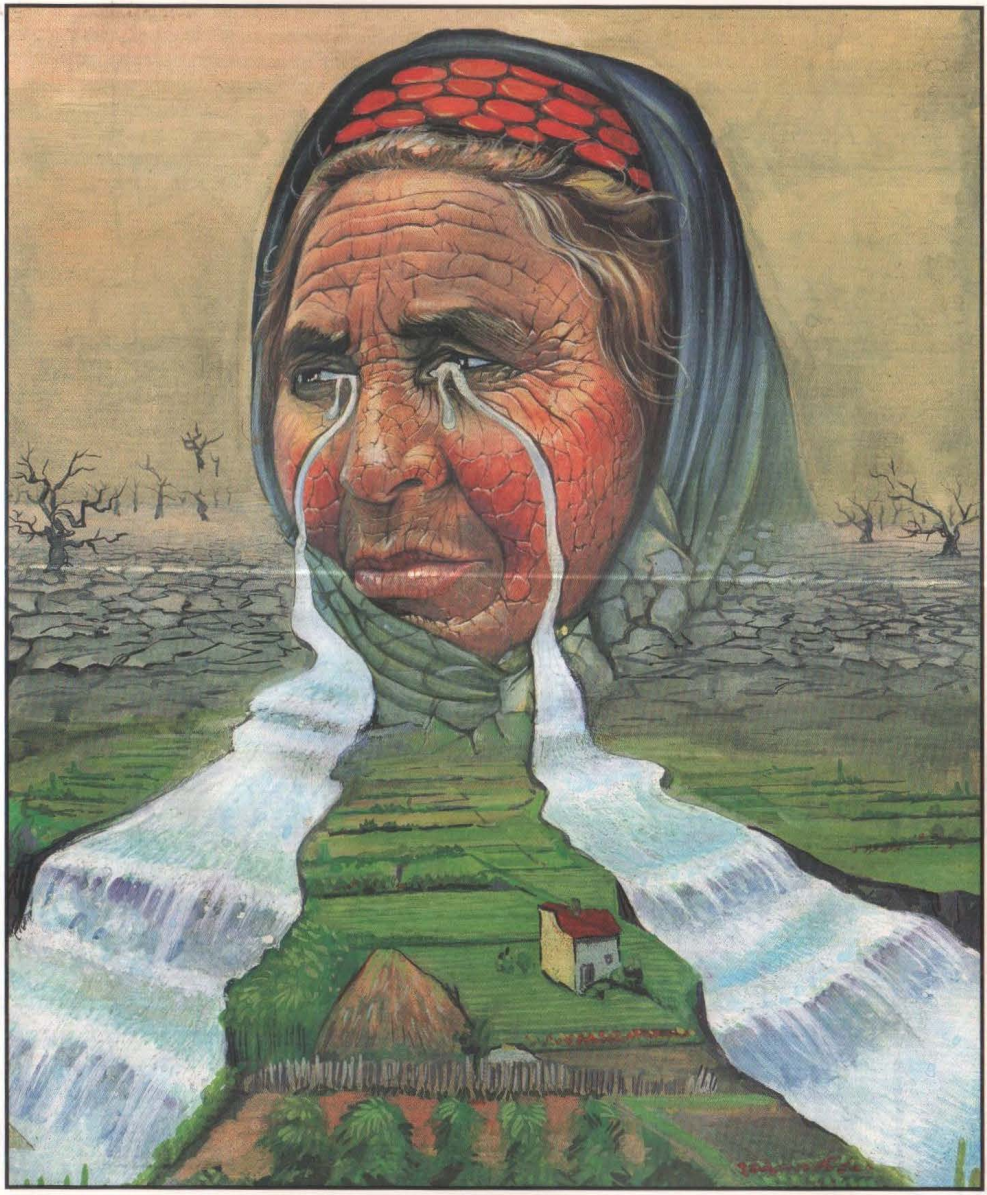

(GAP kapsamındaki –Türkiye'nin en büyük enerji üretim ve sulama tesisleri– Atatürk Barajı ve Hidroelektrik Santralı'nın temeli 3 Kasım'da atıldı.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 25.8.1983, s. 1

Ortadirek.

Tan Oral
Cumhuriyet, 29.11.1983, s. 12

Gerçeküstü.

Tan Oral
Cumhuriyet, 11.5.1984, s. 12

(Neşe Erberk 17 Şubat'ta,
Avrupa Güzeli seçildi.)

Tan Oral
Cumhuriyet, 21.2.1984, s. 12

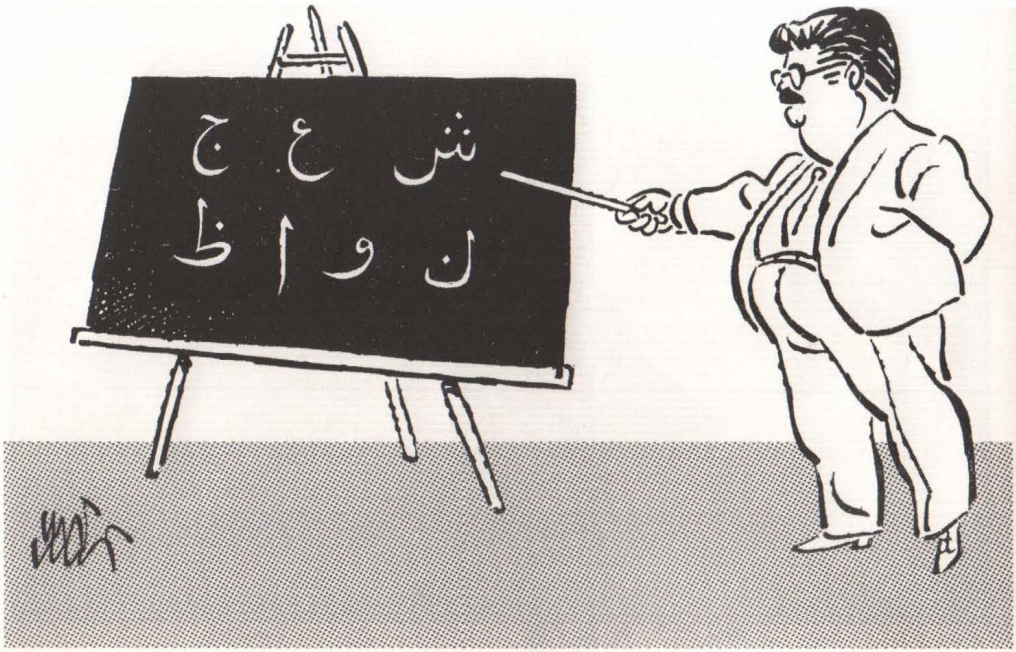

(ANAP Genel Başkanı ve Başbakan Turgut Özal.)

Ali Ulvi Ersoy, Cumhuriyet, 10.7.1984, s. 1

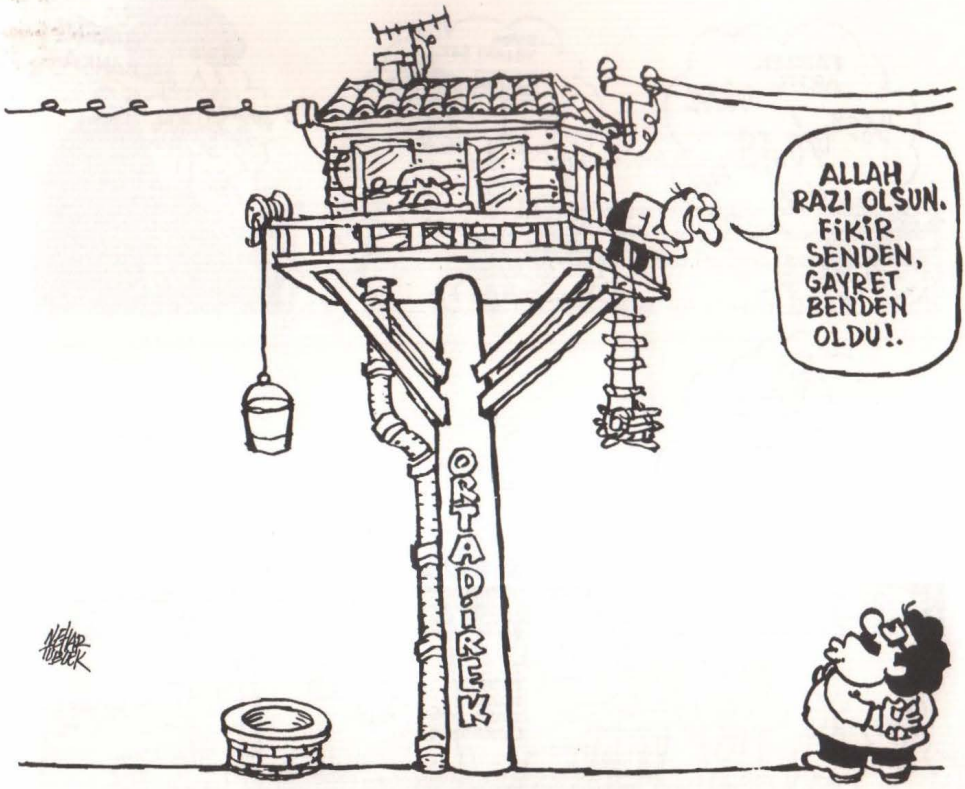

Nehar Tüblek, *Hürriyet*, 16.3.1984, s. 9

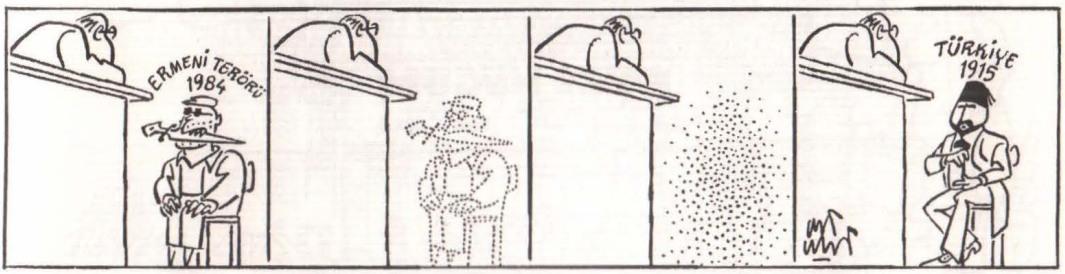

El çabukluğu marifet...

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 1.2.1984, s. 1

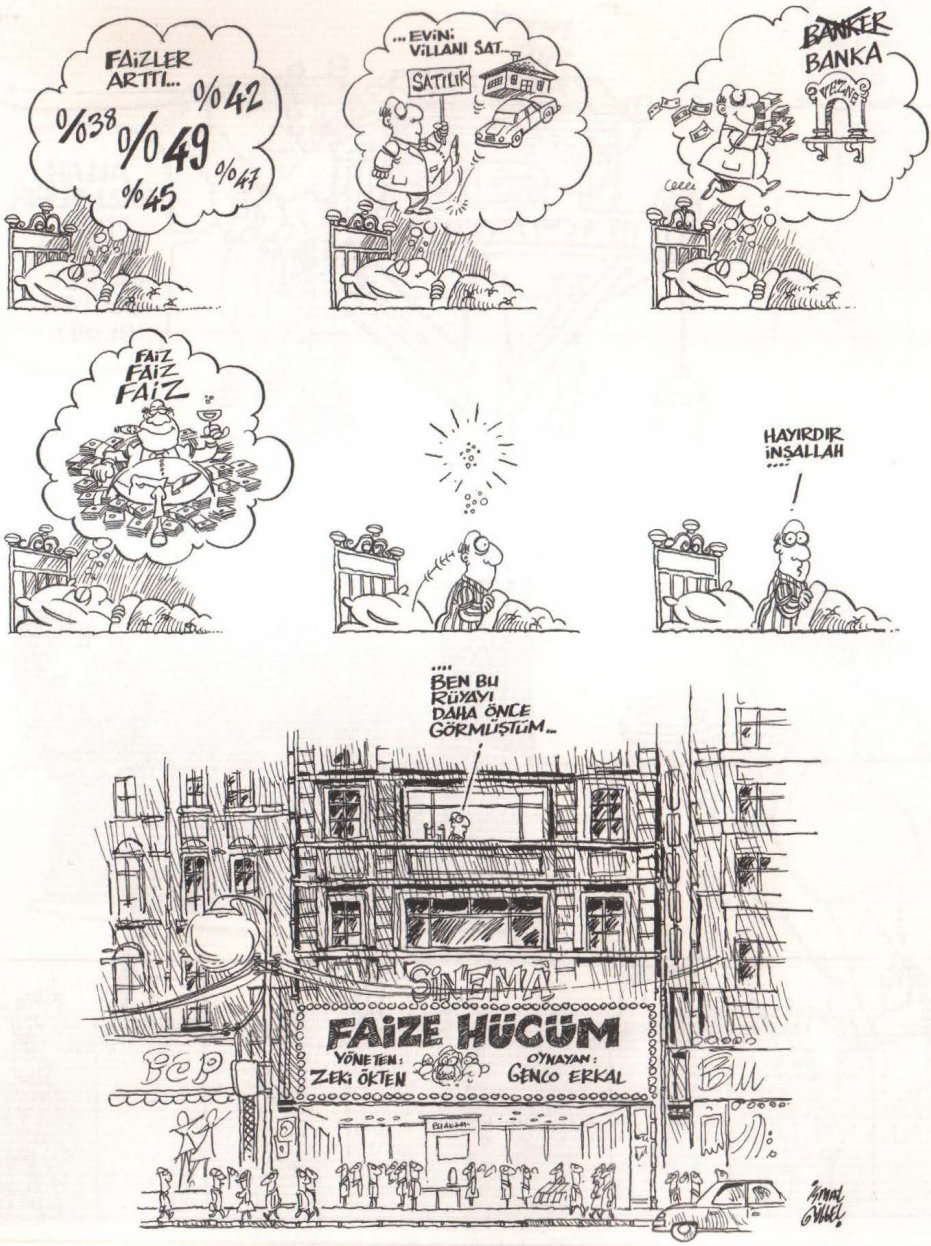

İsmail Gülgeç, *Cumhuriyet*, 18.3.1984, s. 16

Doğramacı, "Üniversitelerde türban takılabilir" dedi (Basın).

(Dini inanç gereği kız öğrencilerin başlarını örtmek istemesi bağlamında, "türban" sözcüğünü ilk kez, YÖK Başkanı Prof.Dr. İhsan Doğramacı kullandı.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 14.10.1984, s. 2

Nehar Tüblek, *Hürriyet*, 3.9.1984, s. 7

(Aziz Nesin öncülüğünde bir grup aydın tarafından hazırlanan ve Cumhurbaşkanlığı ile TBMM'ne sunulan "Aydınlar dilekçesi", "Türkiye'de demokratik düzene ilişkin gözlem ve istemler" başlığını taşıyordu. Bu metin, Türkiye'nin çeşitli kentlerinden olmak üzere 1.300 aydın tarafından imzalandı. İmza sahipleri, yargılandı ve sonra aklandılar.)

Latif Demirci. *Yeni Gündem*, 15-30.9.1984, S. 10, s. 13

"Olağan bir durum!.."

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 26.5.1985, s. 12

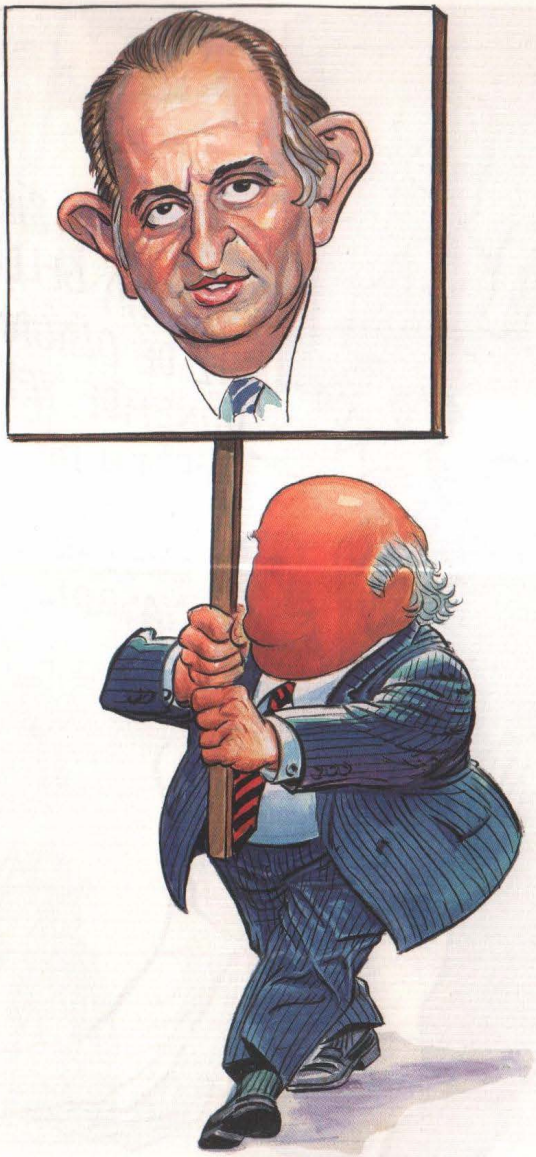

(Süleyman Demirel siyasi yasaklı olduğu için, yeni siyasal ortamda oyuncu olarak "adı"yla değil, "san"ıyla ["Bir Bilen"] yer alabiliyordu. Hüsamettin Cindoruk Demirel'in, "emanetçi"siydi.)

Bedri Koraman, *Güneş*, 12.5.1985, s. 1

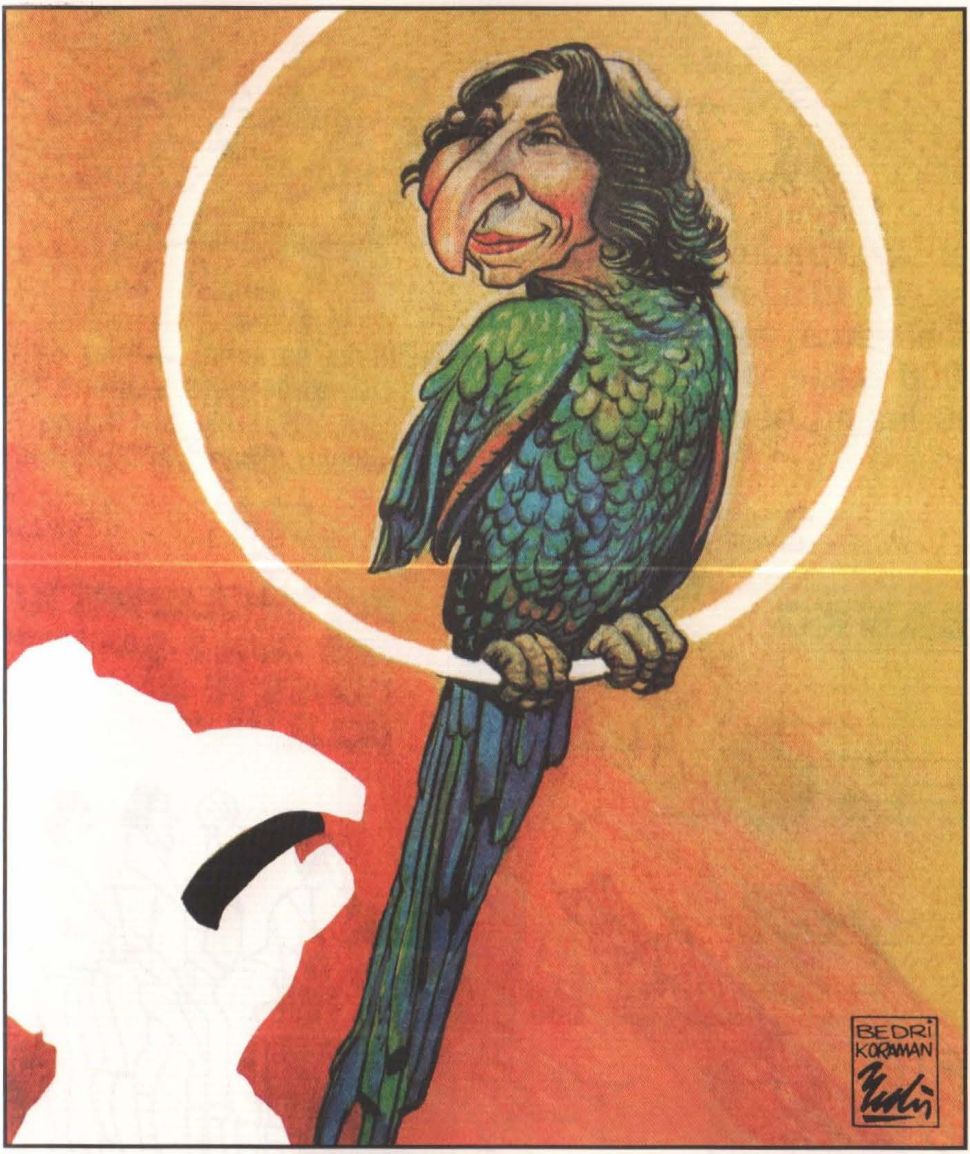

(Bülent Ecevit, siyasi yasaklı olduğu için, eşi Rahşan Ecevit, Demokratik Sol Parti'yi kurdu ve genel başkanlığını üstlendi. Bayan Ecevit de, Bay Ecevit'in "emanetçi"siydi.)

Bedri Koraman, *Güneş*, 24.6.1985, s. 1

Ferruh Doğan Akdilek
Bilim ve Sanat, Haziran 1985, S. 54, s. 35

Piyâle Madra, *Cumhuriyet*, 17.9.1985, s. 5

Kıyafetleri beğenilmeyen gençler toplatılıyor (Basın).

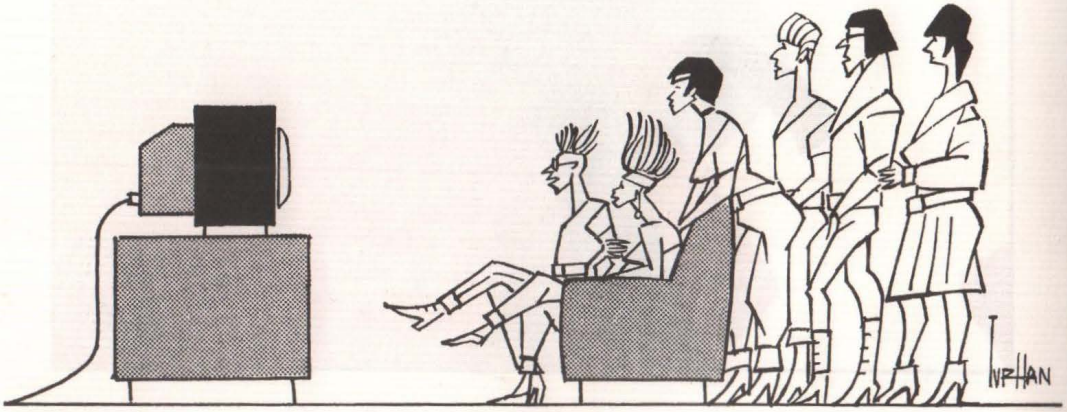

YILBAŞI PROGRAMINI İZLEYEN GENÇLER– Anladık, ama bunları niye toplamıyorlar?!

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 3.10.1985, s. 2

(ABD'nin 6. Filosu'na bağlı bir uçak gemisi İstanbul'a geldi.)

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 16.12.1985, s. 14

Latif Demirci, *The Selamın Aleyküm*, 1985, s. [17]

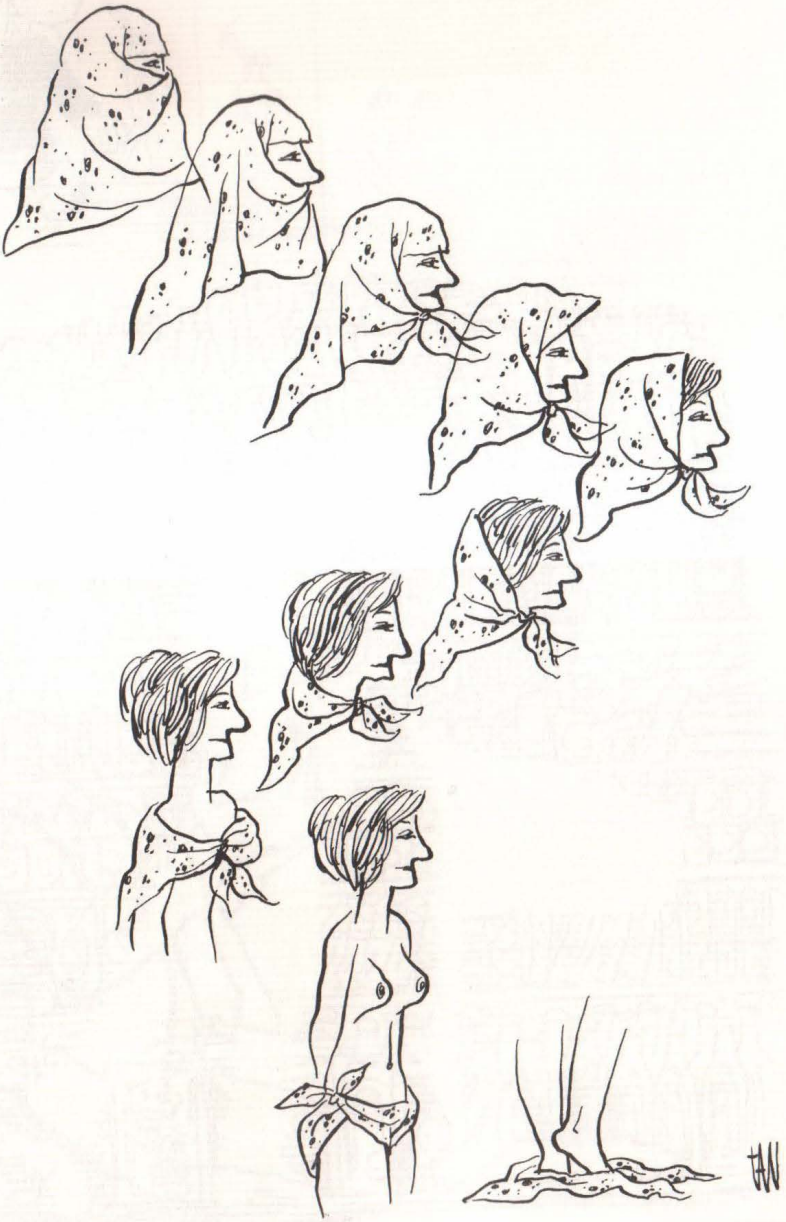

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 9.8.1985, s. 12

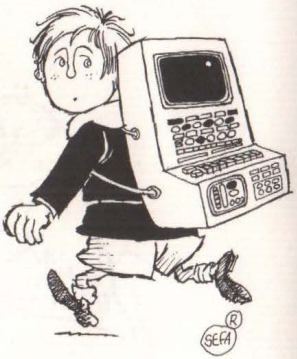

Sefa Sofuoğlu
Cumhuriyet, 25.4.1985, s. 12

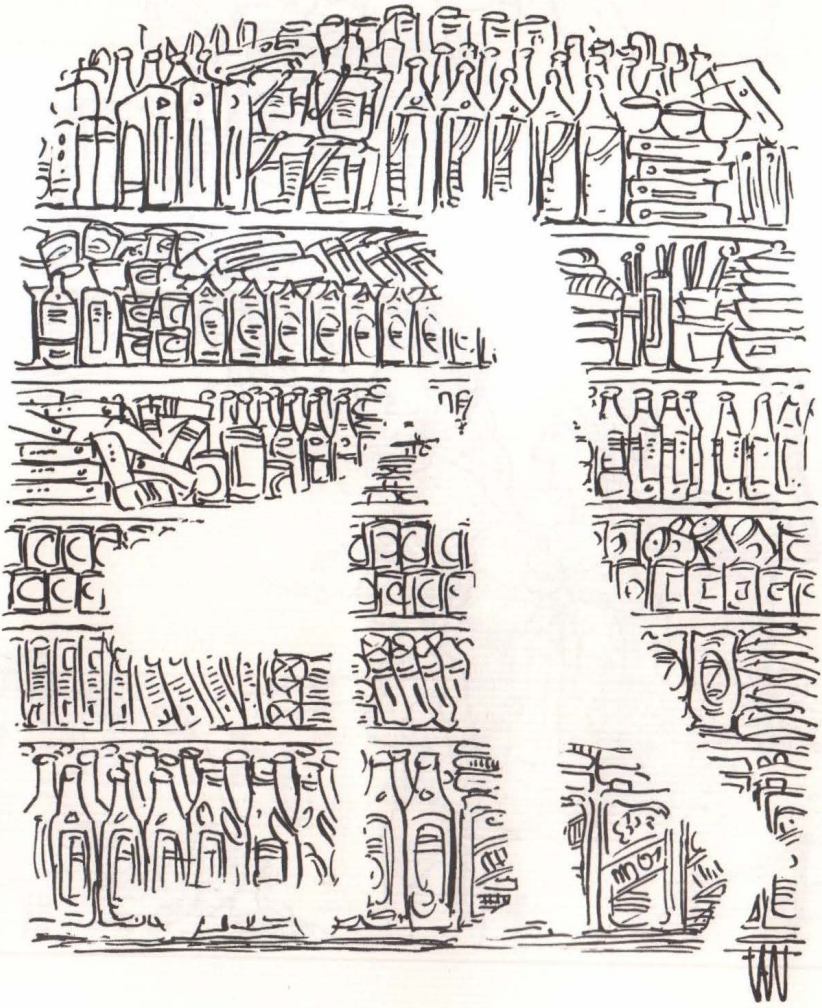

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 24.12.1985, s. 14

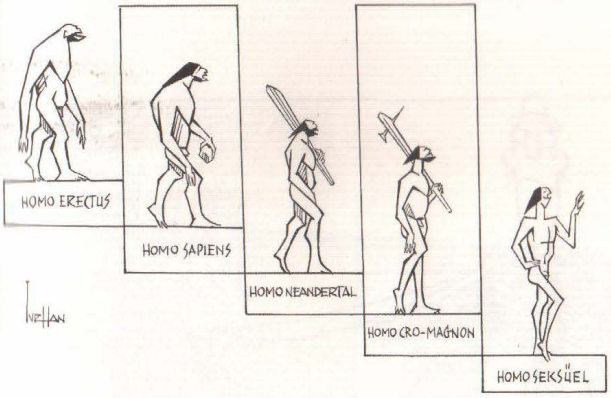

Turhan Selçuk
Milliyet, 22.8.1985, s. 2

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 10.9.1985, s. 12

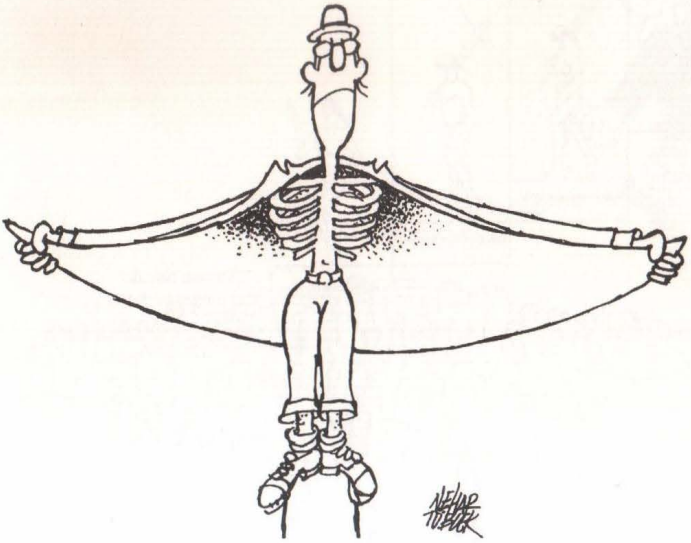

Sine-i millet!..

Nehar Tüblek, *Hürriyet*, 24.1.1986, s. 11

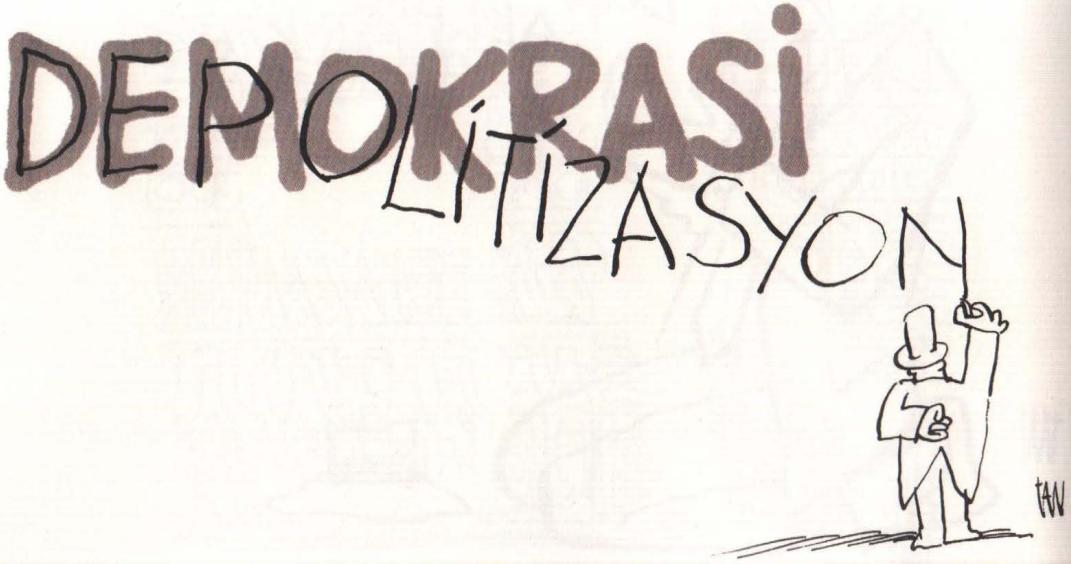

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 10.1.1986, s. 14

Son 6 yılın en büyük işçi mitingi İzmir'de düzenlendi.
Türk-İş yöneticileri hem miting düzenlediler, hem de miting alanı kalabalık olmasın diye nedense didinip durdular.
Sendikalara "Aman ha, sakın ola kalabalık gelmeyin. Pankart filan da getirmeyin..." diye tembihlerde bulundular.

Gürcan Gürsel (Espri: Altan Erbulak-Süleyman Yıldız), *Gırgır*, 23.2.1986, S. 703, s. 1

Kemal Gökhan Gürses, *Cumhuriyet*, 19.3.1986, s. 5

Şahinkaya ile ilgili araştırma önergesi Meclis'te reddedildi (Basın).

(12 Eylül askeri darbesinden sonra Türkiye'nin hava kuvvetleri için ihtiyaç duyulan uçak tercihlerinde MGK üyesi Hav.Kuv.Kom. Org. Tahsin Şahinkaya'nın, seçimini F-18'ler için yapması dolayısıyla adı "rüşvet" söylentilerine karışıyor. Bu bağlamda, *Time*, –yaptığı bir araştırmaya göre– Şahinkaya'yı dünyanın en zengin 50 generali arasında gösteriyor. Kapağına da taşıdığı haberi içeren sayının, Türkiye'ye sokulmadığı bir söylenti olarak 1980'lerde dolaşıyor. *Time*'ın Türkiye muhabiri M.A. Kışlalı, kendisine postalanan Amerika ve Avrupa sayılarında böyle bir kapak ve haberin yer almadığını yazıyor [*Radikal*, 15.11.2001, s. 7].)

Ercan Akyol, *Milliyet*, 27.12.1986, s. 9

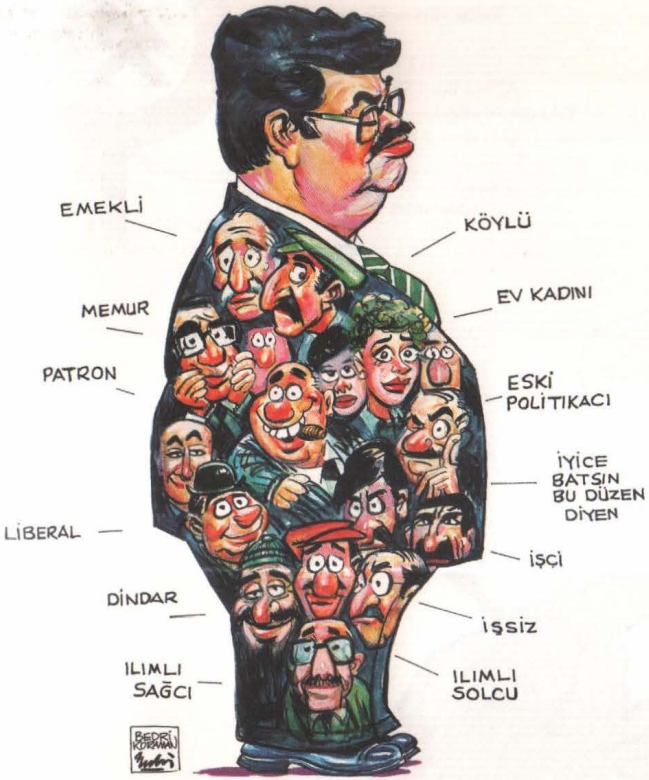

Üç yıl önce...

Üç yıl sonra!

(ANAP Genel Başkanı ve Başbakan Turgut Özal.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 28.3.1986, s. 1

Yollar yürümekle aşınmıyor!..

(12 Eylül'de kapatılan
AP'nin lideri Süleyman Demirel.
Eski siyaset adamlarının konuşma yasağı
2 Nisan'da kaldırıldı.)

Tan Oral
Cumhuriyet, 30.4.1986, s. 14

(Milli Piyango İdaresi, tarihinin en yüksek para ikramiyesini "1 milyar" olarak belirledi.)

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 24.12.1986, s. 14

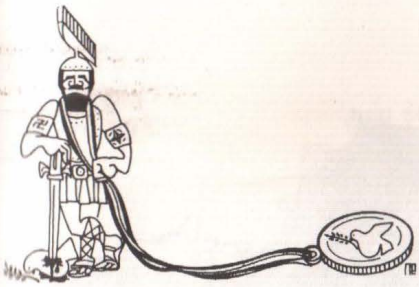

(İlk Uluslararası Atatürk Barış Ödülü,
eski NATO Genel Sekreteri
–ve bir Nazi subayı olduğu ortaya çıkan–
Joseph Luns'a verildi.)

Nezih Danyal
Bilim ve Sanat, Haziran 1986, S. 66, s. 8

(Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu üzerinde yapılan değişiklikleri
Cumhurbaşkanı Kenan Evren, 11 Mart'ta onayladı.)

Nehar Tüblek, *Hürriyet*, 12.3.1986, s. 11

Kemal Gökhan Gürses, *Cumhuriyet*, 2.9.1986, s. 5

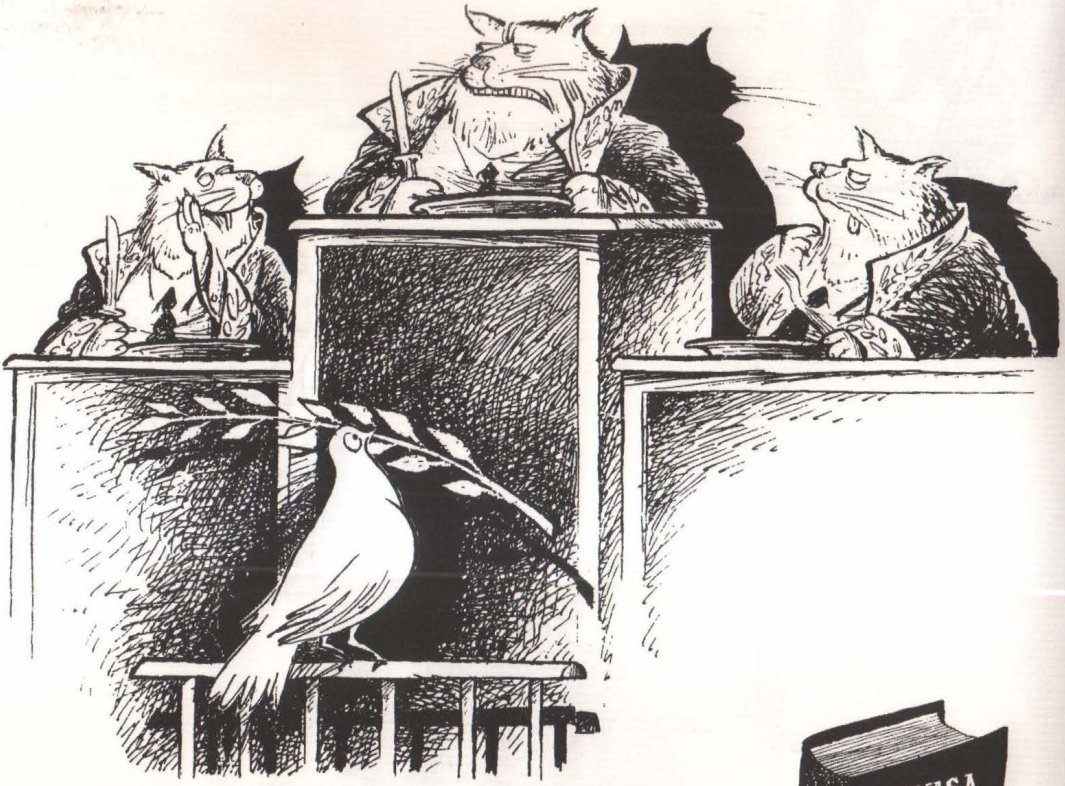

Devletler hukuku.

(Barış Derneği Davası'nda son tutuklu sanıklar
10 Mart'ta özgürlüğüne kavuştu.)

Ercan Akyol
Güneş, 19.4.1986, s. 7

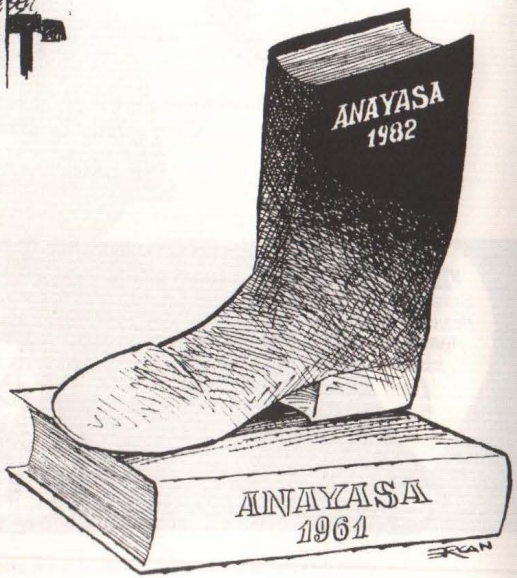

Ercan Akyol, *Güneş*, 27.5.1986, s. 7

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 10.1.1986, s. 14

Özal: "Fakir fukara fonu oluşturacağız."

("Fakir Fukara Fonu / Fak-Fuk-Fon" olarak adlandıralan "Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Fonu"nun kurulmasını öngören Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşmayı Teşvik Kanunu, 29 Mayıs'ta Meclis'te kabul edildi.)

Altan Erbulak, *Milliyet*, 10.2.1986, s. 8

Üniversiteler törenle açıldı...

Ergün Gündüz (Espri: Erdal Belenlioğlu), *Girgir*, 12.10.1986, S. 736, s. 1

DİSK kapatıldı, sendikacılar mahkûm oldu!

(Soldan sağa, yargılananlar: Genel Başkan Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar. Soldan sağa, seyirciler: İşadamları Sakıp Sabancı, Vehbi Koç ve ANAP'lı hükümet üyesi ve Tekstil Sanayicileri Sendikası Başkanı Halit Narin. DİSK davası 5. yılın sonunda karara bağlandı. Yürütme kurulu üyeleri 10'ar yıl, 264 sendikacı çeşitli cezalara çarptırıldı; DİSK ise kapatıldı.)

Ergün Gündüz (Espri: Süleyman Yıldız), *Gırgır*, 28.12.1986, S. 747, s. 1

Serdar Günbilen, *Zemin*, Kasım 1986, S. 2, s. 11

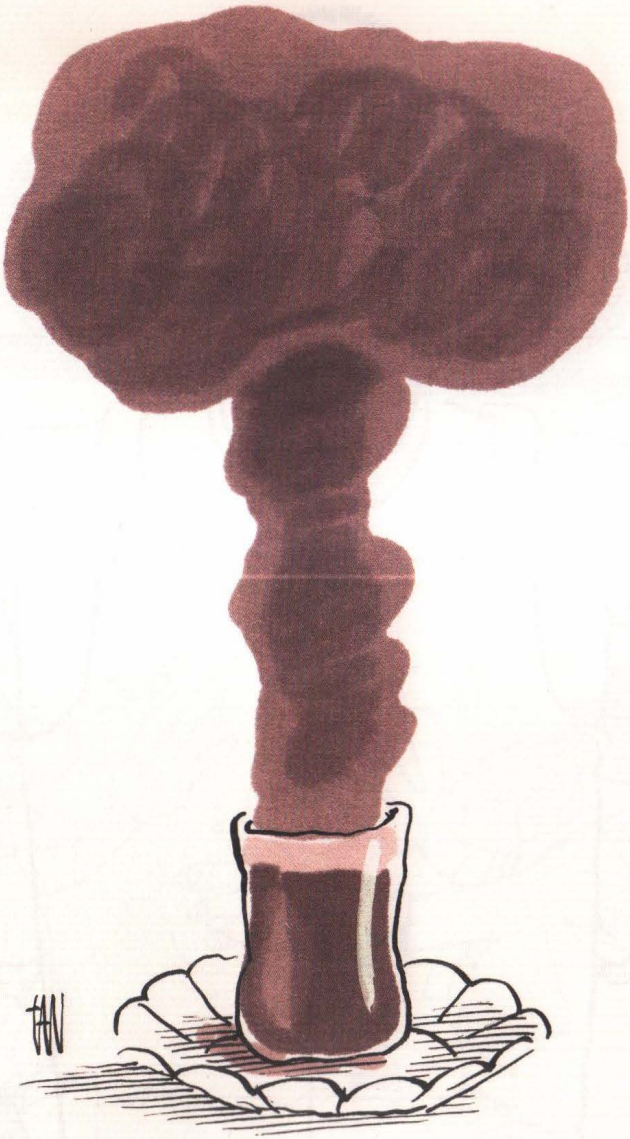

(SSCB'de, Kiev yakınındaki Çernobil Nükleer Santralı'ndan bir kaza sonucu büyük ölçüde radyasyon sızdı. Rüzgârlar radyasyonu, Karadeniz'e sürükledi. Doğu Karadeniz'deki yeni çay ürünlerinin radyasyondan etkilenip etkilenmediği tartışılmaya başlandı. Sanayi Bakanı Cahit Aral, çaydaki radyasyonun tehlikesiz olduğunu, televizyonda çay içerek Türkiye'ye gösterdi!)

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 9.12.1986, s. 14

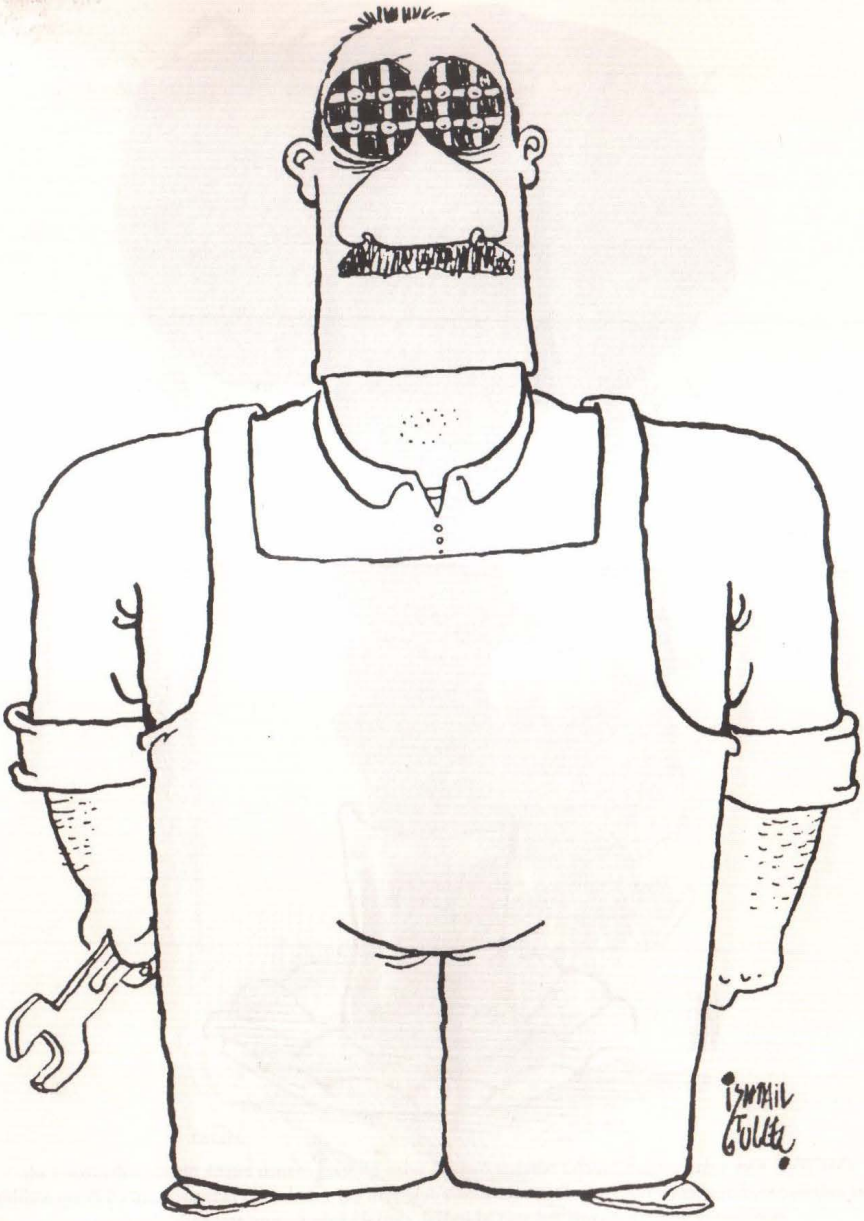

İsmail Gülgeç, *Gün*, Şubat 1986, S. 12, s. 15

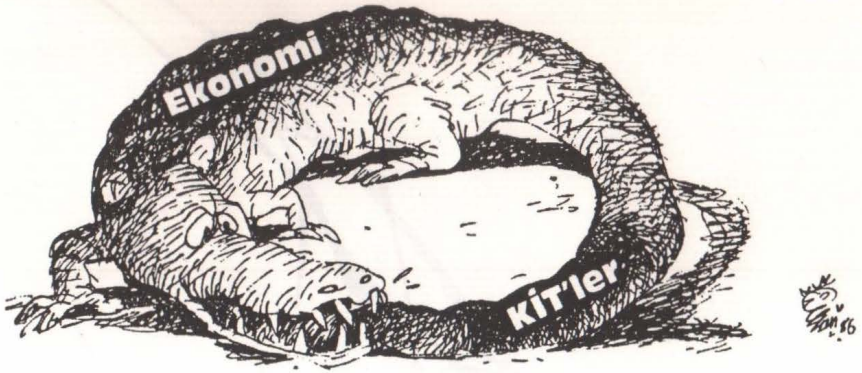

Altan Erbulak, *Milliyet*, 30.6.1986, s. 7

Tütün Tekel'i kalktı.

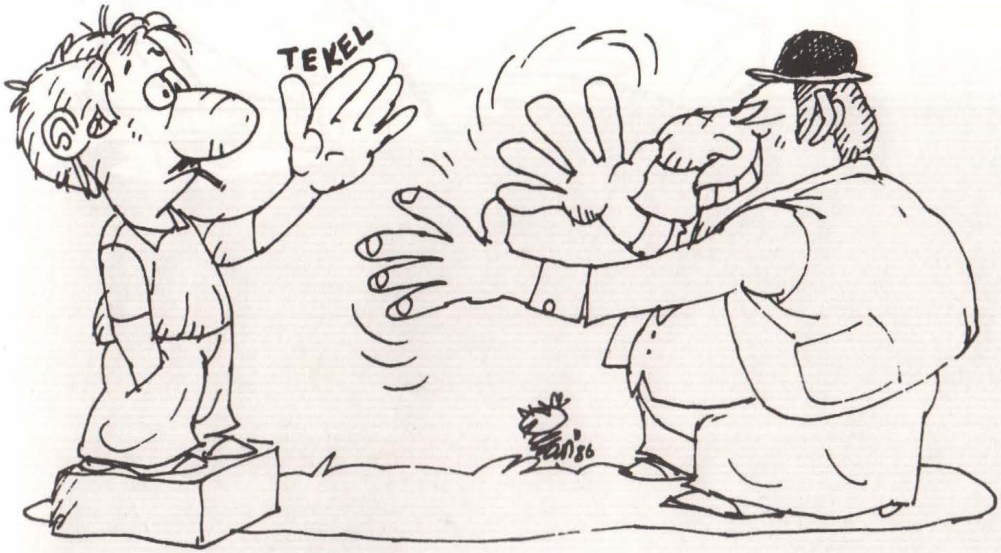

(Tütün tekelini kaldıran yasa, TBMM'de onaylandı.)

Altan Erbulak, *Milliyet*, 17.5.1986, s. 9

Kuzu masalı.

(Türkiye, AET ülkeleriyle ortaklık sözleşmesini 1963'te imzaladı.
Bu karikatür, 1997'de dördüncü basılışında, Gazeteciler Cemiyeti, Gazetecilik Başarı Armağanı Yarışması'nda Başarı Ödülü'ne değer görülecektir.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 14.4.1987, s. 3

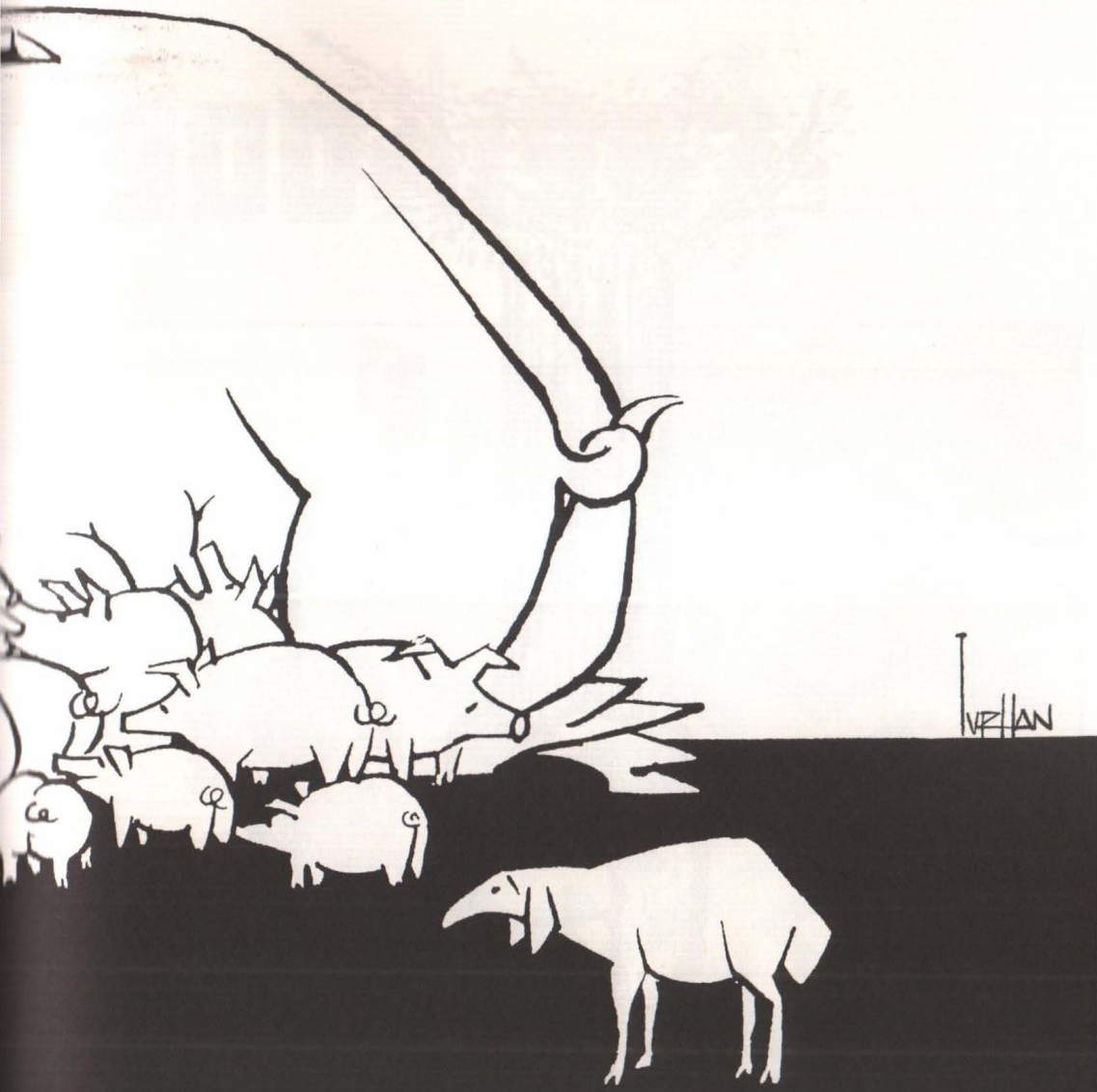
IVAN

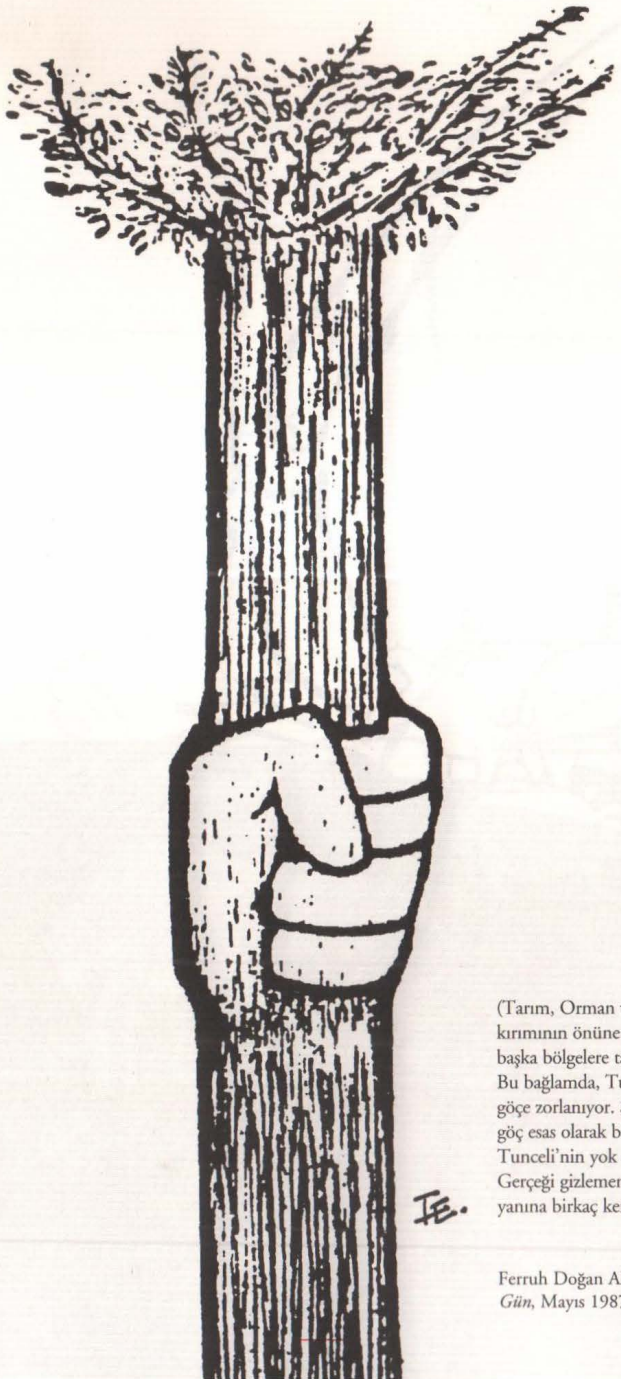

(Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı, ağaç kırımının önüne geçmek için orman köylerinin başka bölgelere taşınmasını kararlaştırıyor! Bu bağlamda, Tunceli [Dersim] köylüleri göçe zorlanıyor. SHP heyetinin raporuna göre, göç esas olarak bir Kürt yerleşim bölgesi olan, Tunceli'nin yok edilmesini amaçlıyor. Gerçeği gizlemenin bir yolu olarak, Tunceli'nin yanına birkaç kent adı daha ekleniyor.)

Ferruh Doğan Akdilek
Gün, Mayıs 1987, S. 27, s. 35

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 19.11.1987, s. 1

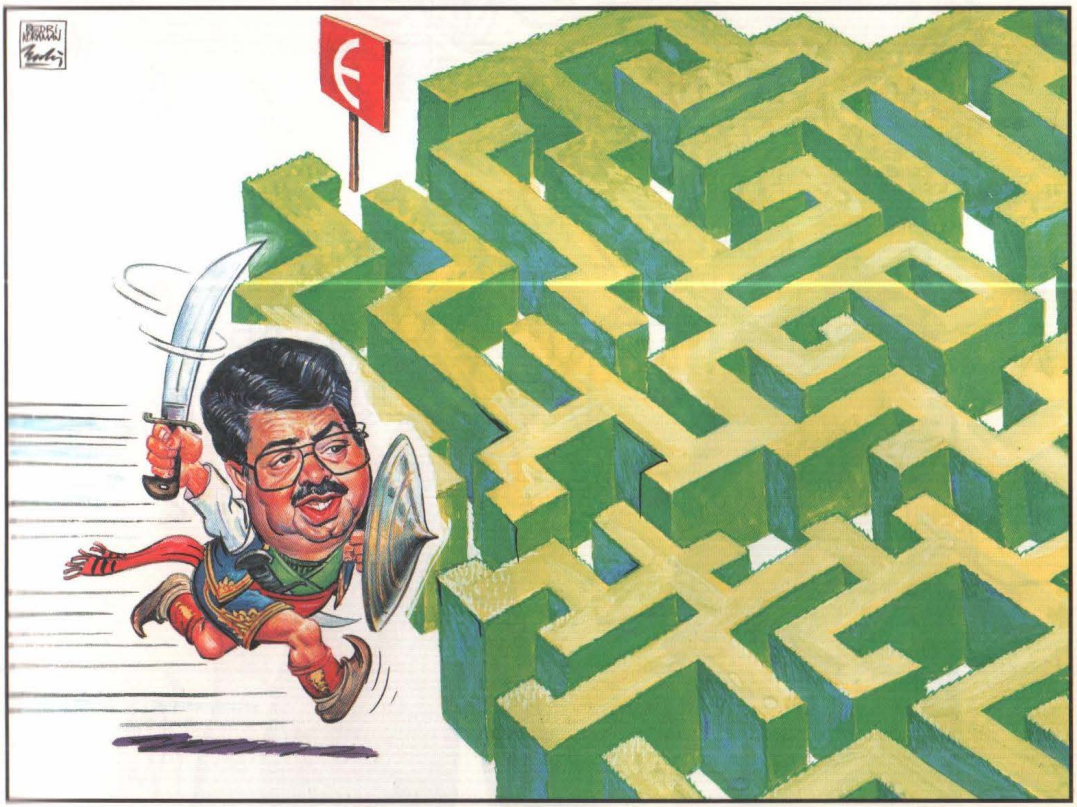

(ANAP Genel Başkanı ve Başbakan Turgut Özal 14 Nisan'da, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na tam üyelik için başvuruda bulundu.)

Bedri Koraman, *Milliyet*, 19.4.1987, s. 1

(TİP'in genel başkanlarından
Behice Boran öldü.)

Tan Oral
Gün, Kasım 1987, S. 33, s. 23

Atatürk.

Atatürkçü.

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 16.1.1987, s. 14

Mehmet Tevlim
Gün, Ocak 1987, S. 23, s. 29

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 13.11.1987, s. 1

(Başbakan Turgut Özal ile ABD.)

Levent Gönenç
Turkish Daily News, 24.04.1987, s. 1

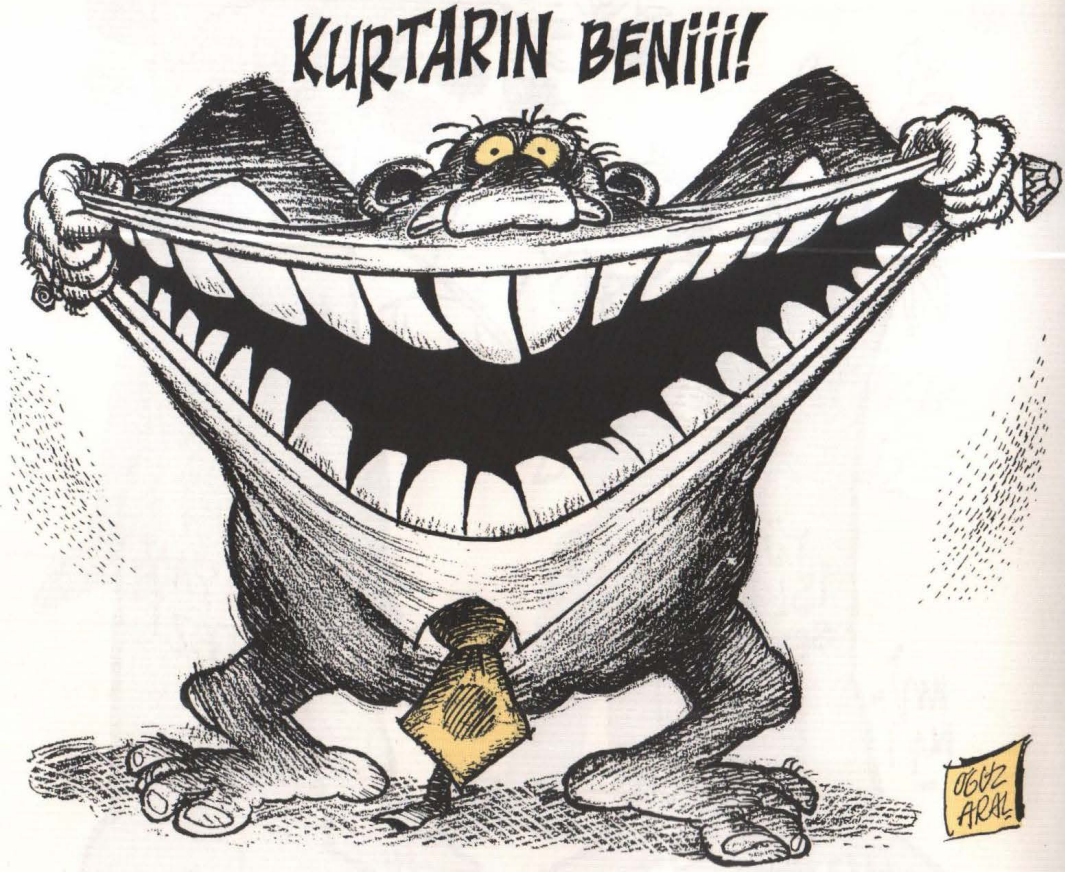

Şirket kurtarma hareketi mi, Cumhuriyet tarihinin en büyük soygunu mu?
Batık holdinglere 2.5 trilyon daha aktarılıyor...

Oğuz Aral, *Gırgır*, 8.3.1987, S. 757, s. 1

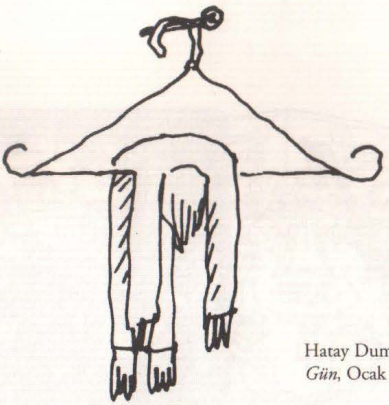

Hatay Dumlupınar
Gün, Ocak 1987, S. 23, s. 17

(Soldan sağa: DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş, AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan ve CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit.
"Siyaset yapma yasağı" için yapılacak "referandum" öncesi liderler.)

Ergün Gündüz, *Gırgır*, 26.7.1987, S. 777, s. 1

Aile.

Bülent Arabacıoğlu (Espri: Doğan Güneş-Serhat Gürpınar), *Gırgır*, 8.3.1987, S. 757, s. 7

Halen mevcut

Bu da mevcut

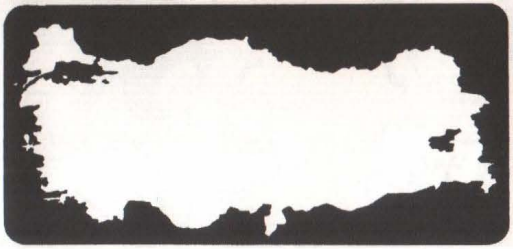

Nezih Danyal
Gün, Nisan 1987, S. 26, s. 29

Na mevcut

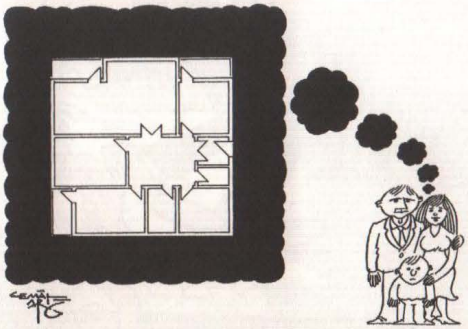

Cemâl Arığ, *Taş Taş Üstüne*, Nisan 1987, s. [45]

Piyâle Madra, *Cumhuriyet*, 7.3.1987, s. 5

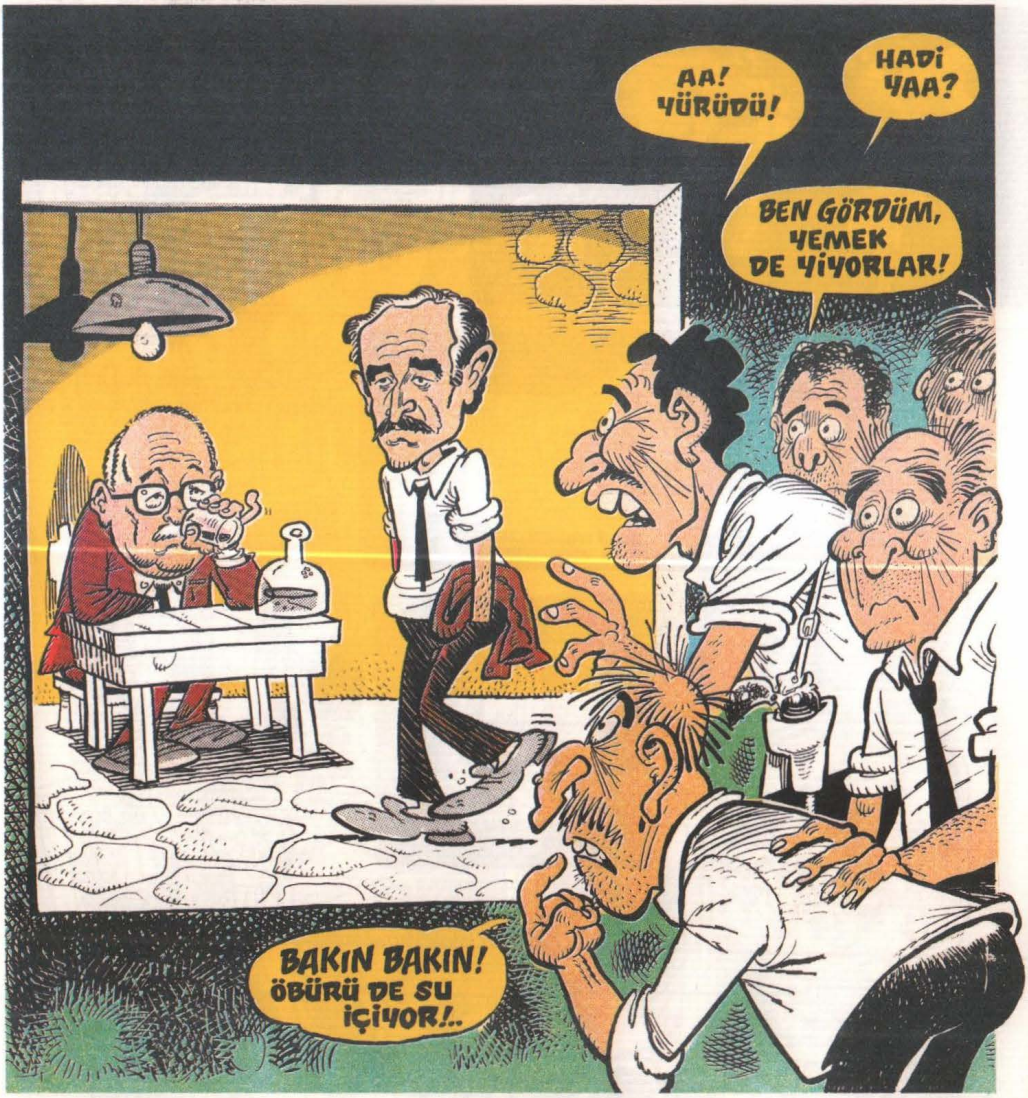

"Öcü"ler geldi.

(Türkiye Komünist Partisi Genel Sekreteri Haydar Kutlu ile Türkiye İşçi Partisi Genel Sekreteri Nihat Sargın, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni kurmak için ülkeye döndü. İki siyaset adamı uçaktan iner inmez, gözaltına alındı.)

Alp Tamer Ulukılıç, *Limon*, 19.11.1987, S. 89, s. 1

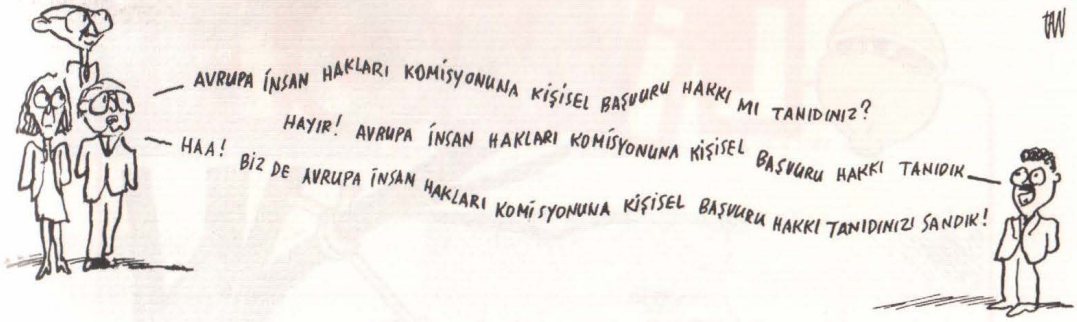

(Türkiye, 28 Ocak'ta Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu'na, kişisel başvuru hakkını tanıdı.)

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 3.2.1987, s. 16

Güneydoğu illerimize "Süper Vali" atandı (Basın).

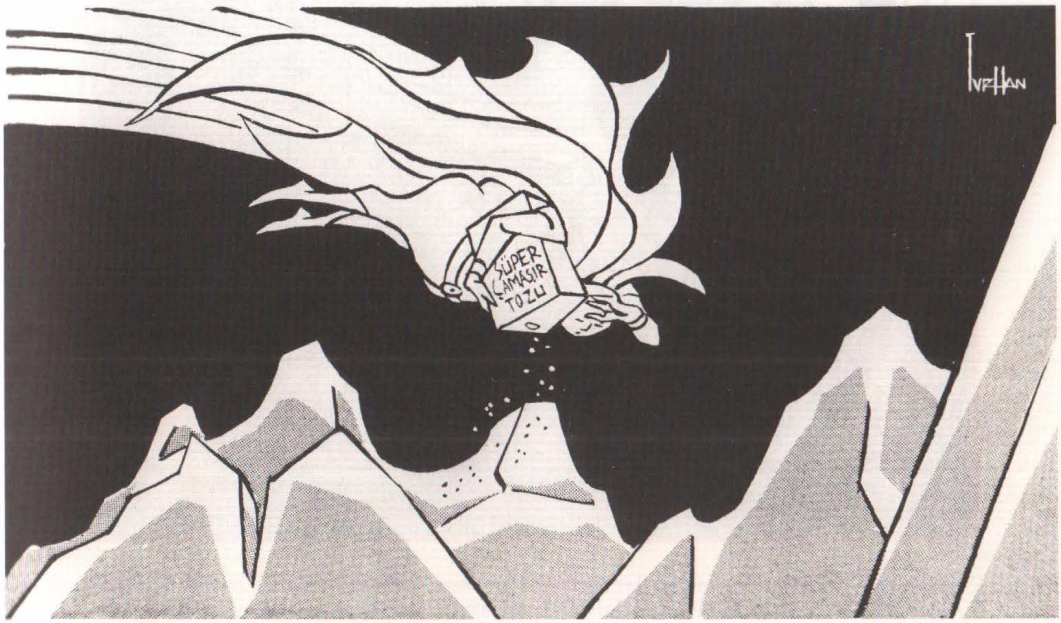

(Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'ne ilişkin kanun hükmünde kararname Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından onaylandı.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 17.7.1987, s. 5

(Cumhurbaşkanı Kenan Evren, 12 Eylül müdahalesinin demokrasiyi kurtarmak için yapıldığını; aynı ortam yeniden oluşursa ülkeyi bu durumdan kurtaracak olanın yine TSK olacağını söyledi.)

Anonim, *Limon*, 5.5.1988, S. 113, s. 1

Kemal Gökhan Gürses
Cumhuriyet, 28.4.1988, s. 5

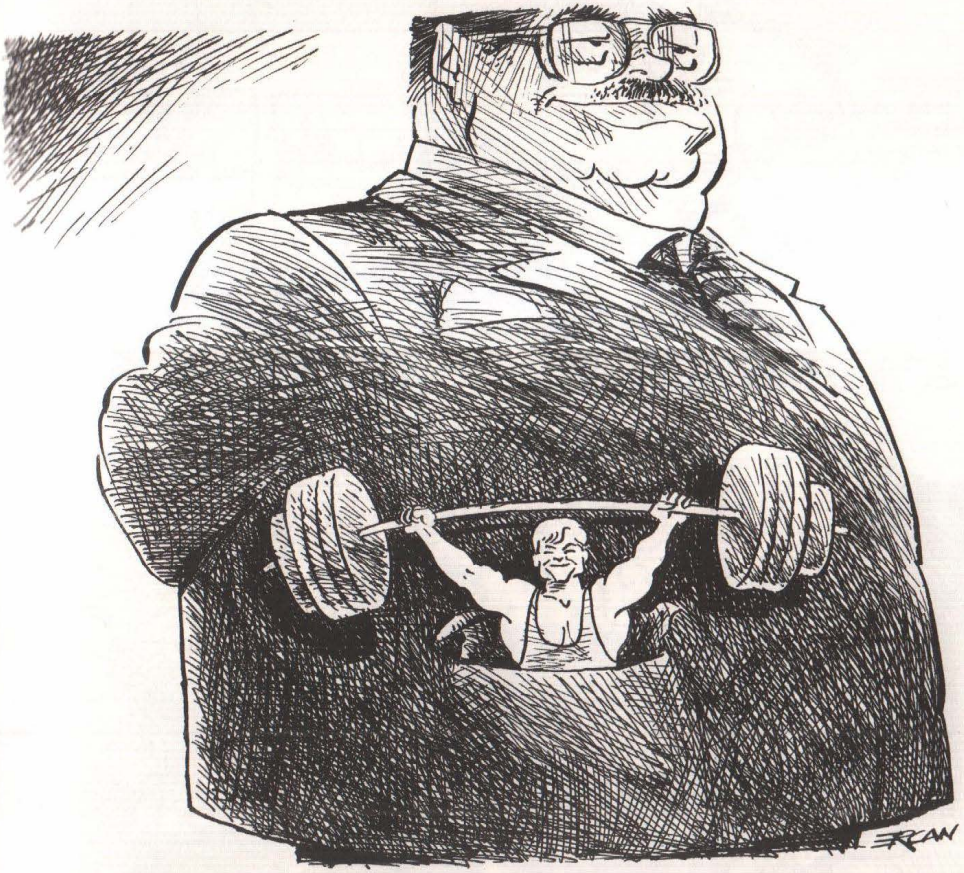

Cep Herkülü.

(Bütün zamanların en iyi haltercisi olarak tanımlanan –Türk asıllı Bulgar– Naim Süleymanoğlu, Turgut Özal'ın desteklediği bir girişimle Avustralya'da yapılmakta olan 1986 Melbourne Dünya Halter Şampiyonası sırasında Türkiye'ye iltica etti. Süleymanoğlu, 1988 Avrupa Halter Şampiyonası'na Türk vatandaşı olarak katıldı ve ülkeye üç Altın Madalya getirdi. *Time* onu, "Cep Herkülü" olarak kapak yaptı.)

Ercan Akyol, *Milliyet*, 2.10.1988, s. 9

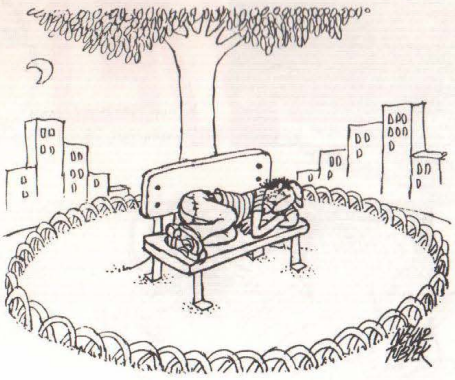

Parasız yatılı.

Nehar Tüblek
Hürriyet, 14.6.1988, s. 13

Erdal Alay
Nokta, 6.11.1988, S. 44, s. 5

Alternatif arayışı.

Ercan Akyol, *Milliyet*, 23.11.1988, s. 9

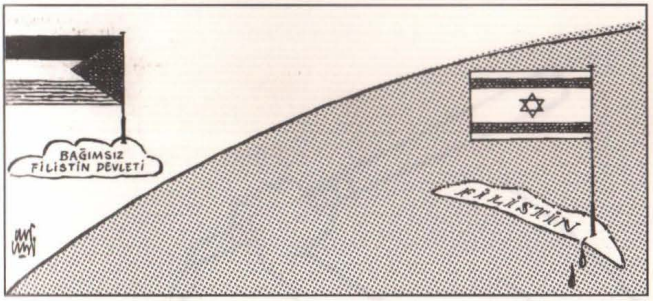

(Bağımsız Filistin Devleti kuruldu.)

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 17.11.1988, s. 1

Kemal Gökhan Gürses, *Cumhuriyet*, 24.1.1988, s. 5

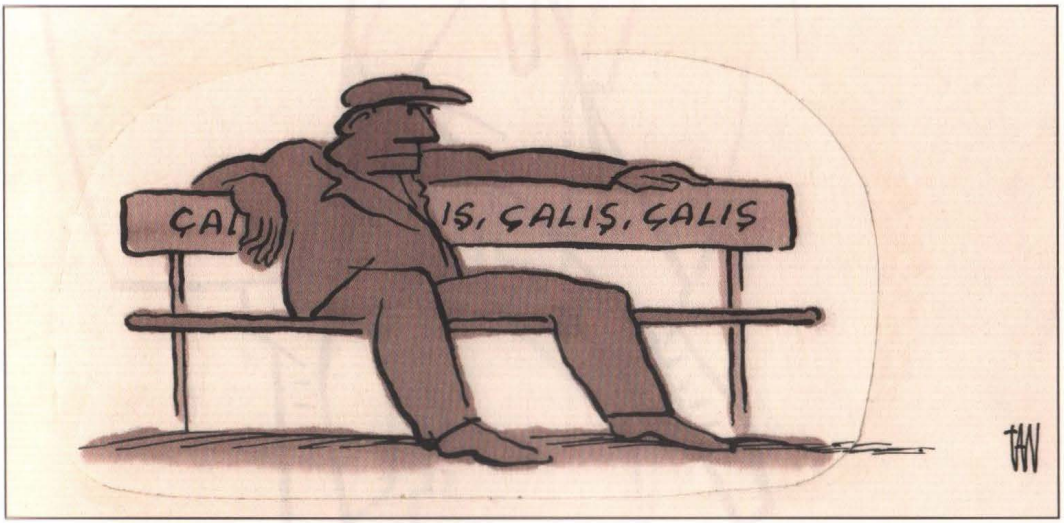

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 2.4.1988, s. 14

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 7.7.1989, s. 8

IRFHAN

Yeni Pantürkizm!..

Turhan Selçuk
Milliyet, 7.7.1989, s. 8

Ercan Akyol, *Milliyet*, 30.8.1989, s. 9

Duvar.

(Doğu ile Batı Berlin birleşti. Kenti ortadan ayıran "duvar", gece kutlamalar eşliğinde sembolik olarak 5 Kasım'da, yıkıldı. 10 Kasım'da, yıkım makineleri "duvar"ı oymaya başladı.)

Tan Oral, *Dateline*, 18.11.1989, s. 8

(Uyuyan Erdal İnönü [SHP], solda Süleyman Demirel [DYP], sağda Başbakan Turgut Özal [ANAP].)

Ergün Gündüz (Espri: Hasan Kaçan), *Hıbır*, 1.6.1989, S. 5, s. 1

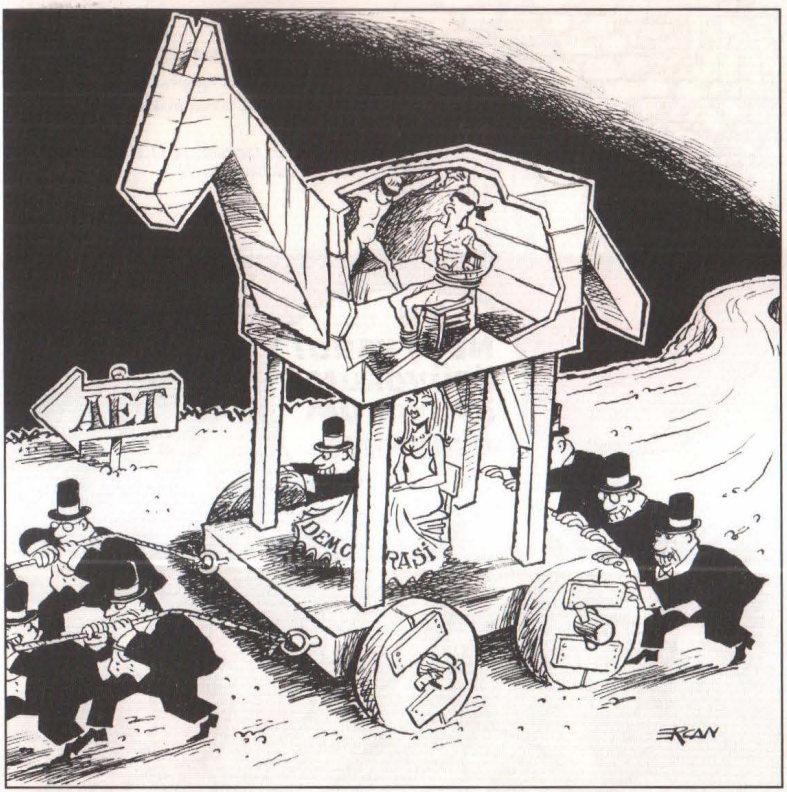

(Jandarmanın, Cizre'nin Yeşilyurt köyünde vatandaşlara insan dışkısı yedirmesiyle ilgili adli soruşturma başlatıldı.)

Ercan Akyol, *Milliyet*, 3.2.1989, s. 9

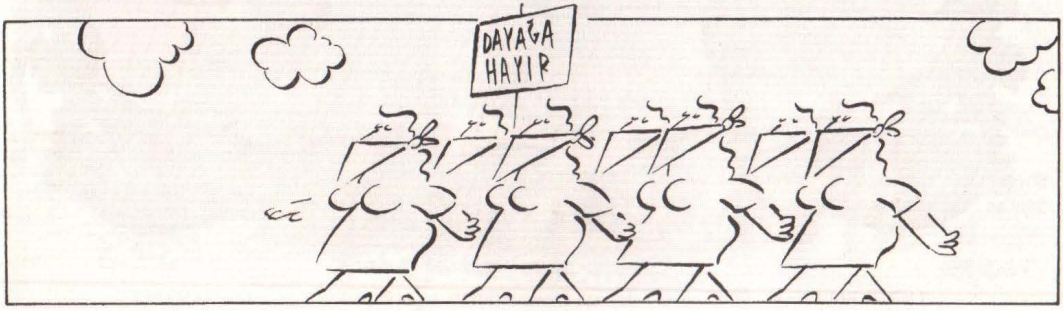

Kâmil Masaracı, *Cumhuriyet*, 8.3.1989, s. 5

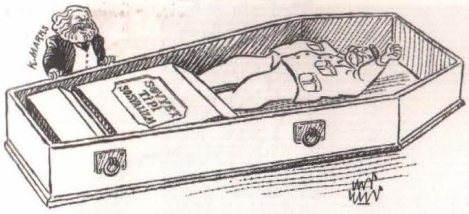

(SSCB Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov ile ABD Devlet Başkanı George Bush, 3 Aralık'ta Malta'da soğuk savaşın bittiğini ilan etti.)

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 1.12.1989, s. 1

(Anayasa Mahkemesi, öğrencilere türban izni veren yasayı iptal etti. Bir grup İstanbul Üniversitesi öğrencisi türbanın yasaklanmasına karşı bir imza kampanyası başlattı. 12 Mart'ta İstanbul ve Ankara'da öğrenciler, türban yasağına karşı yürüdü.)

Tan Oral
Cumhuriyet, 12.3.1989, s. 20

Kemal Gökhan Gürses, *Cumhuriyet*, 19.4.1989, s. 5

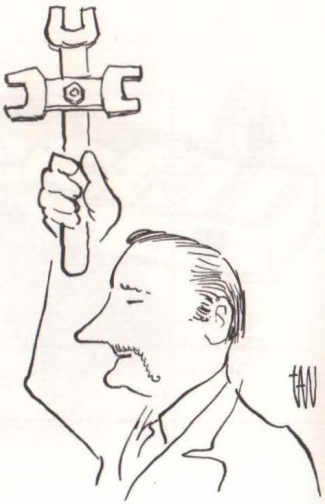

(Polonya asıllı Papa'nın da desteğini alarak komünist yönetime muhalefet hareketini oluşturan Dayanışma Sendikası, SSCB'nin ülkeden çekilişi sonrasında partiye dönüştü ve ilk genel seçimde sandıktan birinci parti olarak çıktı. Hareketin lideri Lech Walesa Devlet Başkanı oldu.)

Tan Oral
Cumhuriyet, 22.8.1989, s. 18

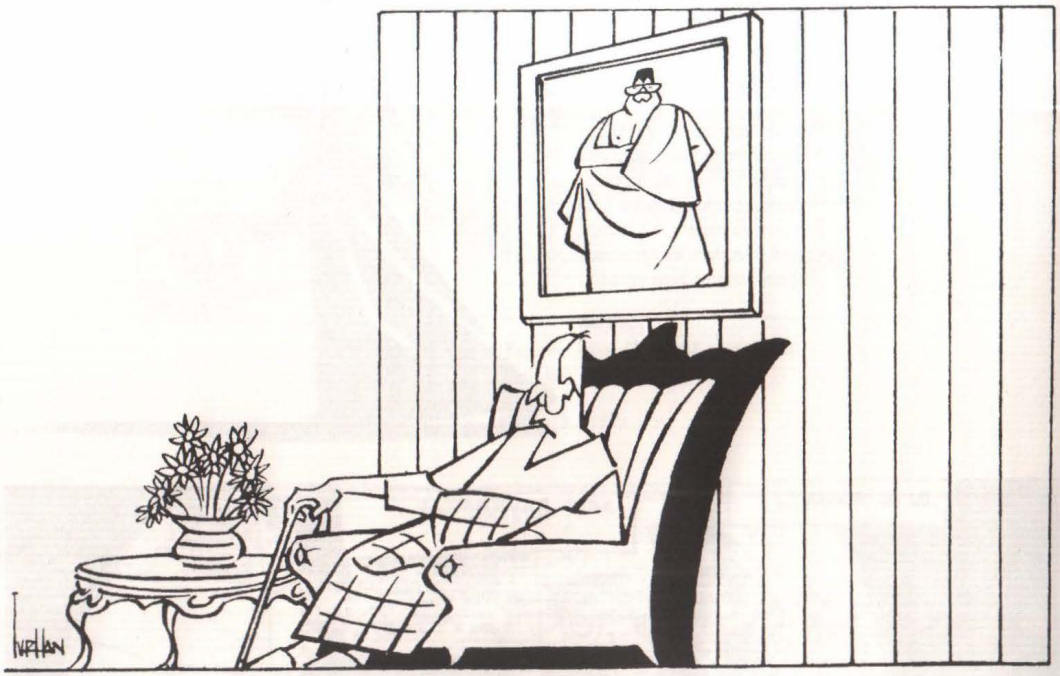

12 Eylül darbesinin özeti.

(12 Eylül askeri darbesinin mimarı, daha sonra Devlet Başkanı ve 7. Cumhurbaşkanı emekli Org. Kenan Evren. Duvardaki çerçevede 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal görülüyor.)

Turhan Selçuk, *Milliyet*, 11.11.1989, s. 8

Ercan Akyol, *Röportaj*, Ağustos 1989, S. 3, s. 78

Unutulmaması gereken sözler!..

Tan Oral
Cumhuriyet, 7.8.1989, s. 18

(ANAP'ın Adalet Bakanı Oltan Sungurlu (üstte ve en sağda), Başbakan Turgut Özal ile birlikte. Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nde tutuklular –yaşama koşullarının iyileştirilmesi ve yargısız infazlara karşı– açlık grevine başladı. Eylem, hızla ülke çapında birçok cezaevine yayıldı ve 19 Ağustos'ta sona erdi.)

Tan Oral
Cumhuriyet, 17.8.1989, s. 18

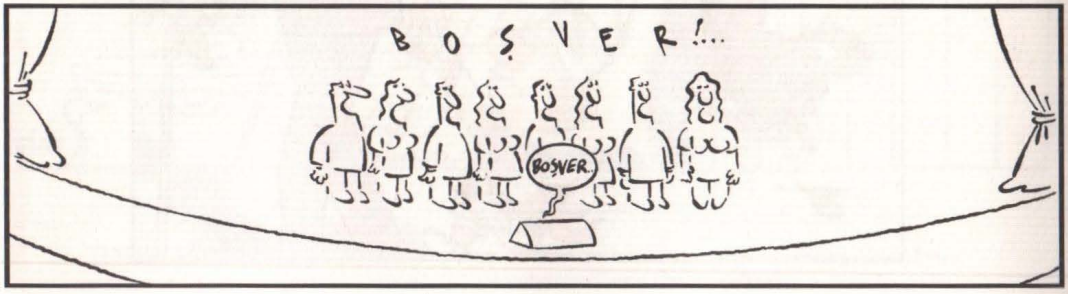

Kâmil Masaracı, *Cumhuriyet*, 7.3.1989, s. 5

HAYAT KADINI– Bize tecavüz edilirse suçlunun cezası üçte iki indirilecekmiş... Hayat mı bu!

(Anayasa Mahkemesi, TCK'nın hayat kadınlarına tecavüzde "ceza indirimi" getiren hükmünün anayasaya aykırı olmadığına karar verdi.)

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 13.1.1990, s. 1

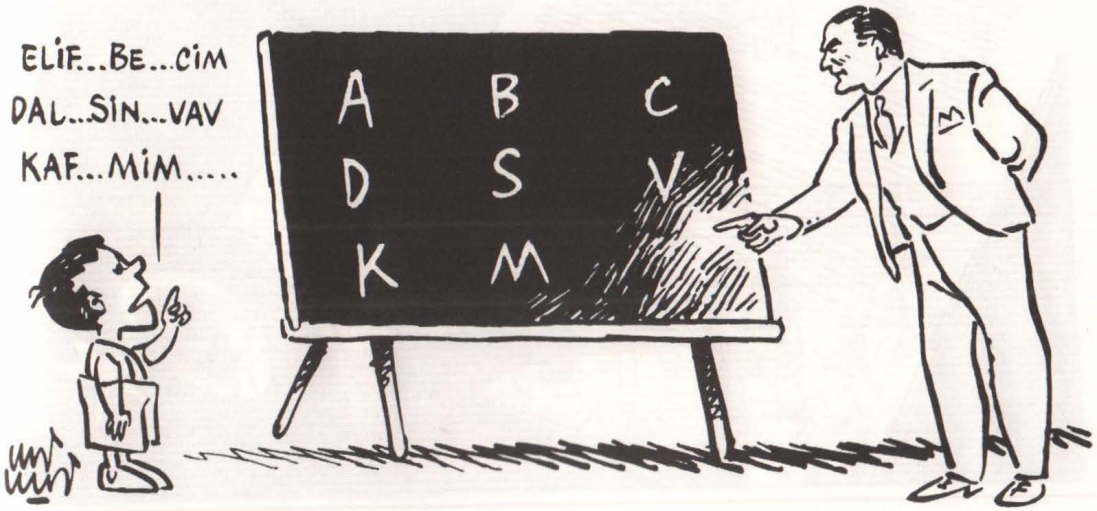

Ali Ulvi Ersoy, *Cumhuriyet*, 3.8.1990, s. 1

– 1990... 1992... 1994... 1996... 1998... 2000...

Ali Ulvi Ersoy
Cumhuriyet, 6.4.1990, s. 1

Ercan Akyol, *Milliyet*, 11.12.1990, s. 11

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 30.4.1990, s. 18

Kemal Gökhan Gürses, *Cumhuriyet*, 13.1.1990

Ercan Akyol
Milliyet, 8.7.1990, s. 9

Özel TV'ler yurtdışından yayın yaparak anayasayı ihlal ediyor.

(İlk özel televizyon *Magic Box*, deneme yayınına başladı. Daha sonra *Star 1* adını alacak olan *Magic Box*'un ortakları arasına, Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal da katılacaktır.)

Ercan Akyol, *Milliyet*, 7.3.1990, s. 11

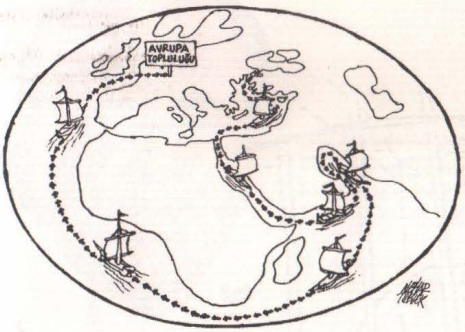

Turgut Reis'in rotası!

(Cumhurbaşkanı Turgut Özal.)

Nehar Tüblek
Günaydın, 4.9.1990, s. 3

(12 Eylül askeri darbesini gerçekleştiren generallerin lideri Org. Kenan Evren, cumhurbaşkanlığı görevi bittikten sonra –kendi yönetimi sırasında konulan– Uluslararası Atatürk Barış Ödülü'ne layık görüldü!)

Musa Kart, *Güneş*, 21.4.1990, s. 4

"Tarihi maddecilik."

(Türkiye Birleşik Komünist Partisi kuruldu.
Adında yer alan "komünist" sözcüğü nedeniyle kapatma davası açıldı.)

Tan Oral, *Cumhuriyet*, 16.6.1990, s. 20

Kemal Gökhan Gürses, *Cumhuriyet*, 2.1.1990, s. 7

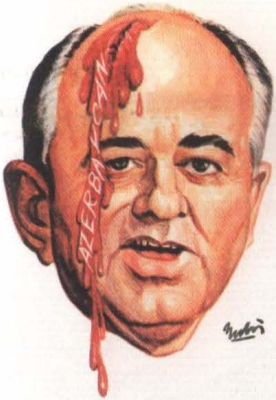

(SSCB Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov.
Bakü'daki ayaklanmada çok sayıda kişi öldü,
SSCB bu olaydan sonra, Azerbaycan'da
katı bir yönetimi uygulamaya koydu.)

Bedri Koraman
Milliyet, 28.1.1990, s. 1

İdam cezalarına karşı çıkanlara "Asmayıp da besleyelim mi?" diyenler, daha sonra "Asılmaları hataydı" diyerek Menderes, eski DP'li bakanlardan Fatin Rüştü Zorlu ve Polatkan'ı devlet töreniyle yeniden gömdüler.

Sarkis Paçacı (Espri: Erdal Belenlioğlu), *Hıbır*, 20.9.1990, S. 73, s. 1

(Irak ordusu 2 Ağustos'ta, Kuveyt'e girdi. Ortaya çıkan kriz, birçok bakımdan Türkiye'yi ilgilendiriyordu. Cumhurbaşkanı Turgut Özal, hükümetin dış politikasına el koymuş, ABD ile işbirliği halindeydi. Özal'ın politikası "bir koyup üç almak" üzerine kuruluydu!)

Bedri Koraman
Milliyet, 30.12.1990, s. 1

BEDRİ
KORAMAN

Ercan Akyol
Milliyet, 12.8.1990, s. 11

Ercan Akyol, *Milliyet*, 4.1.1990, s. 9

Saddam'ın Kuveyt'ten çıkmasının ilk koşulu,
İsrail'in Filistin'i terk etmesi (Basın).

İğneli fıçı.

Turhan Selçuk
Milliyet, 11.10.1990, s. 10

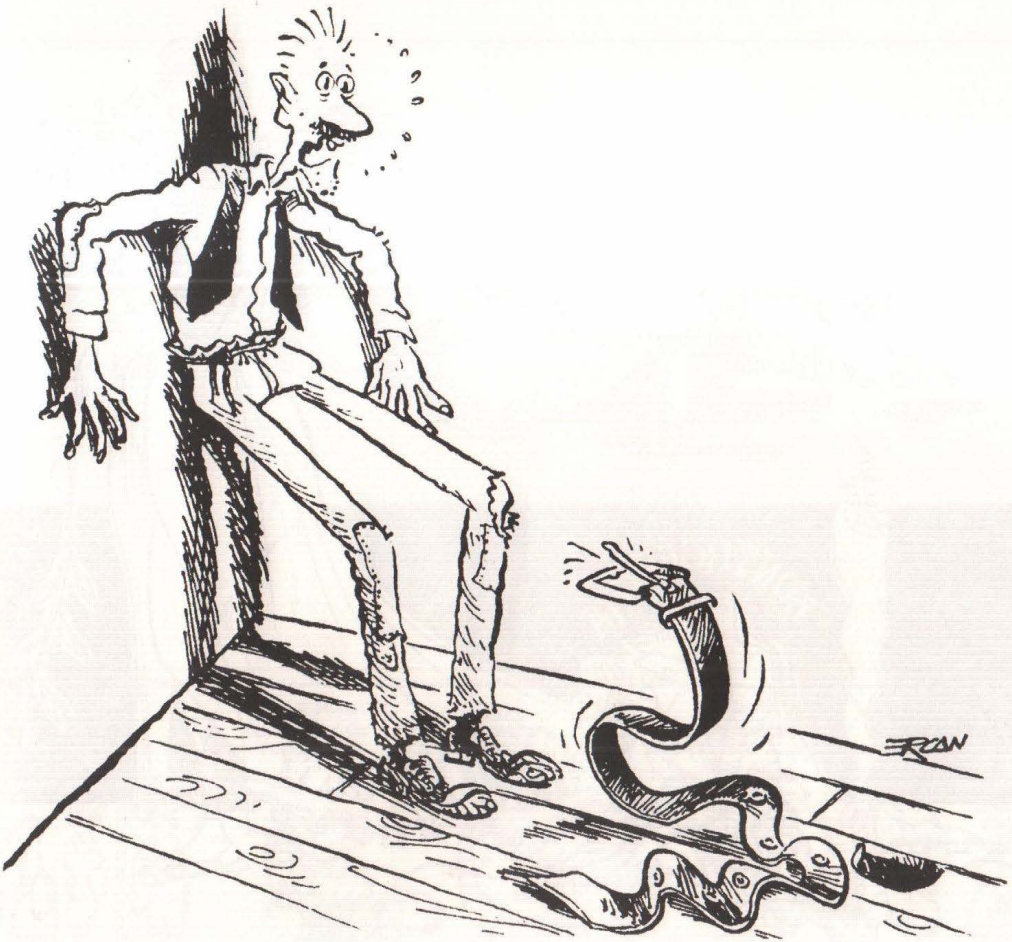

Ercan Akyol, *Milliyet*, 19.5.1990, s. 11

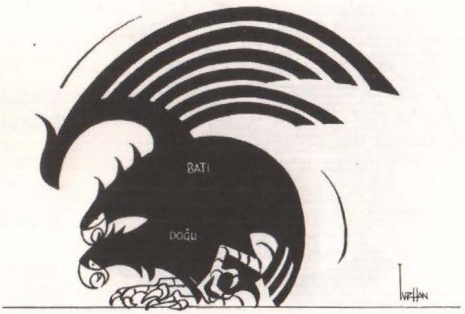

İki Almanya birleşti.

Turhan Selçuk
Milliyet, 2.11.1990, s. 10

Ercan Akyol, *Milliyet*, 28.11.1990, s. 11

Özgürlük savaşçısı [Nelson] Mandela,
27 yıl sonra hapishaneden çıktı (Basın).

Tamtam Mandela...

Turhan Selçuk
Milliyet, 14.2.1990, s. 10

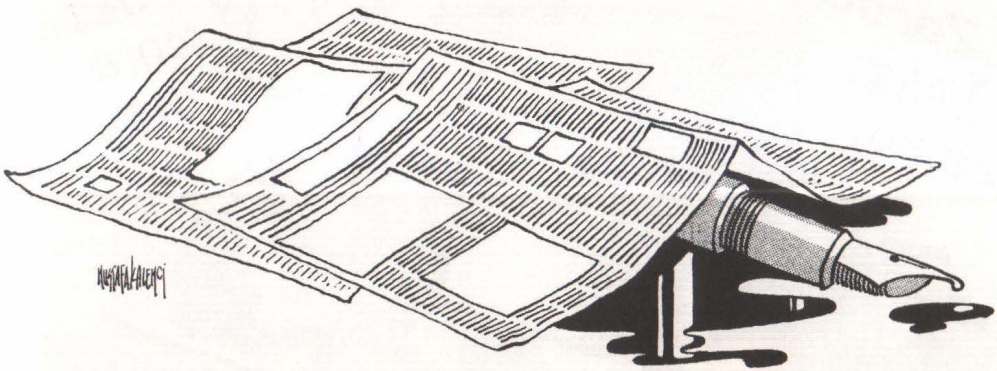

(İlerici din bilgini Turan Dursun öldürüldü.)

Mustafa Kalemci, *Güneş*, 6.9.1990, s. 3

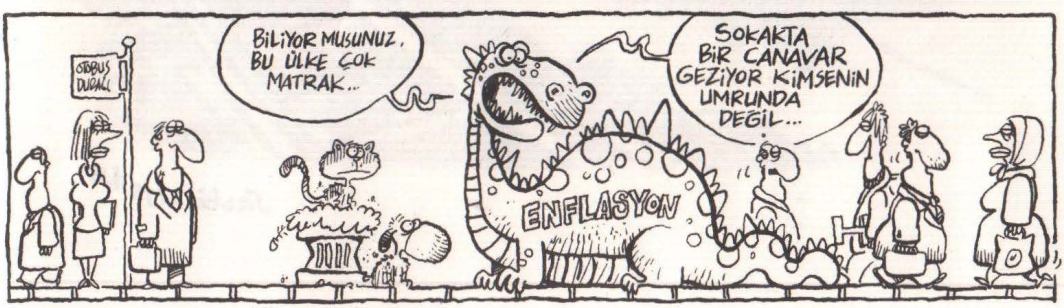

İsmail Gülgeç, *Cumhuriyet*, 11.10.1990, s. 7

Sarkis Paçacı (Espri: Heike Paçacı), *Hıbır*, 13.12.1990, S. 85, s. 16

Sarkis Paçacı (Espri: Heike Paçacı), *Hıbır*, 13.12.1990, S. 85, s. 16

Turgut Çeviker

1950'de Çarşamba'da (Samsun) doğdu. Türk dili ve edebiyatı eğitimi aldı. 1972-1978 arasında Yeşilçam'da yönetmen yardımcısı olarak çalıştı. Lise yıllarında ilgi duyduğu karikatür sanatı üzerine 1977'den başlayarak yazı ve söyleşiler yayımlamaya başladı. *Cumhuriyet*, *Vatan*, *Demokrat*, *Doğrultu*, *Gösteri*, *Milliyet Sanat*, *Türkiye Yazıları*, *Yarın*, *Varlık*, *Güldiken* gibi yayınlarda karikatür üzerine yazdı. 1980'lerde Türk karikatür tarihine yöneldi ve 1867-1923 arasını, on üç kitaptan oluşan bir dizi kitap olarak yayımladı.

1993'te İris Yayıncılık ve Filmcilik'i kurdu. Önemli yapıtlardan yoksun olan "mizah kültürü" alanının kapısını, telif ve çeviri bir dizi yapıtla araladı. Sinema için ilk adımı olan, *Türk Canlandırma Sineması Tarihi*'ni (1995) çekti. *Güldiken* (1993-2006), *Posta Kutusu* (2003-2004) ile *Yemek ve Kültür* dergilerini yönetti (2003).

Başlıca kitapları: *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü* (1986-1991), *İbret Albümü - 1908* (1991), *Çarşamba Kitabı* (1992), *Hayal* (1995), *Karikatür Üzerine Yazılar* (1997), *Türk Edebiyatında Futbol* (2002).

Cumhuriyet tarihi hiç böyle anlatılmamıştı. Bilimle anlatıldı, şiirle anlatıldı, romanla, tiyatro oyunuyla, sinemayla, belgeselle, müzikle anlatıldı... Ama karikatür sahne almamıştı hiç. Halbuki, karikatür bu sürece başından itibaren tanıklık etti; kendi ısırgan diliyle.

Bu 85 yıl içinde yaşanan olaylar kadar, karikatürün bu olayları ele alış biçimi de Cumhuriyet tarihinin nasıl oluştuğunu, her dönemin siyasi atmosferini ve zihniyet dünyasını gösteriyor. Karikatürün eleştirel dozundaki düşüklük, demokrasinin dozundaki düşüklüğü de yansıtıyor. Karikatürlere Murat Belge ve Ahmet Kuyaş'ın metinleri eşlik ediyor.

Bu üç ciltlik kitap, gençler için, Cumhuriyet'in serüvenini öğrenme yolunda çok zevkli bir adım. Bu serüvene aşina olanlar için bilgilerine yeni boyutlar katacak bir çalışma. Siyasiler için boy ölçülerini çıkaracakları bir ibret vesikası. Tarihçiler için de dört başı mamur bir referans kaynağı. Karikatürcüler için ise boy aynası.

Şu anda en eğlenceli Türkiye Tarihi kitabını elinizde tutmaktasınız.

NTV yayınları

ISBN 978-605-5813-86-4

9 786055 813864